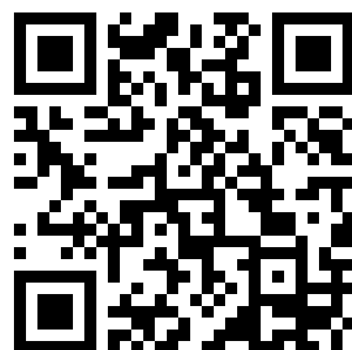
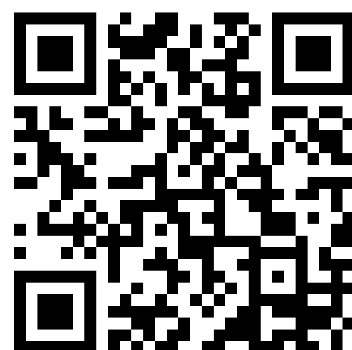
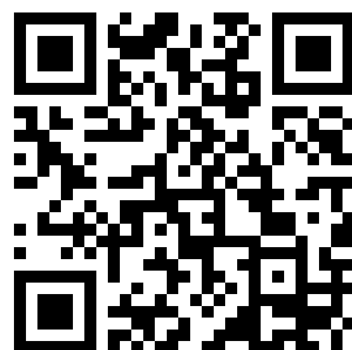
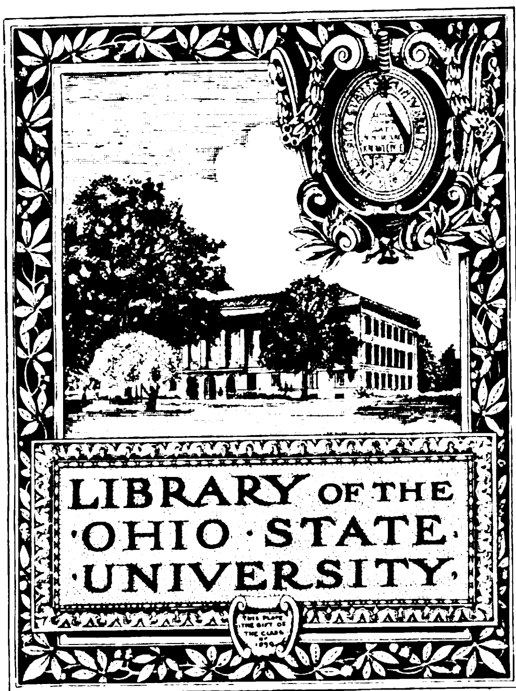

LIBRARY OF THE
·OHIO·STATE·
·UNIVERSITY·

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

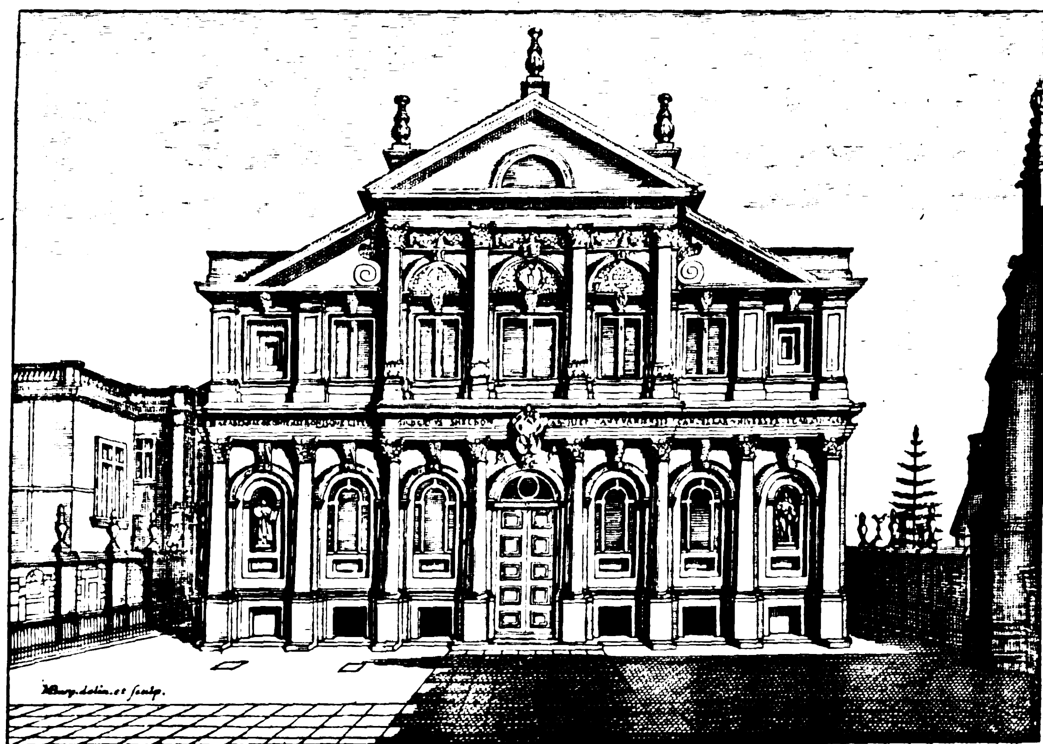
PARS SECUNDA:

SEU

Institutiones Gramm. *Franco-Theotiscæ*:

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S.T.P.

Ðe stæfcræft is seo Cæg þe ðara boca andgyt onlycð. *Grammatica clavis est librorum aperiens intellectū.* Præfat. Grammaticæ ad explicandas literas *Latinas Anglo-Saxonice* ab *Ælfrico* scriptæ.

OXONIÆ,

E Theatro Sheldoniano, *An. Dom.* MDCCIII.

A D

Doctiſſimum & Reverendum admodum Patrem,

GULIELMUM NICOLSON,

Epiſcopum *Carleolenſem*,

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus Suis *Franco-Theotiſcis*

PRÆFATIO.

Ne cui ſit veſtrum mirum cur parteis ſeni
Poeta dederit, quæ ſunt adoleſcentium.

ICEAT enim verſibus iiſdem affari Te, *Reverende Præſul*, quibus *Comicorum* Poëtarum princeps, cum jam ſenex factus, prologum recitaret, auditores ſuos affatus eſt. Etenim perinde ac in Theatro *Juvenes Prologos*, ut ad decorè venuſteque dicendum maxime idoneos, *Senibus Græci Romani*que præferebant: ſic Grammaticis & Lexicis faciendis minores ætate, ut multo magis laboris patientes, grandioribus longe aptiores ſapientes ſemper judicarunt. Iſtius ſententiæ cum eſſet 'Ο Μακαρίτης *Johannes Fellus*, Epiſcopus *Oxonienſis*, Tibi, in quo cum firmitate corporis mirificas animi vires junctas perſpiciebat; ante viginti annos auctor eſſe voluit, ut Collegii Reginæ *Oxon.* tum Socius, Linguarum *Vett.* Septentrionis Inſtitutiones *Grammaticas* ſcriberes. Quod Te molitum, ad alia tamen vocatum non feciſſe, qui literarum *Septentrionalium* ſtudio bene volunt, omnes perinde mecum dolent. Ego vero pene Sexagenarius, quem jam tum enervare & affligere cœperat ſenectus; Inſtitutiones *Grammaticas* has *Franco-Teutonicas* ſcripſi, ſcriptas reviſi, reviſas proelo dedi; & quæ iis jam inde prodituris præmitti oportere cenſeo, ad Te, quem multis de cauſis lectoris perſonam ſuſtinere volui, Sexagenario major, &, qui cum † Elle luctor, plane miſer depontanus ſcribo. Apud Te, inquam, quæ Lectori prænoſcenda exiſtimo, præfari vult animus; tum quod maxime *Philo-Teuton*, veterem & hodiernum *Germanicum* ſermonem perfecte intelligis; tum etiam quod Arctoarum *Lingg.* ſtudium, quod jacebat apud nos, & exemplo præeuns, & argumentis inſtans, excitare contendiſti; tum maxime, quod huic operi incumbentem me conſilio, ingenio, doctrina, omnique præſtantia Tua adjuviſti; & ad id imprimendum, ut aurum, argentumque ſuum conferrent, tam è Clero, quam è Populo, quum in Senatu, tum extra, bonarum literarum patroni, Commendationis Tuæ & judicii pondere ac auctoritate effeciſti.

Longe enim aliter de illo ſentiebas, ac vir magnus, & celebris apud *Germanos*. Qui cum primum à quodam non vulgaris ingenii nobili *Anglo* acciperet, me *Grammaticam Franco-Theotiſcam* feciſſe; *Monſtrum*, inquiebat, *narras*, & *quod ab Extero recte fieri poſſe non puto: Grammatica Linguæ Franco-Theotiſcæ Theotiſcum hominem poſcit auctorem*; *alienigenæ vires ſuperat.* An uero alienigenæ id recte commodeque facere necne liceret, quod doctiſſimus ille a ſolo

† *Edda Iſland.* Mythol. XLI.

Theotisco homine faciendum existimabat, perlectis Institutionibus nostris, arbitrium Tuum, Tua existimatio, qui *Germaniam* peragrasti, valebit & decernet. Dum hæc scriberem, opportune ad me allatæ sunt è *Gallia* literæ, ex quibus intelligo virum vere magnum Doctissimum illum Abbatem, & S. Theologiæ doctorem Sorbonensem *Pezronem* operibus suis clarissimum, qui de linguæ *Celticæ* antiquitate librum nuper edidit, opus nostrum maxime desiderare. Penes quem igitur judicium esse velim rectene satis & commode, an secus Linguæ *Franco-Theotiscæ* rudimenta tradidi; quæ solus ante me *Carolus Magnus* imperator præceptis *Grammaticis* explicavit, seu potius explicare perperam tentavit. *Incboavit*, inquit, *Eginhartus* qui vitam ejus scripsit, *Grammaticam Patrii Sermonis*; non perfecisse tamen ostendunt, quæ de Sermone isto dicit in Prologo Evangeliorum à se rhythmis *Francicis* scriptorum *Otfridus* Monachus *Wizambergensis*, qui sermonem illum *barbarum*, *incultum*, & *indisciplinabilem* vocat, atque *Grammaticæ artis fræno capi insuetum* etiam dicit. Contra ego hujus linguæ periculum faciens, illam disciplinæ *Grammaticæ* capacem eidemq; idoneam judicavi; reque longe secus, ac *Otfridus* scripserat, reperta, tentare volui, an possem *Grammaticam Francicam* texere. Quod cum fieri posse expertus essem, congestis, quæ comparare liceret, libris *Francicis* ad Grammaticum hoc opus me accinxi. Cui, anno post, aut non tam longo tempore, quam illud orsus eram, supremam manum apposui. Codices autem quibus in illo faciendo usus sum sic designantur:

C. C.	denotat	Codicem Evang. *Cottonianum*.
S. Ann.		Vitam S. *Annonis*.
Otfrid. *vel* Ot.		*Otfridi* Evangeliorum librum.
W.		*Willerami* in Canticum Cant. paraphrasin.
Hymn.		Hymnorum librum.
Winf.		*Winsbekii* parænesin.
Gloff.		Glossarium *Francicum*.
Tatian. *vel* Tat.		*Tatiani* Harmoniam Evangelicam.
F. V. C.		Formulam veterem Confessionis.
Kero.		*Keronis* Monachi, glossarium.

In illo autem faciendo sudans, Te non habuisse proxumum, quem facile consulerem, aut cl. virum *Johannem Schilterum*, *Argentoratensem* advocatum Regium, quem ad illustrandam literaturam *Francicam* multa molitum esse acceperam, sæpe quidem maxime dolebam. Vestri enim utriusvis ope, consilio, ingenio fretum, rectius & perfectius me omnia scribere licuisse scio, quam scripsisse fas esse posset homini, non tantum non *Theotisco*, sed primo solique operis auctori; qui neque quem socium aut adjutorem haberem, neque quem ducem sequerer, quenquam uspiam poteram invenire. Verum quale quale opus hoc est, quorum causa multo cum labore & opera illud feci, *Philo-Teutones* omnes, Teque potissimum, æquo animo accepturos spero. Id autem imprimis rogo, quidni dicam, expecto à *Francorum posteris*, *Gallis*, *Germanis*que, qui cis citrave *Rhenum*, *Moenum*ve degunt: quorum præsertim gratia labores maximos exantlavi, ut majorum suorum communis sermonis cognitionem facile assecuti, bibliothecas suas scrutentur, earumque forulos excutiant; ut quicquid codicum *Francicorum* in membranis ibi forte etiamnum delitescat, in lucem evocent; illisque quamprimum editis, literaturam & vetustatem Arctoam, ac imprimis *Theotonicam*, doctorum ex aliis gentibus Septentrionis exempla secuti, nobilitent & amplificent. Perperam multa multos illorum, quamvis viros doctissimos, scripsisse, quod *Francicam* linguam nescirent, eamve haud satis intelligerent, in *Dissert. Epistolari*, & in Præfatione generali ad *Adamum Ottley* scripta, plurimis exemplis ostendi. In quorum numero etiam habendus est *Georgius Caspar Kirchmayerus*, prof. publ. *Wittebergensis*. Cujus commentarium in *Taciti* de situ, populis & moribus *Germanorum* libellum, mihi antea non notum, ad me scribentem hæc doni nomine misit *Basilius Kennett*, *Whitei* frater, C. C. C. apud *Oxonienses* Socius, scriptis suis editis clarissimus. In libro

bro

bro illo, ad quem legendum hic sisto, doctissimus auctor, antiquitatis *Theotiscæ* studiosissimus, res, moresque *Germanorum* à suis originibus cum magna sua laude petere conatus est. verum in eo infoelix, quod *Francicam*, sive veterem *Theotonicam* linguam, quæ ignorantia non hominis, sed seculi fuit, nesciret, multa tradidit, in quibus illius scientiam valde requires. Consule modo quæ de *Barritu*, *Asciburgio*, *Framea*, *Valleda*, *Aurinia*, *Tuiscone*, *Diæta*, *Freda*, *Saionibus*; denique quæ de origine *Malli* & 𝔊𝔯𝔞𝔳𝔢 *Germanorum*, & de Dea *Tanfana* dixit; mecumque senties linguæ *Franco-Theotonicæ* doctrinam *Germanis*, *Gallis*que, qui suas origines & antiquitates recte scire volunt, æque utilem, imo æque necessariam fore; ac *Anglis*, *Scotis*que antiquitatum, originumque suarum studiosis, *Anglo-Saxonicæ* scientiam utilem, & plane necessariam esse cognoscis.

Quantus igitur Tu vir es, doctissime *Antistes*, qui utramvis, perinde ac vernaculam intelligis? quinetiam in quo ad humanarum atque divinarum literarum cognitionem & Arctoarum veterum omnium notitia accessit. Illarum plane scientiæ acceptum referre debes, quod BIBLIOTHECÆ ANGLICANÆ Historicos Tres egregios libros, & SCOTICANÆ unum, in utriusque Populi ingens beneficium deinceps scribere potuisti. Illis etiam perfecte intellectis debes, quod *Nort-Hymbriam Tuam veterem* moliri potes, quem quidem librum qui antiquitates Septentrionales in utraque natione colunt, avide expectant. His denique cognitis debes, quod *Volumina Regni*, quæ Rotulos Parliamentarios vocant, Te desiderant idoneum lectorem, veterum & linguarum & rerum eruditione peritissimum. Crede mihi ad gloriam Tuam, qui jam superioris ordinis Senator es, nihil majus potest accedere, quam ut ad antiqua Senatus acta, & monumenta diligenter perlegenda, Te sine cunctatione accingas. Iis enim instructus & dignitatem tuam tuebere, & auctoritatem augebis tum Tuam, tum communem Episcoporum; qui cum ante centum aut plures annos, in rotulis vetustis versati essent, eo fecerunt, ut in suam sententiam cæteri proceres pedibus irent, consiliique & dictorum pondere senatum facile gubernarent. superiorum temporum exemplis, actis & monumentis, illarumque rerum auctoritate omnia tum magis, quam *voce magna*, *bonisque lateribus*, ut *Cicero* Tuus loquitur, *suadebant*; magnaque cum delectatione simul & reverentia tum imprimis audiebantur *Sacerdotii Proceres*, quos rerum civilium, perinde ac divinarum scientia ac usu instructos ad id, quodcunque forte agebatur, vel disputatum erat, scite, apte, & opportune posse dicere *Populi Proceres* cognoscerent. Ante sexdecim, aut eo plus annos, vixit vir amplissimus sapientissimusque, & sui temporis jurisconsultus sine Pare maximus, *Franciscus* Dom. *North* Dominus *Guilford*, *Carolo* II. & *Jacobo* II. RR. Angliæ magni sigilli custos, qui me multum & familiariter utebatur. Itaque multa ab Illo prudenter disputata, multa etiam breviter & commode dicta memoriæ mandabam, ut qui fieri semper studebam Illius prudentia doctior. Is autem cum sæpe multa narraret, tum præclare memini domi in coenaculo sedentem, cum & ego essem una, & pauci familiares, in sermonem de *Proceribus Sacerdotii* incidisse; in quo Episcoporum vicem magnopere dolebat vir maximus, utpote quorum auctoritatem diu in senatu labefactatam tum ferme jacere dicebat, ex eo, quod ad *Rotulorum Parliamentariorum* studium, contra decessorum suorum, qui in anterioribus seculis floruissent, morem, minime animos appulissent. Memini etiam sæpius audiisse Illum vehementer hortari egregios è clero viros, tum qui facti Episcopi erant, tum quos ad Episcopatum destinatos esse sciebat, ut in *Rotulorum istorum* studio, quos Senatoriarum rerum quasi BIBLIA appellabat, nocte dieque se exercerent. Finge Tu Illum, qui tum & Fori, & Senatus oraculum erat, hoc Tibi consilii dedisse; Finge, inquam, Illum, qui *Philo-clerus* etiam maxime semper erat, ut id faceres Te hortatum esse; tantoque viro quasi monitore surge, & ad eorum studium animum appelle, qui *Francicæ*, *Saxonicæ*, *Dano-Saxonicæ*, & *Anglo-Nortmannicæ* antiquitatis notitia ad id maxime paratus & comparatus es. Tu, inquam, ad legendos ROTULOS Parliamentarios Tuo præi Reverendissimis Collegis præstantissimo exemplo; omnique ope & opera enitere, ut per Te, *Episcoporum*, ut loquuntur, *Banco*

pristina sua dignitas Senatoria constet; summaque, quæ fuit ejus in præteritis temporibus, auctoritas & amplitudo, Tuo auspicio, atque ductu ad antiquum statum revocetur.

Virtutes Tuæ, & imprimis, quas in Te semper intellexi sitas, summa animi moderatio & modestia faciunt, ut Te tam audacter moneam & familiariter. Quod si à me in re tam sublimi liberius justo & arrogantius id factum esse videatur, delictum non defendo, sed veniam suppliciter rogans, me non à Te solo, sed ab omnibus sacerdotii Collegis Tuis, qui quo animo dixi considerabunt, facile veniam deprecaturum spero.

Dom. noster Jesus Christus Te diutissime incolumem servet, novoque indies accedente virtutis & doctrinæ splendore existimationem Tuam augeat. Tandemque cum ex hac vita gloriæ & annorum plenus migraveris, ad immortalis vitæ, quam beatorum animi in cœlis degunt, ineffabilem illam gloriam Te perducat. Sic quotidianis supplicationibus D. O. M. pro Te orandus mihi est; quem in amicitia constans, & stabilis perstitisti diligere & adjuvare, etsi de rep. non idem sentiremus. Id Tui gratia honorifice dictum velim. Quoniam ea humanæ naturæ imbecillitas est, ut ista quidem ex causa, quam singularis Tua humanitas nescit, magna inter veteres amicos diffidia nimis sæpe existere, & diuturnas familiaritates labefactatas non raro extingui ante nostra tempora sapientes observarint. Superest ut, quemadmodum hoc in opere laborans, de Te, quem maxime desiderabam, quasi die nocteque cogitabam: ita Tibi, cum *id*, sive *alias Institutiones nostras* legeris, in mentem semper veniat Tui cum primis amantissimus & studiosissimus cultor *Georgius Hickesius*. Vale.

Londini Calend. Maias.
A. D. M.DCC.III.

Index

Index *Capp.* Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.

CAPUT PRIMUM.

De Literis & Literarum Regulis.

TAMETSI quorundam * doctorum sit opinio, veteres *Francos* aut nullas habuisse literas, ante receptam Christianam fidem, aut nulla ante id tempus monumenta scripsisse; in contrariam tamen ut fere eam sententiam, auctor est *Eginhartus*, *Karli* Magni gener & cancellarius, in † libro, quem de ejus vita composuit; ubi narrat ***eum barbara & antiquissima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, scripsisse, memoriæque tradidisse.*** Etenim ***barbara*** & ***antiquissima***, ni fallor, vocat ***carmina***, quibus veteres ***Germanorum*** poëtæ res gestas suorum regum ducumque patrio suo sermone descripserunt. Quemadmodum enim veteres *Galli* & *Britanni* BARDOS suos DRUIDASque, & *Cimbri* sive *Dani* veteres SCALDOS sive SCALDROS suos habuerunt, qui heroum præclara facinora, vitasque canebant, & carminibus scriptis ante multa secula posteris relinquebant: sic priscos *Germanos* & suos poëtas habuisse verisimile est, qui principum suorum res gestas celebrarent, & scriptis longe ante *Karli* M. tempora libris heroica majorum exempla nepotibus imitanda traderent. Sic apud ‡ *Tacitum* legimus, *Germanos* veteres *Arminii Cheruscorum* principis laudes post mortem cecinisse, & ** *patrium suum Deum, filiumque ejus Mannum, gentis suæ conditorem, carminibus (quod unum apud illos annalium genus est) antiquis celebraße.*

Hæc antiquorum poetarum carmina *barbara* vocat *Eginhartus*, quod *Gothico*, sive vetustiori sermone *Germanico*, quo atavi & atavorum proavi usi erant, scripta, non intelligebant magis istius ævi *Franco-Germani*, quam, qui jam degunt, eorum posteri libros *Francice* scriptos intelligunt; aut *Anglorum* gens, *Saxonum* & *Danorum* nepotes, *Anglo-Saxonice* sive *Dano-Saxonice* scriptos codices jam nunc facile intelligere possunt. Quemadmodum enim *Theotisca* lingua, qua usi sunt *Francones*, *Karlo* M. regnante, vetus *Germanica* sive *Theotonica* (alias *Teutonica*) nunc dicitur: sic *Gothica* illa magis primæva sive vetustior *Theotonica*, quam magnifico ore, non tantum *Ariovisto* regnante, ante M.DCCXL annos, sed quam, *Faramundo* imperante, ante mille & ducentos

* Inter quos *G. Joh. Vossius*. de hist. *Lat.* in *Hunibaldo. Nec enim veteres Germani gesta sua mandabant literis, quas nesciebant. At ille ferrei oris & plumbei cordis Hunibaldus, non modo promit his indicta, sed plane repugnantia. Quare Hunibaldus eo loco habendus est quo Berosus, Annii, & similis farinæ scriptores.* Vide etiam *Genebrardum* ad annum *Christi* CCCC.XXVIII. † *Petrus Lambecius* in comment. de bibliotheca *Cæsarea*, lib. II. cap. VI. p. 263, exhibet hujus libri loca nonnulla, non ut vulgo leguntur in impressis *codd.* sed ita ut ea repperit in vetustissimo MS *Cæsareo.* ‡ In fine lib. II. Annal. *Ceterum Arminius -- dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Romani, sicut alii reges, ducesque; sed florentissimum imperium lacessierit, prœliis ambiguus, bello non victus. Septem & triginta annos vitæ, duodecim potentiæ explevit, caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum Annalibus ignotus, qui sua tantum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incuriosi.* ** De mor. *Germ. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus est) Tuistonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque.*

circiter annos, locuti sunt *Germani*, vetus quoque *Theotiſca* ſive **Germanica** non poterat non dici, quo tempore *Eginhartus* ſcripſit, nono ſcilicet ſeculo; carminaque & poëmata in eâ, quibus ſinge cunque literis ſcripta, non potuerunt non æque barbara apud *Francos*, nobiliſſimam *Germanorum* gentem, tunc temporis ſonare, ac *Otfridi* carmina ante octingentos circiter annos condita, apud poſteros eorum non tantum *Franco-Gallos*, ſed *Franco-Germanos*, jam nunc ſonant.

De tempore autem, quo ſcribere cœperunt veteres *Germani*, vel quibus uſi ſunt literis, ut nihil (eheu!) certi haberi poteſt; ita nihil pro certo tradimus. Certum id autem eſt, *Helvetios Germanorum* vicinos & ſocios, *Cæſare* in *Galliam* miſſo, *Græcis* literis uſos fuiſſe. Monumenta etiam tumuloſque, in confiniis *Germaniæ*, *Rhætiæ*que, *Græcis* literis, ut quidam putabant, ab Ulyſſe inſcriptos, extitiſſe, [a] *Tacitus* ex aliorum fide narrat; *Græcas*que literas apud *Druidas*, *Gallorum* ſcriptores, in uſu quoque fuiſſe, in commentariis ſuis tradit *Cæſar*. Quidni ergo eorum [b] opinioni & ipſe accedam, qui *principes* & *ſacerdotes Germanorum Græcis* pariter literis, antequàm *Romanorum* jugo ſubderentur, monumenta ſcripſiſſe arbitrantur. Poſtea vero quam *Romanis* ſubacti jacebant *Germani*, & in eorum finibus non præſidia ſolum ponerentur, ſed ductæ etiam inter eos eſſent *coloniæ*; & ad jura tandem municipalia, ſedibus fixis, provinciales facti ſurgerent; non potuerunt ante receptam, [c] *Cludoveo* primo imperante, fidem, quin una cum lingua & literas *Romanas* acciperent, in quibus, ſi non in *Græcis*, nonnulla carmina aut carminum fragmenta principum res geſtas deſcribentia, ad *Karlum* tum *Græcorum*, tum *Latinorum* peritum, & antiquorum imprimis ſtudioſum, perferri poſſent forſan ab iis, quorum intererat ea exquirendo domino ſuo gratificari. Equidem non ignoro ſententiæ huic noſtræ impugnare id, quod à [d] *Tacito* dictum eſt: ſcilicet, *literarum ſecreta apud Germanos, viros pariter ac fœminas ignorare.* ſed per *literarum ſecreta*, literas ſive epiſtolas ſecretas, quibus ultro citroque miſſis, apud *Romanos* corrumpi fœminæ ſolebant, intelligi vult hiſtoricus; ſecundum iſtud *Suetonii* de *Niciâ*, quum codicillos Memmii ad Pompeii uxorem de ſtupro pertuliſſet. Eum eſſe ſenſum verborum, quæ præcedunt & ſequuntur, manifeſtè probant, utpote in quibus [e] oſtendit, nulla apud *Germanos* muliebris pudicitiæ tentamenta neque ſpectaculorum, neque conviviorum, neque denique literarum ſecretarum, in uſu fuiſſe. Quare tantum abeſt, ut pro elementis orationis *literarum ſecreta* in loco iſto ſumenda ſint; ut [f] *Trithemium*, qui ſcripſit ante ducentos, decem ademptis, annos, [g] *Hunibaldo* auctore, tradere non puduit, *Francos*, qui *Marcomero* duce, de *Scytharum* finibus ante *Chriſtum* natum egreſſi ſunt; & ut ille ſcribit à *Saxonibus* fratribus ad oſtia *Rheni* ſedes acceperunt, bella cum *Romanis* & *Gallis* pene continua habuiſſe, & literas *Romanorum* tandem acceptas cum forma ſcripturæ ſervâſſe, & linguam eorum didiciſſe. Idem *Hunibaldo* etiam auctore, tradit *Waſthaldum* quendam *Franco-Theotiſcum* res, quas gerebant reges, duces & principes, per annos ferme ſeptingentos & quinquaginta octo, patrio ſermone, ſed ſuis characteribus ſcripſiſſe. [h] Quos quidem characteres ſculptos in ſuo libro exhibuit *Trithemius*, monens lectorem ſe illos è codice, qui præ vetuſtate vix legi poterat, ſumſiſſe, atque ideo veritum eſſe, ne deceptus eos male effigiaſſet. Monet etiam eorum nonnullos *Græcis* eſſe ſimiles, ut elementum primum, quartum, ſeptimum, octavum, undecimum, decimum quintum, decimum ſeptimum, decimum octavum, viceſimum quartum. Cætera etiam fere omnia *Græca* ſunt aut tranſverſa, aut inverſa, ut ſecundum, tertium, quintum, decimum-tertium, decimum-ſextum. Duodecimum autem, quod τῷ M reſpondet, *Runicum* eſt, ut in voce QUIDEM, quæ à ſcriptore vetuſtiſſimi codicis evangeliorum *Lychfeildenſis* in uncialibus ſic exarata QUIDEM conſpicitur, in initio evangelii *S. Lucæ*. Decimum nonum manifeſte formatur ex T & Þ. viceſimum eſt Y tranſverſum. Sextum autem, quod *Græcorum* ζ reſpondet, ut & viceſimum-primum, viceſimum-ſecundum, viceſimum-tertium, peculiaris formæ characteres ſunt, ut in adjecta tabella videre eſt.

Idem etiam aliud Alphabetum, in *Hunnibaldi* codice repertum, ſuis characteribus exhibuit ſic inſcriptum: ALPHABETUM FRANCORUM QUOD DORACUS INVENIT. vide appoſitam tabellam. [i] In hoc alphabeto, elementum primum & decimum-ſextum, quæ A & O reſpondent, cernuntur etiam abſque tranſverſa virgula in unciali ſcriptura cod. *Lychfeildenſis*, illud in [k] AUTEM, hoc in [l] QUONIAM, utrumque in [m] GENERATIO & [n] GENERATIONIS; quæ omnia ſic ſcribuntur,

AUTEM. QUONIAM. GENERATIO. GENERATIONIS.

Duodecimum autem media linea producta (Ψ) pro *Runico* habendum eſt, ut & decimum-tertium ſive M. alterum, ſi, ut iſtud in *Waſtbaldi* alphabeto, tranſverſum lineam haberet. Notandum quoque eſt

---

a In libello *de moribus Germanorum*. *b Germanos olim literas habuiſſe à Græcis plurimorum opinio tenet*; Johan. Trithemius abbas. lib. polygraphiæ ſexto. *c Cludoveus*, *Gallice Clouis*, baptizatus erat Anno Dom. CCCC.XCVI. *d* In libro de moribus *Germanorum*. *e Ergo ſepta pudicitia agunt, nullis ſpectaculorum illecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptæ. Literarum ſecreta viri pariter ac fœminæ ignorant. pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria.* *f Polygraphiæ lib. ſexto.* *g* Scripſit *Hunibaldus* vel *Hunnibaldus* hiſtoriam ſuæ gentis. An. Dom. 944. *h* Ex his conſtat, *Trithemium*, virum ſeculi ſui doctiſſimum, non ita de *Hunibaldo* ſenſiſſe, ac *Gerardus J. Voſſius*. *i* Alphabeti hujus & ſuperioris, cum codicis *Lychfeildenſis*, ante M. annos ſcripti, uncialibus literis, convenientia oſtendit *Ger. Joh. Voſſium* haud adeo æquum *Hunibaldi* cenſorem fuiſſe. *k* In evangelio ſecundum *S. Matth.* 1, 18. *l Luc.* 1, 1. *m Matth.* 1, 18. *n Matth.* 1, 1.

tum

TABELLA

Alphabetum Nortmannorum, *è* Trithemio.

A. b. c. d. e. F. g. h. I. K. L. m. n. o. P. q. r. C. t. v. x. y. z. w.

Alphabetum Wastbaldi.

Alphabetum Francorum *quod* Doracus *invenit*

A. b. g. d. e. F. h. I. k. l. m. m. n. n. o. p. Ph. q. r. s. ſ. t. th. v. w. pr. x. y. z.

Alphabetum Nortmannorum, *è Hrabano Mauro.*

aſe. birith. chen. thorn. ech. ſech. gibu. hagale. his gile. lagie. man. not ethil. pere. chon. rehir. Sugil. tae. hur. halach. huyri. ziu.

Alphabetum Nortmannorum, *Bedanum.*

a. b. c. d. e. f. g. h. I. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

Alphabetum Secretum Caroli M.

a. b. c. d. e. F. g. h. I. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

Alphabetum Francicum, *è Codice* Cottoniano. *Caligula A. 7.*

a. b. c. d. ee. f. g. hh. i. kkk. l. m. n.

o. pp. q. rr. ſ. t. u. u u. y. z z.

Alphabetum Francicum, *è* Iuniano *Codice. n.° 25.*

a. b. c. d. e. ſ. g. h. i. k. l. m. n, ſiralis. o. p. q. r. ſ. t. u. w. x.

y. z. æ. ri. ſt. et.

aliæ sunt etiam harum literarū jugationes, quas omitto.

Alphabetum ex numiſmatis.

dno. da. he. ma. mp. hp. ne. th. te. us or os. vat. va. v.s. v.s. vr. rex. et. nth.

rum duodecimum elementum quod denotat M, & decimum-octavum, quo PH denotatur, eodem modo formari, scilicet per Ш, ut in codice *Lychfeildensi* m, & p, vel forsan ph, per Ħ, ut constat per vocem QUONIAM in principio evang. *Luc.* & vocem SCRIPTUM ꞮꞮRIH tum. *Marc.* 1, 2.

Hrabanus etiam *Maurus*, ad finem tertii voluminis operum suorum, literas *Marcomannorum*, quos & *Nortmannos* vocat, effigiatas posuit; in hoc hallucinatus, quod *Runarum* nescius, secretas eas esse putavit, in quibus carmina sua magica, incantationes & divinationes scripserunt, qui paganis ritibus utebantur. Non autem arcanæ sive magicæ runæ, sed communes & literariæ fere omnes sunt, quibus peregrina, scilicet *Francica* nomina data sunt, ad potestates earum significandas, ut ex tabella constat. Alphabetum istud cum alio quodam *Nortmannorum* in multis convenit, quod apud *Bedam* repertum se exarasse scribit *Trithemius*. nec dubitandum arbitror, quin in omnibus exacte conveniret cum *Bedæ* dicto alphabeto, si characteres ejus vere & exacte exarati essent. In tabella autem videas quomodo apud *Trithemium* exarantur.

Hujus *Bedani* alphabeti quatuor primæ literæ, ut & sexta, decima septima & octava conveniunt plane cum iis ejusdem formæ in *Hrabani* alphabeto; septima etiam litera in utroque eadem est, nisi quæ in *Bedæ* alphabeto est transversâ lineâ caret: sic octavæ & decimæ in *Bedæ* alphabeto deest pars inferior, quæ cernitur in octava & decima *Hrabaniani* alphabeti litera. Differentias autem inter cæteras, quas præsertim in *Bedæ* alphabeto literarum mala positio & mali ductus faciunt, lectori observandas relinquo.

Ex his videtur *Francos* veteres, præter *Romanas* literas, *Gotho-Runicas* habuisse, ex quibus cum *Græcis* & *Latinis* maxime non suo loco interpositis, & non raro etiam truncatis, distortis, inversis, duplicatis, conjunctis, dimidiatis, transpositis docti eorum secreta alphabeta fecerunt. Hujus generis *Karlus* M. teste *Otfrido*, multa excogitavit, quibus per latissimum suum imperium securus uteretur, cum ad duces & præfectos literas mitteret. E quibus id unum, quod *Otfridus* posteris relinquendum censuit, utpote dignum quod resuscitetur & in novam lucem prodeat, hic exhibere esse nostri arbitramur. Vide tabellam præcedentem.

Præterea similitudo maxima, quæ est *Francicæ* linguæ cum *Mœso-Gothicâ* matre, argumento mihi est, & *Ulphilanos* characteres, sive literas *Gotho-Græco-Romanas*, ante *Karli M.* imò forsan & ante *Cludovei I.* tempora, qui primus *RR. Francorum* Christianus factus est, ad *Franconum* veterum notitiam pervenisse. Certe australium illorum *Gothorum*, qui è *Scandia* oriundi & profecti, tot nationes *Galliæ* vicinas, & ante & post * *Ulphilæ* episcopi tempora, virtute sua fregerunt, *Francos*, qui linguam eorum cognatam non potuerunt non intelligere, literas, quibus linguam, *Ulphila* auctore, scripserunt, diu ignorasse, à me tantum abest ut probabile judicetur, ut contrarium potius, me judice, veri speciem præ se ferre videatur. Sed de hoc quamvis nihil certi statuere possumus, certum id tamen habemus, *Karlum* M. qui peregrinis literis operam strenuè navarit, veterem *Gothicam* sive avitam *Theotiscam*, quæ suæ *Francicæ* parens erat, studiose didicisse; & antiquissima illa carmina, quæ in ea condita erant, & quibusvis literis, sive *Græcis*, sive *Latinis*, sive *Runis*, sive *Ulphilanis*, scriptis, tanti fecisse, ut ea plane tanquam dulcissimas & pretiosissimas superiorum seculorum reliquias non describere tantum, sed memoriæ mandare haud indignatus est utraque Pallade præstantissimus *Cæsar.* Barbara, inquam, & antiquissima illa carmina *Theotisca* quibusvis literis scripta ex vetustis membranis descripsit, & memoriæ tradidit Imperator. Etenim carmina illa antiqua, quibus veterum RR. bella canebantur, ut & antiqua illa, quibus *Tuistonem* suum Deum celebrabant veteres *Germani*, pro carminibus scriptis intelligi possunt non minus, quam de historia scripta id accipi & potest & debet, quod à *Psalmographo* scribitur: *Majores nostri narraverunt nobis, quod operatus sis in temporibus priscis.* Certe si carmina sua antiqui *Cimbri* saxis & rupibus inciderunt, quod unum, ut cum *Tacito* loquar, apud illos memoriæ & annalium genus erat; quidni affirmare ausus sim, carmina illa antiqua, & barbara olim scripta fuisse, quæ scribere, hoc est, describere, & memoriæ dein mandare MAGNUS haud gravatus est. O utinam jam extaret augusta illa *Bibliotheca*, in quâ delicias has suas reposuit imperator! O quam lubens, quam jucundus, ad extremos *Carolini* imperii fines proficiscerer ad legenda antiqua illa, ut ut barbara carmina, in quibus tanquam in clarissimo fonte perlucidas cernere quidem esset voces, phrases, & descriptiones illas rerum poëticas, quæ in *Scaldorum*, & *Saxonicorum* poëtarum reliquiis & fragmentis opacæ jacentes nulla fere vel perspicacissimi ingenii arte discerni queunt. Præterea veterem *Gothicam* sive *Theotonicam* linguam non intellexit tantum MAGNUS, & in ea carmina, longe ante sua tempora facta, scripsit, sed *Francicam* suam jam tum inconditam, incultam, & à doctis suæ nationis neglectam primus excoluit & expolire cœpit † *Grammaticis* institutionibus, quarum ope, ad orthographiæ

* *Ulphilas*, *Mœso-Gothorum* episcopus, floruit circiter quarti seculi medium. † *Trithemius* in libro VI. polygraphiæ sic scribit: *Ex Grammaticis Otfridi Monachi Wissenburgensis legimus, quod Carolus Rex Francorum, cognomento Magnus, nationis suæ misertus barbariem, Nannone, Theobaldo, Albino,* (hoc est *Alcuino*) *& Berengero adjutoribus, linguam tentavit regulare Germanicam. Cumque, testante Turpino, tam arduum inchoasset opus, crebris bellorum incursionibus retardatus non perfecit, sed morte præventus imperfectum dereliquit; nec surrexit post eum alius, qui hujus rei curam ad animum revocaret. Otfridus autem jam dictus monachus, Rabani Ful-*

&

& syntaxeωs regulas reduxit, & quasi ex fero & agresti sermone in civilem & honestum convertit.

Proximus à MAGNO *Hrabanus Maurus*, qui anno Christi DCCC.XL.VII. ex Abbate *Fuldensi* in archiepiscopum *Moguntinum* est electus, linguam *Francicam*, quam & * *Franciscam* nonnunquam vocamus, excoluit. Is enim, præter glossas *Latino-Theotiscas* de partibus humani corporis à *Walafrido Strabo* ex dictantis ore exceptas, quæ à *Melchiore Goldasto*, Tomo II. veterum de rebus *Alamannicis*, & inter *Hrabani* opera, (*Coloniæ Agrippinæ*, Anno Dom. M.DC.XXVII. sex tomis in folio) editæ sunt, composuit etiam integrum Glossarium *Latino-Theotiscum* in Biblia sacra veteris & novi testamenti, quod nondum editum est. Hujus egregii operis vetustissimum, & ipsa *Hrabani* ætate exaratum codicem membranaceum cum incredibili gaudio reperit *Petrus Lambecius*, arcis *Ambrasianæ* bibliothecam pervolvens, & repertum cum multis aliis præstantissimis MSS. in Bibliothecam *Cæsaream Vindebonensem* transtulit asservandum.

Post *Hrabanum* discipulus ejus *Otfridus Wizamburgensis* maxime omnium perpolivit & elimavit patriam linguam, quam à suis, ut barbaram, adeo contemptam memorat, ut ab ea scribenda prorsus abhorrerent; aut si scribere dignarentur, in singulis fere verbis à recta scribendi ratione aberrare non verecundati sunt. Is igitur *Theotiscum* sermonem iterum polire & reformare cupiens, *Grammaticam Francicam* à *Karlo* imperatore haud consummatam auxit & perfecit, multaque præclara opera *Francisce* composuit. *Petrus Lambecius* in comment. de [a] bibliotheca *Cæsarea*, mentionem facit pervetusti codicis in membranis exarati, quem cum haud paucis aliis ex bibliotheca arcis *Ambrasianæ* in Augustam *Vindebonensem* transferendum curavit; in quo extant *Otfridi* homiliæ quædam *Theotiscæ* in evangelia, quarum *Johannes Trithemius* meminit, cum paraphrasibus *Theotiscis* [b] *Esaiæ prophetæ*; [c] *in canticum Ezechiæ regis Judæorum*; [d] *in canticum Hannæ*; [e] *in canticum Moysis*; [f] *in canticum Habacuc prophetæ*; [g] *in canticum Moysis*, AUDITE COELI; [h] *in orationem dominicam*; [i] *in canticum Zachariæ prophetæ*; [k] *in canticum beatissimæ virginis*; ac denique *in symbolum Athanasii*, ut inscribi solet. De hoc quidem pretioso MS *Lambecius* promisit se ex professo tractaturum in libro tertio bibliothecæ *Cæsareæ Vindebonensis*; sed *Græcis* MS vetantibus quo minus fidem absolveret, tractatum desideratissimum, quem promisit, frustra in libro tertio quæsivimus. *Otfridus* etiam carmen *Theotiscum* ad monachos *Sancti Galli* composuit, quod, inquit *Petrus Lambecius*, *Trithemius* perperam vocat *librum*. [l] Extat hoc carmen integrum in antiquissimo codice MS. bibliothecæ *Cæsareæ* sic inscriptus: *Otfridus Wizamburgensis Monachus Hartmuate & Werinberto, Sancti Galli Monasterii Monachis.* Idem in Psalterium tria magna volumina in *Francisco* sermone contexuit, ut *Trithemius* memorat, in catalogo illustrium *Germaniæ* virorum; & alia nonnulla, quæ abbatum & monachorum culpâ perdita, ad nostra tempora non pervenerunt. Hujus Psalterii specimen publico dedit *P. Lambecius* ex authentico exemplari, nempe Psalmi primi paraphrasin *Theotiscam*, in commentariorum suorum de biblioth. *Cæsarea* lib. II. cap. V. Sed paraphrasin hanc, & versionem Psalmorum *Teutonicam*, *Notkero Labeoni*, Abbati *S. Galli*, qui ante septingentos annos floruit, adjudicat *Jo. Schilterus*

---

densis quondam auditor atque discipulus sub Ludovico pio, Caroli filio, Grammatica illa quamvis imperfecte consecutus, multa scripsit in lingua nostra Germanica, quæ regularis institutionis mirandam videntur sonare gravitatem, carmina enim ad normam lucubravit plura heroico metro simul & elegiaco. Insuper & prosaice nonnulla composuit ad Ludovicum R. Germaniæ, filium Pii Ludovici, & fratrem Lotharii imperatoris. ad Otgarium quoque Archiep. Moguntinum, ad monachos S. Galli, & alios. Hujus fragmenti Grammatices assecutus & ego præsentes Alphabeti characteres, de multis extraxi, ne penitus interirent.

* Ex gentili nomine FRANCO fecerunt veteres *Germani* FRANCISC, FRANCISG, alias FRANKISC, FRANKISG. Unde *Latinum* FRANCISCUS, quod sæpe legitur in *Ernoldi Nigelli* poëmate elegiaco de rebus gestis Imp. *Ludov. Pii*,

Si quis Franciscam mavult reserare loquelam.
Cuspide Francisco forte repletus eris.
Milite Francisco rura repleta manent.
Coslus erat quidem Francisco germine natus.
Nort, quoque Francisco dicuntur nomine, manni.
Extera namque cohors Francisco more paratur.

Sic apud *Eginhartum*, in vita *Karli M.* legitur; *in vestitu patrio, hoc est Francisco utebatur.* Testatur etiam *Isidorus* Archiep. *Hispalensis*, lib. XVIII. cap. VI. *secures oblongas, quibus Francones olim in bello usi sunt, appellatas fuisse Franciscas.* Quinetiam *Otfridus*, lib. I. cap. I. *Linguam Francicam* vocat *die Frenkisga Zungun. Petr. Lambecius*, in comment. de bibliotheca *Cæsar.* lib. II. cap. V. Verum ut à patriis Suensfur, & Dansfur, abjectis durioribus literis ns, formantur *Latina*, *Suecus* & *Dacus*; & ab *Anglo-Saxonicis* Englisc & Scotisc, abjecta sibilanti literâ, *Anglicus*, *Scoticus*: sic à *Francisc* vel *Frankisc*, euphoniæ causâ, mediæ Latinitatis magistri fecerunt *Francicus*, quod magis obtinuit. *a* Lib. II. cap. V. p. 460. *b Esaiæ* cap. XII. *c Esaiæ* cap. XXXVIII. *d* I lib. *Regum*, cap. II. *e Exod.* cap. XV. *f Habacuc*, cap. III. *g Deuteron.* cap. XXXII. *h Matth.* cap. VI. *i Luc.* cap. I. *k Luc.* cap. I. *l* Vide *Petri Lambecii* comment. de bibliotheca *Cæsarea Vindebonensi*, libro II. cap. V. pagina 418.

 Argen-

Argentoratenſis in inſcriptione libri, cujus editioni jam incumbit vir cl. de rep. literaria & Arctois, præſertim patriis, muſis optime meriturus. Hunc autem codicem Pſalmorum, in quo edendo operam navat *Schilterus*, eum eſſe credo, quem *Beatus Rhenanus* in libro ſecundo rerum *Germanicarum*, ubi de *Francorum* veterum agit lingua, teſtatur ſe vidiſſe apud *Johannem Huttichium*, *Argentorati*, ubi nunc è muſæo generoſi domini *de la Loubere* in publicum proditurus eſt.

Ex omnibus autem *Otfridi* operibus, quæ *Theotiſce* ſcripſit, maxime percrebuit volumen pſeudorythmicum evangeliorum in quinque libros diſtinctum. Hujus eſſe dicit * *Petrus Lambecius* tria exemplaria; Unum *Friſigenſe* in principio mutilum, cui *Otfridi* nomen defuit, quod cognitum fuit *Beato Rhenano*, *Wulfgango Lazio*, & *Wiguleo Hundio*. Alterum quod *Matthias Flaccus Illyricus* mendis plenum edidit, Anno M.D.LXXI. & haud recte inſcripſit OTFRIDI EVANGELIORUM LIBER. Tertium autem Auguſtiſſima *Cæſarea* Bibliotheca poſſidet, quod *Illyrico* non innotuit, atque cum vetuſtiſſimo hoc codice *Cæſareo Illyricianam* ejus editionem diligenter contulit *Petrus Lambecius*, Bibliothecæ *Cæſareæ* cuſtos; cujus auxilio, in multis, ut par erat, caſtigavit codicem ab *Illyrico* editum, nonnullaque ſupplevit, quæ non eſt hic deſcribendi locus.

Otfridum merito ſequitur *Willeramus Abbas* † *Uſpurgenſis*, qui *Cantici Canticorum* paraphraſin *Francicam* ante quingentos annos fecit. Hanc primus edidit *Paulus Merula*, Anno M.D.IIC. eamque poſtea obſervationibus decoravit *Franciſcus Junius* F.F. Anno M.DC.LV. Inter codd. etiam *Franciſci Junii* in bibliotheca *Bodleijana* repoſitas, extat *Tatiani* harmonia evangelica *Latino-Francica*, manu doctiſſimi viri illuſtrata, prœlum heu jam diu expectans, cum ejus ad eam Annotatis, & Annotationum ſatis amplo Auctario.

Extat quoque in Bibliotheca *Cottoniana*, *Caligula*, A. 7. quaſi ex quatuor evangeliis conſarcinatus codex unus harmonicus, poeticus & paraphraſticus, qui res geſtas ſervatoris noſtri θεανθρώπου tradit; & qui quum metro, rythmoque, tum orationis ſtructura & ſtylo cum paraphraſi Geneſeωs *Cædmoni* vulgo adjudicatâ convenit, ut in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ* obſervavimus, & inter *Franco-Theotiſcos* libros merito numerandus eſt. Inter *Franco-Theotiſcos* inquam libros jure recenſendus eſt ille codex, tametſi non deſunt, eáque non contemnenda argumenta, quæ me olim ut crederem induxerunt, eum ab aliquo antiquo *Anglo-Saxone* ſcriptum fuiſſe, qui florebat haud multo poſt receptam ab *Anglo-Saxonibus* fidem, circiter Annum DCI, ſcilicet ante ingreſſum *Danorum* in anno DCCXCIII. In hoc enim temporis intervallo, *Anglo-Saxones* non potuerunt non quaſi loqui & ſcribere *Franco-Theotiſce*, in puro illo & adhuc haud multum adeo mutato ſermone, quem majores eorum *Angli* & *Saxones* è *Germania* ſecum in *Britanniam* tulerunt. Verum ante aliquot menſes, lector benevole, ſententia mutata, ab *Anglo-Saxonibus* abjudicandum, & *Francorum* non nemini, qui circiter *Karli* M. tempora vixit, adjudicandum cenſui aureum illum codicem, quem ſive *Franco-Theotiſcus*, ſive *Anglo-Theotiſcus* ſit, plurimi facio; tum quod cæteros omnes *Franco-Theotiſce* ſcriptos, verborum copia & dictionis magnificentia antecellit, tum quod vetuſtate puriſſimi ſermonis proxime accedit ad *argenteum codicem*; cui ſoli, me judice, à veterum linguarum Septentrionalium ſtudioſis poſthabendus eſt. Ex his codd. ne alios memorem, conſtat *Francos* veteres, ſi non ante quam ad fidem converſi fuerint, literas habuerunt, ut docti quidam putant; cum fide tamen à religionis Chriſtianæ doctoribus literas accepiſſe; eâque tandem receptâ brevi animos appuliſſe, ut quæ propagando evangelio, ædificandæ Eccleſiæ, & morum ſanctitati promovendæ ſervirent, ea diligenter ſcriberent. *Karlus* quidem M. ‡ SS ſcripturas in patrium ſermonem verti juſſit, & ut ſpecimina, quæ nobis exhibuit vir maximus *Mabillonius*, demonſtrant, non aliis uſi ſunt Chriſtiani facti *Francones* literis cùm *Franciſcè*, quam cùm *Latine* ſcriberent; ſcilicet *Romanis* illis, quæ pro more temporis in uſu erant. *Francica Tatiani* harmonia evangelica, quæ *Oxonii* inter codd. *Junianos* repoſita eſt, deſcripta eſt recenti manu. Cottonianus autem codex ille evangg. harmonicus *manu* ** *Franco-Italica* exaratus eſt; cujus characteres cum majuſculos, tum minuſculos in tabella exhibuimus: inter quos conſpicuus eſt *Saxonicus* ð & đ, cujus valor aliquando eſt th, quod ſæpe etiam occurrit; & duæ peculiares *notæ*, nempe ƀ; & [a] ꝏ, quæ ter quaterve pro diphthongo improprio *uo* ponitur.

Huic duo alia Alphabeta *Francica* adjunximus; quorum alterum, quod etiam *Franco-Italicum* eſt, ex uno codd. MSS. *Franciſci Junii* F. F. Alterum autem è vetuſtis nummis deſumitur.

Reg. I. In his alphabetis, numiſmatum illo excepto, ut in pleriſque codd. ſive impreſſis, ſive MSS. quos mihi contigit inſpicere, duplex x deſideratur, perinde ac apud *Cimbros* & *Mæſo-Gothos*. pro ea apud *Francos* in uſu erat [b] *hs*: ut in uahs vel vahs, *coma*, *cæſaries*. uuahs vel wahs, *cera*. uuahſan, wahſan, *creſcere*. ahſla, *humerus*. ſehs, *ſex*. uuehſlan, *decipere*. In editis tamen à *Flacco Illyrico* evangg. libris occurrit aliquando duplex x.

II. In codice *Cott*. ut ſupra obſervatum eſt, frequenter occurrunt peculiares illæ notæ ƀ & đ vel ð, illi & linguæ *Saxonicæ* membranis communes. Peculiaris illa ƀ quandoque ut F, quan-

* Libro ſupra citato, p. 457. † *Willeramus Abbas Mersburgenſis* in *Trithemio*. ‡ Hiſtoriæ *Francorum* ſcript. Tom. III. per *Franc.* du *Cheſne*. ** *Franciſcus Junius* eum deſcriptum putat ab *Anglo-Saxone* quodam, cum alio tractatu *Anglo-Sax.* qui ad illius finem adjungitur, *de exorciſmis ad reddendos agros fertiles*. *a* Hanc priorem pro vocali v collocavit inter notas *Lombardicas* auctor libelli *de lingua Gothorum* à *B. Vulcanio* editus. *b* Apud *Cimbros* defectus τῦ x ſuppletur per ᛦᛋ.

doque

doque ut v consonans pronuntianda est. pronuntiatur ut F in sequentibus: uuiƀ, *mulier*. haƀda, *habuit*. heƀan, *cælum*, forgaƀ, *dedit*. liƀ, *vita*. hoƀ, *domus*, *aula*; quod in C. C. scriptum etiam occurrit hof. In sequentibus vero v consonantis potestatem habet; scriƀan, *scribere*. oƀar vel oƀer, *supra*. oƀana, *desuper*. graƀe, *sepulchrum*; quod in C. C. scribitur etiam grave.

III. At đ vel ð perinde ut apud *Anglo-Saxones*, nunc ut TH, nunc ut DH pronuntianda est. pronuntiatur ut TH in sequentibus: eđil, *præclarus*. quađ, quod scribitur etiam quath, *dixit*. muđ *os*, *oris*. uuarđ, quod scribitur etiam uuarth, *factum erat*. effertur autem ut DH in iis, quæ sequuntur: ođer, *alius*. uurđig, *dignus*. uuiđ, *contra*. stađ, *littus*. ƀliđ, *lætus*, & sexcentis aliis.

IV. In codice *Cott*. vocalis ı semper exaratur sine puncto in vertice.

V. Consonantium & vocalium numerum ostendunt alphabeta, & ex vocalibus inter se junctis fiunt diphthongi, triphthongi, tetraphthongi. En, quos nos inter legendũ observavimus, ordine positos.

Diphthongi.

Aa. ut in raad. *consilium*. aana, *absque*. nisi duplex A pro A longo potius quàm diphthongo habenda sit.

Au. ut in kalauba *fides*. rauða, *quies*. Ei, ut in stein, *lapis*. meistar, *magister*.

Eo. ut in sneo, *nix*. seo, *mare*. seola, *anima*. leoht, *lux*. seoc, *ægrotus*.

Eu. ut in seu, *mare*. Ie. ut in thie, *quæ*. hie, *hic*, *ille*. Ii. ut in siin, *esse*.

Jo. ut in jo vel joh, particula expletiva. Ju. ut in ju, juh, juch, *vobis*.

Oi. ut in haloian, *ducere*. duoian, *facere*. poeticè pro halan, duan.

Oo. ut in nood, *necessitas*. scoon, *pulcher*. Ou. ut in ouch vel ouh, *etiam*.

Ua. ut in huand, huant, huanta, *nam*, *enim*, *etenim*. guato, *bonus*. quađ, *dixit*. tua, *ad*. muat, *mens*.

Ue. ut in fueran, *jurare*. tuena, *duo*.

Ui. ut in suin, *porcus*. suitho, *valde*. huilic vel huilc, *quilibet*. bisuichen, *prodere*.

Uo. ut in guodo, *bonus*. tuo, *ad*. suoken, *quærere*. muot, *possem*. giscuop, *creavi*.

Uu vel w. Quamvis manifestum sit veteres *Francos* uu vel w pro *vau*, præsertim ante u, ut * *Otfridus* in prologo observat, usurpasse; non possum tamen quin credam illam in quibusdam vocibus *Anglicæ* w, vel *Græcæ* ʋ potestatem habuisse, atque idcirco in diphthongorum classe ipsam etiam ponendam duximus.

Triphthongi.

VI. Uei. ut in tuein. uuo, ut in uuorolt, *mundus*. Uuû. ut in uuûnta, *vulnera*.

Uie. ut in huie, uui, uue, *nos*. Uoi, uoy. ut in gruoient, *crescunt*. bluoyent, *florent*.

Tetraphthongi.

VII. Vuio, *quomodo*. vuie, in vuielih, pro uuelih, uuelich, *quis*, *qualis*.

VIII. Observandum quoque est à linguæ *Francicæ* studiosis, non tantum in diversis auctoribus pro ratione loci & temporis, in quibus vixerunt, sed sæpissime in uno eodemque auctore, vocales, diphthongos, & consonantes asperas, medias & tenues inter se confundi, & mutari; ut unius † vocis in margine scriptura varia, præter exempla, quæ ordine sequuntur, monstrat.

Vocales.

A. e. ut in doupha, douphe, *baptismo*. à nom. douph, *baptismus*. aphula, ephela, *poma*. cortar, corter, *grex*. armlich ermlich, *pauper*, *miser*, einago, einego, einigo, *unicus*.

A. i. ut in fehtan, fehtin, *pugnare*; & in omnibus verbis infinitivi modi.

A. o. u. ut in hira, hiro, hiru, *illorum*, *arum*, *orum*. A. aa. gedan, gedaan, *factus*.

E. a. ut in under, untur, *sub*, *subter*. crippe, crippa, *mandrum*, *præsepe*. legelich, lagilih, *unusquisque*, unbewollene, unpawollene, *immaculata*. syllabicum augmentum ge, ga, ke, ka.

E. æ. heizen, hæizen, *vocare*. cum multis aliis in *Strickeri* carmine.

E. i. ut in felis, filis, *lapis*, *saxum*. ze, zi, *ad*. over, ovir, *super*. tegelich, tagilih, *unusquisque*. riche, riki, *regnum*. uuer, uuir, *quis*, *aliquis*.

E. o. himole, himolo, *cælo*, à nom. himil. sageta, sageda, *dixit*. cribbe, cribbo, *præsepe*. vortheron, fordoron, *majoribus*. wie, wio, *quomodo*.

E. u. ephela, aphula, *poma*. afur, aber, *sed*, *tamen*. E. ie. selan, sielan, *animæ*.

I. ii. sin, siin, *esse*. si, sii, *sit*. gelich, geliich, *similis*.

I. e. ir, er, *vos*. wir, wer, *nos*. wisan, wesan, *esse*. es, is, *id*. custi, custe, *osculatus est*. sprihhet, sprehhet, *loquitur*. bilidi, bilethe, *exemplum*. karati, garode, *pararet*. peithi, peidi, beithe, *ambo*. disi, dise, *hi*. I. u. finstarnesse, funstarnesse, *tenebræ*. O. a. buon, puan, *habitare*. vide a, o.

O. e. zo, ze, *ad*. gioffonota, geophenota *aperuit*. vide e. o.

---

* Nam interdum tria uuû, ut puto, quærit in sono: priores duo consonantes, ut mihi videtur, tertium vocali sono manente.

† Buach, buah, buoch, buoh, puach, puah, puoch, puoh, *liber*.

O. u. tho, du, *quum, quando.* thero, theru, *horum, harum, horum.* ſido, ſitu, *mos, conſuetudo.* auor, auur, *ſed, tamen.* ſeo, ſeu, *mare.* io, ju, particula expletiva. O. oo. not, nood, *neceſſitas.* ſcon, ſcoon, *pulcher.* U. e. ſuochtun, ſuochten, *quaeſiverunt.* U. o. vide o. u.

Diphthongi.

Au, ou. raûua, roûua, *quies.* kalauba, geloûua, *fides.* Ei. oi. zeigoti, zoigode, *oſtenderet.* Eo, euu, *lex.* Ou. eu. froûuen, freûuen, *lætari.*
Ua, uo. huaten, huoden, *cuſtodire.* ſuahtun, ſuochten, *quæſiverunt.* muat, muod, *affectus, animus.*

Conſonantes aſperæ, tenues, mediæ.

B. f. ob, of, *ſi.* wib, wif, *mulier.* aber, afur, *ſed, tamen.* B. u. wib, wiu, *mulier.* wiba, wiua, *mulierum.* uber, ouer, *ſuper, ſupra.*

B. p. brunno, prunno, *fons.* beſueich, piſueih, *decepit.* bim, pim, *ſum.* bilidi, bilethe, piladi, *exemplum.* crippe, criobe, *præſepe.* beranne, peranne, *parere.* bi, pi, *juxta.* buon, puan *habitare.* unbewollene, unpawollene, *immaculata.* brot, prot, *panis.* beithe, peidi, *ambo*; ubi etiam d pro th, & i pro e. buoch, puoch, *liber.* geſcrib, geſcrip, *ſcriptura.* lob, lop, *laus.*

C. k. cunning, kuning, *rex.* cuman, kuman, *venire.* crippe, krippa, cribbe, kribbo, *mandrum, præſepe.* eiſcon, eiskon, *petere, rogare.*

C. g. Iuncfrouwan, jungfrouwan, *liberæ adoleſcentulæ.* cunni, gunni, *poſſim.* tac, tag, *dies.* fleiſc, fleiſg, *caro.*

C. h. fleiſc, fleish, *caro.* ſoſo thu imo gabi giuualt iogeuuelices fleishes, *ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis*; *Tatian.* CLXXVII, I.

Ch. h. hh. mich, mih, *me.* ich, ih, *ego.* iuch, iuh, *vos.* nachlichito, *appropinquavit.* ſprichet, ſpribhet, ſprihet, *loquitur.* trinchan, trinhan, *bibere.* nechein, nehein, *nemo, nullus.* beſueich, piſueih, *decepit.* gelichniſſe, kilihniſſa, *ſimulatio, ſchema.* ruacha, ruahha, *cura.* iegelich, iigilih, *unuſquiſque.* lachan, lahhan, *pallium.* egeſlich, egeſlih, *terribilis.* pruchan, pruahhan, *uti, frui.*
Ch. k. denchet, denket, *cogitat, meditatur.*
Ch. gh. iethoch, iethog, *quanquam.* nechein, neghein, *nullus.* ſuochta, ſuoghta, *quæſivit.*
Ch. q. chenun, quenun, *mulieris.* chuit, quit, *dicit.*

D. t. gardo, garto, *hortus.* bodo, boto, *nuncius.* untar, under, *ſub.* viand, fiant, *hoſtis.* deda, teta, *fecit,* wordon, worton, *verbis.* liud, liut, *populus.* ſcado, ſcata, *umbra.* druhtin, trohtin, truchtin, *Dominus.* beluchande, piluchante. dac, tac, *dies.* gitan, gedan, *factus, a, um.*

D. th. duruh, thuruh, *per.* bilidi, bilethe, *exemplum.* fordoron, fortherin, *majoribus.* kedingue, gethingue, *coerceat.* frid, frið, *pax.*

F. b. vuif, vuib, *uxor.* F. p. uuif, uuip, *mulier.*

F. v. fure, vure, *pro.* fon, von, *à, ab, è, ex, de.* fiant, viand, *inimicus.* forderon, vorderin, *majoribus.* afur, avur, *ſed.* hobde, hovde, *caput.* wif, wiu, *mulier.* fater, uater, *pater.*

F. ph. gioffonota, geophenota, *aperuit.* kemſa, kempha, *ſimiles.* F. h. craft, craht, *poteſtas.*

G. gh. thurg, thurgh, *per.* G. c. tag, tac, *dies.* G. h. ſlagente, ſlahente, *percutientes.*

G. k. ſyllabicum augmentum ge, gi, ga, ke, ki, ka. ut in kinado, genate, *propitius ſit.* geſaloda, kiſalota, *denigravit, decoloravit.* kalauba, gelaûua, *fides.* tak, dag, *dies.* egiſo, ekiſo, *terror.* karati, garode, *pararet.* diſge, diske, *menſa.* ghet, ket, *it, vadit.* kereſt, gehreſt, *deſideras.*

G. i. ſyllabicum augmentum ge liqueſcit nonnunquam in je, ut jegivan pro gegivan, *datus.*

G. q. guot, quot, *bonus*: ſi ſibbo mannon quotes uuillen, *ſit pax hominibus bonæ voluntatis. Tatian.* VI. 3. H. hh. ſprehhit, ſprehit, *loquitur.*

H. ch. nehein, nechein, *nullus.* ſuht, ſucht, *morbus.* lihamo, lichamo, *corpus.*

H. hh. lihamo, lihhamo, *corpus.* lantsheffi, lantſchoffi, *regio.* mihil, mihhil, *magnus.* ſuohet, ſuohhet. *quæritis.*

H omiſſa. iro, ira pro hiro, hira, *illorum, arum, orum.* imo pro himo, *illi.* obde pro hobde. *caput.* Hiet thuo the heritogo, obar them obde ſelbes Criſtes an cruce ſcriban, that that uuari cuning Judeono, *tum præſes juſſit, in cruce ſcribere ſuper caput ipſius Chriſti, quod eſſet rex Judæorum.*

H. etiam præponitur aliquando vocalibus, quæ aſperæ eſſe non debent: hunpuakkhie, *idiota.* Gloſſ. B. 28. cui (*inquit Fr. Junius*, in notis ad *Tat.*) vocabulo, ſi aſpirationem, quam rudiora ſecula initiis vocum à vocali incipientium præmittebant, ademeris, atque inſuper duas treſve literas in affines alias permutaveris, deprehendes, quod *idiota* noſtris diebus eſt *unbuokig.* q. d. *expers librorum,* & *qui nihil unquam vitæ communi utile ex libris hauſit.*

K. ch. werkon, werchon, *operibus.* riki, riche, *regnum.* K. c. vide c. k.
K. g. kimiſgetan, gemisketan, *mixtus.* ket, geht, *ambulat.* keiſtis, geiſtis, *ſpiritûs.*
K. h. ſkeff, sheff, *navigium.* gikalota, gihalota, *vocavit.*
M. n. ſconem, ſconen, *pulchris.* thiernum, thiernun, *virginis.* tuon, tuom, *facere.*
P. b. puzza, buzza, *puteus.* geſcrip, geſcrib, *ſcriptura.*
P. ph. up, uph. *ſurſum.* ephela, appele, *poma.*
Qu. ch. quenum, chenum, *mulieris.* quit, chuit, *dicit, ait.*
Qu. k. kecbrunnan, quecbrunnan, *aquam vivam.* S. z. thas, thaz. is, iz, *id, hoc.* zuei, tuei, *tuo.*

T. d.

T. d. berit, berid, *parit*, *fert.* boiuet, boiued, *caput.* trinchan, drinchan, *bibere.* touph, douph, *baptismus.* unte, unde, *&.* wat, wad, *vestimentum.* kiwatotet, gewadodet, *vestitus.* kisalota, gesaloda, *decoloravit.* not, nood, *necessitas.* leithan, leidan, *pati.* giwalt, gewald, *potestas.* vide d. t.

T. thi gelathode, giladoti, *vocarem.* tur, dur, *fores.*

Th. d. thuruh, duruh, *per.* fortheron, fordoron, vorderin, *majoribus.* then, den, *illis.* thin, din, *tuus.* werthen, werden, *fieri.* peidi, beithe, *ambo.*

Ts. st. uuets, uuest, uuets thu, uuest thu, *scisne?*

V. f. veghtan, fehtan, *pugnare.* auur, afur, *sed.* vide f. v.

U. a. thiernum, thiernun, thiernan, *virginis.* U. uo. tur, tuor, *ostium.*

Z. s. thaz, thas, *hoc.* iz, is, *is*, *id.* Z. t. thaz, that, *hoc.* cum multis aliis.

Z. st. muoz, muost, *possem.*

Z. zh. ut in belazh, *dimitte.* firlozhen, *dimittimus.* dazh, *ut*, *quod.* pro belaz, firlozen, daz. sic izh pro iz, *id.* zheichen, pro zeichen, *signum.* *Petri Lambecii* comment. de biblioth. *Caes.* lib. II. p. 462.

IX. Praeterea notandum est, non solum cognatas consonantes invicem confundi in linguâ *Francicâ*, sed in duplices etiam ejusdem organi mutari: ut in wedan, watten, *vestire.* deda, teta, dette, *fecit.* sido, situ, siddi, *mos*, *consuetudo.* thero, therro, *horum*, *harum*, *horum.* Huc spectat regula tyronibus imprimis observanda de *U* & O paragogico, quibus apud *Francos* voces producuntur, ut apud *Maeso-Gothos* in †n, nh: sic à gemes, *eamus*, duplicato s, gemesso; ambahtituno pro ambahtitun, *ministrabant*; hebbiu, pro hebbe, *habeo*; alliu pro alli l alle, *omnia.*

X. Huc etiam referendae sunt regulae de varia terminatione adjectivorum masculini & foeminini generis in recto casu singularis numeri. Regulae etiam de multiplici terminatione adjectivorum dativi & ablativi casus in plurali numero in an, en, in, on, un, am, em, im, om, um. Regulae quoque de terminatione verborum in omnibus fere modis & modorum temporibus utriusque numeri, praesertim de terminatione infinitivi in an, en, in, on. Regulae denique de terminatione substantivorum omnium ferè declinationum in plerisque casibus utriusque numeri; ex quibus percipiet lector curiosus, quam varia, incerta & inconstans fuit apud *Franco-Theotiscos* auctores, pro loco & tempore, scribendi ratio. Incertae hujus incultaeque scriptionis rationem ipsis *Francis* imputat *Otfridus* in sua ad *Luitbertum Moguntiacensem* Archiepiscopum epistola, quam praemisit rhythmicae translationi evangeliorum. In praefatione etiam *Franciscam* linguam *barbaram*, *agrestem*, *indisciplinabilem* vocat, *scriptuque difficilem*, & *insuetam capi regulari fraeno Grammaticae artis* affirmat, graviter de suorum negligentia querens, & de contemptu, in quo habebant *patriam linguam*, cum *Graecam*, & *Latinam* diligenter colerent, & pro summo dedecore haberent in eis scribendis, vel una literula orthographiam violare. Hanc autem querimoniam de majoribus suis *Otfridi* non injustam fuisse ostendit fragmentum periphrasticum, & ut videtur, metricum, & pseudorythmicum infra positum linguae *Francicae* barbarismis & soloecismis plenum, quod *Petrus Lamb.* exhibet in comment. de biblioth. *Caesarea*, lib. II. cap. 5. p. 383. Desumpsit id vir doctissimus ex vetusto codice, *Caroli Magni* tempore scripto. Continet autem disputationem *Christi* cum muliere *Samaritana*, atque hic, quatenus fieri potuit per vetustatem linguae & scripturae barbariem, quibus lectu & intellectu difficile redditur, *Latinum* factum ob oculos lectori ponere ab instituto nostro nec alienum, nec inutile duco:

Lesen uuir, that fuori ther Heilant fart muodi zeuntarne uuizzun thaz er zeinen brunnen kisaz. Quam fone Samario quein ena lario scephan thaz uuazzer. Thannanoh so saz ar. vurbon sina thegana besina lipleita. bat er sich ketrincan daz uip thaz ther thara quam. Biuuaz ketost thu guot man daz ih thir geba trincan. Ia ne nezant uuizze Xrist thie judon unsera uuast. Uuip, obe thu uuissis uuielih Gotes gift is, unte den erkantis mit themo do kosotis tu batis dir unnen sines kecprunnen. Disiu büzza ist so tiuf, zedero ih hei mina liuf, noh tu ne habis kiscirres, daz thu des kisçephes. uuar maht thu guot man neman quecprunnan. Ne bist tu liuten kelop mer than Iacob ther ga-[-bita uns] brunnan tranc eran joh sina man siniu smale ****** uuazzer. Ther trinkit thiz uuazzer der ****** der afar trinchit daz min lazit ****** Got imon pruston in euuon mit luston. Herro ih thi thichoze dir thaz uuazzer gabist du mir daz ih mer ubar tac ne liusi hera durstac uuib. Tu dih anne vært hole herra dinan virt. Siu quat sus, libiti commen ne habiti. Uueiz ih daz du uuar segist, daz du commen ne hebist. du habitos her sinfe dir zi uolliste, dæz mattu sichure sin nu hebist ein der ni is din. Herro in thir uuigit scin daz thu maht. forunsergiborana betoton hia in berega. unser altmaga suchton hia genada. tho hir sagent kicorana thia bita in Hierosolem:

Legimus, quod abiit Jesus fatigatus itinere, ut docendi causa sederet supra [apud] fontem. venit mulier de Samaria diligenter haurire aquam. Cum sic sederet, abierunt illius discipuli, ut cibos suos emerent. Rogavit mulierem, quae illuc venerat, ut sibi potum daret. Quomodo tu (inquit illa) bone vir, poscis ut tibi potum darem. . . . . (Respondit ille) mulier, si scires quodnam donum Dei est, & nosceres illum quocum nunc colloqueris, tu tibi peteres donum ejus aquae vivae. (replicat mulier) puteus hic adeo profundus est . . . . . neque tu habes situlam,

† Vide Glossarium *Gothicum Francisci Junii* F. F. in n vel nh. ubi multa huc spectantia.

quacum haurias; quomodo ergo, vir bone, potes habere aquam vivam. Secundum populi opinionem non es major Iacobo, qui dedit nobis fontem. ****** *qui bibit ex hac aqua, hic* ****** *qui autem biberit ex mea aqua, Deus in æternum in ejus pectore cum deliciis* ****** *Domine, supplico tibi, ut mihi des hanc aquam, ut non amplius huc quotidie curram sitibunda mulier.* [*dicit ei Jesus*] *tu autem vade, & voca dominum tuum virum. Sic respondit illa. ut viverem, virum non habeo. Novi verum esse, quod dicis, te non habere virum, quinque enim viros habuisti omnino, ut possis certus esse, te quendam nunc habere, qui non est tuus. Domine videris* .... *majores nostri in hoc monte adoraverunt, nostri antiqui cognati hic gratiam quæsiverunt, etsi contradicant qui adorant* [*manent*] *in Hierusalem.*

XI. Notet etiam lector *Anglo-Saxonicæ* linguæ peritus, *Francos Anglo-Saxonum* A in EI plerunque mutare. sic pro an, *unus*, scribunt ein. Pro ban, *os*, *ossis*, bein. Pro dal vel dæle, *pars*, deil. Pro gast, *spiritus*, geist. Pro ham, *domus*, heim. Pro lað, *detestabilis*, leid. Pro man, *malus*, mein. Mutant etiam *Anglo-Saxonum* T, in Z vel S; ut in thaz vel thas, pro that. hiz, his, iz, is, pro hit. ziohan, *ducere*, pro teohan. ze, zi, zo, *ad*, pro to. puz, *puteus*, pro pyt. zaharin, pro tæherum, *lachrymis*. gezelt, pro getelt, *tentorium*. heizan, pro hetan vel hætan, *jubere*.

CAPUT SECUNDUM.

De Articulis

I. ARTICULUS, ut cum *Grammaticis* loquar, est vel *definitus*, vel *indefinitus*.

II. Articulus definitus est pars orationis, quam è pronominum penuario mutuantur *Franco-Theotisci* ad determinandam vagam & incertam nominis substantivi significationem, sive ad denotandam rem aliquam certam, vel designandam alicujus rei excellentiam.

III. Triplex autem est articulus definitus. Masculinus, fœmininus & neuter. Masculinus ther, der, den, dir, thie, the, se. Fœmininus thiu, diu, thie, the, tha. Neuter thaz, thas, that; & sic declinantur.

Numerus singularis.

N. † Ther, der, dir, den, thie, the, se, *hic*, *ὁ*.	N. Thiu, diu, thie, the, tha, *hæc*, *ἡ*.	N. Thaz, thas, that, *hoc*, *τό*.
G. Thes, des.	G. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther, dera, der.	G. Thes.
D. Themo, demo, them, dem, tham.	D. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther.	D. Themo, them, & thiu.
Acc. Then, thene, thena.	Acc. Thiu, diu, dia, thie, the, tha.	Acc. Thaz, thas, that.
Abl. Themo, demo, them, dem, tham.	Abl. ut gen. & dat.	Abl. Themo, them.

Exempla generis masculini.

Nom. Ther, der, dir, den, thie, the, se. Thuo ther cuning gesaz upho sinemo stuole, *cum rex sederet in solio suo.* w. 16. Ther stanc thines mundes is samo ther suoten ephelo, *odor oris tui est sicut suavium pomorum.* w. 137. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo selvemo, *non magis quam luna aliquid lucis à seipsâ habet.* w. 116. Hic notet lector quod †† *mano lunam* significans in *Francico* sermone est masculini generis, ut & *sunna solem* significans fœminini; sequitur enim in loco citato, also thiu sunna, *sicut sol.* Ther min *dilectus*, ther *verus Solomon*, ther mit sinemo dootha suona hauet gemachot *inter Deum & hominem, dilectus ille meus, ille verus Solomon, qui reconciliationem fecit inter Deum & hominem.* w. So dede imi Got also dir gollsmit düt, *ita cum illis Deus, sicut aurifaber, egit.* S. Ann. Zin Duringen du dir siddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Was iru den sun drut, *erat ei filius charus,*

† Articulus *Germanicè* declinatus sic se habet:

Nom. Der.	Nom. Die.	Nom. Das.
Gen. Des.	Gen. Der.	Gen. Des.
Dat. Dem.	Dat. Der.	Dat. Dem.
Acc. Den.	Acc. Die.	Acc. Das.
Abl. Dem.	Abl. Der.	Abl. Dem.

** Poeticè therero & therera: quam engil it himile, braht er therera uuorolti diuri si arundi. *venit angelus ex cælo, portavit ad mundum tam gratum nuncium. Otfr.* kuning therero liuto, *rex populi.* Otfr. †† Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam*, cap. IV. regula 27.

Otfrid.

Otfrid. Ina thie kesar tharod fon Rumuburg riki thiodan satta, *illum ibi imperator Romanus regem constituit*, C. C. Nu thie cuning, *nunc rex.* thie helago gest, *sanctus spiritus.* C. C. Tho antlingenti thie engil, *tum respondens angelus. Tat.* cap. II. 9. The floud anthabda thena man, ant that hie on is muode bigan andradan, *fluctus hominem sustinuit, usque dum in animo timere caeperit.* C. C. Thuo sprak im aft the helago Crist, *tum sanctus Christus illi respondit.* C. C. Se articulus *Anglo-Saxonicus* non raro occurrit in C. C. Thuo balg ina se biscop, habda bittran hugi, *tum iratus est summus sacerdos, & habuit amaram cogitationem.* Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes se cunning, *nunc, dixit ille, Herodes rex hanc lucem reliquit.* i. e. *mortuus est.* Hoc autem à lectore notatu non indignum est, linguam *Anglo-Saxonicam* articulum ther, þæþ, à *Francica* itidem mutuari, ut Gramm. *Anglo-Sax.* cap. II. reg. 2. docuimus. adeo cognatae linguae par pari referre gaudent, & invicem gratias reddere.

Gen. Thes, des. sino thaz bedde thes cuninges Salemonis, *en lectum regis Salomonis*, w. so is kuman thiu heyderhed thes heyligan gelouuan ouer al thie wereld, *sic sanctae fidei serenitas venit super totum mundum*, w. Des rebesnites zit ist hie, *tempus amputationis* (amputandi vineas) *adest.* w. Lose unsih fone des tiufelis chorungen, *libera nos à diaboli tentationibus. Otfridus* apud *Lamb.*

Dat. Abl. Themo, them, tham. Min wino is gelich themo hindkaluo, *similis est dilectus meus hinnulo.* w. Forstuntun san themo uuorte, *intellexerunt de verbo. Tat.* VI, 5. Thic kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide icg sie verloosda, *qui indicant populo ruborem sanguinis mei, quocum illos redemi.* w. Witer themo diuuel, *contra diabolum.* w. Thiu meniga *fidelium* is gelich themo geize cortare, *congregatio fidelium est similis caprearum gregi.* w. Fan them anagine, *à principio*, C. C. Thuo uuarth thar gesamnod te them uuihe filo uuerodes, *tum congregata est in templo magna multitudo hominum.* C. C. Sie slugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria sua in monte Suedo*, S. Ann. Thar fundun sia enna cuninges thegan under tham uueroda, *invenerunt illic unum regis* (Christi) *discipulum.* C. C. Van themo graua ze himolo, *à sepulchro ad caelum.* w. Under themo aphelderbouma, *sub malo.* w. mit themo besigatadin brunnen, *cum fonte signato.* w. Bezzere sint thine spune themo wine, *meliora sunt ubera tua vino.* w. Fon demo, ih jû quad, *de quo vobis dixi*, Tatian. Suntir irlose unsih fona demo ubile, *sed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Occurrit etiam thiro vel thero: gisentit uuard engil zi thiornun gimahaltere gommanne thiro namo was Ioseph, *missus est angelus ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph.* Tat. III, 1.

Acc. Thene, thena, then. Thie the Christanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Christianam ecclesiam possunt defendere contra diabolum.* w. Thuo uuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun uuisa man mid uuordun that scolda thena uuih Godas Zacharias bisehan, *tum adfuit à sapientibus praedictum tempus, quo Zacharias templum dei viseret.* C. C. An thena uuih, *in templum.* C. C. Ich meinoda then wingardon ther thie menigo thos liudes heuat. *intelligebam vineam multitudinem populi habentem.* w. Nemet then kelih ouh nu zi ju, *accipite jam & calicem vobis.* Otfr. apud Lamb. Thurh then uuizagen sus quedantan, *per prophetam sic dicentem*, Tat. cap. v, 9.

Exempla generis foeminini.

Nom. Thiu, diu, thie, the, tha. Thiu *ecclesia* is cuman, *ecclesia venit.* w. Thiu genatha thines *evangelii* suozer is than thiu *austeritas* thero ewo, *gratia tui evangelii dulcior est austeritate legis.* w. So thiu sunna, *sicut sol.* w. Thiu idis uuas bifangan an farlegarnisse, *mulier deprehensa erat in adulterio.* C. C. Diu himilischi wunne, *caeleste gaudium*, diu gotheliche wunne, *divinum gaudium*, S. Ann. Thie thornina *corona, corona spinea*, w. Ne is uns thie natha niet versagat, *non nobis est gratia negata.* w. Ni gibit uns thaz alta, thaz diu jugund scolta. *non datura est nobis senectus, quod praestitisse debuit juventus.* Otfr.

Gen. Thero, &c. stand upa van themo suozen slapho thero *contemplationis, surge à dulci somno contemplationis*, w. Thiu *austeritas* thero ewo, *austeritas legis.* w. Mich thero werelt verthruzet, *taedet me mundi.* w. Ef hie latat ina is muod spanan that hie hit biginne thera gernean thiu im gigangan ni scal, *si sinat ipsum suum animum adeo applicare, ut illam tandem percupere incipiat, tum illam assequetur.* C. C. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thera guodun, *ibi erant sponsalia herois ac etiam sanctae virginis Mariae illius bonae.* C. C. Dazh izh zheicen si dera christenlichen geloube, *ut signum sit christianae fidei.* Otfr. apud Lamb. That Godes bedde bewarent in thirro wereld thimsternisse thie *sancti doctores, lectum Dei in saeculi tenebris custodiunt sancti doctores.* w.

Dat. Abl. Thero, &c. Ze thero doupha, *ad baptismum.* w. Min wino is gelich thero reion, *similis est dilectus meus capreae.* w. Vore thero porte, *in portâ.* w. After thero burg, *per urbem.* w. Bi thero reyno, *per puritatem.* w. Thuo sprak eft uualdend Crist thero idis anduuirdi, *tum respondit Christus mulieri.* C. C. Thuo sagda riki Crist thero idis alomahtig opanon uuordon, *tum dixit Christus Rex omnipotens mulieri.* C. C. Ther ouh unkusti ni habet in thero brusti, *qui nihil incastum habet in pectore*, Otfrid. Wio mag thaz sin firlougnit, thaz himil thero woralti ougit, *quomodo hoc potest negari, quod caelum terrae ostendit*, Otfrid. Ni uuas

lang te thiu that man hobid brahta, endi it thar thero thiornun forgab. *non longum erat, ante quàm caput allatum erat, & adolescentulæ traditum.* C. C. Waz gisehestu in ther verhundeton, *quid vides in captivâ?* w. Inti this ist ther sehsto manod thera thiu thar ginennit ist unberenta, *& hic est sextus mensis illi, quæ vocatur sterilis.* Tatian. III, 8. In therru naht, *in nocte istâ.* Tat. CLXI, 2. Giuuitun im thuo suocan an ther uuostunia uualdandes suno Crist, *tum abierunt ad quærendum Christum Dei filium in deserto.* C. C. Van thero cribbon, van thero douphe, *à præsepi, à baptismo.* w. Van thero gaue minero hande, *ex dono manuum mearum.* w. Mit thero suoze sines *evangelii, cum suavitate sui evangelii.* w In thero doupha, *in baptismo.* Bim ich geboran van thero magath, *natus sum ex virgine.* w. Ob ir willit bekennin der burge anaginne, *si scire velitis urbis primordia,* S. Ann. Var tho sancta Maria thiarna thiu mara mit ilu joh mit minnu zi ther iru maginnu, *tum sancta Maria, virgo celebris, cum festinatione & amore profecta est ad cognatam suam.* Otfr.

Acc. Thiu, &c. Uphferit thurg thiu woste, *ascendit per desertum.* w. Ande thero thorninan *coronam* thie himo *Judaica Gens* uphsazza, *& corona spinea, quam Judaica gens illi imposuerunt.* w. Thie thornina coronan thie druog her gerno thurg juueren willan, *corona spinea, quam ille vestri causâ sustinuit.* w. Thaz bezeychnet thie hoghen, and thie *incomprehensibilem majestatem Christi, quod significat altam, & incomprehensibilem majestatem Christi.* w. Ich weyz nu *in fide & spe* the genatha, the min noch beydet *in re, expecto nunc in fide & spe gratiam, quæ me manet in re.* w. Vane himile gaf her in diu craft daz si ubir-wunden diu heidenskapht, *à cœlo dedit illis virtutem, ut vincerent paganismum.* S. Ann. Unde in dia chorunga ne leitist du unsih, *& ne nos inducas in tentationem. Otfridus* apud *Lambecium.*

Exempla generis neutri.

Nom. Thaz, &c. Also thaz hoiued richtet *cætera membra, sicut caput dirigit cætera membra.* w. Nu is thaz ungewedere thero *infidelitatis* fure, *nunc præteriit infidelitatis tempestas.* w. Sino thaz bedde thes kuninges, *ecce lectum regis.* w. Thaz eyno is auor ze merchene, thaz that erist vers hored *ad ecclesiam de gentibus congregatam, hoc unum vero observandum est, quod primus versus spectat ad ecclesiam,* &c. w. Wanda gescriven is thaz that middelothe thes disches mit minnon gesllightat sie, *nam scriptum est, quod medium mensæ cum charitate lævigatum est.* Also thaz veld ungeerid, thie bluomen berid, *sicut incultus ager, qui flores fert.* w. Tho uuard irfullit thiu zit thas saliga thiu alta thas kind tho beran scolta, *impletum est tempus, in quo beata senex puerum pareret.* Otfr. That menda mahtig Crist barno that besta, thuo hie that bilithi sprak huo thar te them uuingardon uurohtion quamun, *Christus omnipotens, optimus ille hominum, hoc intelligi voluit, dum parabolam illam de operariis in vineâ loqueretur.* C. C. That mendun thia uuúruhteon thia an them uuingardon: adro an uhta arbidlico uuerc bigunnun endi thuru uuonodun forth erlos unt aband, *operarii in vineâ hoc significarunt: alii in diluculo magnoperè laborare cœperunt, & ad vesperam usque manserunt fortes.* C. C.

Gen. Thes.

Dat. Abl. Themo, them, thiu. Thuo giuuet im uualdand Crist forth mid thiu folcu innan Hierusalem, *tum Christus dominus profectus est cum populo ad Hierosolymam.* C. C. Mid thiu Godes barnu, endi mid thero guodun thiornan, *cum Dei filio, & bonâ virgine.* C. C. Si sprachun filu blide zi themo saligen uuibe, *valde gaudentes responderunt beatæ fœminæ.* Otfridus.

Acc. Thaz, &c.

Numerus pluralis communis omnium generum.

IV. N.* Thie, the, thiu, thio, thia, thea, tha, thu, dea. G. Thero, therro, there, ther, der. D. Then, them, thiem, dem, den. Ac. Thie, the, *&c.* Abl. Then, them, thiem, dem, den.

Nom. Thie, *&c.* Thaz thie diere gerno in thero hoghe sint, *quod feræ alta affectant.* w. Thie *cancelli miserationis.* w. Thuo thie *parentes* thus quathan, *dum parentes sic locuti sunt.* w. Thie bittera figon, *amari ficus.* w. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* w. Thie *legalia præcepta.* thie *angelica præsidia.* w. Kunde mir war the *veræ fidei doctores sint.* w. So thu van him gelernes so ne werthent thine *auditores oves,* the *justos* bezeychnet, sun der *hædi* the *peccatores* bezychnent, *adeo ut ab illis discas, sic tui auditores non sunt oves, qui justos significant, sed hædi, qui peccatores significant.* w. Thiu wiif sint *fragilioris sexûs,* than thie man, *fœminæ sunt fragilioris sexûs, quàm viri.* w. Ze thiu thaz thiu wiif samfto ze themo dische uph getredan muga, *eò ut mulieres facile ad mensam ascendant.* w. Ich bim salo samo thiu hereberga Cedar, and ich bim auor wathelic samo thiu gezhelt Salomonis, *nigra sum sicut tabernacula Cedar, sed formosa sum sicut tentoria Salomonis.* w. Thiu gesperre, *tigna.* Thiu getauela, *laquearia.* w. Matheus endi Marcus so uuarun thia man hetana, *Matthæus & Marcus, sic appellati erant homines.* C. C. Thio in uns gifulta sint, *quæ in nobis completa sunt.* Tat. procem. I. Dit sint dae tyaen wird, *hæc sunt* x. *verba,* ep. decal. Thea liudi stuodun umbi that helaga hus,

* *Germanicè.* N. Die. G. Deren / der. D. Denen / den. Acc. Die. Abl. Denen, vulgò den.

populus

populus circum steterunt sanctam domum. C. C. Thar gifran ik that sia thu berehtun giscapu manun gimanodun, *ibi, ut ego rescivi, manifesta mandata nobiles illos monuerunt. C. C.*

Gen. Thero, *&c.* Withene thine zigan bi then herebergan thero herdon, *pasche hædos tuos juxta tabernacula pastorum.* w. Will ich jemer gehugan thero finero micholen genathan, *semper memor ero illius magnorum favorum.* w. Thero allero jegelich hauet sin suerd an handon, *quisque omnium habet*, i. e. *singuli habent gladium suum in manibus.* Thero *Apostolorum prædicatio.* w. Samo thaz corter thero scorenon scaphon, *sicut grex tonsarum ovium.* w. Ich bim veld bluome, and lilia therro dala, *ego flos campi, & lilium convallium.* w. Thero allero jegelich ne scal sin suerd van sinemo thike niet lazan, *nemo omnium suum gladium à femore suo dimittet.* Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent*, *Horum alter alteri mutuò*, &c. w. Nah themo spore there herdnissen, *post vestigia gregum.* w. Also thiu binda ze samene thinguet thie maniga ther lokko, *quemadmodum vitta simul vincit multitudinem capillorum.* w.

Dat. Abl. Thie sint gelich then scorenen scaphon, *qui similes sunt tonsis ovibus.* w. Withene thine zigan bi then herebergan, *pasce hædos tuos juxta tabernacula.* w. Then weynegen dieren *assimilatus, Parvis feris assimilatus.* Von thannon sint mith then wiuon bezeychenet thie guode sielan, *Quare per fæminas significantur bonæ animæ.* w. Ze then linebergon, *cancellis.* w. Ze then thie nithana sint, *iis qui desursum sunt.* w. Mit then bezzeston saluon, *cum optimis unguentis.* w. Bi then dugethen, *per virtutes.* w. Also thiu lilia is under then thornan, *sicut lilium est inter spinos.* w. Sihet uz then venstron, *despicit per fenestras.* And wardet van then linebergon, *& prospicit per cancellos.* w. An then *conventiculis, In conventiculis.* w. Ande van then dugathan quam guod liumunt, *& à virtutibus venit bona fama.* w. That mugat gi antkennan uuell an thiem is uuaron uuordon, *hoc vos possitis benè discernere ex verbis illius veris. C. C.* Lob thu in tugenlicher aht, und lat den kranken also leben als im von arte is geslacht, *vive tu in virtutis existimatione, & sine impotentes vitam instituere, prout illis à naturâ consentaneum est.* winf. Da uuir dih gesehen sculen, unde den engilen geliche uuortine lib ane tot haben sculen, *ubi te videbimus, & angelis similes facti in cœlo convixerimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Thie, *&c.* Thiu binda ze samene thuinget thie maniga ther lokko, *vitta colligat fasciculum capillorum.* w. Wanda siu thie sconen, ande thie suozen ephela bired, *quia pulchra & suavia poma fert.* w. Her oversspringet thie huuela, *transilit colles.* w. Thie angelica *præsidia* hauon ich gescaphat, *angelica præsidia ego feci.* w. Hiro kind vuchta so ernesthafto wither the Christenen, *ejus liberi pugnabant tam vehementer contra Christianos.* w. Geng im thuo uuid thia man sprecan, *tum abiit ad loquendum contra homines. C. C.* So lerda thie helago Crist thia is guodun jungron, *sic docuit sanctus Christus bonos suos discipulos. C. C.*

V. Articuli in linguâ *Francicâ* eleganter præponuntur pronominibus possessivis, ut apud *Græcos* & *Italos*: ut, ther thin weyniga gardo, ther in Judæâ was, *hortulus tuus, qui in Judæâ erat.* w. Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ*, *Quamobrem dextra tua à me ornata est cum palmâ victoriæ.* w. Einigh is thiu min duua, *unica est mea columba.* w. Thiu min *eccesia catholica.* w. Wille ich jemer gehugan thero finero michalen genathan, *semper meminero magnarum ejus gratiarum.* w. So lerda thie helago Crist thia is guodun jungron, *sic docuit sanctus Christus bonos suos discipulos.*

VI. Articulus ponitur etiam eleganter inter substantivum & adjectivum: ut, Mestar thie guodo, *bone Magister.* heland thie guodo, *salvator bone.* fromin thie guodo, *domine bone. C. C.* Thuo giuuet im oc mid is hiuuiskie Joseph thie guodo, so it God mahtig uualdand uuelda, *tum discessit cum suâ familiâ Josephus bonus, sicut Deus dominus omnipotens mandavit. C. C.* Thar uuas thes marien stuol an er dagon adal cuninges Dauides thes guoden, *ibi antiquitùs erat solium celebris illius patriæ regis Davidis boni. C. C.* Thar iro bethero uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagan thiernum Marium thera guodum, *ibi amborum erant (celebratæ) nuptiæ, herois & sanctæ virginis Mariæ bonæ. C. C.*

VII. Articulus indefinitus apud *Franco-Theotiscos* est nomen numerale, quod nomini substantivo præpositum, ostendit ejus significationem esse indeterminatam, sive quod rem aliquam incertam significat; estque duplex vel quantitatis *continuæ* vel *discretæ*.

VIII. Articulus indefinitus quantitatis *continuæ* est sume, *aliquis*; præfigitur nominibus res per partes vel gradus divisibiles significantibus.

IX. Articulus indefinitus quantitatis *discretæ*, vel numeri, est ein, eyn vel en, *unus*; sumelich, *quidam*; pluraliter sumeliche. de quibus in capite de pronomine.

Exempla.

An enaro copstedi, *in quodam foro. C. C.* Thuo fundun sia ena thar fruodon man sittean bi them seuue, *tum invenerunt ibi quendam sapientem virum sedentem juxta mare. C. C.* An ena uuostinnea giuuet Godes suno, *Dei filius abiit in quandam desertum. C. C.* Sume stund *est tempus actionis*, sume stund *tempus contemplationis.* w. Thuo waron sumeliche *proceres* thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter observare*, *Tum erant quidam proceres, qui vellent & in me credere, & legem carnaliter observare.* w.

Caput Tertium.

De nomine, & specialius de nomine substantivo.

I. Nomen est vel substantivum vel adjectivum. Substantivum est, quod rem absolutè vel sine connotatione significans potest præmitti verbo, ut subjectum orationis: ut man, *homo*; drohtin, *dominus*; himil, *cælum*. Substantivum autem vel est commune vel proprium. Commune rem pluribus communem significat; ut man, mennisco vel mennisc, *homo, humanum genus*. Proprium rem singularem significat: ut Karle, *Carolus*; Leodawig, *Ludovicus*; Adalmunt, *Adalmundus*; Adalrat, *Adalradus*.

II. Substantivum iterum vel simplex est vel compositum: simplex, ut rok, *fumus*; fat, *vas*. compositum, ut rokfat, *thuribulum*. Compositum autem fit vel ex duobus substantivis, ut rokfat, *thuribulum*; vel ex adjectivo & substantivo, ut uuihrog vel uuihrok, *thus*; uuihbod, *altare*; quorum alterum componitur ex uuih, *sanctus*, & rok, *fumus*; alterum ex eodem uuih, & bod vel beod, *mensa*.

III. In substantivis sive ex duobus substantivis, sive ex adjectivo & substantivo compositis, prior vox est pars specificans; posterior, pars specificata; unde in *Latina* versione nominum compositorum prior vox, quamvis nomen substantivum sit, per adjectivum reddenda est, vel per suum genitivum, aut periphrasin aliam adjectivo æquipollentem, ut in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capitis tertii regulâ I, fusè ostendimus.

IV. Nomina quum substantiva tum adjectiva variantur per casus in Linguâ *Francicâ*, haud secus ac in *Græcâ* & *Latinâ*. Substantiva autem variantur (quatenus mihi hactenus observare licuit) quinque modis, ac proinde dici possint declinationes apud *Francos* fuisse quinque.

V. Prima declinatio est masculinorum, quorum genitivus singularis exit in es, & præ mutatione vocalium in is & as; Dativus & Abl. in e, & propter vocalium mutabilitatem in o & a. Nom. & Acc. plur. in e, & a. & in C. C. in os. Gen. in a, & cognatam o. Dativus & Abl. in an, en, in, on, un, um.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther cuning, *rex*.	Nom. Thie cuninge, * a.
Gen. Thes cuninges, is, as.	Gen. Thero cuninga, o.
Dat. Themo cuninge, o, a.	Dat. Then cuningan, en, in, on, un, um.
Acc. Thene cuning.	Acc. Thie cuninge, a.
Voc. O thu cuning.	Voc. O ir cuninge, a.
Abl. Themo cuninge, o, a.	Abl. Then cuningan, an, en, in, on, un, um.

Exempla.

Nom. Ther cuning leydede mer in sine genathema, *rex me duxit in sua cellaria*. w. Min minna is samo starc so ther dooth ingegen thich, *fortis est ut mors dilectio mea erga te*. w. Ther hals ze samene vogat thaz hoiuet ande then lichamo, *collum connectit caput corpori*. w. Ther win then thu meinost ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum, quod intendis, est dignum dilecto meo ad potandum*. w. Hic autem notandum est nom. singularem aliquando terminari in vocali, ut in firinari; zollanari, *publicanus*; constari, *tentator*.

Gen. Ande is auor thin vahs gedaan also cuninges purpura, *coma tua, ut purpura regis*. w. Hiuuiski heban cuninges, *familia regis cælestis*. C. C. Sino thaz bedden thes cuninges Salomonis, *ecce lectum Salomonis*. w. Thes helithes hand mahal oc theru helagun thiernum, *sponsalia herois* [Josephi] *& sanctæ virginis*. C. C. Menigi himilisches heres, *multitudo cælestis exercitus*. Tat. IV, 4. Min *sponsus* thie the bitterheyd thes dothes thurg mich leyth, *sponsus meus, qui amaritudinem mortis pro me passus est*. w. Haua je thoch jegen mich then sido thero reion, ande thes hindkalues, *observa tamen erga me morem capreæ, hinnulique*. w. Gescceret hauestu mir min herzo in einemo thinero ougan, other in einemo hare thines halses, *vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, aut in uno crine colli tui*. w. Ich mines wines minno siechon, *amore langueo mei dilecti*. w. Godis drut, *Dei dilectus*. helag uuord Godas, *sacrum verbum Dei*. Thuru craft Godas, *per divinam potestatem*. That uuart all mid uuordon Godes fasto bifengan, *omne id verbo divino stabilitum erat*. Ni uueldun derbeas uuiht gifrummean, *nihil mali committere voluerunt*. C. C. Sin bilethe is also the bergas Libani, *species ejus, ut Libani montis*. w.

* Et in C. C. in os, ut in Lingua *Saxonicâ* in as. Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam*.

Dat.

Dat. & Abl. Ande thaz leyth ich thurg einen jegelichan *fidelium auditorum qui adhærent doctoribus*, alſo thaz vahs themo halſe, *& hoc paſſus ſum propter unumquemque fidelium auditorum, qui adhærent doctoribus ſicut coma collo.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ego ſum fidelis.* w. Quad Zacharias zi themo Engile, *dixit Zacharias ad Angelum. Tat.* Wis geliich thero reion, ande themo hindkaluo, *aſſimulare capreæ hinnuloque.* w. Samo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad, *ſicut grex caprarum, qui aſcenderunt montem Galaad.* w. Vox prædicantium, thiu is geliich themo bezzeſton wino, *vox prædicantium, quæ ſimilis eſt optimo vino.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niwen ouaze, and an themo alden wine, *ſuavitas recentis fructûs & veteris vini.* w. Ther *verus pacificus* the ther mit ſinemo dootha *diſſolvit inimicitias inter deum, & hominem.* w. In himile in abgrunte ouh hier nidere, *in cælo & profundo [abyſſo] & hic infra. Otfr.* apud *Lamb.*

Ac. Gehuga miner minnon, thiu ingegen thich ſo ſtarc is, thaz ich ſelf then dooth thurg thinan willan leith, *memor eſto amoris mei, qui erga te tam fortis eſt, ut tui gratiâ mortem paſſus fuerim.* w.

Nom. Plur. Inti ambahta uuarun uuortes, *& miniſtri fuerunt ſermonis.* Tat. procem. 1. Ich geſcapho, thaz thie keyſere, and thie cuninga *adorabunt veſtigia pedum tuorum, Me auctore, imperatores & reges adorabunt,* &c. w. Helithos ſtuodun gumon umbi thena Godes luno, *egregii & eximii viri circumſteterunt filium Dei· C. C.* Thuo te thes uuateres ſtade ſamnodun thia geſithos Criſtes, the hie im habda ſelbo gicorana ſia tuelifi, *tum ad maris littus congregati erant diſcipuli Chriſti, quos ipſe elegerat illi duodecim.* Sic occurrunt rincos, uuûluos. *&c.* plura exempla videas in reg. 13.

Gen. Van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, ande Sanir, ande Hermon, *de vertice montium Amana, & Sanir, & Hermon.* That iro an them ſithe ſuno odan uuarth giboran an Bethlehem allero cuningo craftigoſt, *quòd illis in regione iſtâ filius natus erat in Bethlehem, partus omnium regum potentiſſimus.* Ac cumit fan allaro bomo gihuilicon ſulic uuaſtom ſo im fan ir uurtion gidregit, *ſed ab arborum quâque provenit talis fructus, qualis illi à radicibus trahitur. C. C.*

Dat. Abl. Ich ſiho vilo clare, min weythe is ouch an then bergan, *ego valdè clarè video, & paſtus meus eſt in montibus.* w. Untar mannum, *inter homines,* Otfrid. Din uuille giskehe in erda ſone menniſgen, alſo in himile ſone den engilen, *fiat voluntas tua ab hominibus in terra, ſicut ab angelis in cælo. Otfr.* apud *Lamb.* Mit engelon joh mannon in euuenigen ſangon, *cum angelis, & hominibus, in ſempiternis canticis. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Minnot juwera fianta, *diligite inimicos veſtros.* Tatian.

VI. Secunda declinatio eſt neutrorum, quorum genitivus ſing. exit in ES, Dativus & Ablativus in E, A, O, U. Nominativus & Accuſativus plurales eandem ſortiuntur terminationem cum nominativo ſingulari; & præterea deſinunt in o & A. Genitivus in E, O. Et Dativus & Ablatiuus exeunt in ON, AN, EN, IN, UN, UM.

Numerus Singularis.		*Numerus Pluralis.*	
Nom.	Thaz word, *verbum*, werch, *opus.*	Nom.	Thie word, werch, thie worda, wercha, wordo, wercho.
Gen.	Thes wordes, werches.	Gen.	Thero worde, werche, o.
Dat.	Themo worde, werche, a, o, u.	Dat.	Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.
Acc.	Thaz word, werch.	Acc.	Thie word, werch. thie worda, wercha, wordo, wercho.
Voc.	O thaz word, werch.	Voc.	O thie word, werch, a, o.
Abl.	Themo worde, werche, a, o, u.	Abl.	Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Ich gieng in then nuz gardon, thaz ich beſahe wie thaz ouaz in ther dala ſlahta worthan wara, *deſcendi in hortum nucum, ut viderem qualis erat fructus in valle.* w. Do wir thes wara of the wingardo bluoie, of nah thamo bluothe thaz wocher ſich geſcuphe, *videamus ſi floret vinea, ſi flores fructus parturiunt.* i *an poſt florem fructus ſe formet.*

Gen. Ich gero thaz min wine kume in ſinen gardon, thaz her thar ezze thaz wocher ſines eigenen ouezes, *utinam veniat dilectus meus in hortum ſuum, ut ibi comedat fructum pomorum ſuorum.* w. Thuo ſprak ſan after thiu modor thes kindes, *tum ſtatim locutus eſt mater infantis, pueri. C. C.*

Dat. & Abl. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, ſo is ſin winſtra under minemo hoyueda, and ſin zeſewa umbegriphed mih, *dum in tali lecto jaceam cum dilecto meo, læva ejus ſub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.* w. Qui adhærent *mibi* alſo thie lokka themo hoiuede, *qui adhærent mibi, ut cæſaries capiti.* w. Mines wines winſtra liget under minemo hoiuede. w. An themo niwen ouaze, *in novo fructu.* w. Buomgardo ruodero ephelo mith allero ſlahto ouezo, *hortus pomorum rubrorum cum omne genus fructu.* w. Mid thiu Godes barnu, endi thero guodan thiornan, *cum filio Dei, & bonâ virgine. C. C.* Mith wochru thera reuuûn, *cum fructu pœnitentiæ.* Hymn.

Acc. Thaz hals ze samene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo, *collum connectit caput & corpus.* w.

Nom. Pl. Alla sine werch waron alsso mahtiga, alsso siu *procedebant ex potentiâ divinâ, Omnia sua opera, sicut procedebunt ex potentiâ divinâ, sic magna erant.* w. So luchent mer allo thino word, and allo thino werch, *sic mihi placent omnia tua verba, & omnia tua opera.* w. Alsso thiu wad then lichamon ziret an menniskon gesihte, samo zirent thich guode wercho an minero ansiune, *sicut vestis adornet corpus in conspectu hominum, sic te adornant bona opera in conspectu meo.* w. Thiu word mines *sponsi* sint scone samo lilion, *verba mei sponsi sunt pulchra, sicut lilia.* w.

Gen. Uuorto, *verborum,* in glossa *Hrabani Mauri* apud *Lamb.* biblioth. *Cæs.* lib. II. cap. 5. Thiu vernumst sinero wordo is super mel & favum, *perceptio illius verborum est,* &c. Thaz is al thaz gerusće guodero lero and guodero wercho, *id est omnis ille apparatus bonæ doctrinæ & bonorum operum.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig minero unrehtero uuorto, *confiteor deo omnia mea injusta verba.* F. V. C.

Dat. Abl. In thinen werchon, *in operibus tuis.* w. Tho ich mich geeinoda thurgh mines wines willan *subire opus prædicationis*, tho richt ich mich uph ze guodon werchon, *quum statuerim mei dilecti ergò subire opus prædicationis, erigebam me ad bona opera.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinen *humanum favorem* ne wille *expetere.* w.

Acc. Wanda sia alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, *nam omnia sua opera faciunt propter mundanam remunerationem.* w. Ande wanda thu alla thine werch festinas *munire* mit exemplis, *& quia omnia tua opera festinas munire cum exemplis.* w.

VI. Tertia declinatio est fœmininorum, que in genitivo singulari flectuntur in E, A, O, U. at in cæteris casibus utriusque numeri sequuntur formam primæ declinationis, ut gescripht, *scriptura.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu * gescripht, *scriptura.*	Nom. Thie gescriphte, a, o.
Gen. Thero gescriphte, a, o.	Gen. Thero gescriphte, a, o.
Dat. Thero gescriphte, a, o, u.	Dat. Then gescriphton, an, en, in, un, um.
Acc. Thiu gescripht.	Acc. Thie gescriphte, a, o.
Voc. O thiu gescripht.	Voc. O thie gescriphte, a, o.
Abl. Thero gescriphte, a, o, u.	Abl. Then gescriphton, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Thiu gescripht hauet samo thrada vard, *scriptura habet æque vehementem impetum.* w. Notandum hic autem est nom. singularem terminari non raro in e & i.

Gen. Under then lilian, thaz sint thie luttere, and thie scona sinne thero haligan scriphte, *inter lilia, quæ significant clarum & pulchrum scripturæ sensum.* w. Thie bezeichenet cinnamomum, weynegaz boumelin, ande auor michelere crefte, ande suozes stankes, *quam cinnamomum significat, parva arbuscula, sed magnæ virtutis, & suavis odoris.* w. Skeyne mith githes wilcharo doychene thinro crafto, thaz thu min niet vergezzan hauest, *ostende interdum aliquo signo tuæ virtutis, quod mei non oblitus es.* w. Vone thannan ther manlichero dugathe is, ther huodet gerno thes, thas her in vineâ Domini niet mercenarius ne si, *quamobrem qui virilis virtutis est, is cavet diligenter ne mercenarius sit.* w. Thero slachta was thiu salua thar mide Maria Magdalena saluado *pedes Domini*, *Id genus erat unguentum, quocum Maria Magdalena unxit pedes Domini.* w. Van thero magathe wambon in the cribbon, *à virginis utero in præsepe.* w. Wanta er ist edil Franco, uuisero githanko uuisera redinu, thaz duit er al mit ebin, in sines selbes brusti ist herza filu festi, *etenim nobilis est ille Francus prudentis animi, prudentis consilii, quòd nihil non facit æquanimiter, utpote cor habens in suo pectore valde firmum. Otfr.* apud *Lambecium.* Vocales e, a, o, quæ terminant genitivum, nonnunquam omittuntur: ut, tauganiu dera naht, *secreta noctis.* Hymn. XV, 3.

Dat. Abl. Thie sielan the ther jugethet sint in thero doupha, *animæ quæ renovatæ sunt in baptismo.* Van thero cribbon ze thero doupha, van thero douphe ze themo cruce, *à præsepi ad baptismum, à baptismo ad crucem.* w. In erdu ioh in himile, *in terrâ & cœlo. Otfr.* apud *Lamb.* At in paraphrasi orationis dominicæ: Din wille gischehe in erda sone mennilgen, *fiat voluntas tua in terra ab hominibus.* In anaginne uuas uuort, *in principio erat sermo.* Tat. I, I. Inti uuas in uuostinnu, *& erat in deserto.* Tat. IV. 9.

Nom. Pl. Thar schinen aller slachte dugathe, *ibi fulgent omne genus virtutes.* w. Alsso *multa grana sub uno cortice mali punici continentur,* ande an then aller slachta dugatha vunden werthent, samo in themo boumgardon aller slachta ouaz, *quemadmodum multa grana sub uno cortice mali punici continentur, & in illis omne genus virtutes inveniuntur, sic in horto omne genus fructus.* w. Cuninginnan, ande keuese louenden sie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

* Alias giscrib: Ni uuestun sie giscrib, *non sciebant scripturam.* Tat. cap. CCXX. 5. Arrekita in alle giscribon, *interpretabatur illis omnes scripturas.* CCXVII. 3. vide R. 18. legitur etiam Giscrip: Inti offonota uns thiu giscrip, *& aperuit nobis scripturas.* CCXXIX. I.

Gen.

Nom. Ahtzoh sint thero kevese, *octoginta sunt concubinæ.* w. Thar mide machot ir sie liumhaftig stadigare dugatha, *hac ratione redditis eam assiduarum virtutum famâ conspicuam.* w.

Dat. Abl. Thrie stund hauon ich thich gelathot thaz thu wizzest thaz thu thurgnatigh scale sin an then thrin dugathen, *ter te vocavi [monui,] bene nôsti, ut perfecta esse debeas in tribus virtutibus, fide, spe, charitate.* w. Van then dugathan quam quod liumunt, *à virtutibus provenit bona fama.* w. Inti thas lioht in finstarnessen leuchta, *& lux in tenebris lucebat.* Tat. cap. I. 4.

Acc. So tharnah tho ich hiro gescriphta thurg suohta, tho vand ich minen wine, *quam primum illorum scripta scrutatus sum, inveni meum dilectum.* w.

VIII. Quarta declinatio est nominum fœminini generis, quæ in recto, accusativo & vocativo singulari in E exeuntia, faciunt cæteros casus utriusque numeri, excepto vocativo singulari, in AN: ut genatha, *gratia*; thiorna, *adolescentula, virgo*; sunna, *sol.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu genatha, *gratia.*	Nom. Thie genathan.
Gen. Thero genathan, un.	Gen. Thero genathan.
Dat. Thero genathan.	Dat. Then genathan, en, on, in, un, um.
Acc. Thiu genathan.	Acc. Thie genathan.
Voc. O Thiu genatha.	Voc. O thie genathan.
Abl. Thero genathan.	Abl. Then genathan, en, on, in, un, um.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Thiu selua genatha is thir gara, *eadem est gratia tibi parata.* w. Minemo drute leisto ich trûuua, ande min wino leistet mir genatha, *dilecto meo servo fidem, & dilectus meus præstat mihi gratiam.* w.

Gen. O *Synagoga* thu wunderest thich thero genathan thiu mir geschehan is, O *Synagoga!* *est tibi admirationi gratia, quæ mihi facta est.* w. Der man est salig, der in dero argon rat ne giene, so Adam teta, doer dero chenun rates volgeta uuider Gote, *beatus est vir, qui non abiit in consilio impiorum, quemadmodum Adamus, qui consilium mulieris secutus est contra Deum.* *Otfrid.* apud *Lamb.*

Dat. Abl. Thunket mir also icona so ther mano, wanda siu wole weiz thaz sie *pulchritudinem virtutum* von hiro seluero niet ne hauet, sunder von Godes genathan, niet te mer than ther mano jeht lightes hauet von himo seluemo, *mihi videtur æquè pulchra, ac luna; nam bene novit, quod pulchritudinem virtutum à seipsâ non habet, sed à gratia Dei; quemadmodum luna nihil luminis à seipsâ habet.* w. Notandum autem hic est, terminationem AN, præ confusione vocalium & consonantium non raro mutari in EN, ON, UN, UM; ut sequentia exempla in genitivo, dativo, & ablativo singulari ostendunt: Ioseph Davides sunu ni curi thu zi nemanne Mariun thina gimahhun, *Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Tat. v, 8. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thero guodun, *ibi (celebrata) erant sponsalia viri & sanctæ virginis Mariæ illius bonæ.* C. C. Tho ni uuas lang te thiu that man an thia halla hobid brahta thes thiod gumen, endi it thar thero thiornun forgab, *tum non longum erat antequam caput utilis viri publicè allatum in aulam erat, & illic virgini traditum.* C. C. After is lerun, *secundum illius doctrinam.* C. C. Thie era ne hauon ich niet von einegan minan *meritis*, sunder vone mines *sponsi* genathon, *Hunc honorem non habeo à propriis meis meritis, sed à sponsi mei gratiâ.* w.

Dat. Sing. Nu wil ih scriban unser heil, evangeliono deil, so uuir nu her beginnen, in frenkisga zungun, *nunc in linguâ Franciscâ describam, prout hic ordior, integros evangeliorum libros.* Notandum autem hic est, accusativum sing. terminari etiam ut nom. in A.

Nom. Plur. Thie thiernan sahon sie, *filiæ viderunt eam.* w. Cuninginnan and keuese lovenden sie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

Gen. Thero thiernan ne is nehein zala, *adolescentularum nullus est numerus.* w. Thero dugathen allero anaginna, *initia omnium virtutum.* w.

IX. Notandum quoque est, nomina primæ, secundæ & tertiæ declinationis emphatice & demonstrative posita ad quartam transire addendo A, si in consonantem desinant; vel si in E desinant, mutando E in A: ut dugeth, dugetha, *virtus*; wunne, wunna, *gaudium*; ere, era vel eera, *honor.* Wunne thes euuigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Diu Goteliche uuûnna, *divinum gaudium.* S. Ann. Ther tod uuas in uuûnna thuruh Gotes minna, *mors iis erat gaudium propter dei amorem.* Otfrid. Mihil uuûnna, *magnum gaudium*, Otfrid. Michil ere, *magnus honor.* S. Ann. Thisu uuorult era, *hujus sæculi gloria.* Otfrid. Thie hauent ouch thar thie meysto eera, *hi habent maximam gloriam.* w. Truhtin, *dominus*, emphatice truhtina: ut, thih truthinan gehemes, *Te dominum confitemur.* Hymn. M.

X. Præterea à tyronibus Linguæ *Francicæ* studiosis observandum est, quòd nomina quartæ declinationis in A exeuntia sæpe vertunt A in O, & in nom. & vocativo & in cæteris casibus AN in ON: ut, want er ist selbo brunno, ioh alles guates wunno, *nam ille ipse fons est, & oble-*

clamentum omnis boni. Otfr. Wir ne willon niet vergezzan thaz thiu genatho thines *Evangelii* suozer is, than thiu *austeritas* thero ewo, *non obliviscemur, quod tui evangelii gratia dulcior est austeritate legis.* w. Thin wamba is samo weizes houph, *venter tuus est sicut acervus tritici,* w. At in alio loco, min wambo erbeueda ze sinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* Sic, ersloigat hauet mich min gethanka, *conturbavit me anima mea.* w. Ast alibi, wanda thurgh thaz hauon ich thir mine *corporalem præsentiam ablatam,* thaz al thine gethanco si ze therro werelde, *ubi regem in decore suo videbunt oculi beatorum; Nam propter hoc à te abstuli corporalem meam præsentiam, ut omnis tua cogitatio sit* (conversa) *ad illum mundum, ubi regem,* &c. Sic in eodem auctore legimus kere withere, kere wither verhundeta, *revertere, revertere captiva*; ast alibi, waz sihestu in ther verhundeton, *quid videbis in captivâ.* Wille ich jemer gehugan thero sinero michelan genathon, *semper meminero magnæ illius gratiæ.* w. Sic quamvis fere semper scribitur *thiarna vel thierna, *virgo*, apud *Otfridum*; thiorno tamen magis placuit *Tatiano*.

XI. Quinta declinatio est masculinorum, & neutrorum, quæ in recto & vocativo singulari in o exeuntia, formant cæteros casus utriusque numeri in ON, ut wingardo, *vinea*; herzo, *cor*.

Numerus Singularis.		*Numerus Pluralis.*	
Nom.	Ther wingardo.	Nom.	Thie wingardon, un.
Gen.	Thes wingardon.	Gen.	Thero wingardon, wingardono.
Dat.	Themo wingardon.	Dat.	Then wingardon.
Acc.	Thene wingardon.	Acc.	Thie wingardon, un.
Voc.	O ther wingardo.	Voc.	O thie wingardon.
Abl.	Themo wingardon.	Abl.	Then wingardon.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Unser wingardo is an bluothe, *vinea nostra floret.* w. Thu bist wola slozhaft gardo suester min, gemahela, gardo slozhaft, brunno bisegelad, *hortus conclusus es soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus.* w. Thu bist gardbrunnon, *tu fons hortorum.* w. Samo ther fliezende brunno, *sicut fons saliens.* w. Ich gieng in then nuzgardon, *descendi in hortum nucum.* w. Thogh ich minon wingardon beuolan haue then winzurnelon, *quamvis vineam meam custodibus commisi.* w. Nota vero, quod accusativus sing. aliquando similis nominativo factus terminatur in o.

Dat. Abl. Min drut is nither gegangan ze sinemo gardon, *dilectus meus descendit in hortum.* w. In thinemo garden sint gewassen *aromaticæ arbores,* and allero slahta bouma, thie uphon libano gewassen sint, *in horto tuo crescunt aromaticæ arbores, & omne genus arbores, quæ super Libanum crescunt.* w. Wanda aller slahta dugeth an thir quekkent, also in themo gardon aller slahta krud gruoient, *nam omnigenæ virtutes in te florescunt, ut omnigenæ herbæ crescunt in horto.* w. At pag. 73. w. legitur in themo boumgardo, sed *mendosè*, ut opinor, pro boumgardon.

Nom. Acc. Pl. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* Also thie diuren saluon thie vol sint thes guodes stankes, *sicut pretiosa unguenta, quæ sunt plena boni odoris.* w. Muade ruacham lichimanun, *fessa curis corpora.* Hymn. Sia badun ina belagna, that hie im iro ogun opana gidedi, *rogaverunt sanctum, ut illis oculos aperiret.* C. C. Hren sia thuo mid is handon deda is helpa that tuo, that them blindon thuo bethion uurthun ogun giopanod, *tum manibus suis tetigit eos, opemque ita tulit, ut cæcis ambobus oculi aperirentur.* C. C. Thaz her giuuente herzun fatero in kind, *ut convertat corda patrum in filios,* Tat. II, 7. Samo mit then guoden salvon geheiled wirthent thie geknisedon, and thie siechon lichamon, *quemadmodum cum pretiosis unguentis contrita & languida corpora sanantur.* w. Fahent uns thie luzzelon vohon, thie the wingardon hardo geargerent, *capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* w. Ther thin weinega gardo, ther *in Judæa* was ther hauet maniga gardon gemachot, *parvulus ille tuus hortus, qui in Judæâ erat, fecit multos hortos.* w. Ward forhta ubar allo iro nahiston, *factus est timor super vicinos eorum.* Tat. IV, 10.

Gen. Zuene thine spune sint samo zuey zuinele kizze thero reion *duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli.* w. Nec it God ni giscuop that thie guodo bom gumono barnon bari bitteres uuiht, *nec ordinavit Deus, ut arbor bona quid amari hominibus ferret.* C. C. Manage zilotun ordinon saga rachono, *multi conati sunt ordinare narrationem rerum.* Tat. procem. 1. Cunni natrono, *progenies viperarum,* Tat. XIII, 13.

---

* Quod originem vocis hujus attinet, notandum est *Anglo-Saxones* pro *Francico* thionan, *servire, famulari,* dixisse ðenan ꝉ ðenian, unde ðinen (& ðinenne) iis erat *ancilla, Marc.* XIV, 69. *Luc.* I, 38. *Joh.* XVIII, 17. dicebant & ðinenꞃ. Ita legimus *Ps.* LXXXV, 15. sicuti & *Psalm.* CXV, 6. ꞅunu ðinenꞃe ðin, *filium ancillæ tuæ.* *Psalmo* vero CXXII, 3. eaᵹan þinenꞃe, *oculi famularum.* Ab hoc ergo ðinenꞃ vel ðienenꞃ, per levissimam contractionem, factum est *Franco-Theotiscum* thiorno, thiorna, thierna, thiarna; unde *Belgicum* deerne, quod nunc in malam partem acceptum, *scortillum* significat: ut, een gemeyne deerne, *prostibulum.*

Dat.

Dat. Abl. Ste wir fruo uph ze then wingardon, *mane ſurgamus ad vineas.* w. Mit then guo-
den ſaluon, *cum pretioſis unguentis.* w.

XII. Notandum etiam eſt terminationem ON hujus declinationis præ confuſione vocalium mutari quoque in EN, & UN: ut in exemplis ſupra poſitis; in thinemo garden; muade ruachom lichamun; & ſexcentis aliis. Præterea obſervandum eſt, Ut nomina quartæ declinationis non raro mutant nominativi & accuſativi ſingularis terminationem A & AN, in O & ON; Sic nomina quintæ ſæpe invicem vertunt O in A in nominativo; & in accuſativo ſingulari & in aliis caſibus, ON in AN; ut ſequentia exempla docent: geſeereſt haueſtu min herto ſueſter min, *vulneraſti cor meum ſoror mea.* w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont, *qui cor ſuum in ſpe bde fundant.* w. In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter mammas meas jacet.* w. Hauon ich *remotam* vone minemo herzon alle *contradictionem.* w. Thine huffelon ſin ſamo turtelduvan, *genæ tuæ ſunt ſicut turturis.* w. Sine huffelan ſint ſamo wurzbedde, thie ther geſezzet ſint von then cuſtigan pigmentaren, *genæ illius ſicut aromatum areolæ, quæ conſitæ ſunt à gnaris pigmentariis.* w. Thine ougan ſint douuan ougan, *oculi tui oculi columbarum.* w. Wende thine augon, *verte oculos tuos.* w.

XIII. Notandum inſuper eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis, emphatice, & demonſtrative poſita, in quintæ claſſem tranſire, addendo o finali conſonanti nominativi caſûs; ſic ab engil, *angelus*, fit engilo; à uuer, *vir*, uuero; à uuard, *cuſtos*, uuardo; & in C. C. non raro faciunt nom. & acc. plurales in OS; ut, thia uueros aftergengun, *ſecuti ſunt viri.* Than gangat engilos Godes helaga heban uuardos, *tum profecti ſunt angeli Dei ſancti cœli cuſtodes.*

XIV. Hactenus de ſubſtantivorum declinationibus; jam, ut Grammatici loquuntur, de eorundem ſpecie tractandum eſt. Species autem ſubſtantivorum duplex eſt, *primitiva & derivativa.* Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur: ut himil, *cælum.* man, *homo.* fiur, *ignis.* wif, *mulier*, Derivativa ſunt, quæ aliunde, ſive à nomine, ſive à verbo formantur; & duplicia ſunt, vel ſine peculiari terminatione formata, vel quæ peculiarem ſibi terminationem adſciſcunt.

XV. A nomine formata vel ab adjectivis vel ſubſtantivis formantur. Ab adjectivis formata trahuntur à recto, vel ſine terminatione, vel cum terminatione. Prioris generis ſunt ſcone ł ſcona, *pulchritudo*; à ſcon, ſcone, ſcona, *pulcher, a.* Ungilaufulli, *incredulitas*, ab ungiloubfol vel ungilouful, *incredulus.* Luttri, vel luttre, *puritas*; à lutter ł luzzer, luzzere, luzzera, *purus, a.* Huldi ł hulde, *obſequium fidele*; à huld, hulde, a, *fidelis, devotus, a.* Wathlicha, *excellentia*, à wathliche, *excellens.* Poſterioris generis ſunt in heit, heyd, heyt terminata, ut ſconheit, *pulchritudo*, luzzerheyd, *puritas*, wathelicheyt, *formoſitas.* Secundo in niſſe vel neſſe & niſs; ut lutterniſſe, *puritas*, gelicneſſe, *ſimilitudo*, arloſneſſe, *redemptio.* Tertio, in duom, tuom vel dom: ut, wiſduom, *ſapientia*, jungarduom, *ſtatus* vel *relatio diſcipuli ad magiſtrum.* Thuruh thin jungarduom, *propterea, quod tui diſcipuli ſumus.* C. C.

XVI. Subſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata omnia peculiari terminatione finiuntur: ut, I. in burd: ſic à mund, *tutela* vel *patrocinium*, mundburd, *protectio, protector*; à cunne, *genus*, cunniburd, *genus, proſapia.* II. In skepi vel skepe & skip: ut à land, *terra*, landskepi, *regio.* fiond, *inimicus*, fiondskepi, *inimicitia.* à gibod, *mandatum*, gibodskepi & gibodſcip, *idem.* ab ambaht, *miniſterium*, ambahtſcepi, *miniſterium, officium.* III. In ſcaf ſchaf ſcaft, & ſcefti: ut, à land, *terra*, landſcefti, *regio.* à giuuiz, giuuitſcaf, giuuitſchaf, *teſtimonium.* à hugi, *cogitatio*, hugiſcefti, *idem.* IV. In hedi, heiti: ut à jugund, (*extrito* N) jugud, *juventus*, juguthedi, *idem.* à magath, *virgo*, magathheiti, *virginitas.* V. In niſſi, niſſe & neſſe: ut à forliggar, *adulter*, forliggarniſſi, *adulterium.* VI. In ſli: ut à doupha ł douphe, dopa ł dope, *baptiſmus*, dopiſli, *baptizatio*; à mende, *gaudium*, mendiſli, *lætamen.* VII. Fœminina à maſculinis facta, addendo terminationem inna vel ina recto ſingulari. ſic à coning, *rex*, fit coninginna, *regina*; ex meyſter, *magiſter*, meyſterinna, meiſtrinna, *magiſtra*; ex friund, *amicus*, friundina, *amica.* VIII. In buſti: ut ab eid, *juramentum*, eidbuſti. Denique quædam à ſubſtantivis formata terminantur in er; ere; eri; ar; ut à gart vel garto, *hortus*, garteri, *hortulanus*: ſio tho uuanenti thaz iz garteri uuari, *illa exiſtimans, quod hortulanus eſſet.* Tat. CCXXI, 4. A trumba vel trumbo, *tuba, tibia*, trumbar, *tibicen, tubicen.* Ab arn, *meſſis*, arnar, *meſſor.* Lazet iogiuuedar uuahſan unzan ziarni, in thero arnziti quidu ih then arnarin, *ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus.* LXXII, 6. Denique ſubſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata terminantur in duom, tuom: ſic à rib, *rex*, ribtuom, *regnum, imperium*; ab her, *dominus*, hertuom, *dominium.*

XVII. A verbo formata vulgò *verbalia* dicta, formantur vel ab infinitivo, vel ab indicativo. Ab infinitivo deducuntur terminata in eri, ere vel er, *officium* ſignificantia; ut doperi, *baptiſta*, à dopen, *baptizare.* Suoner, *pacificus*, à ſuonen, *expiare.* Ther ſuoner hauet einon wingardon, *pacifico vinea eſt.* w. Notandum autem eſt à lectore eri, ere & er, mutari non raro in ari, æri & ar, ut in toufar, *baptiſta*, apud *Tatianum*, à toufen, *baptizare.* forliggar, *adulter*, à forliggan, *mœchari.* Ab infinitivo etiam deducta terminantur in no, vel n in m mutato, in mo; ut, uuahſmo, *fructus*, à uuahſan, *creſcere.*

XVIII. Ab indicativo formata vel à præſenti vel à præterito proveniunt. A præſenti provenientia vel ad primam vel ad ſecundam vel ad tertian ſingularem reducenda ſunt. Ad primam: ut breſta, *defectus*, à breſto, *deſum.* Thes wines iſt in breſta, *deſtituuntur vino.* Otfrid. Giſcrib, *ſcriptura*, à giſcribo, *ſcribo.* trinko, *potator*, à trinko, *poto.* Hriuuo, *pœnitentia*, à hriuuo,

mo

me pænitet. Geheyze, giheizi, *promissum*, à geheize, *promitto*. Beswich, piswich, *dolus*, à besuicho, piluicho, *decipio*. Cumi, *adventus*, à cumo, *venio*. Minno vel minna, *amor*, à minno, *amo*. Freûui, e, *lætitia*, à freuuo, *gaudeo*. Mara, e, i, *rumor*, *fama*, à maro, *divulgo*. Waſſi, *ſagacitas*, à waſſo, *acuo*. Chundo, *nuntius*, *angelus*, à chundo, *indico*, *nuntio*. Bodo & poto, *præco*, *nuntius*, à bode, *declaro*, *nuntio*. Forachundo, *præco*, à forachundo, *præconizo*. Scirmo, *defenſor*, à ſcirmo, *defendo*. Ad ſecundam reducuntur cumſt vel cuomſt, *adventus*, à comeſt vel cuomeſt, *venis*. Kunſte vel konſte, *ſcientia*, à kunneſt, *ſcis*, & iſtiuſmodi. Ad tertiam reducitur gevarda, giferte, *apparatus*, gefert, *ſocius itineris*, fert, *iter*, à gefarit, gevarit, farit, varit, *it*, *proficiſcitur*, & ſexcenta alia.

XIX. A præterito formata reducuntur itidem vel ad primam ſive tertiam perſonam ſingularem, quæ eodem modo in linguâ *Francicâ* formantur, vel ad ſecundam. Prioris generis ſunt Dugath vel dugatha, *virtus*, à dugada vel duchada vel dugade, *valui*, *valuit*. Geſcripht vel giſcripht, *ſcriptura*, à giſcribada, giſcribata, *ſcripſi*, *ſcripſit*. Freuuida, *gaudium*, à freuuida, *gaviſus ſum*, *eſt*. Martha, e, vel maritha, e, *bona diffamatio*, à marida, *diffamavi*, *diffamavit*, *divulgavi*, *vit*. Waſſid, *acies*, à waſſida, *acui*, *it*. Kiſuonida, *pactio*, à kiſuonida, *reconciliavi*, *it*. Irrida, *error*, ab irrida, *erravi*, *it*. Chundida, cundida, *indicium*, à chundida, *indicavi*, *it*. Gaue *donum*, gaf vel gab, *dedit*. Ad ſecundam reducitur vernumſt, *perceptio*, à vernamſt, *percepiſti*, & id genus alia. Nota etiam nomina ejuſdem rei non raro tam à præſenti quam à præterito formari: ut à diurian, *glorificare*, diuri & diurida, *gloria*.

XX. Verbalia quoque terminantur in ung: ut, ilung, *feſtinatio*. Arſtantenti Maria in then tagon, gieng in giburgu mit ilungu, *exurgens Maria in diebus illis*, *abiit in montana cum feſtinatione*. Tat. IV, 1. Heilizung, *ſalutatio*: uuard tho ſo ſiu gehorta heilizunga Mariun, *factum eſt autem cum illa audiret ſalutationem Mariæ*. Tat. IV, 2.

XXI. Diminutiva terminantur in * el, il, elo, ela, ilo, ila. Sic à tubi, *columba*, tubiel, *columbula*, *pullus columbæ*: zua gimachun turtilutubun edo zuei tubielin, *par turturum*, *aut duos pullos columbarum*. Tat. VII, 3. In ſo uueliha burg odo burgilun ganget, *in quamcumque civitatem*, *aut caſtellum intraveritis*, XLI, 7. Sic à shef vel shif, *navis*, shefila, *navicula*: ſteig tho in shifilin, *aſcendit tunc in navigium*. LIV, 1.

CAPUT QUARTUM.

De nominibus adjectivis.

I. ADJECTIVUM rem, ut alius eſt, vel ut aliud connotat, ſignificans non poteſt præmitti, ut ſubjectum orationis; vel ut alii definiunt, adjectivum eſt nomen, quod unam rem ſignificat, & connotat alteram: ut Scon, *pulcher*. Gotelich, *divinus*. Himiliſc, *cæleſtis*. Erthiſc, *terreſtris*. Siluerin, *argenteus*. Guod, *bonus*. Ubil, ubil, *malus*.

Quamobrem tametſi adjectivi ſignificatio ſimplex ſit, utpote rem unam denotans; multiplex tamen eſt ejus connotatio. Connotat enim totum; partem; ſubjectum; adjunctum; cauſam efficientem; effectum; materiam; ſignum; objectum; dominum vel poſſeſſorem; habitum; privationem vel defectum; circumſtantiam, ut locum, tempus, ſitum; munus vel officium; materiam ex qua res fit, & rei formam; actionem & paſſionem.

II. Declinantur autem adjectiva per tria genera ſecundum paradigma infra poſitum:

Numerus Singularis.

N. † Sconer, ſcon, e, i, a, o, *pulcher*.	N. Scone, i, a, o, u, ſconiu, *pulchra*.	N. Scon, ſconaz, as, *pulchrum*.
G. Scones, is, as.	G. Sconero, a, u, ſconere, er.	G. Scones, is, as.
D. Sconemo, *more Gothico*; & ſconon, an, en, um, *more Saxonico*.	D. Sconero, a, u. ſconere, er.	D. Sconemo, ſconon, an, en, um.
Ac. Sconena, ina, ana, *more Gothico*; & ſconen, an, on, *more Saxonico*.	Ac. Scone, i, a, o, u.	Ac. Scon, ſconaz, ſconas.
V. Ut nom.	V. Ut nom.	V. Ut nom.
Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.	Ab. Sconero, a, u. ere, er.	Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.

---

* Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. III. 27.

† Nota vero, quod adjectiva, pronomina, & participia maſculina nom. caſûs ſingularis numeri rarius terminantur in er.

Exempla

Exempla per omnes casus in genere masculino.

Nom. Min wino is wiz, ande ruod, *dilectus meus est candidus, & rubicundus.* W. Ther suoze stank an themo niwen ouaze, *suavis odor fructûs recentis.* w. Thich ne minnot nieman, her ne sii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich, *nemo te amat nisi justus, & nemo justus est nisi te amet.* Vel, *nemo te amat, qui non est justus, & nemo est justus, qui te non amat.* Nam *her* pro *ther* bis scriptum mendose esse suspicor. Than uuas thar en man berg bi thero burg utan, the uuas bred, endi ho, gruoni, endi sconi, heton ina Iudeo barn oliueti bi namen, *tum ibi juxta urbem* (situs) *erat mons celebris, qui latus & altus, viridis & pulcher erat, Judæi illum olivetorum montem appellaverunt. C. C.* Thie ubilo bom guodan uuastom ni gibit, nec it God ni giscuop that thie guodo bom gumono barnon bari bitteres uuiht, *mala arbor bonum fructum non præbet, neque ordinavit Deus, ut bona arbor quid amari ferret hominibus. C. C.* Ubil boum berit thas, thaz imo ist joh gisłachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi suo consentaneum est.* Otfrid. Hic tamen denuo notandum est, Adjectiva, pronomina, & participia masculini generis in recto singulari produci nonnunquam more *Cimbrico* in syllabicum augmentum ER, vel R ejecto E: sic à flaff, fit flaffer, *iners*; à muad, muader, *lassus*; à bisuuichan, bisuichaner, *deceptus*; à zuawartent, zuawartenter, *intuitus*; à trieffente, *distillans*, trieffenter. Thine leffa, gemahela, sint trieffenter wabo, *labia tua, ô sponsa! sunt favus distillans.* w. A zuakimanot zuakimanoter, *admonitus*; à kekarat kekarater, *præparatus*; ab habente, habenter, *habens*: giwalt habenter, *potestatem habens.* Tat. A keuuerdonte, kewerdonter: kewerdonter ist, *dignatus est.* Kero. A min, miner, *meus.* A thin, thiner, *tuus*: ut, uuih si namo thiner, *sanctificetur nomen tuum.* Otfrid. Guati so ister hor her, ioh Gote filu Liuber, *bonus erit & magnus, & deo valde dilectus.* Otfrid. Tho uuard mund siner gar sprachanter, *tum perfectè locutum est os illius.* Otfrid. Tho uuaro ther fater alter, Gotes uuihi irfulter, *tum erat pater annosus domini spiritu impletus.* Otfrid. vide cap. XII. R. 5.

Gen. Ne seent thaz niet ana weliches leythes ich leuon, *non percipiunt, quam acerbè vivam.* w. Si thor ik muosta thieses erlo folcas giuualdan theses uuidon rikeas gi sculon mi te uuaron seggian far theson liudeo folca bihui gi sin te thesan lande cuman, *quandoquidem mihi incumbit, huic forti populo, huic amplo regno dominari, vestri est mihi vere dicere coram hoc populo, cur huc venistis. C. C.* Than lato ik thi brukan uuel allas thieses oduuelon, *tum sinam te frui omnibus hisce divitiis. C. C.* Gi sculun niman lon alles thes unrehtes thes gi odron hier gilesteat, *recipietis retributionem omnis injustitiæ, quam aliis feceritis. C. C.* Than is hie thes ferahes scolo all sulicas urdeles so thie under uuas, *tum est ille protinus mortis reus, & omnino talis condemnationis, qualis alter,* (dignus) *erat. C. C.* Thie ju dopan scal an juuas drohtines namo, *ille vos baptizabit in nomine domini vestri. C. C.* Frumida sinas Godes jungerscepi, *perfecit dei sui ministerium. C. C.* Usas uualdandes, *domini nostri. C. C.*

Dat. Ab. Vone thannan sint sie gelich elphandinemo wiguse, *quamobrem sunt similes eburneæ turri.* w. Ich besueron jua thaz ir thie thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *strepitu, Adjuro vos ne illam ab hoc vagari faciatis cum aliquo mundano strepitu.* w. Sunder joh hiro *posteritatem* mit bitteremo fluoghe begreiph, *sed illorum posteritatem cum amara* (dirâ) *execratione constrinxit.* Diuremo giwate, *pretiosâ veste.* Tatian. Tiuremo pluate, *pretioso sanguine.* Hymn. Hertuom habentemo Herode, *dominium habente Herode.* Tatian. Dativus, aut ablativus in emo exeuns, dativus vel ablativus *Gothicus* haud absurde dici potest, quippe quod in linguâ *Gothicâ* dat. & abl. exit in 𐌰𐌼𐌼𐌰, *amma*, ut docuimus grammaticæ nostræ *Anglo-Sax.* & *Mæso-Goth.* cap. IV. R. 7. Et præ mutatione vocalis o in u, desinit etiam in emu: ut truhtinlichemu tage, *dominico die.* Kero. Lutteremu nemin, *puro nomine.* Kero. Sitiu kewonanemu, *more solito.* Kero. So sculon gi mid juuuon lerou liud folc manag uuendean after minon uuilleon, *sic vestrâ doctrinâ convertetis multum populum secundum meam voluntatem.* Vane then help mich mit thinan genathan, so scund ich andere ze thinemo wega, *quare auxiliare mihi gratiâ tua, & alios advocavero ad vias tuas.* w. Thu bist an them hohen himilo rikie, *tu es in alto cæli regno. C. C.* uuerthe thin uuilleo obar thesa uuerold alla so samo an erdu so thar up ist an them hoho himilo rikie, *fiat voluntas tua per totum hunc mundum, sic in terrâ, ut in alto cæli regno.* In sulichemo bedde geligon mid minon winon, *in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* w.

Dativus, aut ablativus in on, an, en, um exeuns, Dativus *Saxonicus* haud improprie dicitur, quippe quod in linguâ *Anglo-Saxonica* desinunt hi casus in um, (quod facile vertitur in un, & deinde in on, & an,) ut capite citato quoque docuimus.

Acc. Accusativum in ina, ena, ana desinentem, accusativum *Gothicum* voco, quòd iste casus apud *Mæso-Gothos* in 𐌰𐌽𐌰, *ana*, formatur, ut in citato capite etiam docui; & insuper hic notandum est terminationem ina, ena & ana haud raro contrahi in na: Almahtigna God suitho lobodun, *Deum omnipotentem valdè laudaverunt. C. C.* Tho uuarth thegno hugi blithi an iro briofton that sia fundan habdun helagna heban cuning, *tum discipulorum animus in suis pectoribus lætus erat, quòd invenissent sanctum cœlestem regem.* Endi ina mid iru folmon tuem ligda liebico luttilna man that kind an ena cribbum, *& illum parvulum ipsum infantem ambabus manibus posuerunt cum affectu in præsepi. C. C.* Giuuitun im thuo suocan an ther uuostunnia uualdandes suno craftigna crist, *tum iverunt ad quærendum in deserto domini filium omnipoten-*

tem Christum. C. C. Siu bad thena craftigna drohtin helagna that hie iro helpa giredi, *petiit à Christo omnipotente & sancto domino, ut illi ferret opem.* C. C. Kiesan im oderna niudsamana namon, *elegerunt illi aliud gratum nomen.* C. C. Geng im thuo frithu barn Godes eft gistitian under that folc, endi sagda filo langsamana rad, *tum discessit pacificus Dei filius ad sedendum inter populum, & longam concionem habuit.* C. C. Accusativum in en, an, on desinentem, accusativum *Saxonicum* voco, quippe quòd iste casus sermone *Anglo-Saxonico* desinit in ne, quod contractum esse reor ab ene, cui haud dissimile est terminatio en, & per mutationem vocalium, an, on. Thurgh thinen willon, *tui gratiâ.* Hebbeat juuuan willeon tharod hudi juuan gilobon, *ibi habete amorem vestrum, & vestram fidem.* C. C.

Exempla per omnes casus in genere fœminino.

Nom. wie scone, ande wie ziere thu bist in thinen welelusten, *quàm pulchra es & decora in tuis deliciis.* w. Scone bistu *in fide*, ziere *in operatione.* Scona bistu min friundina, mithewara, ande ziere also Hierusalem, *pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut Hierusalem.* Et paulo post; scona bistu friundina min, mitheware bistu samo Hierusalem. w. Ich bim salo, *nigra sum.* w. Magad zieri, *virgo eximia, compta*, Otfrid. Ne duot thes niet wara thaz ich so salo bim, *nolite considerare, quod fusca sim.* w. Einfaltu wunna, *merum gaudium.* Otfrid. Ih alt quena thinu ist thir kind berantiu, *& uxor tua senex pariet tibi filium.* Otfr. Maria Magdalenesgiu. Tat. CCXXI, 1. alias, Magdalenisga: ut CCXVI, 2. Euua altiu, *lex vetus.* Hymn. VII, 2. Tiure sela, *pretiosa anima.* S. Ann. Min thurghnatiga, *mea perfecta.* w. Thiu suoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Hic tamen notandum est in auctoribus *Francicis* adjectivum fœminini generis indifferenter occurrere sine vocalibus I, E, A, O; ut, scona bistu min friundina egeslich also wole gethrangada zeltscara, *pulchra es amica mea, terribilis ut castra conferta.* Bezzer is thiu moderliche suoze mines *evangelii*, thánne thero aldon ewon *asperitas.* w. Sæpe tamen abscinditur vocalis à fine adjectivorum fœminini generis: ut, Auor *ipsa vox prædicantium, quæ per guttur intelligitur*, thiu is geliich themo bezzeston wino. w. Thiu steyga tha man ze themo dische uph scal gan, thiu is ruod. w. Ich bim salo, ande ich bim auor wathelich, samo gazheit Salomonis, *nigra sum, sed formosâ, sicut tentoria Salomonis.* w. Vide Reg. 13.

Gen. Ze thiu thaz sie mugan *consortes* werthan minero *passionis.* w. In minero muoder hus, *in domum matris meæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Hic tamen observandum est terminationem ero contrahi haud raro in ro: ut, skeyne wilcharo doichene thinero castro, *ostende aliqua signa tuæ potestatis.* w. Quinimo præ confusione vocalium sæpe in era vertitur: ut, herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan uuilleon, *bone magister, inquit, nobis opus est tuâ gratiâ ad faciendam tuam voluntatem.* C. C. Vertitur etiam ob eandem rationem in eru, ut infra ostendetur. Mith wirthegaro ruowon trahenen, *cum dignis pœnitentiæ lachrymis.* w.

Dat. Abl. Thine *cogitationes* thie ther *procedunt de mente*, also thaz vahs *de capite*, thie sint geliich thero cuninglichero *purpuræ*, *Cogitationes tuæ, quæ procedunt de mente, sicut coma de capite, similes sunt regiæ purpuræ.* w. Thuo hi te Lazaruse hreop starkero stemnun, endi hiet ina up standan, *tum clamavit ad Lazarum forti voce, & jussit illi surgere.* C. C. Heitareru zesawan, *præclarâ dextrâ*, Hymn. Hiet that ik thi thoh gicudi that thi kind giboran san thinera aldera idis odan scoldi vuerthan, *jussit mibi tibi dicere, quod filius ex sene tuâ uxore tibi nasceretur.* C. C. Ist sineru giburti sih vuorolt mendenti, *mundus in ejus natalibus gaudebit.* Otfr. Zi mitter naht, *media nocte.* Tatian.

Acc. Thu behaldes thich also scona, *tu adeo pulchram te servas.* w. Saliga mich quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Thie thiernan sahon sie, ande zaldon sie ze aller wiuo saligosta, *filiolæ viderunt eam & reputaverunt eam omnium fœminarum beatissimam.* w,

Exempla per omnes casus in genere neutro.

Nom. Acc. Sin haar is suarz samo ein rauon, *coma ejus nigra sicut corvus.* w. Vuanta ist gibet thinaz fon druhtine gihortaz, *nam oratio tua à domino est audita.* Otfr. Er unthankes in zalta wio iz allaz wesan scolta, *invitus iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Otfrid. Thaz allaz druhtin was thiner dank, *omnia hæc, domine, tuæ gratiæ debemus.* Otfrid. Ubil boum birit thaz, thaz imo ist joh gislachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi suo consentaneum est.* Otfrid. Thie bezeichnet *cinnamomum* weynegaz boumelin, *quos significat cinnamomum parvus frutex.* w. Wig hebigaz, *certamen grave.* Otfrid. Zuakihanganaz, *adpensum.* Kero. Thar was strit umbi thaz, ioh gefliz hebigaz, *de illo orta est contentio & certamen grave.* Wehsit jamarlichaz thing ubar thesan worolti ring, *succrescit res miserabilis super hunc mundi circulum.* Otfr.

Thie man thoh thie thar scantun,	*Homines, qui ministrabant,*
Iz filo wola irkantun,	*Valde bene noverunt,*
The iz wazzar luzzeraz was,	*Aquam fuisse puram,*
Tho si vultun thiu vaz.	*Dum vas impleverunt.* Otfrid.

Impri-

imprimis mirari me subiit, cur neutrum recti singularis in linguâ *Francicâ* produceretur in AZ, antequam mihi in mentem venerit, neutrum singulare adjectivorum recti casûs produci apud † *Mæso-Gothos* in ATA, *ata*, unde ablatâ A finali restat AT, quod per cap. I. R, 15. mutatur in AZ; & AZ itidem per ejusdem capitis R. 12. facilè mutatur in AS. unde in *Germanicâ* linguâ neutrum fit à masculino, addendo S vel ES: ut à schon, *pulcher*, schons vel schones, *pulchrum*; à gut, *bonus*, guts vel gutes, *bonum*.

Dat. Abl. In einemo hare thines halses, *in uno crine colli tui*. w. So ich in sulichemo bedde geligon, so is sin winstra under minemo hoiueda, *In tali lecto dum jaceam, læva ejus est sub capite meo*. w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Scone, a, o, iu.	Acc. Scone, a, o, iu.
Gen. Sconero, ere, er.	Voc. Ut nominativus.
Dat. Sconen, in, an, on, un. & N in M mutatâ, em, im, am, om, um.	Abl. Sconen, an, in, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Thiu word mines *sponsi* sint scone samo lilion, *verba mei sponsi sunt pulchra, ut lilia*. w. Manega waron the sia iro muod gespon that sia bigunnun uuord Godes reckean, *Multi fuerunt, qui animum suum appulerunt ad enarrandum verbum Dei*. C. C. Thie engilos haliga an himile, *sancti angeli cœlestes*. In *cypro* thar sint ethelo reuon, *in cypro sunt præstantes vites*. *Reginæ*, thaz sint thie ethele selan, *reginæ, hoc est, nobiles animæ*. The thar huse ne hauent, sunder okkerret wildesbuda, ande andere unwatheliche herebergan, *qui domos non habent, præter latebras silvestres & istiusmodi turpia tabernacula*. w. Giuuerbit manage, *convertit multos*. Tat. II, 6. Saliga mih quedent alliu cunnu, *beatam me dicent omnes generationes*. Tat. Tauganiu muates, *occulta mentis*. Otfrid. Heitariu liohtfaz, *claras lampadas*. Hymn. Heitariu muat, *splendidas mentes*. Hymn. Unkiwarnotiu, unfestiu, *immunita*. Kero. Listlikhiu, *sophistica*. Kero. Thie lutteres and thie scona sinne thero haligan scripte, *puri & limpidi sensus sanctarum scripturarum*. w.

Gen. Wir gehugega thinere spune ouer then win, *memores sumus uberum tuorum super vinum*. So war so ir ioh ainega juwera geluchon vindet, *ubicunque aliquam vestrarum sodalium inveniritis*. w. Ubi notandum est terminationem genitivi pluralis ERO verti etiam in ERA & ERU.

Dat. Abl. Si siu dura, vougen wir mit cedrinin tauelon, *si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis*. w. Allem gernlicho, *omnibus diligenter*. Tat. Unchreftigem, *imbecillibus*. Kero. Frouuem muatum, *lætis mentibus*, Otfrid. Ruachon wanchontem, *curis lascivis*. Otfr. Lauginem radum, *flammeis votis*. Hymn.

III. Adjectiva, præmisso articulo, aut alias emphaticè & demonstrative posita, in recto singulari desinunt in o vel A; & in AN, ON, EN, UN, cæteris casibus utriusque numeri; excepto accusativo singulari, quæ in fœmininis & neutris est nominativo similis; & præter vocativum singularem, qui in masculinis in o desinit, in fœmininis in A, in neutris in AZ; & vocativum pluralem, qui in fœmininis desinit in E, A, O. ut exemplar subjectum docet.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther, thiu, thaz scono, a.	Nom. Thie sconan, on, en, un.
Gen. Thes, thero, thes sconan, on, en, un.	Gen. Thero sconan, on, en, un.
Dat. Themo, thero, themo sconan, on, en, un.	Dat. Then sconan, on, en, un.
Acc. Masc. thena sconan, on, en, un. Fœm. & Neut. thin, thaz scono, a.	Acc. Thie sconan, on, en, un.
Voc. Masc. scono. Fœm. scona. Neut. sconaz.	Voc. Masc. thie sconan, on, en, un. Fœm. scone, a, o.
Abl. Themo, thero, themo sconan, en, an, un.	Abl. Then sconan, on, en, un.

Exempla promiscua.

Ludouuig ther snello, thes uuisduames follo, *Ludovicus ille alacer, sapientia plenus*. Otfr. apud *Lamb*. in carmine quod dedicavit *Ludovico* imp. *Ludovici* pii Nepoti. Iz sprichit ouch gilluaro *Hieronymus* ther maro, *id verum dicit Hieronymus ille magnus*. *Otfr*. apud. *Lamb*. Daz rinnenta uuazer ist diu gnada des heiligen keistis, *aqua illa decurrens est gratia spiritûs sancti*, Idem ibid. Unde si garo ce firgebenne dazh luzhila also er uuelle, dazh imo firgeben uuerde dazh michila, *& sit paratus ad condonandum* [debitum] *illum parvum, quemadmodum vult, ut ipsi condonetur magnum istud debitum*. Fater unsir guato, bist druhtin thu gimuato, O *pater noster bone*! *Tu es dominus ille* * * *. Biqueme uns thinaz richi, thaz hoha himilrichi, thara uuir zua io gingen, ioh emmizen thingen, *adveniat nobis regnum illud tuum, sublime istud cœlorum regnum*,

† Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* & *Mæso-Gothicæ* caput 4. Reg. 12.

ad quod semper tendimus, & quod jugiter speramus. id. ib. Dath izh zheichen si dero Christenlichen gloube, *ut signum sit Christianæ fidei.* id. ib. This helithes hand mahal, endi oc thero helagun thiernum, *sponsalia herois* [*Josephi*] *& Sanctæ virginis.* C. C. So der boum der bi demo rinnenten uuazere besezzet ist, *sicut arbor, quæ plantata est secus decurrentem aquam. Otfr.* apud *Lamb.* Thia dagelichun zuhti gib hiut uns, *panem quotidianum da nobis hodie. Otfr.* apud *Lamb.* Pediu ne irstent die argon te dero urteile, *quare non resurgunt impii in judicio.* id. ib. Noh die sundigen ne sizhzhent in demo rate dero rehtono, *neque peccatores sedebunt in consilio justorum.* Sint die uuirsisten disi ne sint die bezhzhesten, *pessimorum numero habentur, qui non sunt optimi.* Die bezhzhesten irteilent den metemen, *optimi judicabunt mediocres.* So uuola ne dihent auer die argon, *sic autem non crescunt impii.* Unde dero argon uuart uuirt florn, *& impiorum iter peribit.* Got uueizh den uueg dero rehtona, *deus novit viam justorum.* Noh in dero suntigen uuege ne stuont, *neque stant in via peccatorum.* ib. id. Notandum autem hic est, gen. plur. terminari etiam in NO, more substantivorum quintæ declinationis; & cum sic terminantur, quasi substantiva habenda sunt: ut, so Frankono cuning scal uber Frankono lant, *quemadmodum Francorum rex per terram Francorum. Otfr.* apud *Lamb.*

Porro, ut ego opinor, nominativi casus sing. num. adjectivorum, pronominum, & participiorum masculini generis in R vel ER producti, emphaticam quandam significationem, demonstrationem, vel excellentiæ denotationem in se nonnunquam habent, aut saltem habere videntur: ut, God diurisente inti quedenti, thescr man rehtlicho ist, *glorificantes Deum & dicentes, hic justus est.* Fater unsir guato bist thu in himile, io hoher uuih si namo thiner, *ô pater noster bone, tu es in cælo semper ille sublimis, sanctificetur nomen illud tuum.* Addo *ille*, *illud*, plane quasi censerem finale istud augmentum ER aliquando esse, non communem terminationem, sed potius pronomen demonstrativum HER vel ER in fine adjectivorum affixum, more substantivorum in veteri lingua *Runica*, quibus articuli in fine affixi novam speciem nominum compositorum efficiunt. Hoc, nonnunquam fere adducor, ut credam, sed incertus nihil definio; quare penes lectorem sit judicium. Certe pronomen HER ita coalescit cum aliis vocibus: ut nister, pro nisther: nister hier, *non est ille hic.* Tat. CCXVIII. 3.

Exempla alia ordine posita ad uberiorem ejus explicationem.

Nom. Sing. Thaz eino is auor ze merchene, *verum hoc unum est observandum.* w. Thie thornina coronan, thie druogher gerno thurgh juweren willan, *corona spinea, quam vestri gratiâ tulit.* w. Thin chela smecket samo ther diuresto win, *guttur tuum olet, sicut vinum optimum.* w. Ther lisno suthene wind waiet, *lenis auster spirat.* w. Sin hoiued is aller golda bezzesta, *caput ejus est aurum optimum.* w. Thie ubilo bom guodan wastom ni gibit. C. C. Thuo sprac im enn thero manno angegin obar bord scipes bar uuurdig, gumo Petrus se godo, *tum Petrus ille bonus, vir dignus & magnus, unus discipulorum illi ex nave respondit.* C. C. Thuo sprac eft thie fruodo man, *tum iterum locutus est vir sapiens.* C. C.

Gen. Engil thes aluualdan, *omnipotentis angelus.* C. C. Thiu wunne thes ewigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Gehuget allizana thero thorninan coronan, thie himo *Judaica gens* uphsazza, *memores semper estote spineæ coronæ, quam illi Judaica gens imposuit.* w. Ich willo mich then nachan thie ther *carnem suam mortificant*, unde thie ther ouch mir thaz offer bringent thes goden willon, ande thes reinen gebedes, *illis appropinquabo, qui carnem suam mortificant, & qui oblationem mihi ferunt bonæ voluntatis & puræ orationis*, w. Mit themo uuithemo sines haligan bloudes, *cum dote sacri sui cruoris.* w. Bezzer is thiu muoderlich suoze mines *evangelii* thie thu *prædicas* thanne thero aldon ewon *asperitas*, *Melior est maternalis suavitas mei evangelii, quod tu prædicas, quam veteris legis asperitas.* w. Ich hauo thaz stubbe thes erthescon gethancon af mir mith wirthegaro ruowon trahenen geflozet, *pulverem terrenæ cogitationis à me dignis pœnitentiæ lachrymis abstersi.* w. So wen so min *dilectio perfecte inflammat*, siu machot hin contemptorem alles erthiscan guodes, ande machot him giregan thes ewigan rihduomes, *quemcunque mei dilectio perfectè inflammat, facit illum contemptorem omnis boni terrestris & æternum regnum percupere.* w. Minon eigenen wingardon ne mochteich behoodan, *propriam vineam non potui custodire* w.

Dat. Abl. *Vox prædicationis*, thiu is geliic themo bezzeston wino. w. Thiu aana sunda wesan ni magh sie steigerent iethogh gerno mit hiro gelduuan ze themo ewenlichon liue, *qui sine peccato non possunt esse, ascendunt tamen per fidem ad vitam æternam.* w. Ther suoze stank an themo niuuen ouaze, ande an themo aldon wine, *suavis odor, qui fructui recenti & veteri vino inest.* w.

Acc. Masc. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claran drank *spiritualis dulcedinis.* Mit uuiu ther diuful so strang bisuah then ereftan man, *cum muliere diabolus prævalens decepit primum hominem.* Otfrid.

Acc. Fœm. Thie havent ouch thie mesta eera, and that eresta gesithele, *maximum illi habent honorem & primam sedem.* w.

Acc. Neut. Vone thannan bezeichenet her *perfectas animas*, thie ther thurgh thaz ewiga erue guod wirchont, *quare significat hic perfectas animas, quæ propter æternam hæreditatem operantur.*

Voc-

Voc. Masc. Thu druhtin eino es aller best, *tu, Domine, solus es omnium optimus.* Mestar thie guodo, *bone magister!* C. C. Thuo uuid is drohtin, sprac *Symon Petrus*, ne thunkit mi thit so metlic thing, quat hie, fruomin thie guodo, that thu mina fuoti thuohes, *tum Symon Petrus domino suo respondit, dominc bone! non mihi adeo decens videtur, ut pedes meos tu lavares.* C. C. Heouandi gang Martha, endi uuid ualdand sprak, thar thu mi herro min, quat siu, nerendero best nahor uuaris heland thie guodo than ni thorftig ik nu sulic harm tholon, *& abiit flens Maria, & domino respondit, salvator bone! inquit illa, si tu herus meus, & servatorum optimus, mihi propior adfuisses, tum non causa mihi fuerat talis luctûs.* C. C. Fruomin thie guodo, quat siu, ef man thena selis nimid thena sten antlukit thann uuaniu ik that thanon stank cume unliuoti suec, *domine bone, inquit illa, si lapis auferatur & recludatur saxum, tum, ut ego opinor, exinde fœter proventurus est.* C. C.

Voc. Fœm. Min scoona stand uph, *surge mea pulchra.* w. Iof thu thines selues niet bekennes wiuo sconesta, *si ignoras te mulierum pulcherrima.* w. Kere withere, kere withere verhundeta, *revertere, revertere captiva.* w.

Nom. Plur. Thie wole gethrangadon hereberga forghtent thie viende, *conferta bene castra terrefaciunt inimicos.* w. Hier im thuo thia is guodun jungron nahor tuelifi gangan thia uuarun im triuuistun man obar erthu, *tum hic boni ejus duodecim illi discipuli propiùs ad eum accesserunt.* C. C. Than scedit hie thia farduanun man thia far uuarahtun ueros an thie uuinstrun hand, so duot oc thia saligun an thie suithrun half, *tunc segregabit ille improbos homines & peccatores à sinistrâ, & à dextrâ cum beatis pariter aget.* C. C. Thie bittera figon vorecundent thaz thie riphon, ande thie suozen nach sulen cuman, *amaræ ficus præmonstrant maturas, & dulces brevi venturas.* w. Thie meyston thruuo, *maximæ uvæ.* w. Mit then guoden saluon geheiled wirthent thie geknisedon, ande thie siechon lichamon, *bonis unguentis sanantur contrita & languentia corpora.* w.

Gen. Sestogh bitherua knighta thero bitheruestan in Israel, *sexaginta fortes milites ex fortissimis Israelis.* w. Samo thaz corter thero scorenon scaphon, *sicut grex tonsarum ovium.* w. Thu werthest gezieret van thero spizzon thero hohen bergo Amana ande Sanir ande Hermon, *coronaberis de vertice altorum montium Amana & Sanir & Hermon.* w. Thu bist puzza thero quekken wazzaro, *puteus es viventium aquarum.* w. Ther stanke thines mundes is samo ther suozen ephelo, *odor tui oris sicut suavium pomorum.* w.

Acc. Fahent uns thie luzzelon vohon, *capite nobis vulpeculas,* w.

Voc. Ezzet, drinket, ande werthet drunkan mine lieueston, *comedite, bibite, & inebriamini charissimi.* w. Ich besueron juih guode sielan, *adjuro vos bonæ animæ.* w. Ir heyliga sielan, ir ther thurgdan sint in Godes minna, *vos sanctæ animæ, quæ perfectæ estis in Divino amore.* w.

Abl. Mit then guoden saluon, *cum bonis unguentis.* w.

Ex his exemplis abundè constat, adjectiva in linguâ *Francicâ*, perinde ac in * *Gothicâ, Saxonicâ & Islandicâ*, secus flecti à communi formâ, quum emphaticè & demonstrativè usurpantur; unde in Linguâ *Germanicâ* contingit, quòd adjectiva, quando articuli præponuntur, in recto singulari terminantur in E trium generum, cui in cæteris casibus utriusque numeri N additur, excepto accusativo singulari, qui in fœmininis & neutris est nominativo similis; & præter vocativum, qui in masculinis in ER, in fœmininis in E, in neutris in ES definit, ut sequens exemplar ostendit.

	Singulariter.					Pluraliter.
N. Der,	Die,	Das,	Gute,	*bonus, a, um.*		N. Die Guten, *boni, æ, a.*
G. Des,	Der,	Des,	Guten,	*boni, æ, i.*		G. Der Guten, *bonorum, arum, orum.*
D. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, æ, o.*		D. Den Guten, *bonis.*
A. Den Guten,	Die Gute.	Das,	Gute,	*bonum, am, um.*		A. Den Guten, *bonos, as, a.*
V. O du Guter,	Gute,		Gutes,	*bone, a, um.*		V. O ihr Guten, *boni, æ, a.*
A. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, a, o.*		A. Den Guten, *bonis.*

IV. Hactenus de flexione adjectivorum per genera in utroque numero; jam de eorundem specie, quæ duplex etiam est. primitiva & derivativa. Adjectivum primitivum est, quod aliunde, sive à substantivo, sive ab alio adjectivo non trahitur: ut scon, *pulcher*; guod, *bonus*; grim, *crudelis, severus.* Derivativum est, quod aliunde vel à substantivo, vel ab alio adjectivo trahitur: ut sconlic, *formosus.* guodlic, *speciosus.* grimlic, *torvum aspectum habens.* Than togid hie juu en guodlic hus, hohan solari, thie ist bibangan all fagoron fratohon, *tunc ostendet vobis speciosam domum, & sublime cænaculum* (solarium) *splendidis aulæis circumdatum.*

V. Adjectiva derivativa variè terminantur. Quæ gentem, patriam, proprietatem, aut sectam significant, formantur in isc, isk, isg, isch, esc, esg, esk, esch: ut, Galileisk, *Galilæus.* Phariseisk, *Pharisæus.* himilisch, himilisg, *cælestis.* erthesc, erthesg, *terrestris.* farrisc, *taurinus.*

VI. Quæ qualitatem, statum, gestum, aut inesse vel adesse alicui quidpiam significant, in lic, lich, ligh, lih: ut, Gotelich, *divinus.* jamarlich, *miserabilis.* lustlic, *amænus.* egeslih, *terribilis.*

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Islandicæ* caput 4.

VII. Quædam etiam terminantur in ich, igh, ig, ih, ech: Ginathigh *gratiosus*. Mahtig, *potens*. Armstrangig, *manu fortis*. Wurdig *dignus*. Adeligh, *expers*. Flizech, *studiosus*. Thie sint flizech ze bilithene *exemplum meæ humilitatis*, *Qui sunt studiosi ad exprimendum exemplum* &c. Suntih, *flagitiosus*: uuanta ih suntih man bin, *quia* [homo] *peccator sum*. Tatian.

VIII. Quæ copiam, ubertatem, & plenitudinem denotant, formantur in haft: ut, Spunhaft, *mammosus*. Eerhaft, *inclytus*. Wackerhaft, *fertilis*. Treuhaft, *fidelis*. Slozhaft, *conclusus*. Haft autem sæpe producitur in haftig: ut in liumhaftig, *celebris*, *bonam famam habens*.

IX. Quædam autem in bar, par, beer exeunt: unthacpar, *ingratus*. piderbeer, *utilis*.

X. Quædam etiam in sam terminantur: ut friudsam, & frithusam, *pacificus*. Lussam (ex lustsam) *delectabilis*. Wunnisam, *delectabilis*. Genihtsam, *copiosus*. Quædam etiam in fol, uol, terminantur: ut, ungiloubifol, *incredulus*, Tat. CCXXXIII, 6.

XI. Quæ privationem aut defectum significant, desinunt in los, ut apud * *Anglo-Saxones* in leaꝼe, leaꝼ; apud *Mæso-Gothos* in ΛΛΠS, & apud *Islandos* in leise: ut scaphlos, *informis*. ruachalos, *negligens*. treulos, *perfidus*. Hic autem notandum est los, à losen, *solvere*, *liberare*, extra compositionem significare *liber*, *solutus*, & regere genitivum: ut in uuamellos, *immaculatus*. Hie sted hier uuamellos, *hic stat hic immaculatus*. *C. C.*

XII. Quæ valdè augent substantivi significationem, & rem per illum significatam alteri intensissime inesse denotant, terminantur in fast, in linguâ *Saxonicâ* ꝼæꞅꞇ: ut in uuarfaꞅꞇ, *verax*. So uuillıu ık thı ꞇe leran geban uuordon uuarfaston, *sic te docebo verbis valdè veris*. *C. C.* Suothfast, *verax*. Ilu thu nu ofstlıco, endı them erlon cuthdı bruothron mınon that ık user bethero fader aluualdand juuuan endı mınan suothfaꞅꞇan God suokean uuillıu, *festina nunc*, *& eximiis illis fratribus meis notifica*, *quòd utriusque nostri omnipotentem patrem*, *quum vestrum*, *tum meum veracem Deum aditurus sim*. *C. C.*

XIII. Materiam, ex quâ res fit, significantia terminantur in EN, IN: ut, Gulden, *aureus*. Siluerin, *argenteus*. Thiu lineberga ze themo dische, thiu is guldin, *reclinatorium mensæ erat aureum*. W. Thie sule thar the disk upha lag, thie waran siluerin, *columnæ*, *quibus incumbebat mensa*, *erant argenteæ*. Ubi notandum est adjectiva sine articulis, & cum substantivo, prædicati loco, vel in fine orationis absolutè posita primam terminationem recti singularis in masculino genere in consonantem desinentem retinere in omnibus generibus utriusque numeri: ut, Thiu steyga is ruod, *semita est rubra*. W. Thiu gesperre sint cedrin, thiu getauela sint cypressin, *tigna sunt cedrina*, *laquearia cypressina*. W. Sic etiam in linguâ *Germanicâ* dicitur, der mann ist fromb, die fraw ist fromb, das thier ist fromb, das kind ist fleissig, die kinder seind fleissig. Er ist schön, sie ist schön, sie seind schön.

De adjectivorum comparatione.

XIV. Adjectiva comparativa sua formant in er, or, & superlativa in ist, est, ost: sic à scon fit sconer, sconor, sconest, sconost. Quædam tamen irregulariter formantur: ut, Guod, bezzer, best.

XV. Adjectiva diminutiva, haud secus ac substantiva, secundum cap. III. reg. 19. terminantur in il, el, ilo, elo; ut, lahan this tempales zislizzan uuas in zueli teil, *velum templi scissum est in duas partes*. Tat. CCIX, 1. Ubi zueli, à zue. Tho antlingetun imo sumelon fon then boucharin, *tunc responderunt ei quidam de scribis*. LVII, 1. Ubi sumelo, à sum. Sic quoque à zuene fit zuenel, zuinel, *gemellus*: ut, zuei zuinele kizze, *duo gemelli hædi*. W.

CAPUT QUINTUM.

De pronominibus.

I. PRONOMEN est nominis *vicarium*; sive nomen, quod alius vel aliorum nominum vicem in oratione obtinet. Dividitur autem pronomen vel respectu pronominum, quæ vicem gerunt, vel respectu nominis, quorum vices geruntur. Priori respectu pronomen vel est substantivum vel adjectivum. Substantivum: ut ich, *ego*; thu, *tu*; her, *ille*. adjectivum: ut seman, *aliquis*; nieman, *nullus*; uuiht, weht, jeweht, *quid*, *aliquid*, &c. Posteriori respectu pronomen est vel universale, vel particulare, vel singulare. Universale est quod personas vel res omnes, de quibus est oratio, significat: ut all, *omnis*; neghein, *nullus*. Particulare est, quod personas vel res aliquas, de quibus est oratio, significat: ut sum, sumer, *quidam*, *aliquis*; sumelich, *quidam*; &c. Singulare est, quod personam aliquam vel rem singularem, vel plures aliquas personas, vel res singulares, de quibus oratio est, significat: ut ich, *ego*; wir, *nos*; thu *tu*; wir,

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput 4.

vos,

vos; her, *ille*; ſie *illi*, &c. Hic autem notandum eſt pronomen ſelf vel ſelbo, *ipſe*, & ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*, æque ſignificare omnes perſonas, prout cum aliis nominibus vel pronominibus conjungi in oratione, aut ad ea referri contigerit. Pronomen etiam dividitur in *definitum* & *indefinitum*. Definitum, ut, ther, thiu, thaz, *hic*, *hæc*, *hoc*, &c. Indefinitum: ut, ein, *unus*, eine, *una*, ein vel einaz, *unum*. Sumer, ſum, *quidam*.

II. Denuo dividitur pronomen à Grammaticis in *primitivum*: ut, ik, *ego*; wir, *nos*; & *derivativum*: ut, min, *meus*; unſer, *noſter*, &c. Primitivum iterum ſubdividitur in *demonſtrativum*: ut, thiz, *hic*; her, *ille*. *relativum*: ut, ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*. & *interrogativam*, wer, *quis*? waz, *quid*? welich, *qualis*? &c. Denique dividitur pronomen in *collectivum*, *diſtributivum* & *partitivum*. Collectivum eſt, quod plura collectim ſignificat: ut, all, *omnis*; manag *multus*; pluraliter managa, *multi*. Beithe, *ambo*, zuene *duo*; & omnia numeralia cardinalia, præter ein, *unus*, pronomen vel articulum indefinitum. Diſtributivum eſt, quod plura ſingulatim ſignificat: ut, egelich, *quiſque*; einegelich, *unuſquiſque*, &c. Partitivum eſt, quod unum è pluribus ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam*, *aliquis*; ſumelich, *quidam*; ander, *alius*; newether, *neuter*; forma, *primus*; odar vel other, *ſecundus*; & omnia numeralia ordinalia. De quibus omnibus ſuo loco & ordine.

De pronomine primitivo ſingulari primæ perſonæ *Ich*, cum ſuis poſſeſſivis.

III. Pronomen primitivum ſingulare ich declinatur vel ad normam † *Gothicam* vel *Saxonicam*. Declinatio *Gothica* communis duali caret, quà mihi obſervare licuit; at declinatio *Saxonica*, codicis *Cottoniani* quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima *Gothica*.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
* Nom. Ich, ik, ih, *ego*.	Nom. Wir, wer, *nos*. *Cimbrice* weir; *Gothice* VEIS, unde *S* in *R* mutato, wir, weir.
Gen. Min.	Gen. Unſer.
Dat. Mir, mer.	Dat. Uns, unſich, unſih.
Acc. Mich, mik, mih.	Acc. Uns, unſich, unſih.
Abl. Mir, mer.	Abl. Uns, unſich, unſih.

Exempla.

Nom. Sing. Ich bim ſalo, *nigra ſum*. w. Ich beſueron juch jungfrouwon, *adjuro vos filiæ*. w. Ich mir clagon, *conqueror*. w. Ik is engil biun, Gabriel biun ik hetan, *ego ſum ejus angelus, Gabriel ſum vocatus*. C. C. Ni trinku ih fon nu, *non bibam amodò*. Tat. Ih inti thin fater, *ego & pater tuus*. Tat. XII, 6. Ih ben uuec, inti uuar, inti lib, *ego ſum via, veritas, & vita*. Tatianus CLXII, 3.

Gen. Ande in thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min, *& in prædicatione tuâ mei ſæpiſſimè memor eſto*. w.

Dat. Thicco gehiez er mir ſine cuomſt, *ſæpe mihi promiſit ſuum adventum*. w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me*. Sage mir wine min war thu thine ſcaphe weythenes, *dic mihi, dilecte mî, ubi paſcas oves tuas*. w. Uuas mir giſehun, *viſum eſt mihi*. Tat. proœm. 3.

Acc. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui*. w. Zich mich nah thir, *trahe me poſt te*. w. Help mich mit thinan genathan, *adjuva me cum gratiâ tuâ*. w. Stiured mih mid jûuuan godan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis*. w. Ir heizet mih meiſtar, *vocatis me magiſtrum*. Tat.

Abl. So mir thin *corporalis præſentia per aſcenſionem* wirthet *ablata*. w. Skeythe opheno vane mir, *egredere palam à me*. w.

Nom. Plur. So louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *ſic curremus in odore tuorum unguentorum*. w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſte wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, videamus ſi floreat vinea*. w.

Dat. Her quam uns jethoch *cum humilitate*. w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis denegata eſt gratia*. w. Saga uns war is thin wino untwichan, *dic nobis, quò abiit dilectus tuus*. w. Biqueme uns thinaz rich, *adveniat nobis regnum tuum*. Otfrid. Kum unſich *in humanâ carne*. w.

Acc. Ande wer vreuwen uns ana thich, els an uns ſeluon, *lætabimur in te, non in nobis ipſis*. w. Ande her ſeluo unſich *humilitatem* lerda mith ſinemo bilithe, *& ille nos docuit humilitatem ſuo exemplo*. w. In then uuiſota unſih ufgang fon hohi, *in quibus viſitavit nos oriens ex alto*. Tat. IV, 18.

---

† † Vide Gramm. *Anglo-Saxonica* & *Mæſo-Goth*. caput quintum.

* *Germanice*. Nom. Ich. Gen. Meiner. Dat. Mir. Ac. Mich. Abl. Mir. N. Wir. G. Unſer. D. Uns. Ac. Uns. Ab. Uns.

Decli-

IV. Declinatio secunda *Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Ik, *ego,*	Nom. Uuit, *nos, duo.*	Nom. Uui, uue, *nos. Sax.* pe.
Gen. Min.	Gen. Unker, o.	Gen. Use, a. upe, *Sax.*
Dat. Mi, me. *Sax.*	Dat. Unc.	Dat. Us, uns.
Acc. Mi, me. *Sax.*	Acc. Uuit.	Acc. Us, uns.
Abl. Mi, me. *Sax.*	Abl. Unc.	Abl. Us, uns.

Exempla.

In numero singulari. Nom. Gabriel biun ik hetan, *Gabriel sum vocatus. C. C.*

Gen. Te hui gi uuarlogan, quat hie, sandot min, *ô hypocritæ, dixit ille, cur me tentatis? C. C.* Nist her min uuirdig, *non est me dignus.* Tat. XLIV, 24.

Dat. Uuerthe mi after thinon uuordon, *fiat mihi secundum verba tua. C. C.* Nis mi hugi tuifli, *non est mihi dubia cogitatio. C. C.*

Acc. Neri us af thesaro nodi, *eripe nos ab hâc necessitate. C. C.*

In num. dual. Nom. Gen. Dat. Uuit hier be thia tholod ser thuru unca sundiun. is UNC unkero selbero dad uuordan te vuitie: hie sted hier uuamessos allaro sundiono sceur. *Nos duo ambo passi sumus malum propter nostra peccata. Nobis duobus nostrimet facinus factum est supplicium, verum ille hic est immaculatus & omnium peccatorum expers.* alter latronum ad alterum in *C. C.* In historia tamen duorum cæcorum, quibus oculos aperuit Christus, pluralis numerus occurrit: ut, drohtin Dauides sunu uuis us mid thinon dadion mildi, neri us af thesaro nodi, *domine, Davidis fili, propitius nobis esto factis tuis, eripe nos ab hoc gravi malo. C. C.* In plur. num. Nom. Ne vui be thinon vuercon ni duot, quathun sia, that vui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it be thinon vuordon, huand thu sulic vuah sprikis, huand thu so maris, gihis for theson ludeon, *non hoc facimus, inquierunt illi, ut te interimeremus propter opera tua, ac id facimus propter verba tua, siquidem talem blasphemiam loqueris in eo quod sic divulgas & affirmas coram hoc populo. C. C.* Alat us managaro menn sculdio, allso uui odron mannum duan, *remitte nobis multa debita, sicut nos facimus* (remittimus) *aliis hominibus.* Thuo spracun im eft tegegnes gumon ostronea uuord spaha ueros, vui thi te uuarun mugan, quathun sia, usa arundi otho gisegian luothlico bihur uui quamun an thesan sit herod fan ostan te thesaro erthu, *tum responderunt illi homines orientales, sapientes viri, possumus sane, dixerunt illi, tibi vere negotium nostrum dicere, & cur venimus huc ab oriente itinerantes in hanc terram. C. C.* In uns gisulta sint, *in nobis completa sunt.* So uns salthun, *sicut tradiderunt nobis.* Tat. proœm. 1, 2.

D. Saga us huat thu manna sis, *dic nobis, qualis homo es. C. C.* Vuist thu that us girisit allaro rehto gihuilik te gisullanne, *nostine, quod nos decet omnem justitiam adimplere.* Herro thie guodo us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan vuilleon, *domine bone, nobis opus est tua gratiâ ad operandum voluntatem tuam.*

Acc. Ni lat us forledean letha uuihti so forth an iro vuilleon, so vui uuirdiga sind, ac help us uuider allon ubilon, *ne sinas peccatores eatenus nos seducere, quatenus meremur, sed auxiliare nobis contra omnes malos.*

V. A pronomine primitivo singulari ICH oriuntur tria possessiva. unum à genitivo singulari, Min. alterum à genitivo duali, unker et unke. tertium à genitivo plurali, unser & us. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Min, i, e, o, *meus.*	Nom. * Min, i, e, o, a, u, *mea.*	Nom. Min, minaz, *meum.*
Gen. Mines, is, as.	Gen. Minero, u, minere, er.	Gen. Mines, is, as.
Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.	Dat. Minero, u, minere, er.	Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.
Acc. Minena, ina, ana, ona, en, an, on.	Acc. Min, i, e, a, o, u.	Acc. Min, minaz.
Voc. Min.	Voc. Min.	Voc. Min.
Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.	Abl. Minero, u, minere, er.	Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.

Exempla in genere masculino.

Nom. Min wine is mir also ein gebundelin mirron, *dilectus meus mihi est, sicut fasciculus myrrhæ.* Min mahtig fader, *pater meus omnipotens. C. C.*

Gen. Mines *sponsi itinera.* W. Wanda ich mines wines minuo siechon, *quod dilecti mei amore langueam.* W. Giburt sunes thines, drohtines mines, *nativitas filii tui, Domini mei.*

* Præsertim quando ponitur, ut prædicatum orationis. Vide caput IV. Reg. 13.

Dat.

Dat. Abl. Nah minemo raada, *secundum meum consilium.* w. Samo was minemo sponso al sin *operatio facilis.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo sum fidelis.* w. So ich in sulichemo bedde geligon mid minon winon, *sicut in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* So sculon gi mid jûuuon leron liud folc manag vuendean after minon uuilleon, *sic vestra eruditione convertetis multum populum secundum meam voluntatem.* C. C. In minemo herzan, thaz entuuischan minan brustan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea jacet.* w. Mid einegamo wereldlichon strepitu, *cum aliquo mundano strepitu.* w. Thes nachtes an minemo bedde, *per noctem in lectulo meo.* w. So is sin winstra under minemo hoiuede, *sic læva illius est sub capite meo.* w. Nu ik thi hier minemo scal jungron befalhan, *nunc ego te hic discipulo meo committam.* C. C. Karitte minemu, *equitatui meo.* gloss.

Acc. Haued her mich gewised thaz ich him seluon minne, ande minen *proximum, Me rogavit ut & ipsum amarem, & meum proximum.* w. Ich bim cuman in minen gardon, *veni in hortum meum.* w. Ich sneyth thar minen mirran, *messui ibi mirrham meam.* w. Thurgh minon willon, *mei gratiâ.* w. Ir ezet, quad er, ana uuan lichamon minan, *edite vos, inquit ille, absque defectu corpus meum. Otfr.* apud *Lamb.*

Voc. Minon ich thir, win mine, mine spune, *do tibi, mi dilecte, ubera mea.* w. Allerslachta ouaz niwa, ande ald hauon ich thir gehaldon wine min, *omne genus fructus, recentes & veteres tibi reservavi, mi dilecte.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Mit thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Wanda thiu heizza sunna ne hauet mir benoman mino scona, *nam flagrans sol non à me abstulit meam pulchritudinem.* w. Ich besueron juich thaz ir mine winian ni wecchet, *adjuro vos ne suscitetis dilectam meam.* w. Wanda thiu heizza sunna hauet mir benoman mino scona, *quia flagrans sol mihi abstulit meam pulchritudinum.* w.

Gen. In minero muoder hus, *in matris meæ domum.* w. Vone thero gauo minero hande, *ex dono manûs meæ.* w. Ze thiu thaz sie mugan *consortes* werthan minero *passionis.* w. Ich thar umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuosæ constantiæ, Quapropter non confido meæ virtuosæ constantiæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither me, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Vone thannan gehuga miner minnon, *quare memor esto mei amoris.* w.

Dat. Abl. Zirent thich guode wercho an minero ansiunne, *adornant te bona opera in conspectu meo.* w. Ich drank thar minen win mit minero milicho, *bibi vinum meum ibi cum lacte meo.* w.

Voc. Stand uph friundina min ilego, *surge, propera, amica mea.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Mine, a, o, iu.	Acc. Mine, a, o, iu.
Gen. Minero, ere, er.	Voc. Mine.
Dat. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla

Nom. Acc. Thar giuon ich thir, win mine, mine spunne, *ibi dabo tibi, ô mi sponse, ubera mea.* w.

Gen. Gehuge ouch minero wundon, thie ich in themo cruce thurgh thich leyth, *memor esto vulnerum, quæ tui gratiâ in cruce tuli.* w. Herdan minero scaphe, *pastores mearum ovium.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heilagon allero minero suntono, *confiteor deo & omnibus Dei sanctis omnia mea peccata.* F. V. C.

Dat. Abl. Entwischan minan brustan wunot her, *inter ubera mea commorabitur.* w. Mit minen pimenton, *cum aromatibus meis.* Thin stemma skella in minon oron, *resonet vox tua in auribus meis.* w.

Voc. Ezzet mine friunde, drinket, ande werthet drunkan mine lievesten, *comedite, amici mei, bibite & inebriamini, mei charissimi.* w.

VI. *Pronomen possessivum duale,* vnker vel uncer & vnke, *noster.*

Numerus Singularis.			*Numerus Pluralis.*
N. Unker, unke, a, o, *noster.*	N. Unke, i, a, o, u, *nostra.*	N. Unker, unke, unkeraz, *nostrum.*	N. Unke, a, o, iu. *nostri, æ, a.*
G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u. unkere, er.	G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u, a, ere, er.
D. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	D. Unkero, kro, u. unkere, er.	D. Unkeremo, ermo, kon, an, en, un.	D. Unken, an, on, un, em, am, om, um.
A. Unkerena, ina, ana, ona. unkeren, an, on. unken, an, on.	A. Unke, i, a, o, u.	A. Unker, unkeraz.	A. Unke, a, o, iu.
V. Unker.	V. Unke.	V. Unker.	V. Unke.
A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	A. Unkero, kro, u. unkere, er.	A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en,	A. Unken, an, on, un, em, am, om, um.

Rarius occurrunt exempla hujus pronominis possessivi dualis in *Francica* linguæ codicibus, quos mihi perlegere contigit. Ast unum atque alterum sequens paragraphe præbet. Zacharias thuo gimalda, endi uuid selbo sprak drohtines engil, endi im thero dadio bigan uundron thero uuordo: Huo mag that giuuerthan so, quat hie, after an aldre it is unc al ti lat so te giuuinnanne, so thu midi thinon uuordon sprikis; huand uuit habdun aldres er efno tuentig uuintro an UNCRO uueroldi, er than quami that uuib ti mi: then uuarun uuit nu atsamne at siounta uuintro gibenkeon endi gebeddeon, sithor ik sea mi te brudi gicos: so uuit an UNCRO iuguthi gigernean ni mahtun that uuit erbi uuardegan muostin fuodan an UNCON flettea nu uuit sus gifruodot sint. habit unc eldi binoman ellean dadi that uuit sindan UNCRO siuni gislekit, endi an UNCON sidon lat fleskis unc afallan. fel unsconi is UNCA lud gilithan lik gidrusi not sind UNCA andbari odarlicron muod endi megin craft so uuit ju so managan dag uuarun an thesaro ueroldi, so mi thes uundur thunkit hui it so giuuerthan mugi so thu mid thinon uuordon sprikis: *tum locutus est Zacharias, & respondit ipsemet angelo Domini, & miratus quæ fecerat, & dixerat: Quomodo, inquit, potest hoc ita fieri, quoniam * nobis valde senibus nimis serum est, quo minis eo gaudeamus, quod tu verbis tuis enarras. Etenim ambo nos viginti annos ætatis nostræ consumpseramus antequam ad me ducta est mulier illa: deinde conviximus ad mensam & thorum septuaginta annos, ex quo illam in sponsam elegerim! adeo ut hæredem, quem vehementer desiderabamus in nostrâ juventute,* [dum juvenes essemus,] *non possimus generare in paternâ nostrâ sede senectute adeo fracti. Senectus enim ita nobis abstulit vires, ut visu nostro percussi ambo simus, & laterum nostrorum caro jam tandem tabuit multa cum deformitate: præteriit* [deferbuit] *nostra cupido: præ corporis ruinâ necessaria sunt infæcunditas nostra, & longe alius* [quam qui fuerit] *spiritus & vires, post tot dies à nobis in hoc mundo transactos, adeo ut mirum mihi videtur, quomodo fieri id potest, quod tu verbis nuntias tuis.*

VII. *Pronomen possessivum plurale,* unser, unse, use, *noster.*

Numerus Singularis.

Nom. Unser, unsir, unse, use, usse, a, o, *noster.*	Nom. Unse, use, usse, i, a, o, u, *nostra.*	Nom. Unser, unsir, unse, unseraz, *nostrum.*
Gen. Unseres, unses, usses, uses.	Gen. Unsero, ussero, usero, u. unsere, er, ussere, usere, er.	Gen. Unseres, unses, uses, usses.
Dat. Uuseremo, ermo, unson, uson, usson, an, en.	Dat. Unsero, ussero, usero, u. unsere, ussere, usere, er.	Dat. Unseremo, ermo, unson, uson, usson, an, en.
Acc. Unseren, unsen, usen, ussen, an, on.	Acc. Unse, usè, usse, i, a, o, u.	Acc. Unser, unsir, unse, unseraz.
Voc. Unser.	Voc. Unse.	Voc. Unser.
Abl. Unseremo, ermo, unson, uson, usson, an, en.	Abl. Unsero, ussero, usero, unsere, ussere, usere, er.	Abl. Unseremo, ermo, unson, uson, usson, an, en.

Exempla in genere masculino.

Nom. Unser wingardon is an bluothe, *vinea nostra floret.* w. Also deda unser drohtin, *sicut fecit dominus noster.* w. Fater unser guato. *Otf.* Uater unsir, du in himile bist, *pater noster, qui es in cœlis. Otfr.* apud *Lamb.* Thar usa drohtin uuas selbo, *ibi dominus noster fuit. C. C.*

Gen. Uses uualdandes lera, *C. C.* Thuo sprac engil hert man, the iro gaduling uuas, ni hiet er gio uuiht so, quat hie, aldoboranes uses kunneas, *tum locutus est angelici cordis homo, qui illorum consanguineus erat, nemo nostræ antiquæ prosapiæ quondam ita vocatus fuit. C. C.* Thu scalt uses drihtnes uuesan modor, *domini nostri eris mater. C. C.* So anthlidun thuo himiles duru endi quam the helago gest fan them aluualdan obona te criste. uuas im an gilicnesse iungras fugles diurlicaro dufun, endi sat im uppan usses drohtines ahsla, *tum apertæ sunt cœli portæ, & venit sanctus spiritus sursum ab omnipotente super Christum; similis erat tenero pullo columbæ, & sedit super humeros domini nostri. C. C.*

Dat. Abl. Turtelduuan stimma is fernoman in unsermo lande, *vox turturis audita est in terrâ nostrâ.* w.

Exempla in genere fæminino.

Nom. Acc. Unser suster is nogh weinigh, *soror nostra parvula est.* w. Uui thi te uuarun mugun, quathun sia, usa arundi giseggian, *tibi, dixerunt illi, possumus vere nostrum negotium declarare. C. C.*

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Unse bedde is wole gebloomed, *lectulus noster est floridus.* w. Unsir tagelich prot gib uns hiuto, *panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Otfrid.* apud *Lamb.*

---

* Sic reddimus *after an aldre,* ducti auctoritate & exemplo *F. Junii* in glossario *Gothico,* quod consulas, si libet, in voce FKAMAA-AKRZGI.

Num-

Numerus Pluralis communis.

Nom. Unsere, unse, use, usse, a, o, iu.	Acc. Unsere, ra, unse, use, usse, a, o, iu.
Gen. Unsero, usero, ussero, a, u. usro, a, u, sere, er.	Voc. Unse, use, usse, sa.
Dat. Unsen, usen, ussen, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Unsen, usen, ussen, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Unde usere skulde belazh uns, *& dimitte nobis debita nostra. Otfr.* apud *Lamb.*
Gen. Thiu gesperre unser husero sint cedrin, *tigna domorum nostrarum sunt cedrina.* Gib uns lera dera unsere sela, *da nobis instructionem animarum nostrarum. Otfr.* apud *Lamb.* Fon hentin unsero fianto, *de manu inimicorum nostrorum.* Tat. Her unsara unmaht intphieng, inti unsa cumida truog, *ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portavit.* Tat. L, 2.
Dat. Abl. Skinent in unsen *conventiculis* beythe *doctores*, ande *auditores.* w. Also ouh firlazhen unseren sculdenaren, *sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Otfr.* apud *Lamb.* Ne lath unsih gichorit uuerden nah unseren sunden, *ne sinas nos induci in tentationem à peccatis nostris.* idem. So her sprah unsen faterin, *sicut locutus est ad patres nostros.* Tat. II, 8.

De pronomine primitivo singulari tertiæ personæ, thu, *tu*, & ejus possessivis.

VIII. Pronomen primitivum singulare THU declinatur etiam vel ad normam *Gothicam* vel *Saxonicam.* Declinatio *Gothica* communis duali caret, at declinatio *Saxonica,* Codicis C. quasi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima Gothica.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. † Thu, tu, *tu.*	Nom. * Ir, er, *vos.*
Gen. Thin.	Gen. Juwer, ar, jûuar.
Dat. Thir, ther, dir.	Dat. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Acc. Thich, thigh, thih, dih.	Acc. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Voc. O thu.	Voc. O ir, er.
Abl. Thir, ther, dir.	Abl. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.

Exempla.

Nom. Sing. Thu ther nu bist *in sinu patris, Tu, qui es in sinu patris.* w. Tu batis dir unnen sines kecprunnen, *tu peteres tibi donum ejus aquæ vivæ.* fragm. disp.
Dat. Abl. So willon ich thir skeinan *fortissimum fervorem amoris.* w. Si uns in dir raûua, *sit nobis in te requies.* Otf. Thir scriban, *tibi scribere.* Tat. proœm. 3.
Acc. So ich thich muoz anne sehan, *adeo ut te possem videre.* Gethingon ich, thaz thu mir nah thich bringos. *spero, quod me ad te duxeris.* w. Heilago geist quimit ubar thih, *spiritus sanctus superveniet in te.* Inti thes hohisten megin biscatuit thih, *& virtus altissimi obumbrabit te.* Tatian. III. 6. Ich gegriphon thich, ande wolle volgon thich unzen inne minero muoder hus, *apprehendam te, & sequar te in domum matris meæ.* w. Thie rechte minnon thich, *justi te amant.* w. Bure thigh northwind, *surge Aquilo.* w. Uuir dih gesehen sculen, *te videbimus. Otfr.* apud *Lamb.*
Nom. Plural. Er O *sanctæ animæ*! ir fragodot welich min *sponsus* si *in humanitate, Vos ô sanctæ animæ! vos interrogabitis, qualis sit sponsus meus in humanitate?* w. Ich besueron juih guode sielan, ir tha drephet *ad supernam* Hierusalem, *Adjuro vos, ô bonæ animæ, vos quæ spectatis ad supernam Hierusalem.* w. So war ir einege juwera gelichon vindet, *ubicunque aliquam sodalium vestrarum inveneritis.* w. Geet uz er jongfrouwan, ir tha bowet in Sion, *egredimini vos filiæ, vos, quæ habitatis in Sion.* Er guode sielan, er thie sin *positæ in specula fidei,* ande er gethinge hauet, thaz er cumet *in atria cœlestis Hierusalem.* w. Mit then ju fluohhont inti hazzont jûuuih man, *cum maledixerint vobis, & oderint vos homines.* Tat. XX. 16.
Gen. So huilich so juwer, *quisquis vestri.* Inti ahtent jûuuar, *& persecuti vos fuerint.* Tat. XX. 16. Uuelih jûuar, *quis vestrûm.* cap. XXXVIII, 3. Simon Simon! senu Satanas geroto juuuer thaz ir juuih riho samo so uueizi, *Simon, Simon! ecce Satanas expetivit vos, ut vos cribraret, sicut triticum.* Tat. CLX. 4.
Dat. Abl. Duot juich seluon eynan ruom, *vobismet ipsis unam hanc gratiam concedite.* w. Tho sagode ich juh sine *qualitatem.* w. Thar zuo lagon ich juh, *præterea vobis dico.* w.

---

† *Germanice.* N. Du. G. Deiner. D. Dir. D. euch. Ac. euch. V. ihr. Ab. euch. Ac. Dich. V. Du. Ab. Dir. N. Ihr. G. ewer.

* Et iru: *Tat.* XL, 7. Mit thiu iru ubile birut, *cum sitis mali.*

Nu vernemet thiu maara thiu ich ju vone himo sagon, *nunc intelligite famam, quam ab illo ego vobis nuntio.* w. Leistet himo truwa, so leistet her ju thie genatha sinero mithewiste, *præstate illi fidem, sic præstabit ille vobis gratiam suæ præsentiæ.* w. Neme then kelih ouh nu zi ju, *nunc etiam calicem sumite vobis.* *Otfr.* apud *Lamb.* Giboran ist ju hiutu Heilant, *est vobis hodie salvator natus.* Tat. VI. 2.

Acc. Ech besueron juih jongfrouwan, *adjuro vos filiæ.* w. Thaz juih negheyn wereldlich *strepitus* ne irre, *ut nullus mundanus strepitus vos errare faciat.* w. Ich besueron juch jongfrouwon. w. Thaz juich *cælestis gloria amplecteretur.* w. Also scal juh *panis verbi mei confirmare ad bona facienda.* w. That ik samad mid juu sittean muoti, *ut ego vobiscum sedeam.* w. Nu ic juuues drohtines scal uuilleon seggian, *nunc vestri domini voluntatem vobis dicam.* C. C. Thaz drinkan deilet untar ju, *potum illum distribuite inter vos.* *Otfr.* apud *Lamb.*

IX. *Declinatio secunda Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Thu, *tu.*	Nom. Git, gyt, *Sax.*	Nom. Gi, ge, *Saxon.*
Gen. Thin.	Gen. Inker, incer.	Gen. Juuuar, er, eoper, *Sax.*
Dat. Thi, the, *Sax.*	Dat. Inc.	Dat. Ju, eop, *Saxon.*
Acc. Thi, the, *Sax.*	Acc, Inc.	Acc. Ju, eop, *Saxon.*
Voc. O thu.	Voc. Git, gyt, *Sax.*	Voc. Gi, ge, *Saxon.*
Abl. Thi, the, *Sax.*	Abl. Inc.	Abl. Ju, eop, *Saxon.*

Exempla.

In numero sing. Dat. Abl. That uuirdit thi uuerk mikil te githolanne, *hoc pati tibi grave erit.* C. C. Ik an them bendion mid thi bidan willie, *tecum in vinculis manebo.* C. C.

Acc. Samo loosen ich thi *per baptismum, Te pariter redimo per baptismum.* w. Thoh thi all thit helitho folc thina gesithos gisuican, *quamvis tota hæc nobilis caterva, comites tui te prodant.* C. C. Pro thi occurrit di: ut, hoed di uan tyefta, *cave à furto.* ep. decal.

In numero dual. Nom. So git her an Iordane strome fiscos gifahad: so sculon git noh firio barn te incon handon that sea an heban riki thuru inca lera lithan muotin faran folc manag, *quemadmodum hic in fluvio Jordane pisces capitis: sic vestris manibus capturi estis multos mortales, ut per vestram doctrinam transeant & proficiscantur in regnum cæleste.* Sic *Andræam* & *Petrum* alloquitur *Jesus* in C. C. Dat. Abl. Uuas im thuo Godes suno an iro gesithie samad, andi fragoda umbi huilica sia saca spracin; hui gangat gi gornionda, quat hie, ist inc samer hugi sebo soragono full? *Dei filius unà erat in illorum comitatu, & sciscitatus est de quibus rebus loquerentur: cur adeo dolentes itis, inquit ille, & mæsta & luctuosa est vobis cogitatio?* C. C. Verba *Jesu* ad duos discipulos *Emmauntem* proficiscentes.

In Num. Plur. Nom. Thar gi ina findan muotun an Bethlehem barno rikost, *illum invenire possitis in Bethlehem natorum maximum.*

Gen. So huilik so juuuer ano si slithia sundiun erist sten avuerpe, *quisquis vestrûm immunis sit à peccato, mittat primum lapidem.* C. C. Nio that juuuar enig ni dua, *nemo vestri hoc faciat.* C. C. Nu seggiu ik ju te uuaren hier that vuili jûuuer tuelifio enn treuon gisuican, *nunc hic vobis verè dico, quòd unus vestrî duodecim verum prodet.* Sa farat san them folke thie juuua fritho huirbit eft an juuuer selbaro sith, *citò abierit ab isto populo vestra pax, revertetur in vestrum ipsorum locum.* C. C.

Dat. Abl. Nu seggiu ik ju, *nunc vobis dico.* C. C. Ik scal ju liebera thing cuthian, *vobis quid gratius dicam.* C. C. Lustonte lusta thelo ostrun zi ezzanne mir ju, *desiderio desideravi manducare hoc pascha vobiscum.* C. C. Endi undar ju middeon sted thoh gi ina selbon gisehan ni vuelliat, *& inter vos medius stat, quamvis illum ipsi non vultis videre.* C. C.

X. A pronomine primitivo singulari THU, oriuntur tria etiam possessiva. unum à genitivo singulari, THIN; alterum à genitivo duali, inker vel incer; tertium à genitivo plurali, juwer. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Thin, i, e, o, *tuus.*	Nom. Thin, i, e, o, a, u, *tua.*	Nom. Thin, thinaz, *tuum.*
Gen. Thines, is, as.	Gen. Thinero, nro, a, u. thinere, er.	Gen. Thines, is, as.
Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.	Dat. Thinero, ro, u. thinere, er.	Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.
Acc. Thinene, ine, ana, ona, en, an, on.	Acc. Thin, i, e, o, a, u.	Acc, Thin, thinaz.
Voc. Thin.	Voc. Thin.	Voc. Thin.
Abl. Thinemo, u, thinon, an, en, um.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.

Exem-

Exempla masculini generis.

Nom. Thiu hals ther ist samo smithe scirethe, *collum tuum sicut monilia.* w. Din namo uuerde geheiligot, *sanctificetur nomen tuum. Otfr.* apud *Lamb.* Sic, din riche chome, din wille giskehe. Pro thin occurrit dyn: ut, Israel dyn God is een weer God, *Deus tuus ô Israel est unus verus Deus.* Ep. decal.

Gen. Iof thu thines selues niet bekennes wiuo sconesta, *si ignoras te, ô pulchra.* w. Thiu genatha thines *evangelii.* w.

Dat. Abl. In thinemo garden sint gewassen *aromaticæ arbores.* w. Gihugi thu an thinemo herten huat thu habdos ju uuelono an uueroldi, *recordare tu quantum bonorum habuisti in mundo. C. C.* Se seund ich andere ze thinemo wega, *sic alios advoco in viam tuam.* w. Thu quithes auor in thinemo *evangelio, Tu vero dicis in evangelio tuo.* w.

Acc. So ich sume wiila geruowet bim *à persecutione,* so willon ich thes te meer bitherue skunan thurg thinan willan *in contemplatione,* &c. *Quum paulisper requievero à persecutione fortior tui gratia apparebo in contemplatione,* &c. w. O *sponse* thu mich heyzest ufsteen *de lecto contemplationis,* and thurg thinen willon *procedere ad publicum actionis.* w. Allmahtig druhtin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan willon zi giuuircanne, *det nobis omnipotens dominus potentiam & sapientiam ad operandam ejus voluntatem.* F. V. C. Wizzon wir thinen sponsum, *cognoscimus tuum sponsum.*

Exempla generis fœminini.

Nom. Wanda thin stemma is suoza, ande thin anluzza scona, *nam vox tua est dulcis, & facies tua pulchra.* w. Verum in istiusmodi exemplis thin forsan pro genitivo pronominis thu habendum est.

Gen. Doichene thinro crafto, *signa tuæ potentiæ.* w. Thiu suoze thinere *gratiæ, Suavitas tuæ gratiæ.* w. Uuahsmo thinero uuamba, *fructus ventris tui.* Tat.

Dat. Abl. Honig ande miloch is under thiner zungon, *mel & lac sub linguâ tuâ.* Vone thinero lera wizzon wir thinen *sponsum in naturâ divinitatis, filium de patre, Deum de Deo, lumen de lumine.* w. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran fan thinera aldera idis odan sculdi vuerthan, *jussit mihi, tibi dicere, quod puer tibi ex senili tuâ uxore nasceretur. C. C.*

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Biqueme uns thinaz richi, *adveniat nobis regnum tuum.* Otfridus.

Numerus pluralis communis.

Nom. Thine, a, o, iu.	Acc. Thine, a, o, iu.
Gen. Thinero, ere, er.	Voc. Thine, a, o, iu.
Dat. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Thine hussclon sint samo turtolduuan, *genæ tuæ sicut turtura.* w. So luchent mir allo thine word, and allo thino werch, *sic mibi placebunt omnia tua verba & omnia tua opera.* w.

Gen. Ther stank thinero wade is also wiroches stank, *odor vestimentorum tuorum sicut thuris odor.* w. Ande scalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran. w. Wir gehugega thinere spune ouer then win, *memores sumus uberum tuorum super vinum.* w.

Dat. Abl. Thin einwaldicheyd skinet an allan thinan werkon, *simplicitas tua apparet in omnibus tuis operibus.* w.

Acc. Stiuri dina (*pro* thina) scalca, *guberna tuos famulos.* Hymn.

XI. Pronomen possessivum duale, inker vel incer, declinatur ut possessivum duale unker, supra. En exempla: Te incon handon, *ad manus vestras.* Thuru inca lera, *per vestram instructionem.*

XII. Pronomen possessivum plurale juwer, vel juuuer, vel juuar sic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Juwer, jûuer, juuuar, jûuar, ara, juuue, a, o, *vester.*	N. Juwe, jûuar, juuuar, ara, vel juuue, a, o, u, *vestra.*	N. Juwer, juuuar, jûuar, juuara, juweraz, juueraz, *vestrum.*
G. Juweres, juuuares, juuares, juuues, is, as.	G. Juwero, u, juwere, er, jûuero, jûuere.	G. Juweres, juuares, juuues.
D. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.	D. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	D. Juweremo, jûuaremo, ermo, juuuon, an, en.
A. Juweren, juuaren, an, juuuen, an, on.	A. Juwe, juuuara, jûuare, a, o, u.	A. Juwer, juuar, a, juweraz, juuaraz.
V. O juwer, juwe, a. o.	V. O juwe, a, o, u, jûuar, &c.	V. O juwer, juweraz.
A. Juweremo, juwaremo, ermo, juuuon, an, en.	A. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	A. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.

Exempla generis masculini.

Nom. Uuet it juuua drohtin self, *dominus vester ipse hoc cognoscit.* C. C. So huat so gi dadun an juuues drohtines namon, that antfang juuua drohtin selbo, *quicquid fecistis in vestri domini nomine, id accipit vester dominus.* C. C. Juuuar mieta ist ginihtsam, *vestra merces copiosa est.* Tat. XXII, 17. Soso jûuuar fater ther himiliscon, *sicut pater vester cælestis.* Tat. XXX, 10. Jûuer fater ther in himile ist, *pater vester, qui in cælo est.* Tat. XL. 7.

Gen. An juuues drohtines namon. C. C. Duot juich seluon eynen ruom thaz er ne gehuget allizana thero *mysteriorum* juweres *redemptoris, Facite vobis unam hanc gratiam, ne semper memores sitis mysteriorum vestri redemptoris.* w. Thie ju dopan scal an jûuuas drohtines namon an thena helagan gest, *hic vos baptizabit in nomine vestri domini in spiritum sanctum.* C. C. Ni forhtiat iro fiondscepi, thoh sia hebbean juuues ferhes giuuald, *ne metuatis ab illorum inimicitiâ, tametsi habeant vitæ vestræ potestatem.* C. C. Jûuuan oduuelon gibat gi them mannon the ina an thesaro uueroldi ne lonon, endi ruomot te juuues uualdandes rikea, *bona vestra date hominibus, qui non retribuere possunt in hoc seculo, & remunerationem accipietis in domini vestri regno.* C. C. That ir kind sint juuuares fater, *ut sitis filii patris vestri.* Tat. XXXVI. 3. Ni sit sorgfolle jûuares ferahes, *ne sitis solliciti animæ vestræ.* XXXVIII, 1.

Dat. Abl. So sculun gi mid juuuon leron liud folc manag wendean after minon uuilleon, *sic vestrâ doctrinâ multum populum convertetis ad meam voluntatem.* C. C. Hugeat te juuuon liebon herren, *attendite domino vestro dilecto.* C. C. Endi sprikit thie helago gest mahtig fan jûuuon muthe, *& loquetur sanctus spiritus omnipotens ex ore vestro.* C. C. Mit jûuaremo fater ther in himile ist, *apud patrem vestrum, qui in cælo est.* Tat. XXXIII, 1.

Acc. Thurg juweren willan, *vestri gratiâ.* w. Ni latat juuuan hugi tuiflean, *ne sinite vestram cogitationem dubitare,* C. C. Deleat jûuuan oduuelon under thero thurftigan theod, *distribuite vestras opes inter egenos.* C. C. Uuet mahtig God juuuan uuilleon, *omnipotens Deus novit vestram voluntatem.* C. C. Thuru juuuaron herron, *vestri domini gratiâ.* C. C. Inti diuriso juuuaran fater, *& glorificent patrem vestrum.* Tat. XXV, 3. In jûueran buosum, *in sinum vestrum.* XXXIX, 4.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. Latat juuua leoht mikil scinan, *luceat magnoperè lux vestra.* C. C. So liuhte juuar lieht, *sic luceat lux vestra.* Tat. XXVI, 3. Wanta ir habet juuuera fluobara, *quia habetis consolationem vestram.* Tat. XXIII, 1.

Dativus & Ablativus. Than motun gi ina after te juuuero frumu findan.

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Inti aruuerphen juuara namon sama so ubil, *& ejecerint nomen vestrum tanquam malum.* Tat. XX. 16. Uuartet ir thaz ir jûuar reht ni tuot fora mannon, *attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.* Tatianus XXXIII. 1.

Numerus pluralis communis.

Nom. Juwe vel juuue, a, o, iu. jûuare, jûuara, juuuare, juuuara.	Acc. Juwe, a, o, iu. juuare, jûuare, juuuare, juuuara.
Gen. Juwero, a, u, juwere, er.	Voc. Juwe, a, o, iu.
Dat. Juwen, jûuaren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Juwen, jûueren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Ni mugun juuua uuerc biholan uuerthan, *vestra opera non possint abscondi.* C. C. that thar man nigen thuru juuua gidadi bidrogen ni uuerthe bisuican thuru juuua sundea, *ut nemo vestris operibus seducatur & decipiatur vestris peccatis.* C. C. Under juuua fuoti, *sub pedibus vestris.* C. C. Thaz sie gisehon juuuaru gote uuerc, *ut videant vestra bona opera.* Tat. XXV. 3. Minnot juuuara fianta, *diligite inimicos vestros.* Tat. XXXII. 2. Noh sentit ni jûuara merigrotta fori suin, *neque mittatis margaritas vestras coram porcis.* cap. XXXIX, 8. Noh ni horit juuaru uuort, *neque audierit sermones vestras.* XLI. 9.

Gen. So war so ir einege juuuera gelichon vindet, *ubicunque aliquam vestrarum sodalium inveneritis.* w. Nu latat an juuuon muod-sebon juuuera selban sundea hreuuan, *nunc vos pæniteat, in vestris affectibus, vestrorum peccatorum.* C. C.

Dat. Abl. An juuuon muod-sebon. C. C. Stiured mih mid juwan goodan bilethen, *gubernate me bonis vestris exemplis.* w. Ni latat thes melmes uuiht falgon an juuuon foton thanan the man ju antfahan ni ueli, ac scadeat it fon juuuon scohon, *non sinite quid cœni in vestris pedibus exportari eo loco, ubi vos non receperint homines, sed excutite illud à calceamentis vestris.* C. C. Uuesat gi eft an juuuon dadeon duson gelica, *estote similes columbis in operibus vestris.* C. C. Oft

Oft vurthun mi tharod helpa ſan juuuan handon, *ſæpe illic mibi allata fuerunt auxilia à veſtris manibus*. C. C. Uuizzut guot zi gebanne juuueren kinden, *noſtis bona dare filiis veſtris*. Tat. XL, 7. Fon juuaren ſuozen, *de pedibus veſtris*. XLI, 9.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ HER, SIU, HIZ, ille, a, ud. *cum ſuis poſſeſſivis*.

XIII. Declinatur hoc pronomen ſingulariter in tribus generibus ſecundum ſubjectum paradigma.

Numerus Singularis.

N. * Her, hir, ir, er, hie, *ille, is*.	N. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe, *illa, ea*.	N. Hiz, iz, hit, het, it, *illud, id*.
G. Sin, is vel es.	G. Hiro, u, a, iro, u, a.	G. Sin, is, es.
D. Himo, imo, imi, im.	D. Hiro, u, a, iro, u, a.	D. Himo, imo, imi, im.
A. Hina, hino, hine, ina, ino, ine, hinan, inan, hin, in, him.	A. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe.	A. Hiz, iz, hit, het, it.
A. Himo, imo, imi, im.	Ab. Hiro, u, a, iro, u, a.	A. Himo, imo, imi, im.

Exempla generis maſculini.

Nom. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre mid eſnegamo wereldlichon *ſtrepitu, Adeo mibi amicus eſt, ut non permiſerit quenquam me ab illius amore abducere mundano ſtrepitu*. w. Inti hir iſt thir giſelo, *& ipſe erit gaudium tibi*. Tat. II, 6. Thicco gehiez er mir, *ſæpe promiſit mibi*. w. Johannes ſcal er heizan, *Johannes vocabitur*. Otfr. So er teta, *quemadmodum ille fecit*. Otfr. Satanas geroto juuuer, thaz ir juuih riho, *Satanas expetivit vos, ut vos cribraret*. Tatian. Allſo hie it ſan them anaginne thuru is ena craft Waldand giſprak, *ſicut ille à principio id locutus eſt per ipſius ſolam potentiam dominus ipſe*. C. C. Hie giſah thar ena engil, *ibi vidit angelum*. C. C. Matheus uuas hie hetan, *vocatus erat Matthæus*. C. C. Fuor im te them friondon thar hie afuodid uuas, *ad amicos profectus eſt, apud quos natus erat*. C. C. Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, *quod vobis dicturus ſum, inquit ille, diſcipuli mei*. C. C.

Hic autem notandum eſt HIE eſſe pronomen *Saxonicum*, quod mutuatur lingua *Francica*, utviciſſim à lingua *Francica* pronomina ſubinde mutuatur *Anglo-Saxonica*, quemadmodum alibi oſtendimus.

Gen. Sin bilethe is allſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani*. w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave*. w. Tho quad ſin muoter zi imo, *tunc dixit mater ejus ad illum*. Tat. XII, 4. Tho ich minon wingardon bevolan haue then winzurnelon ich duon ſin jethogh ſeluo allizana, *quamvis vineam meam cuſtodibus commiſi, tamen illam ſemper ipſe obſervo*. w. Huo ſia ſcoldin is gibodſcipi frummian, *quomodo mandatum illius perficerent*. C. C. Ina thia uuiderſacon ſahan ni gidurſtin, ac mithun es, *adverſarii non auſi ſunt illum apprebendere, ſed evitarunt eum*. C. C. Endi thuo ti es jungron ſprac, *& tum locutus eſt ſuis diſcipulis*. C. C. Huand hie thit uuerold riki ertha endi upp himil thuru es enes craft ſelbo giuuarahta, *nam boc mundanum regnum, terram, & cælos ſupra ſuâ ſolius poteſtate ipſe fecit*. C. C. Es hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean, *ſi ſinat ſuam mentem flectere, adeo ut id percupere tandem cœperit*. C. C. Uuantun in uueſan in thero ſamantferti, *æſtimabant illum eſſe in comitatu*. Tat. XII, 3.

Dat. Abl. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van Libano, *rex Solomon ſibi fecit menſam ex ligno Libani*. w. Thie himo *adbærent per fidem*, allſo thaz har themo hoiuede. w. Thaz himo hungredo, *quòd eſuriret*. w. Ande ophenent himo the doichne thero geſcriphte, *& illi aperiunt arcana ſcripturarum*. w. Andera heyligon ni mugan himo geliic ſiin, *alii ſancti non ſunt illi æquiparandi*. w. Sum imo ok laſtar ſprak, *aliquis autem illum blaſphemavit*. C. C. Gabun imo gimirrotun win trinhan mit gallun gimiſgitan, *dederunt illi ad potandum vinum myrrbatum cum felle mixtum*. Tat. Thaz duit imo ubil herza, *hoc illi attulit malignum cor. Otfr.* apud *Lamb.* Druhtin kos imo einan wini, *dominus ſibi elegit unum dilectum*. So dedi imi Got allſo dir Goltſmit düt. *S. An.* Thar uuas thuo uualdendes megin craft gimarid huo ſcal allaro manno gihuilik ſuitho uuillendi is uuerold herren ſculdi, endi ſcattos, thia imi geſcerida ſint, gerno geldan, *tum divulgata erat Domini omnipotentia ad docendum, ut unuſquiſque bomo Domino ſuo terreſtri debita & tributa, quæ illi impoſita ſunt, libentiſſime & ſtudioſè ſolveret*. C. C. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quàm luna aliquid lucis à ſeipsâ habet*. w. Her ſcal an himo ſeluemo bethuvan thes lichamon geluſte, *in ſeipſo reprimit corporis libidines*. w. Thuo thero tuelifio en Thomas gimalda, uuas im githuungan man, *tum locutus eſt duodecim unus, Thomas vir gravis*. C. C. Endi im ſelbo gicos tueliui, *& ſibi duodecim elegit*. C. C. Huo im an erl bigan an ertha ſaian hren corni mid is handon, *ut homo quidam cœpit in tellure ſuis manibus ſerere purum granum*. C. C.

---

* *Germanicè*, N. Maſc. Er. G. Seiner. D. Ihrer. D. Ihr. Ac. Sie. A. Ihr. N. Neut. Ihm. Ac. Ihn. A. Ihm. N. Fœm. Sie. Gen. Es. G. Seiner. D. Ihm. Ac. Es. Ab. Ihm.

Acc. Ande wisda mich wie ich hina minnan sule, *& me instruxit qualiter illum amarem.* w. Mit hiro wiisheyde ne moght ich hino vindan, *cum illorum sapientiâ non possem illum invenire.* w. Ich vortheroda hine, and ne vand sin niet, *quærebam illum, & non inveni eum.* w. Willo hine suochen, *quæram illum.* w. Tho ına thiu muoder nam bıuuandına mıd uuadı wibo sconosta, endı ina mıd ıru solmon tuem legda liefiico luttılna man that kınd an ena crıbbun, *tum mater fœminarum pulcherrima prebendit illum fasciis involutum, & cum palmis suis duplicibus amanter posuit puerum parvulum in præsepi.* C. C. Hiet ına thuo ledıan thar Lazarus uuas fuldu befolhan, *jussit, ut illum eo ducerent, quò Lazarus terræ commissus erat.* C. C. So wenan so ich cusse, ther ist iz, fahet inan, *quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* Tat. Nahlito, thaz her man custi, *appropinquavit, ut oscularetur eum.* Tat. Heiz inan Heilant, *voca eum Jesum.* Otf. Suahtun inan heizo, *quærebant eum fervidè.* Otfr. Erlosit her inan nu, *liberet eum nunc.* Tat. That sie giant wurtiten inan Gote, *ut sisterent eum deo.* Tat. Pro inan apud *Otfridum* non raro occurrit nan per aphæresin: ut, tho batun nan thie liuti, *rogaverunt eum homines.* Hiazun in Heilant, *vocaverunt eum Jesum.* Otfr. Ther cuning leydoda mich in sinan winkelnere, ande wisda mich wie ich inan minnan sule. *introduxit me rex in cellam suam, & instruxit me, quomodo illum amarem.* w.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. *Ecclesiam Christi* thie ich er *detestabar per ignorantiam*, therro ne magh ich mih nu uolle wunderan wie hoogh siu is, ande wie siu alliz anathihet *de virtute in virtutem.* w. Nu besueret her auor *filias Hierusalem* umbe sine *sponsam*, so wanne so siu slaaphe, thaz sie ne wecchan eer siu selua wolla, so war so min *dilectio* is, thar ne is siu niet *ociosa.* w. Thie thiernan sahon sie, ande zaldon sie aller wiuo saligosta, *viderunt eam filiæ, & prædicaverunt illam omnium mulierum beatissimam.* w. Ef hie that gıquathı that sia sia quıka lıetın, *si ille hoc jubeat, ut vivam illam dimittent.* C. C. Sıthor ık sea mı te brudı gıcos, *ex quo illam mihi in sponsam elegi.* C. C.

Gen. Ande eer thes maneda sie hiro *sponsus*, *Et antebac monuit illam ejus sponsus.* w. In minero muoder hus, and in hiro gegathema, *in domum matris meæ, & in conclave ejus.* w. Sazta inan in ira barm, *posuit eum in sinu suo.* Otfr. Inti ni uuard ira uuis, *& non cognoscebat eam.* Tat. v. 10. Thıu ıdıs uuas bıfangan an farlegarnısse, uuas ıro libes scolo that sia firıo barn ferahu bınamın, ahtın ira aldras, *deprehensa fuit mulier in adulterio, vitâ mulctanda erat, ut jure homines animam illi auferrent, & morte afficerent.* C. C. Ef hie that gıquathı that sia quıka lıetın, frıdodı ıra ferahe, *si hoc jubeat, ut vivam illam dimitterent, & animam ejus liberet.* C. C. Anna uuas siu hetan, uuas iru githuungan uuib, *Anna vocata erat, erat mulier gravis*, vel *ætate provecta.*

Dat. Abl. Quad iru ther engil, *ait angelus illi.* Tat. Uuas iru then sun drut, *tunc erat ei filius dilectus.* Hiet that siu vuıhtes than er nı gerodı neuan that man ıro Johannes hobıd gabıd alosit fan ıs lıchamon, *jussit ut nihil illa rogaret, nisi ut caput Johannis sibi daretur excisum à corpore.* C. C. Inti quena imo fon Aarones tohterun, inti ira namo uuas Elizabeth, *& uxor illi de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabeth.* Tatian. II, I. Wanda siu wole weiz thaz siu thar *pulchritudinem virtutum* von hiro seluero niet ne hauet. w. Wand sie thie craft, and then smak *supernæ dulcedinis* an hiro seluero hauet. w.

Exempla generis neutri.

Nom. Acc. Wanda hiz geskiede an sinemo maheldaga, *nam id factum erat in die sponsionis ejus.* w. Ih uueiz ouh thaz thu ir kennist, ioh thih iz unfarholan ist, *scio te hoc noscere, & quod tibi non absconditum est.* Otfr. apud *Lamb.* Hit gescagh ouch an themo dage sinero freuwe, *factum erat etiam in die lætitiæ suæ.* w. Hiz duot mir michel nood, *cogit me gravis necessitas.* w. Ther ist iz, *ipse est.* Tat. Cundel iz mir, *renuntiate hoc mihi.* Tat. Er ın zalta wıa ıs wesan scolta, *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* C. C. Endı ım uuar angegı suot spell sagda, tho sia nı vuarin so salıga, that sia ıt so far fengın, so ıt ıro fruma uuarı, *& illis vera blandâ oratione respondit, tametsi illis non liceret esse tam beatis, ut illam caperent, prout commodum suum postularet.* C. C. Than scalt thu that thın horth neman, scalt thınon oduuelon allon forcopan dıuna methmos endı delıan het armon mannon, *tum thesaurum tuum prebendens, omnes divitias tuas cum pretiosissimis cimeliis vendes, & pauperibus distribues.* C. C. Thaz ih es bigunni in unsera gizungi, *ut id auspicarer in nostrâ linguâ.* *Otfr.* apud *Lamb.* Fuorun thar thıa lıudı thuo obar all Galıleo land, that Godes barn sehan, dadun ıt bı them vundre, huanan ım mohtı sulıc vuord cuman, so spahlıco gısprocan; that hı spell Godes so suodlıco seggıan cunstı, so craftlıco gıquethan, *tum profectus est populus per totam Galilæam, ad videndum filium Dei, mirati sunt unde illi veniret tale verbum & tam sapiens dictum, ut verbum dei sciret tam veraciter dicere, tam potenter prædicare.* C. C. Leiti unsih in richi thin, thoh uuir es uuirdig ni sin, *duc nos in regnum tuum, tametsi illo non sumus digni.* *Otfr.* apud *Lamb.*

Gen. Thar er es mista, *ubi hoc non deprehendit.* Tat. Sıa nı vueldun es ım horean, *non illi voluerunt in hâc re auscultare.* C. C. Ni sint sia vuırdıga than that sia gıhorean juuua helag uuord,

uuord, ef sia is ni vuelliat an iro hugie thankean, *non sunt digni, ut vestrum sanctum verbum audiant, si non de eo cogitare volunt.* C. C.

Numerus pluralis communis.

Nom. Sie, siu, sio, sia, sea, si, se, *illi, illæ, illa.* Gen. Hira, hiro, hero, her, ira, iri, iro, iru, era. Dat. Him, hin, ira, in, imo. Acc. Sie, siu, sia, sea, si, se. Abl. Him, hin, im, in.

Exempla

Nom. Acc. Thaz sie se ne wecchan, *ne illæ eam expergefaciant* w. Ande thaz sculon sie duon *propter timores nocturnos, Et hoc facturi sunt,* &c. w. Thie sich anazuchon that sie thine gesellon sin, *qui se prætendunt esse tuos comites.* w. Siu cunnon alle maghtigan wole voghtan, *hi possunt omnes egregie pugnare.* w. Ni namun si gouma thera wiba claga, *non animadvertebant queremonias mulierum.* Otf. Thas quadun si, *hoc dicebant.* Otf. Huo sia scoldin is gebodscip frummian, *quomodo deberent mandata ejus exequi.* C. C. Sia vuurthun gecorana te thio that sie than euangelium an buok scriban, *ad hoc electi erant, ut evangelium in libro scriberent.* C. C. That scoldun sea fiori thuo fingron scriban, *id hi quatuor debuerunt digitis scribere.* C. C. Inti uuard mit thiu sio in muote giforhte uuarun, *& factum est, dum mente consternatæ illæ essent.* Tat. CCXVIII. I.

Gen. In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, *in illorum conventicula non veniam.* w. Sunder hiro gewelich hauet sine herdnisse, *sed eorum quisque suum habet gregem.* w. Ande hiro neheyn latat sin suerd van sinemo thihe thurgh thie naght uorghta, *& illorum nemo gladium suum à femore discingit propter timores nocturnos.* w. Her allero jegelich hauet sin suerd an handon, *horum omnium unusquisque habet gladium suum in manibus.* w. Thie hiro *auditores* lernent castitatem, *qui suos auditores docent castitatem.* w. Ik scal im thena vueg ruman, lerean thesa liudi huo sia era gelobon haldan, *ego illis viam dilatabo, docebo populum, quomodo suam fidem tenebunt.* C. C. Si slugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria sua in monte Suedo.* Iri beidere vorderin, *utrorumque proavi.* S. Ann. Habda im vualdand God them helithon an iro hertan helagna gest fasto bifolhan, *dominus Deus sanctum spiritum viris illis in cordibus eorum commiserat.* w.

Dat. Abl. Ande hin ouch *iter salutis* ougant, ande hin allizana *reficiunt* mit * heil-samo dranche *divini verbi,* ande hin ouch lernont *in præsenti* hauen *luctum propter æternam consolationem.* w. In in selbon, *in semet ipsis.* Tat. CLXXVIII, 5. Ih gab in thin uuort, *ego dedi eis sermonem tuum.* Ibid. 6. Ih in in, *ego in eis.* CLXXIX, 2. Gif her in diu craft, *dedit illis virtutem.* S. Ann. Als im von arte ist geslacht *prout illis naturâ consentaneum est.* w. Batun inan in iz zeigoti, *rogabant, ut sibi id aliquis ostenderet.* Otf. Gebet in thrato, *præcepit iis vehementer.* Tatian. Inti sprah fon imo allen, *& loquebatur de illis omnibus.* Tat. VII, 10. IMO autem est pro IM, per appositionem paragogici o.

De pronomine reciproco tertiæ personæ SIN, *sui.*

XIV. Tametsi pronomen primitivum tertiæ personæ HER in obliquis omnium generum & utriusque numeri reciprocè usurpetur, ut multis supra exemplis patet; nihilominus in usu est apud *Franco-Theotiscos* pronomen reciprocum SIN utriusque numeri, quod sic declinatur.

Gen. Sin. Dat. Himo selvemo, hiro & hiro selvero. Pl. Him & him selvon. Acc. Sich, sih.

Exempla.

Wanda siu hauet sich bekeret *ad verum lumen, Quoniam se convertit ad verum lumen.* w. Thiu sich so verro gemeret, *quæ se in tantum multiplicant.* w. Also thiu *cacumina foliorum nardi* sih zebreident in aher, *quemadmodum cacumina foliorum nardi se dilatant in aristam.* w. Hic tamen observandum est SIN & SICH haud semper reciprocè significare, sed non raro usurpari ut IS & HINA absque respectu ad id, quod in eâdem oratione præcessit, aut per copulam iis annectitur.

XV. Præterea notandum est † Dativum singularem & pluralem pronominis tertiæ personæ in oratione aliquando eleganter redundare, præsertim post verba motus, ut ex codicis *Cottoniani* exemplis infra positis ostenditur. Giuuet im thuo umbi thria naht after thiu thessaro thiedo drohtin an Galilea land, *tum postea circiter tres noctes gentis hujus Dominus discessit in terram*

* Heilsamemo, heilsamo. † Credo etiam hanc regulam locum habere in dativis pronominum primæ & secundæ personæ, tametsi inter legendum mihi non occurrerunt hactenus exempla; at in *Ulphilana* evangeliorum versione ἥμαρτον redditur 𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰 𐌼𐌹𐍃. Sic *conveniunt ad eum Pharisæi,* Luc. VII. I. *Saxonice,* Ða comon to him Farisei. *Gothicè* vertitur, 𐌾𐌰𐌷 𐌲𐌰𐌵𐌴𐌼𐌿𐌽 𐍃𐌹𐌺 𐌳𐌿 𐌹𐌼𐌼𐌰 𐍆𐌰𐍂𐌴𐌹𐍃𐌰𐌹𐌴𐌹𐍃:

Galilæam. Thuo giuuet im thie vualdandes suno forth, *tum Dei filius exiit.* Thuo giuuet im mahtig self an ena barg uppan barno rikiost, *tum omnipotens ipse natorum princeps ascendit in montem.* Huat ik ju seggian mag, quat hie, gesithos mina, huo im an erl bigan an ertha saian, *ego vobis dicam, inquit ille, comites mei, ut vir cæperit in terra serere.* Sat im thuo helag drohtin, *tum sanctus dominus sedebat.* Godes egan barn fuor im te them friondon thar hie afuodid vuas, *Dei proprius filius profectus est ad amicos, apud quos natus erat.* Fundon sia sittean bi them seuue Iacobe endi Iohannese, vuarun im junga man, *invenerunt sedentes juxta mare Jacobum & Johannem; erant juvenes.* Anna uuas siu hetan, vuas iru githuungan uuib, *Anna vocata, erat mulier gravis*, vel *provecta in annis.* Ac vuarun im barnolos, *erant liberorum orbi,* scilicet *Zacharias* & *Elizabetha.* Habda im eft es spraka giuuald, *habuit iterum* (Zacharias) *loquendi id facultatem.* Giuuitun im thuo an Galilea land Ioseph endi Maria helag hiuuiski heban cuninges, *tum in terram Galilæam profecti sunt Joseph & Maria familia regis cælestis.* Thuo giuuet im mahtig self sundar gisittean endi im selbo gicos tuelifi treuhafta man, *tum omnipotens ipse abiit ad sedendum privatim, & elegit duodecim fideles homines.* Sum man than farlatit suara sundiun, fahit im an salig thing, biginnit im thuru Godes craft godaro werco, *alius vero linquit gravia peccata, ad frugi se recipit,* & *divinam per potentiam orditur* [bona opera] *bona operari. C. C.* Notandum iterum est, reciprocum SIN, etiam absolute usurpari, ut HER reciproce. sic Tat. 1, 2. Alliu thuruh thas uuurdun gitan, inti uzzan sin ni uuas uuiht gitanes, *omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.*

XVI. A pronomine primitivo tertiæ personæ HER oriuntur duo possessiva, sin & hir vel her; illud à genitivo singulari, hoc à plurali. SIN autem declinatur ut MIN & THIN, ut sequentia exempla docent.

Exempla numeri singularis in genere masculino.

Nom. Sin bilethe is also thes bergas Libani, *species ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo suoze, *guttur ejus est valde suave.* w.

Gen. Cusse her mich mit themo cusse sines mundes, *osculetur me osculo oris sui.* w. And cusse mich mit thero suoze sines *evangelii.* w.

Dat. Abl. Nu ich ze sinemo louuan bim cuman, *nunc perventus sum ad illius fidem.* w. Mit sinemo herige, *cum exercitu suo.* Tat. Ich saz under sinemo scada, thes ich jegeroda, ande sines ouezzes niedet mich, *sedi sub ejus umbrâ, quam percupivi, & oblectabat me fructus ejus.* w. Wither ze sinemo louuan bringa, *ad illius fidem reducam.* w. Lose unsih fone des tiufelis chorungen, unde fone sinemo giuualte, *libera nos à tentationibus diaboli, & ab illius potestate. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Wanda ich sinen skirm jehafda, *nam ejus præsidio gaudebam.* w. Ther kuning leydoda mich in sinan winkelnere, *introduxit me rex in cellam suam.* w. Willon ich negheyn arbeyd thurh sinan willan scuvan, *nullam operam illius gratiâ recusabo.* w. Ih quam man zi scheidanne widar sinan fater, *veni ad seperandum hominem adversus patrem suum.* Tat. Vannana ist iz fromin, that ih es vuirdig bin thaz ih druhtine sinan sun souge, *unde est domine quòd ego digna sim, ut domino suum filium lactarem.* Otfr.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Her skeynet sine *divinitatem.* w. Nu besueret her *filius Hierusalem* umbe sine *sponsam.* Von thes suor her *filias Hierusalem,* thaz sie sine winian niet ne geirredan mid eynegemo ungestiuro, *quare adjuravit filias Hierusalem ne dilectam suam excitarent aliquo strepitu.* w. wir wizun alla sina slachta, *novimus omnem ejus stirpem.* Otfrid.

Gen. An themo daga sinero freuwe, *in die lætitiæ ejus.* w. So her thes innena werthed, thaz mich okkeret siner minnon gelusted, *sic præcepit me solum ejus amore delectari.* w. Mit giuuelti sineru henti, *cum potentiâ suæ manûs,* Otfr. Fon reue sinero muater, *ab utero suæ matris.* Tat. II, 6.

Dat. Abl. Thar zuo sagon ich juh, thaz ich ze sinero friundscephe niet ne quam *ullis præcedentibus meritis,* sunder okkeret *gratuita gratiâ illius.* w. Mit sinero helpho, *ope ejus.* w. Wanda ich mines *sponsi* genatha versteen in sinero *vocatione.* w.

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Ther thie zilosit einaz, *qui solverit unum.* Tat. XXVI, 6. Thuo vuellia ik ju te vuaron seggian that gi im (kesare) sin gebet, endi vualdand Gode selliat that that sin ist, *vobis vero bona fide dico, ut Cæsari suum reddatis, & domino Deo, quod suum est. C. C.* Thie in herzen ni eigen niheinaz wig, *qui in corde nullam habent contentionem.* Otfr. Ther ni thuinget sinaz muat, *qui non coercet affectum suum.* Thaz her seluo zallei erist sin *evangelium,* ande thiu *mysteria regni cœlestis* furebringa. w. Ubar allaz sinaz richi, *per totum suum regnum. Otfr.* apud *Lamb.*

Exempla numeri pluralis.

Nom. Acc. Stinkent sine piementon, *aromata ejus olent.* w. Du her sini troume sagiti, *quum somnia sua referret.* Otfr. Ubi sini pro sine. Ther figboum hauet furebraht sina bittera figon, *ficus*

ficus protulit recentes suos ficos. w. So giued her andera sina *dona, sic dabit alia sua dona.* w. So giuet her andere sine dona. w.

Gen. Thiu vernumft sinero wordo is *super mel, Perceptio verborum ejus est super mel.* w. Iof ich einech sinro spore muga vindan, *si aliquod vestigiorum ejus possem indagare.* w. Occurrit & sino: ut sino uuitagono, *prophetarum ejus.* Tat. IV. 15.

Dat. Abl. Her hauet vore-gegareuet sinen holden einan disk thar ze himole, *præparavit suis fidelibus mensam cœlo.* w. Ande sie thar nah sinen *Apostolis* beuele *exponenda.* Also ther *sponsus* seluo skeynede in sinan daaden, *sicut sponsus ipse suis factis ostendit.* w. Ich hauo wola versteen thaz himo aller niudeſt is an sinan heyligon, *benè intellexi quod illi gratissimum est in suis sanctis.* w.

XVII. Hir, hire, vel her & here declinantur ut cætera pronomina possessiva, more adjectivorum, ut constat ex sequentibus exemplis. Wanda *Apostoli, & martyres,* thie ther mith hires selues bluode himolriche arnodan, thie hauent ouch thar thie meysto eera, *nam Apostoli, & martyres, qui suo ipsorum sanguine cœleste regnum meriti sunt, habent ibi maximum honorem.* w. Inti gispentota allu iru, *& erogaverat omnia sua.* Tat. LX. 3. Ich vand in hiran buochan thaz her is *verus Deus.* w. Wanda mit then *exhortationibus,* thie ich fand an hiran wordan, and an hiron gescriftan ward ich so hardo geseeret, *nam exhortationibus, quas in eorum verbis & scriptis inveni, tam graviter vulneratus eram.* Ande the so salich sint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machost, *& qui adeo beati sunt, ut tu in eorum cordibus tibi castra facias.* w. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claren drank *spiritualis dulcedinis. Judæi* vuchtan so ernesthafto wither the Christenen thaz sie se driuen uz heran lando, *Judæi pugnaverunt tam acriter contra Christianos, ut eos ex eorum terrâ expulerint.* w. Wanda gestarchent thie *Hæretici* in hiron *perversis dogmatibus.* w.

XVIII. *De pronomine* self, selb, selbo, selvo, selbo, *ipse.*

Hoc pronomen, ut *ipse* apud *Latinos,* est omnium personarum, sive ex pronominibus solum trium personarum significationem repræsentat: ut, ik seluo, thu seluo, her seluo. Sic autem declinatur.

Numerus singularis.

N. Self, selb, seluo, selbo, a, selbo, a, *ipse.*	N. Self, selb, seluo, a, selbo, a, *ipsa.*	N. Self, selb, selvaz, *ipsum.*
G. Selues, selbes, selbes.	G. Seluero, ere, er, selbero.	G. Selues, selbes.
D. Seluemo, selbemo.	D. Seluero, ere, er, selbero.	D. Seluemo.
A. Seluon, selbon, selben.	A. Self, selb, seluo, selbo, a.	A. Self, selb, seluaz.
A. Seluemo, solbemo.	A. Seluero, ere, er, selbero.	A. Seluemo.

En exempla quædam promiscuè posita.

Zacharias thuo gimalda endi uuid selba sprac drohtines engil, *tum Zacharias locutus est, & ipse respondit domini angelo.* C. C. So gifran ik that thuo selbo suno drohtines allaro barno best bilethi sagda, *sic rescivi, quod tum ipse filius domini natorum optimus parabolas locutus est.* C. C. Thar Maria vuas mid iro sunie selbo salig thiorna, *ibi erat beata virgo Maria ipsa cum suo filio.* C. C. Thuo sprac im eft that fridu barn Godes san after thiu selbo tegegnes, *tum illi protinus respondit ipse pacificus dei filius.* C. C. Nam er tho selbo thaz brot, *tum accepit ille ipse panem. Otfr.* apud *Lamb.* Inti Got selbo uuas thas uuort, *& Deus ipse erat verbum.* Tat. I, 1. Quathun that im uualdand self God Alomahtig forgiban habdi merun mahti, *dixerunt, quod omnipotens ipse Deus illi dedisset magnam potentiam.* C. C. Nu cume her seluo, *nunc ille ipse veniat.* w. Unzen siu selua wolle, *quoad usque illa ipsa voluerit.* w. Also ther *sponsus* seluo skeynede in sinan daadan. w. Unzen siu self wolle. w. Turu is selbes craft, *per sui ipsius potentiam.* C. C. Habdun selbes gihorid heban cuninges helaga lera, *audiverant ipsius regis cœlestis sanctam doctrinam.* C. C. Mit thines selbes mahtin, *cum tui ipsius potentia. Otfr.* apud *Lamb.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo seluemo, *non magis, quam luna aliquid lucis à seipsâ habeat.* w. Wanda her scal an himo seluemo bethuwan thes lichamon geluste, *nam in seipso reprimet corporis libidines.* w. Ther cuning Salomon machoda himo seluemo eynan disk, *rex Solomon sibi ipsi facit mensam.* w. Uuas quidis thu fon thir selbemo, *quid dicis de teipso.* Tat. XIII, 21. Huand thie duom cumid thena selbon man, *quando judicium venerit super illum ipsum hominem.* C. C. Thuo hie gihorda thia man sprecan that sia ina selbon seggian gihordin gehan fur them gumscipe that hie vuari Godes suno, *tum audivit hominem dicere, quod audivissent illum ipsum dicere & confiteri coram populo, quod filius Dei esset.* C. C. Siu wole weiz thaz siu thie *pulchritudinem virtutum* von hire seluero niet ne hauet, *Nam bene novit pulchritudinem virtutum se non à seipsâ habuisse.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Self, selue, seluo, seluon, selbo, selbon, *ipsi, æ, a.* Gen. Seluero, seluere, er. Dat. Seluan, on, en, selben. Acc. Selue, seluo, selbo. Abl. Seluan, on, en, selben.

 Exem-

Exempla promiſcuè poſita.

The ſeluo *doctores ſint* ſmithe ſcirithe thero Chriſtanheyd, *idem doctores ſunt monilia* (ornamenta) *Chriſtianitatis*. w. Bi thero reyno, ande bi then dugethen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per caſtitatem & per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis*. w. Ande mache ſie *conſtantes in prædicatione*, thaz ſie ſelf thie *paganos* mit *aſſiduitate verbi* bekeran *ad fidem*. Under thero ſeluero *doctorum* zungon is honigh ande miloch. w. Thaz ſie beithe hin ſeluon joch hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum*. Mit ſelben Kriſtes ſegenon, *cum ipſis Chriſti benedictionibus*. Otfr. Thie thar ſon anaginne ſelbon giſahun, *qui ab initio ipſi viderant*. Tat. procem. 2.

XIX. Quamvis à pronomine trium perſonarum ſelbo non oritur poſſeſſivum, eſt tamen adjectivum pronominale eygen, egan, ogun, *proprius*. quod trium perſonarum poſſeſſivum dici mereatur; utpote quod omnium ſignificationem repræſentet: ut, min egan, thin egan, ſin egan, hir egan.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Godes egan barn diurlic drohtines ſunu, *Dei proprius filius domini dilectus filius*. C. C. Minon eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *propriam meam vineam cuſtodire mihi non licebat*. w. So huie ſo ogun ginimit odres mannes, *quiſquis alterius proprium aufert*, vel *quiſquis, quod alterius eſt, aufert*. C. C.

XX. Duo ſunt pronomina demonſtrativa ther, thiu, thaz, *hic, hæc, hoc*; de quo, in capite ſecundo, ut articulo præpoſitivo vel definito; & thiz, thiſe, thiz, *hic, hæc, hoc*; quod ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Thiz, this, theſer, thes, dis, ditz, thes, thius, thies, *hic*.	N. Thiſe, theſe, a, o, u, thius, thus, *hæc*.	N. Thiz, thit, *hoc*.
G. Thizes, thiſes, diſes, theſes, thieſes.	G. Thiſero, theſero, theſere, thiſere, er.	G. Thizes, thiſes, theſes.
D. Thizemo, theſemo, thiſun, theſun.	D. Thiſero, theſero, ere, er.	D. Thizemo, theſemo.
A. Thizen, thiſen, diſen, theſen, an, on.	A. Thiſe, theſe, a, o, u. thius, thus, thas.	A. Thiz, thit.
A. Thizemo, theſemo.	A. Thiſero, theſero, thiſere, theſere, er, theſo.	A. Thizemo, theſemo.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Thiz is thiu ſtemma mines wines, *hæc eſt vox dilecti mei*. w. Ditz puoch iſt von chunich Karl unde von Ruolond gemacht, wieſi diu heidenſchaft uberchomen, *hic liber eſt de Carolo & Ruolando, qui ethnicos vicerunt*: Titulus carminis, *Strichero* auctore, apud *Petr. Lamb.* in comment. de Biblioth. *Cæſar.* lib. 2. cap. v. p. 385. Heliaſe ruofit theſer, *Heliam vocat iſte*. Tat. ccvii. 3. Thiſe wereldliche thimſterniſſe, *hæc mundana caligo*. w. Wer is thiſa thiu fureget, *quæ eſt iſta, quæ progreditur*. Thaτ vui githolian ſculua ſo huaτ ſo us thus thioda τuo bittres bringid, *ut pateremur quicquid mali nobis hæc natio infligeret*. C. C. Thius ertha berid, *hæc terra fert*. Geiſt uuares then thiſu uuerolt intfahan ni mac, *ſpiritus veritatis quem hic mundus capere non poteſt*. Tat. clxii, 3. Thius vuerold is thie accar thiτ breda buland barno mancunnies, *hic mundus eſt ager, latumque habitaculum natorum ex gente humana*. C. C. Sithor ik muoſτa thieſes erlo folcas giuualdan thieſes vuidon rikies, *ſiquidem ego debeam gubernare hunc nobilem populum, & hoc regnum amplum*. C. C. Hie iſτ thieſes cunnies, quathun ſia, *eſt hujus proſapiæ, inquiebant illi*. C. C. Ubar theſan vuorolti ring, *ſuper hunc mundi circulum*. Otfr. Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezanne mit ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum*. Tat. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo, *quare ad me ducis hunc populum*. C. C. Than laτa ik thi brucan vuell allas thieſes oduuelon, thes ik thi hebbiu giogid hier, *tunc ſinam, ut fruaris omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi*. C. C. Ni trinku ih ſon nu ſon thiſemo berde winrebun, *non bibam à modo de hoc genimine vitis*. Thiſemo namon, *hoc nomine*. Tat. iv, 12. In theſemo forleganen cunne, *in generatione iſta adultera*. Tat. xliv, 22. Inti abahio ſin ora thas zeſeuua, *& amputavit auriculam ejus dextram*. clxxxv, 2.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Thiſe, thiſu, diſe, diſi, theſe, *hi, hæ, hæc*. Gen. Thiſero, thiſere, theſere, er. Dat. Thiſen, diſen, theſen, an, on. Acc. Thiſe, diſe, diſi, theſe. Abl. Thiſen, diſen, theſen, an, on.

Exempla.

Got mag theſe kiſila, joh alle theſe ſiſila, joh theſe ſteina alle erquicken zi manne, *Deus poteſt omnes has cautes, & omnia hæc ſaxa, omnes hos lapides in homines vivificare*. Otfr. Af theſon ſtenum, *ex his lapidibus*. C. C. Noh diſe daz ſi urteilen, *neque hi ut illos judicent*. *Otfr.* apud *Lamb.*

Diſi

Difi ne fint die bezhzheften, *hi non funt optimi.* idem. Thifu thir fagen, *hæc tibi evangelizare.* Thifu uuerdent, *hæc fient.* Tat. II. 9. Quid thaz thefe fteina zi brotu uuerden, *dic ut lapides isti panes fiat.* Tat. XV. 3. Thefen mer gifihift thu, *majus his videbis.* Tat. XVI. 6.

De pronomine relativo ther, thiu, thaz, *qui, quæ, quod.*

XXI. Pronomen relativum ther, thiu, thaz, declinatur ut articulus definitus, vel pronomen demonftrativum. En igitur, omiffo paradigmate, exempla haud ordine pofita. That ir minimo *fponfo* kundet minen fiecheduom ther mir analiggat, *ut fponfo meo notum faciatis languorem, qui me urget.* w. Der man is falig der in dero argon rat ne gienc, *beatus est vir, qui non ambulat in confilio impiorum. Otfr.* apud *Lamb.* Ther uuas Enos, ther uuas Seth, ther uuas Adam, ther uuas Gotes, *qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Tat. V. 5. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, *collum, quod trabit edulium in ventrem.* w. Ther thie muothe is her leynet fich gerno an thie lineberga, *qui laffus est lubens reclinat fe in cancellos.* w. Min *fponfus* thie the bitterheyd thes dothes thurgh mich leyth, *fponfus meus, qui amaritudinem mortis mei gratiâ paffus eft.* w. Ther win then thu meinoft, *vinum, quod intendis.* Wer weret mich ouch thes, thaz ich thich then ich nu *intus* weiz *verbum in principio apud Deum* nogh *foris* gefehe *verbum caro factum.* w. Thu vuunderest thich thero genathan, thiu mir gefchehan is, *est tibi admirationi gratia, quæ mihi facta eft.* w. Wer is thiufa thiu tha uphferit vone thero wofte? *Quæ eft ifta, quæ afcendit à deferto?* w. Her warth incarnatus *ex virginali caftitate,* thiu ther mit themo elphondbeine bezeichnet is, *Incarnatus erat ex virginali caftitate, quæ ebore fignificata eft.* w. Min duua thu the ther nifteles in fteinlochoran, *columba mea, tu quæ nidificas in foramine petræ.* w. Thiu duua thie ther niftelot in fteinlochoran. w. Wie eerhaft is thiu *Ecclefia,* thiu ther famo thrado iled *ad terram viventium, Quam honorabilis eft Ecclefia, quæ feftinat,* &c. w. Thuo vuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun vuifa man mid vuordun, *tum ventum erat tempus, quod fapientes prædixerant. C. C.* Sino thaz bedde thes cuninges *Salomonis,* thaz umbegeent thes nahtes fefzogh bitherua knehta, *en lectulum Solomonis, quod fexaginta fortes ambiunt noctu.* w. Thaz aliquando etiam ufurpatur, ut pronomen relativum mafculini & fœminini generis vice ther & thiu: ut, tho fprac *fancta Maria* thaz fin zi huge habeta, *tum refpondit fancta Maria, quæ illam recognovit.* Thaz thin nafa is famo wighus uffen *libano* thaz ther gekeret is ingegen Damafcum, *nafus tuus eft ficut turris Libani, quæ refpicit adverfus Damafcum.* w. Quat that fia faliga uuarin man thia her an iro muode uuarin arma, *dixit homines effe beatos, qui hic in fuo fpiritu pauperes funt. C. C.* That giruni that thie ricceo Crift under mancunnea maritha, *myfterium, quod rex Chriftus inter homines publicavit. C.C.* Kunde min *evangelium* allen then thu mugeft, *prædica meum evangelium omnibus quibus fas eft.* w. In minemo herzan thaz entuifchan minen bruftan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea pofitum eft.* Willeramus. Her was Ifmaelis fun van them Ifmaelitæ cuman fin, the ther hufe ne hauan, *erat ille Ifmaelis filius, à quo Ifmahelitæ orti funt, qui domum non habent.* w. Kunde mir *ô fponfe,* war the *fidei doctores fint,* the thin fcaph wifan *ad pafcua vitæ.* Ande the fo falig fint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machoft. Willeramus. Ich giuo thich fuleche *doctores,* thie ther hauent *fenfum fapientiæ.* Willeramus. Er guode fielan, er thie fiit *pofitæ in fpeculo fidei.* w. Geet uz er jungfrouwon, er tha bowet in Sion. w. In then forgan fundan mich thie waghtara thie the burgh umbegeent, *invenerunt me in dolore vigiles, qui circumeunt urbem.* w. Radfragoda ich *Prophetas, & Apoftolos,* thie the Guodes burgh behuodent, *confului Apoftolos & Prophetas, qui civitatem Dei cuftodiunt.* w. Ich biddon juch guode fielan ir tha drephet *ad fupernam Hierufalem.* Thiu *divina eloquia,* thiu ther luzzer fint famo thaz branda filuer, *divina eloquia, quæ funt pura, ut argentum igne probatum.* w. Thie fielan the ther jugethet fint, *animæ, quæ renovantur.* w. Bilaz funta thia uuir thenken, joh emmizigen uuirken, *dimitte peccata, quæ excogitamus, & continuo facimus. Otfr.* apud *Lamb.* Thiu fteyga tha man ze themo difche uph fcalgan, thiu is ruod, *femita vel gradus, fuper quem afcenditur ad menfam, ruber eft.* w. So willon ich thir skeinan *fortiffimum fervorem amoris* met thero ich thich minnon. w. Ande andere fine *dona* mit then ich *rationem mentis meæ* cunnan gerihtan w. Then fprach ich lus zuo, *quibus adeo locutus fum.* w. In then uuifota unfih ufgang fon hohi, *in quibus vifitavit nos oriens ex alto.* Tat. IV, 18. Thu tha bouweft in then gardon, *tu, quæ habitas in hortis.* O *fponfa* thu ther fliz haueft allizana *virtutum germina* ze phlanzene in thinen *auditoribus.* w.

XXII. Notandum hic etiam eft vocabulum thar, thara, dar, habere vim pronominis relativi, atque ejus vicem fupplere, præcipue in cafibus obliquis: ut, thar all gifcuop uuerold, *qui totum mundum creavit. C. C.* Ande ouch *accedunt ad prædicationem verbi* thar mide fie gewinnont *fpirituales filios, Accedunt etiam ad prædicationem verbi, quo fpirituales filios gignunt.* Thie fuule thar the disk upha lag thie waran filuerin, *columnæ, fuper quas menfa jacebat, argenteæ fuerunt.* w. Duot wara thes cuninges *Solomonis,* ande thero coronan thar hin fin muoder mide hauet geziret, *fpectate regem Salomonem, & coronam, quâ mater ejus illum ornavit.* w. Thie kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide ich fie verloofda, *declarant populo ruborem*

borem mei sanguinis, quo illos redemi. w. Sunder thar mide machod ir sie liumhaftigh stadigare dugatha, *sed iis efficitis illam celebrem constanti virtute.* w. Thiu salua thar mide *Maria* saluado *pedes domini.* w. Thin hals is samo Dauithes wighus, thar thiu were ouene gewrocht is, *collum tuum est sicut turris Davidis, super quem armamentarium ædificatum est.* w. Wanda thie *doctores* cunnon thiu *Sacramenta scripturarum* thar man ana vindet thiu *firmissima munimenta præceptorum.* w. In thero douphe thar thu untfingest *remissionem peccatorum, In baptismo, in quo recipis,* &c. w. Thiu puzza thar uz man thaz wazzar scephet, *puteus ex quo hauritur aqua.* w. Thaz uuir ne missi gangen, thara ana ni gisallen, *adeo ut nec euntes erremus, nec in illam (diaboli viam) incidamus. Otfr.* apud *Lamb.* Er chom dar ana, er chom an den breiten weg, der ze dero hella lit, *qui in illam (viam peccatorum,* suntigen uuege) *venit, venit in latam viam ad mortem ducentem. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir der ist saliz des uuillo an Gotes eo ist unde der dar ana denchet dac, unte naht, *sed felix ille est, cujus voluntas in dei lege est, & qui in eam meditatur die & nocte. Otfr.* apud *Lamb.* Notandum quoque est vocem hiu pronominaliter, quum ut relativum, tum ut interrogativum, usurpari: juvere kind in hiu uuerphent sie, *filii vestri, in quo ejiciunt.* Tat. LXII, 4. Sic zi hiu, & per crasin ziu, *propter quod? quid? quare?*

XXIII. Præterea notandum est pronomen tertiæ personæ, her, siu, hiz, etiam relativè usurpari: ut, nieman ne magh *intrare portam regni cœlestis* her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Thich ne minnot nieman her ne sii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich. w. Bezzere sint thine spune themo wine, sie stinchent mit then bezzeston saluon, *meliora sunt ubera tua, quæ fragrant optimis unguentis, vino.* w.

XXIV. De pronomine indefinito & interrogativo, wer, *quis, quæ?* waz, *quid?* quod sic declinatur.

Nom. Wer, huer, *quis, quæ.* waz, wat, huat, *quid.* Gen. Wes, hues, Dat. Wem, huem. uuemo, huemo. Acc. Wena, huena, wenan, huenan. Abl. Wem, huem.

Exempla haud ordine posita.

Wer weret mich thes? *quis mihi hoc præstabit?* Wer is thiusa thiu tha uph ferit? *quæ est ista quæ ascendit?* Uuer bist thu, *tu quis es?* Uuer bist thu thanne, *quis es igitur?* Tat. Thanne thaz uuer sin foraht sezze furi sina friunta, *quam ut animam suam quis ponat pro amicis suis.* Tat. CLXVIII, 1. Ob ir uuaz bittet then fater, *si quid petieritis patrem.* Tat. CLXXV, 1. It uuet all vualdand God hues thia bithurbin, thia im thienot, *dominus Deus benè novit, quo indigeant, qui illi serviunt. C. C.* Endi sia fragon huena siu mid thiu gesithu sokian quamun, *& interrogaverunt ad quem quærendum venerunt. C. C.* Bouchniton tho sinemo fater uuenan her uuolti inan ginemnitan uuesan, *innuebant tunc patri ejus, quem vellet eum vocari.* Tat. VI, 12. Zuehonte son uuemo her it quade, *dubitantes de quo diceret.* CLVIII, 7.

XXV. A wer fit gihuer, quod in constructione cum genitivo plurali reddendum est distributivè. Hie mag allero manno gihuena mengithahto sundiono sicoron, *ille potest singulos homines à pravis cogitationibus & peccatis purgare. C. C.* Huand thar ist allaro manno gihues harta thar is * horth ligit, *nam ubi est uniuscujusque thesaurus ibi est cor ejus. C. C.*

XXVI. So huer so, *quisquis, quicunque.* Quam thar manno filo angegin thena Godes suno, hie sia gerno antfieng so huena so that mid hlutru hugiu helpa sohta, *multi obviam venerunt dei filio, qui eorum quenquam lubenter amplexus est, qui purâ mente auxilium peteret. C. C.* So huer so farlaze sina quenun, *quicunque dimiserit uxorem suam.* Tat. XXIX, 1. So uuenan so hi cusse, ther ist iz, *quemcunque osculatus fuero, ipse est.* So huat so siu gihorda iro barn sprecan, *quicquid audivit filium suum loqui. C. C.* So huat so hie her guodes giduot, *quicquid boni fecerit. C. C.*

XXVII. Huat cum genitivo plurali reddendum est per *qualis*; ut, endi fragoda huat hie gumono uuari, huat bist thu manno, quat hie, *interrogavit, qualis homo* [vel *quis*] *esset? Qualis homo es,* vel *quis es? inquit ille. C. C.* Sic *Angli* dicunt **what men are these? what man is that?** *quinam sunt illi? quis iste est?*

XXVIII. So huie so, *quisquis, quicunque.* So huie so that men farlatit, *quisquis peccatum deserit. C. C.* So huie so habit hluttra treue up te them alomahtigon Gode, *quisquis puram fidem habet in Deo omnipotente. C. C.* So huie so mi forlognit, *quisquis me negat. C. C.* So hwaz so, *quisquis. Gotb.* SA ΘASNH SAEI: Gihuie, *quisque.* Mid them scal simbla gihuie himilrice gihalon, *quibuscum quisque regnum cœleste assequuturus est. C. C.*

XXIX. Sequuntur residua pronomina, quorum alia itidem substantiva sunt, alia adjectiva. Substantiva sunt Jeman, *aliquis*; Nieman, *nemo.* † Wiht, whet, jeweht, jeht, jet, *quid, aliquid,*

* Vel hord. † Nota tamen, quod wihti, wihta, wita, significat *personam*: ut endi gangat im Diuball fert uuretha uuihti, *tum illum adit diabolus iracundus ille. C. C.* Than farlediat ina lethia uuihti, *tum seducit illum abominabilis persona.* viz. *diabolus. C. C.* Uses cnuosles uuita, *nostræ stirpis homo. C. C.* Vuold is latan coston craftiga uuihti selbon Satanase. *Satanas ipse potens illa persona à suâ tentatione destitit. C. C.* Saxonicum, ȳfelpiht, *cacodæmon.*

res,

res. Niewiht, nieweht, nieht, niet, *nihil.* Quorum illa declinantur, ut man, *homo*, hæc ut nomina secundæ declinationis. Exempla. Thaz her niet tholan ne wela thaz mich jeman irre, *ut non permiserit aliquem me seducere.* w. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, *nam in illis nemo possit invenire quid injusti.* w. Ni scal nieman lioht the it habit bihullean, *nemo debet abscondere lumen, quod in se habet.* C. C. Endi ni latat thes melmes uuiht folgon an juuuon foton, *& ne permittite cæni aliquid adhærere pedibus vestris.* C. C. Was ju joh wihtes wan? *num quid defuit vobis?* Tat. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, jeweht scandliches, jeweht boosliches, w. Thu scamest thich that thu jet skandlikes duost. w. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo selvemo. w. Thaz mich niewehtes ne lustet ne ware sinero ansiune, *ut nihil mihi cupiendum præter faciem ejus.* w. Mich ne lustet niewehtes, *nisi tantum dissolvi, & esse cum Christo.* w. Samo ther wole geseden most nieht unreines ni tholet under himo beliuan, *ut mustum bene coctum nihil impuri patitur in se manere.* w. Thaz thu ni nieht anderes meynas, *quod nihil aliud intendis.* w.

XXX. Pronomina adjectiva sunt, quæ more adjectivorum declinantur: ut, huilc, huilic, vuielih, wether, hueder, *qui, quis, quisnam*; huether, *uter*; newether, *neuter*; sum, sumelich, *quidam, aliquis*; other, oder, *alter, alius*; ander, *alius*; eynig, enig, *ullus, aliquis.* Egelich, jegelich, *quisque, unusquisque*; einjegelich, *unusquisque*; gewelich, gihuilic, *quilibet*; chein, *aliquis*; negheyn, nigen, nechein, nehein, *nullus*; welich, welic, uuelih, *qualis, quis*; sulech, sulich, *talis*; all, *omnis*; sum, sumer, *quidam, aliquis*; beythe, beide, bethiu, *ambo*; & omnia numeralia, quæ suo loco ponenda sunt.

Exempla quædam ordine posita.

Huilc, huilic, vuielih. That folc vuundroda endi suma mid vuordun sprakun huilic that so mahtigro manno vuari, thar im so thie vuind endi thie vuag wordu hordin, *populus miratus est, & aliqui loquentes dixerunt, quis omnipotens hic est, cujus verbo ventus & fluctus auscultant.* C. C. Endi fragodon san firiuuitlico regini blindon huilik that rikiman under them folcscipe furista vuari, *& interrogaverunt statim inclyti cæci, quis princeps inter populum ibi esset.* C. C. Vuip obe thu vuissis vuielih Gotes gift is, *mulier, si scires quodnam donum Dei est.* Fragm. disp.

Ad huilc referendum est so huilc so, *quisquis, quicunque, quotquot.* ut, so duot liudeo so huilc so thes herren vuili huld gethienon, *sic facit ex hominibus quisquis domino velit gratus* (vel *fideliter*) *servire.* C. C. Endi forth giuuet an so huilicon thero lando so im than hobost uuas, *& in terram quamcunque profectus est, prout illi maximè lubebat.* C. C. So uueliche so inan intphiengun, *quotquot receperunt eum.* Tatian.

Ad Huilic etiam reducendum est gihuilik, *quilibet*: ut, so deda Drohtines sun dago gihuilikes guod vuerc, *sic quolibet die bona opera fecit Dei filius.* C. C. Vide infra in gewelich & welich.

Wether, newether, uueder, niuueder. Thuo bigan thie heritogo, thie heri Iudeono that folc fragnan thar sia im forastuodun, huederon sia thero tueio tuomian ueldin, ferahes biddian? *tum præses Dominusque Judæorum populum coram se adstantem rogavit utrum duorum, petendo ejus vitam, eripere vellent?* C. C. Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro possitis illi nocere.* w. Nu werthet her thes wola innena thaz ich thurgh hiro newether ne slasto *à virtutum constantiâ, Nunc benè percipit, quod neutrius horum gratiâ à virtutum constantiâ flaccescam.* w.

Huc spectant Giuuedar, iogiuuedar: Latet iogiuuedar uuahsan, *sinite utraque crescere.* Tatian. Sum, sumelich. Sume stund is *tempus actionis*, sume stund *tempus contemplationis.* w. Adro an * uhtan, sum quam thar thar oc an † undorn tuo, sum quam thar an middian dag te them vuerke, sum quam thar te ‡ nonu, thuo vuas thiu niguda tid sumar langes dages; sum thar oc sithor quam an thia ** ellistun tid. thuo gang thar aband tuo sunna te sedle, *alii valde manè, alii hora tertiâ, alii vero meridie venerunt ad operandum; quidam autem NONA, quum nona hora esset longioris in æstate diei, venerunt; alii autem venerunt undecimâ horâ, quum ad occasum solis vespertinum tempus vergeret.* Endi suma mid vuordun sprakun, *& aliqui loquentes dixerunt.* C.C. Sum sagit, that thu Elias sis, *quidam dicit te Eliam esse.* C. C. Sum so salig vuarth manno, *quidam hominum tam felices erant.* C. C. Sumon vuarun eft so letha lera Cristes vualdandes vuord, *Doctrina Christiana, & Dei verbum quibusdam adeo abominabilis fuit.* C. C. Tho waron sumeliche *proceres.* thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter observare.* w. Hiro sumeliche *insignes* waron. w. Hauon ich fundan sumeliche, *inveni aliquos.* w. Ingengit zi sumemo, *intrat ad quendam.* Tatian.

Other, oder, odar, oder, *alius, alter.* Endi suokeat ju burg odar, *& quærite vobis urbem aliam.* C. C. Thie thuru is hand megin habda bilosda erl oderna, *qui per manum suam potentem liberaverat virum alterum.* C. C. Ni im ni thorfta im thuo after thiu odaru vuordu

---

* *Goth.* ᚢᚺᛏᚢᚨ. *Anglo-Sax.* uht tid, uhten tid, uhtu tid, *diluculo, valde mane. Runico Lexico* ᛅᛏᛏᛅ, otta, est *vigilia matutina.* † Hora diei tertia, quæ nobis nona antemeridiana est. ‡ *Non.* est nostra tertia pomeridiana. ** Nostra quinta pomeridiana.

furthor gibiodan, *non illi posthac opus fuit, ut iis amplius aliis (vel secundis) verbis præciperet.* C. C. kiesan im oderna niudsamana naman, *eligant illi alium nomen gratum.* C. C. Duo allaro manno gihuilic odron manne so hie vuillie that im firio barn Guodes angegin duon, *quilibet homo alteri faciat quicquid vult boni ut vicissim illi faciant homines.* C. C. So huat so thu odron giduos, *quicquid aliis facias.* C. C. Thuo bigan thero erlo gihuilic te odremo scauuon, *tum virorum quilibet cœpit alter alterum aspicere.* C. C.

Ander. Thiu apheldera sconer is, than ander waldholz, *malus pulchrior est alio ligno.* w. Thaz thu nieht anderes thar mide ne meynas newara mina minna, *ut tu nihil aliud iis intendas præter mei amorem.* w. Inti Iudam andaremo namen Scarioth, *& Judam Scarioth alio nomine.* Tat. xx, 6. Far mit imo andere zuene, *vade cum illo alia duo.* Tat. xxx, 15. Odo her einan hazzer inti anderan minnot, *aut unum odio habebit, & alterum diliget.* Tat. xxxvii. 1. Ziu sorget ir thanne thes andres, *quid de cæteris solliciti estis?* Tat. xxxviii, 3. Vnder anderen liuden, *inter alios homines.* w. Vnder anderemo waldholza, *inter alia ligna sylvestria.* w. Her is Godes sun *per naturam*, andere *electi sunt filii Domini per gratiam.* w. Tho wold ich jethogh minen *sponsum* bekennan *per doctrinam Platonis*, and andero wereld wiisan. w. So giuet her mich *in præsenti intellectum sacrarum scripturarum* ande andera sina *dona.* w. Mit bede, mit *Eleemosyna*, & mit anderen woledadan. w. Ich gescapho thaz thie keysere, ande thie cuninga, ande andero wereldfurestan, thaz sie *adorabunt vestigia pedum tuorum.* w. *Ego faciam ut imperatores & Reges, & alii mundani principes adorabunt vestigia.* &c. Nu sint andere *Ecclesiæ.* w. *Apostoli* sazton me ze meystrinnan andero *Ecclesiarum. Apostoli præfecerunt me magistram aliis Ecclesiis.* w. Andera heyligon ne mugan himo geliic siin, *alii sancti non sunt illi comparandi.* w. Her is gesceythan van anderen heyligon, *differt ab aliis sanctis.* w.

* Eynig, einig, enig, eynegh. Wanda also thaz Guold diurer is than eynegh ander gesmithe, *nam quemadmodum aurum pretiosius est ullo alio metallo.* w. Thurgh eynega hiro woledada, *causâ ullorum suorum bonorum operum.* w. So war so ir eynega juwera gelucha vindet, *ubicunque vos ullam sodalium vestrarum inveneritis.* w. Et alibi; So war so ir einege juwera gelichon vindet. Mid eynegamo wereldlichon *strepitu.* w. Sin eineghe thie ther er thes waran *clari ingenio? Sunt ne ulli, qui antehac fuerunt clari ingenio?* w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne sin *profundæ sapientiæ, Sunt ne vero ulli alii, qui non sunt profundæ sapientiæ?* Notandum autem hic est vocabulum elcor eleganter cum hoc pronomine poni in oratione: ut, quat that siu thar geba brahti merun mikilu, than elcor enig mannes suno, *dixit, quod illa multo majora dona dedisset, quam ullus alius hominis filius,* C. C. Quathun that im vualdend God self alomahtig forgeban habdi merun mahti than Elcor enigon mannes sunie, *dixerunt Deum ipsum omnipotentem illi majorem potentiam dedisse, quam ulli alii hominis filio.* C. C. Vocabulum iergen vel huergin, suaviter in oratione conjungitur cum hoc pronomine: ut, it ni mag ju te enigaro frumu huerigin vuerđan, *hoc vobis non ullo commodo esse potest.* C. C. Gi ni thurbun an enegan sorgan uuesan, an hugie huergin, *Non causa vobis est ullius doloris, aut sollicitudinis.* C. C Thie ni habda enigon gimacon huergin err nec after, *qui non habuit ullam æqualem antea, nec postea habiturus est.* C. C. Huergin autem videtur derivandum à *Gothico* 𐍈𐌰𐍂𐌾𐌰, quod legitur compositum cum 𐌰𐌹𐌽𐍃; ut, 𐌰𐌹𐌽𐍈𐌰𐍂𐌾𐌰𐌽𐌴𐌷 𐌹̈𐌶𐌴 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌿𐌽𐍃 𐌰𐌽𐌰𐌻𐌰𐌲𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽𐍃, *singulis illorum manus imponens.* Luc. iv, 10. 𐌰𐌹𐌽𐍈𐌰𐍂𐌾𐌰𐌽𐌽𐌴 𐌹̈𐌶𐌴, *singulis illorum.* Luc. iv, 40. 𐌰𐌹𐌽𐍈𐌰𐍂𐌾𐌰𐌽𐍇, *singulos, unumquemque.* Luc. xvi. 5. Quatenus autem conjecturâ assequi licet, suspicor vocem huergin vel esse pronomen indeclinabile *quicunque, quæcunque, quodcunque* significans, vel adverbium, quod *ubicunque* vel *usquequaque* significat.

Egelich, jegelic. Waz hiro aller egelich van himo kunde gesagan, *quid singuli possent de illo dicere.* w. Her allero jegelich hauet sin suerd an hando, *horum omnium unusquisque gladium suum habet in manu.* w.

Ein jegelich. Ande thaz leith ich thurgh einen jegelichan thinero *doctorum*, ande thurgh einen jegelichan *fidelium auditorum. Et hoc passus sum propter unumquemque*, &c. w.

Gewelich, giuuelih, gihuilic. Sunder iro gewelich hauet sine herdnisse, *sed eorum quilibet suum habet gregem.* w. Alibi; Sunder iro allero gewelich hauet sine herdnisse. w. Hie vuissa hugiscefti manno gihuilices, *novit cogitationes cujuslibet hominum.* C. C. Jogiuuelih, *omnis*: Jogiwelih uuort, *omne verbum.* Tat. iii, 9. Bithiu uuam iogiuuelih gommon barn, *quia quævis mascula proles.* Tat. vii. 2.

Chein. Other chein *martyrium*, other chein *perfecta justitia.* w. Thaz ir thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *strepitu, Ne ab hoc hanc vagari faciatis aliquo mundano strepitu.* w. Thie ther ne havent cheine *maculam gravioris peccati*, noh ne cheine *rugam callidæ duplicitatis.* w. Chein autem, me judice, factum est à ge-ein, vel ge-eyn, liquescente g in ch, & extrito e.

* Et apud *Tatianum.* eining, heining: ni habetos giuuald uuidar min eininga, *non haberes potestatem adversus me ullam.* Tat. cxcvii, 9. Ih ni fundi in imo ni heininga sahha, *ego in eo non invenio causam ullam,* ibid. 5. Unz nist erloubit zi slahanne einingan, *nobis non licet interficere quenquam.* cxciv, 3. Inti ni antlingita imo zi neheinigemo uuorte, *& non respondit ei ad ullum verbum.* Tatianus, cxcviii, 5.

Negheyne,

Negheyn, nigen, nechein, nehein, negan. Ne willon ich negheyn arbeyd thurgh finen willan scuwan, *nullum operam illius gratia evitabo.* w. Negheyn meila ne is an thir, *nulla macula in Te est.* w. Ande hiro neheyn ne is unbarigh, *& illarum nulla sterilis est.* w. Ande sie negheyn gethinga ne hauan an him seluon, *& nullam spem in seipsis reponunt.* w. Wanda nehein *virtus* ne douch *sine charitate, Nam nulla virtus valet sine charitate.* w. Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum* bringan ni mugan *sine gratiâ spiritûs sancti.* w. Wanda mit sinemo bluode *facta est purgatio peccatorum,* thie ther ni moghta werthan mit neheynemo *sanguine sacrificiorum.* w. Endi filo sagda vuararo vuordo, so nist an thesaro vuerold enig an thesaro manno so spahi liudeo barno nigen, *& multa vera verba dixit* (populus;) *non est aliquis in hoc mundo, inter homines hosce tam sapiens, mortalium nemo.* C. C. Vuas im thar mid is jungron so ina thar Iudeono negen ni vuissa te uuaren, *erat ibi cum suis discipulis, sed Judæorum nemo cognovit illum.* C. C. Nis thas tueho enig gumuno nigenon, *non est hoc dubium ulli hominum.* C. C. Thuo te thes vuateres stade samnodun thia gesithos Christes the hie im habda selbo gicorana thuru iro treua guoda, ne vuas im tuehono nig..n, *tum discipuli Christi congregati erant ad littus maris, quos ipse sibi elegisset propter eorum fidem firmam, nullum enim iis erat dubium.* C. C.

Welich, uuelih, uuilig, uuelig, ut huilc, huilich, *quis, qualis.* Nu vernim *ô sponsa* weliche hals zirethe ich, ande mine *doctores* thir willon machon, *jam intellige ô sponsa, qualia monilia ego & mei doctores tibi fecerimus.* w. Ther uuas thuruh gistriti uuelihaz gibuntan, *qui erat propter seditionem quandam vinctus.* Tatian. Welich is thar thin Drut, *quis* vel *qualis est dilectus tuus?* w. Nu saga uns welich her si, *nunc dic nobis quis* vel *qualis sit.* w. Uuelih uuari thas uuolaqueti, *qualis esset salutatio.* Tatian. A uuelih vel uuilig, fit giuuelig, giuuelih; & deinde iogeuuilih, *unusquisque, quilibet, omnis.* Inti forun alle thaz bijahin thionost iogeuuelig in sinero burgi, *& ibant omnes, ut profiterentur obsequium, unusquisque in suam civitatem.* Tat. v. 11. Iogiuuelih tal uuerde gifullit, inti iogiuuelih berg inti nollo uuerde giodmuotigot, *omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.* Tat. XIII. 3.

Sulech, sulik. Ich giuo thich suleche *doctores,* thie ther hauent *sensum sapientiæ.* w. So ich in sulichemo bedde geligon. w. Ne sulik barn, ne sulik bocon, *non talis infans, non tale signum.* C. C.

All. Alles guates wunna, *omnis boni oblectamentum.* Otfr. All thit helitho folc, *omnis hic nobilis populus.* C. C. Thie bluomen skeynent in allen themo sande, *flores apparent per omnem terram.* w. Wanda thu alla thine werch *festinas munire cum exemplis.* w. So luchent mir allo thino word, ande allo thino werch, *sic mihi placent omnia tua verba & opera.* w. Sus sint thiu thing ellu, so ih thir hiar nu zellu, *sic omnia sunt, prout ego tibi dico.* Otfr. apud *Lamb.* Thie andere alle, *omnes alii.* ibid. Allen Gotes theganon, *omnibus Christi servis.* ibid. Sculd bilaz uns allen, *dimitte nobis omnibus debita.* ibid. Corn senafes ist minnista allero uuurzo, *granum sinapis est minimum omnium olerum.* Tat. LXXIII. 2. Ande scalt allero thinero vuordo, ande allero thinero vuercho *intentionem* an mich keran, *& omnium verborum & operum tuorum intentionem in me vertes.* w. Kunde min *evangelium* allen then thu mugest, *prædica evangelium meum omnibus, quibus possis.* w. In allemo liute, *in universo populo.* w. Allaz in houf wersan, *omnia in acervum conjicere.* Otfr. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Allero minero suntono, *omnium meorum peccatorum.* F. V. C. Thu Drohtin eino es aller best, *Tu Domine omnium es optimus.* Otfr. Hic autem notandum est * All in compositione perfectionem & gradum superlativum denotare: ut Alahuit, *maxime albus;* Alomahtig, *omnipotens:* so stodun im tegegnes thar engilos tuena an alahuiton vuanamon giuuadion, *adversus eum steterunt duo angeli in candidissimis splendidis vestimentis.* C. C. Ili thu nu ofstlico endi them erlon cuthdi bruothron minon, that ik user bethero fader alauualdan juuuan, endi minan suothfastan God suokian vuilliu, *propera nunc cito, & viris illis egregiis fratribus meis dic, me petiturum utriusque nostri patrem, vestrum & meum, veracem Deum.* C. C. Thie thes mester vuas adal ordfrumo alomahtig, *qui hujus magister erat eximius, sine principio omnipotens.* C. C. Sum, sumer, *quidam, aliquis.* Vuas in tagun Herodes thes cyninges Iudeono sumer biscofi, *fuit in diebus Herodis regis Judææ, quidam sacerdos.* Tat. II, 1.

Beide, beidu, beithe, peidi, bethia, bethiu, bithiu, *ambo, ambæ, ambo.* G. Beidero, beithero, ere, er, bethero, bithero. D. Beiden, beithen, bithion, bethion, *&c.* Thuo salig barn Godes hiet that sia giengin, bethia kin jungaman, *tum beatus Dei filius jussit, ut ambo cognati juvenes accederent.* C. C. Uuanda sie peidi sundige sint, *quoniam ambo peccatores sunt.* Otfr. apud *Lamb.* Siu uuarun rehtiu beidu fora Gote, *erant justi ambo apud deum.* Tatian. II. 2. Mit bithion handon, *cum ambabus manibus.* C. C. Bithion them bruodron, *ambobus fratribus.* C. C. Iri beidere vorderin, *amborum proavi.* S. An.

Jergen vel huergin, quod cum pronomine particulari eynig, suaviter in oratione conjungi supra diximus, jungitur etiam eleganter cum aliis pronominibus: ut, Saghet ir jergen minen wine? *num dilectum meum vestri quis videt?* So thuo aband quam so vuarth thar all gisamnod seokara manno, haltaro endi habaro so huat so thar huergin vuas, *vespere congregati erant omnes*

* Vide Grammaticæ nostræ *Anglo-Saxonicæ* caput v. regul. 29.

ægroti, claudi, & surdi, quotquot ibi fuerunt. C. C. Thes huses is ni uuas siechero uuiht huergin an them huse, *nihil siceræ permissum est vel erat in domo ejus.* Than faran uui thar alla tuo halan it mid ussan handon, endi that hren corn lesan te samne, endi it an mînon seli duoan, that it huergin ni mugi uuiht auuerdian, *tum ibimus omnes ad id trahendum nostris manibus, & ad colligendum purum frumentum, & illud reponendum in horreo meo, ne nonnihil corrumperetur.* C. C. Usurpatur etiam huergin absolute: ut, than ni habes thu fritho huergin mundburd mid mannon, *tunc non habiturus es pacem ullam, vel protectionem inter homines.* C. C. Than nist fritho huergin, *tunc non erit pax ulla.* C. C. Than lag thar an bendion en ruob regin batho thia uuas man megin thiof, ni uuas thar is gimaco huergin, *tum ibi jacuit in vinculis latro, princeps sicarius, qui fur celebris & potens erat, cujus non erat aliquis æqualis.* C. C.

Huc etiam addas sama, *idem*, quod in compositione occurrit, ut in thazsama, ruſama, selbsama. C. C.

Caput Sextum.

De numeralibus

PROXIME sequuntur nomina numeralia, quæ etiam inter pronomina annumeranda sunt.

N. Eyn, ein, en, enn, *unus.*	N. Ein, eine, en, ene, *una.*	N. Ein, en, enn, einaz, *unum.*
G. Eines, enes.	G. Einero, enero, ere, er.	G. Eines, enes.
D. Einemo, enemo, enon, an, en.	D. Einero, enero, enaro, ere, er.	D. Einemo, enemo, enon, an, en.
A. Einen, an, enen, * enna.	A. Eine, ene, a, o.	A. Ein, enn, einaz.
A. Einemo, enemo, enon, an, en.	A. Einero, enaro, enero, ere, er.	A. Einemo, enemo, enon, an, en.

Exempla.

En giuuitig man, *vir solers.* C. C. En uuis cuning, *rex sapiens.* C. C. Ein fon then zuein thie thar gihortun thiu uuorte, *unus è duobus, qui audierunt hæc verba.* Tat. XVI, 3. Uuanta thu ni maht ein har thes fahses uuizaz gituon odo suarz, *quia non potes unum capillum cæsariei album facere aut nigrum.* Odo her einan hazzet, *aut unum odio habebit.* Tat. Man zuogiouhhon zi finero giuuahsti eina elina, *potest adjicere ad staturam suam cubitum unum.* Tatian. So ein fon theson, *sicut unum ex istis.* Tat. An is enes crafc, *in sui solius potestate.* C. C. An enaro copstedi, *in telonio.* C. C. Thuo fundan sia enna thar fruodon man sittean bi them seuue, *tum invenerunt ibi sedentem juxta mare virum sapientem.* C. C. An ena vuostinnea giuuet Godes suno, *Secessit in quendam locum desertum Dei filius.* C. C. Quat that man bedon scoldi te them alomahtigon Gode, endi enon thionon, *dixit debere homines Deum omnipotentem precari, eique soli servire.* C. C. An enon dage, *certo quodam die.* C. C. Ac sia hietun thar ledian forth enn vuib, *sed jusserunt extra ducere quandam mulierem.* C. C. Thuo quam thar oc en vuib, *tum venit quædam mulier.* C. C. Ab ein, en, venit einigh, enig, *unus, unicus*, & eina, eino, *solus*: Crist suno drohtines enig barn Godes, *Christus filius domini, unicus infans Dei.* C. C. Einigh is thiu min duuua, *una est columba mea.* w. Einigh is siu hiro muoder, *unica est matris suæ.* w. Siu is ouch einega hiro muoder thero *cœlestis Hierusalem.* w. Noba eino Got, *nisi solus Deus.* Tat. LIV. 5.

The vel ther forma, *primus.* Gihugdin that im that helage barn an thena formon sith filo mid vuordon tocohtes gitalda, *putabant sanctum filium pro primâ vice multa præclara dixisse.* C.C.

Ther furista *primus.* Fragodon huilik thar riki man under them folcscipe furista vuari, *sciscitati sunt, quis potens inter populum, & princeps ibi esset.*

II. Nom Zuene, na, tue, tuei, zuei, *duo.*	Nom. Zuo, a, *duæ.*	Nom. Zuey, tuuei, tue, *duo.*
Gen. Tuuei, zuui, zueio, tueio, *duorum.*	Gen.	Gen.
Dat. Zuein, tuem, *duobus.*	Dat. Zuein, tuem, *duabus.*	Dat. Zuein, tuem, *duobus.*
Acc. Zuene, na, tue, tuei, zuei, zuui, *duos.*	Acc. Zuo, a, *duas.*	Acc. Zuey, tue, *duo.*
Abl. Zuein, tuem, *duobus.*	Abl. Zuein, tuem, *duabus.*	Abl. Zuein, tuem, *duobus.*

---

* *Pro* enena, *ut* saligna *pro* saligena. omissâ duntaxat literâ E ob brevitatem suam.

Exempla.

Exempla.

Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, ***ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hædi caprarum.*** w. Thuo quamun forth vuarloſa man tuena, ***tum proceſſerunt duo falſi teſtes.*** C. C. Thar ſatun tuena man bi vuege, blinda vuarun ſia bethia, ***tum ſederunt in viâ duo homines, ambo erant cæci.*** C. C. Tuuei jarigen inti innan thes, ***à bimatu & infra.*** Tat. x, 2. Tua naht endi dagas, ***duæ noctes & dies.*** Hie bethia vuarun im giſueſter tua, ***erant ambæ illi ſorores duæ.*** C. C. Ina antleddun thanan drohtines engilos, endi is dohter tua, ***angeli domini conduxerunt illum illinc, & illius filias duas.*** C. C. Huederon thero tueio tuomian ueldin, ***utrum duorum eripere vellent.*** C. C. Mid iru folmon tuem, ***cum illius duabus palmis.*** C. C. So manag barn umbi Bethleem ſo ſilo ſo thar giboran uurdi an tuem jaro, ***tot infantes circa Bethleem, quot ibi nati erant in duobus annis.*** C. C. That menit huo ſia mahtig God an then anginne thuru is enes craft ſinhiuuun tue giuuarahta, ***hoc monet, quomodo ipſos Deus omnipotens per ſuam ſolius potentiam conjuges duos fecit.*** C. C. Zua gimachun turtilutubun, ***par turturum.*** Tatian. vii. 3. Edo zuei tubielin, *vel duos pullos columbarum.* ibid. Arſluog alle zuui jarigen, ***occidit omnes à bimatu.*** Tat. x. 1. Ther thie habet zua tunichun, ***qui habet duas tunicas.*** Tat. xiii, 16. Ein for then zuein, ***unus è duobus illis.*** Tat. xvi, 3. Giſah zuene bruoder, ***vidit duos fratres.*** Tat. xix, 1. Nioman ni mag zuein herro thionon, ***nemo poteſt duobus dominis ſervire.*** Tatian. xxxvii. 1.

A zuene, ſit zuinel ***geminus, gemellus.*** & zuer *binus.* Samo thaz cortes thero ſcorenon ſcaphon, thie ther uphgeent vone waſcha alla mith zuinelero zuchte, *ſicut grex tonſarum ovium, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes cum gemellis fœtibus.* w. Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hædi caprarum.* w. Santa ſie zuero furi ſin annuzzi, *miſit illos binos ante faciem ſuam.* Tat. lxxvii. 1.

Ther odar, *ſecundus.* Guod iſt that man thi hier giuuirkie en hus, endi Moyeſe odar, endi Eliaſe thridda, ***expedit, ut tibi ædificetur una domus, Moſi altera, & Eliæ tertia.*** C. C. Ther ander, ***ſecundus.***

III. Nom. Thrie, thri, thriro, iri, *tres, tria.*	Acc. Thrie, a, u, thri, tri, thriro.
Gen.	Voc.
Dat. Thrin, thrim.	Abl. Thrim, thrin.

Exempla.

Hiet that thar ti bedu forin thria man ſan thuro theodo, *juſſit, ut tres homines à patriâ proficiſcerentur ad adorandum.* C. C. Umbi thria naht, *circiter tres noctes.* C. C. Hiet thuo thria mid im thegnos gangan, *juſſit tres diſcipulos ſecum ire.* C. C. Uuonata Maria mit ſiu thri manoda, *manſit Maria cum illa* [apud illam] *tres menſes.* Tat. iv, 9. Tri in zuei, in zuei in tri, *tres in duos, & duo in tres.* Tat. xliv, 23. Zuei mez odo thriu, *metretas binas vel ternas.* xlv, 4. Thri taga inti thriro naht, *tres dies, & tres noctes.* lvii, 3. After thrin tagon, *poſt triduum.* Tat. xii, 4. An then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* w, Thuo uppan thena berg giuuet ſundar mid them geſithon ſalig barn Godes mid them thegnon thrim, *tum aſcendit montem privatim cum diſcipulis beatus filius dei, cum tribus dilectis.* C. C. Uuard tho after thrin tagon, *& factum eſt poſt triduum.* Tatian.

Ther thridda, thritta, thritti, thritto, *tertius.* Endi Eliaſe thridda. Vide ſupra. An them thriddeon dage, *tertio die.* C. C. An thriddien dage. ib. On thritten tage, ***in die tertio.*** Tat. xiv. 1. Unzan thin thritan tag, *in diem tertium.* Tat. ccxv, 3. Thritto dag iſt hiutu, ***tertia dies eſt hodie.*** Tat. ccxxv, 3.

IV. Fiuuar, fiari, fiori, fioru, fyower, *quatuor.* Fiuuar naht endi dagos, *quatuor dies & noctes.* C. C. Thuo uuas ſiu vuidua after thiu fiuuar endi ahtoda uuintro, *poſthac vidua manſit octoginta & quatuor annos.* Neuan that ſia fiori te thio thuru craft Godas gecorana uurdun, *niſi quod hi quatuor ad hoc per potentiam divinam electi fuerint.* C. C. Than vuarun fiori gicorana te thiu that ſie than *evangelium* enan ſceldan an buok ſcriban. C. C. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarun, *tum Dei filius diſceſſit, cum iis quatuor.* C. C. Unzan fioru, inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octaginta quatuor.* Tat. vii, 9. Diſſe fyower beeden weren in eenre taeſla, *hæc quatuor mandata erant in una tabula.* Ep. decal.

Fiorda, *quartus.* Thia fiorda tid, *quarta hora.* C. C.

V. Fif, fiui, finfe, fimf, fineui, *quinque.* Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſia an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan gerſtin bruod fiui endi fiſcos tuena, *tum reſpondit Andreas, & dixit quod non haberent in ſuo comitatu plus in promptu, quam quinque panes hordeaceos, & duos piſces.* C. C. Hie and thar uuas ano vuib endi kind, vueros atſamna fif thuſendig, *nam ibi ſimul erant mulierum, puſillorum, & hominum quinque millia.* C. C. Du hebitos her finfe, *quinque enim habuiſti* [*viros.*] fragm. diſp. Inti tamgihta ſih fimf manoda, *& occultabat ſe menſibus quinque.* Tat. ii, 11. Fon hinane ſint fineui ziteilte in einemo huſe, *erunt ex hoc quinque in domo unâ diviſi.* Tat. xliv, 23.

Ther fifta, *quintus.* Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarum forth, endi

im thuo ena fiftan gicos, *tum discessit Dei filius cum hisce quatuor, & quintum sibi elegit.* C. C. Thar finfta: ut, In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1.

VI. Sehs, sehsi, *sex.* Stodun thar sten-fatu sehsi, *ibi erant hydriæ lapideæ sex.* C. C. Giuuet im thuo that barn Godes innan Bethaniu sehs nahton, er than thiu samnanga vuerthan scoldi, *tum profectus est Dei filius in Bethaniam sex dies* (noctes) *antequam senatus conveniret.* C. C.

Ther sehsta, *sextus.* Ther sehsto manod, *mensis sextus.* Tat. III. 8. Fon thero sehstun ziti, *à sexta horâ.* Tat. CCVII. Samoso sehsta zit, *quasi hora sexta,* Tat. CXCLVIII, 3.

VII. Siƀun, sibun, seƀun, sebun, sibin, *septem*: Thuo fragoda Petrus allaro thegno best thiodon sinan, huo oft scal ik them mannon thia vuid mi habbeat leth uuerc giduan lieƀo drohtin, scal ik im sebun sithon iro sundea latan vurethero uuerco, er ik is eniga vuraca frummea lethes te lone? Thuo sprak eft thie landes uuard angegin thie Godes suno guodo thegne, ne seggiu ik thi san siƀunin, so thu selƀo sprikis, mahlis mid thinu muthu, ik duon thi mera thar tuo siƀun sithon siƀontig. so scalt thu sundea gihuem lethes alatan, *tum Petrus thanorum princeps regem suum rogavit inquiens, charissime Domine, quoties illi, qui mihi malum fecit, quoties, inquam, illius peccata & injurias dimisero, ante quam mutuò vindicem ejus injurias? Tum respondit optimus Dei filius, terræ custos, bone thane, non dico tibi septies, sicut tu dicis, & loqueris tuo ore, sed ego amplius addo septuagies septies, sic cuique peccata & injurias remittes.* C. C. Siben bete churchi sin dise, *hæ sunt septem petitiones ecclesiæ.* Otfr. apud *Lamb.* Inti nimit sibun geiste andere, *& assumit septem alios spiritus.* Tat. LVII. 8. Ih bin eind thero sibino thero Gotes drut-botono, *ego sum unus septem Dei dilectorum nuntiorum.* Otf.

Ther siƀuntha, *septimus,* vel sibunta: zi thero sibuntin ziti, *horâ septimâ.* Tat. LV, 7.

VIII. Ahto, ahtho, *octo.* So haƀda thuo vualdand Crist for them erlon thar ahto gitalda salđa, gisagda mid them scal simbla gihuie himil-rice gihalon, ef hie it hebbean vuili, *sic dominus Christus coram auditoribus numeravit, & pronuntiavit octo beatitudines, quibuscum quisque regnum cœleste assequuturus est, si ejus fruendi animus illi foret.* C. C. After thiu tho argangena uuarun ahtho tago, *& postquam consummati sunt dies octo.* Tat. VII. 1.

Ahtođa, ahtoda, *octavus.* An them ahtođen dage, *in octavo die.* C. C. In themo ahtoda tage. Tatian. IV. 11.

IX. Niguni, *novem.* Thuo haƀda thero gumuno thar thie neriendo Crist niguni gitalda treuhafta man, *quum hominum redemptor Christus novem numerasset fideles.* C. C.

Nigunda, niguđa, niunta, *nonus.* An thia nigunda tid an thena vuingardon vuirkean quamun, *venerunt ad operandum in vineâ, horâ nonâ.* C. C. Sum quam thar te nonu, thuo vuas thui niguđa tid. C. C. Inti umbi thie niuntun zit, *& circa horam nonam.* Tatian. CCVIII, 2.

X. Zehen, tyaen, tehan, *decem.* So huie so thar an thesaro uuaroldi giduot that hie thuru mina minnea mago gisidli liob forlatit, thes scal hie her lon niman tehan sithon tehanfold, ef hie it mid treuon duot, *quisquis ita aget in hoc sæculo, ut mei gratiâ sanguine propinquos, & habitaculum lubens dimiserit, decuplam ille remunerationem decies recipiet.* C. C. Dit sint dae tyaen wird, *hæc sunt decem verba.* Ep. decal.

Zehenta, *decimus*: In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1. Tho uuas thir zehenta zit thes tages, *hora autem diei erat decima.* Tat. XVI, 2.

XI. Ellifu, *undecim.* Einliui, einlif, *undecim*? Sagetun thesiu alliu then einliuin uuofenten, *nunciaverunt hæc omnia illis undecim lugentibus.* Tat. CCXXII. 4. Inti fundun gisamonote thie einliui, *& invenerunt congregatos undecim.* CCXXIX. 2. Einlif jungeron giengun, *undecim discipuli abierunt.* CCXLI, 1.

Ellifta, *undecimus*: sum thar oc sithor quam an thia elliftun tid, *quidam eò serius venit horâ undecimâ.* C. C.

XII. Tueliui, tuelifi, zuelif, tuaelif, zuelui, zuuueliui, *duodecim.* Thuo hie jar-talu tueliui habda, *quum duodecim annos natus esset,* vel, *quum numerum duodecim annorum assecutus esset.* C.C. Endi im selƀo gicos tueliui, *& sibi ipse elegit duodecim.* C. C. Thuo gengun is gesithos tueliui gumon te thes Godes barne, *tum Dei filium adierunt discipuli ejus duodecim egregii viri.* C. C. Nu seggiu ik ju te vuaron hier that vuili juuuer tuelifio enn treuon gisuican, *nunc vobis hîc verè dico, quod unus è duodecim vobis veracem proditurus est.* C. C. Huilican hie thero tuelifio te thiu tellian vuoldi, *quem ex duodecim ad hoc nominaret.* C. C. Thiu her uuard tuaelif jaro, *cum factus esset annorum duodecim.* Tat. XII. 2. Inti teta thaz uuarun zueliui mit imo, *& fecit ut essent XII cum illo.* Tat. XX. 5. Gibiotenti zueliuen sinen jungiron, *præcipiens XII. discipulis suis.* XLIV. 30. Thar bluotes fluz tholeta zuelif jar, *quæ sanguinis fluxum patiebatur XII annos.* LX. 3. Thomas einar fon then zuuueliuin, *Thomas unus ex duodecim.* Tat. CCXXXIII. 1. Uuas siu alt zuelif jaro, *erat autem annos duodecim nata.* Tat. Inti gihaloten zuelif jungiron, *& convocatis XII discipulis.* XLIV, 2. Tuelifta, *duodecimus.*

XIII.

XIV. Fiorzehen, *quatuordecim.* Uuarun fiorzehen giburti, *erant quatuordecim generationes.* T. V. 6.

XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.

XX. Tuentig, zueinzug, *viginti.* Huand vuit habdun aldres er efno tuentig vuintro an uncro vueroldi, er than quami that vuib ti mi, *nam viginti annos nati eramus vitæ nostræ, antequam ad me mulier ducta esset.* C. C Mit zueinzug thusuntin, *cum viginti millibus.* Tat.

XXI.

XXI. Thrittig, thriti, thrizug, *triginta.* Gihiet im that gumscipi silober scatto thritig, *promiserunt illi isti homines triginta nummos argenteos. C. C.* Nam im thuo that is siluber an hand thriti scatto, *tum in manum recepit argentum suum, triginta nummos. C. C.* Thrittig habda vuintro, *triginta annos natus erat. C. C.* In ther selbo Heilant uuas ingonnenti samo so thrizug iaro, *& ipse Jesus erat incipiens, quasi annorum XXX.* Tat. XIV, 1. Andarum thrizugsalto, *aliud tricesimum.* LXXI, 5.

XXII. Fiuuartig, fiortig, fiorzug, *quadraginta.* Ant that that fridu barn Godes fiuuartig habda dago endi nahto, *usque dum pacificus Dei filius quadraginta dies & noctes natus esset. C. C.* Vuas im thie landes vuard an fastunnea fiortig nahto, *jejunans fuit terræ dominus quadraginta dies.* C. C. Inti mit thiu her tho fasteta fiorzug dago, *& cum jejunasset quadraginta diebus.* Tatian. XV. 2.

XXIII. Fiftig, fiuitig, finfzug, *quinquaginta*: Zihenzug, inti finzug, inti thriu, *CLIII.* T. CCXXXVII, 2.

XXIV. Seszogh, sehzug, sehszug, *sexaginta.* Thaz umbegeen seszogh bitherua knehta, *quod circundant sexaginta fortes.* W. Seszogh sint therro cuninginnan, *sexaginta sunt reginæ.* W. Stadiono zehenzug inti sehzug, *stadiorum CLX.* Tat. CCXXIV, 1.

XXV. Sibontig, sibunzug, *septuaginta.* Sibun sithon sibontig, *septuagies septies.* C. C. After thiu gizeichinota truhtin andere zuene in sibunzug, *post hæc designavit dominus alios septuaginta duos.* Tat. LXVII. 1. Andara sehszug falto, *aliud sexagesimum.* LXXI. 5.

Sibonta, sibunta, *septimus*, & in C. C. siounta. Than uuarun uuit nu at samne at siounta uuintro gibenkeon endi gibeddeon, *tum convixeramus ad septuagesimum annum ad thorum & mensam.* Sed litura in SIOUNTA suadet vocem mendose esse scriptam pro SIBUNTA, erasa forte superiori parte literæ B.

XXVI. Achtzogh, achtzogh, ahtuzug, *octoginta.* Achtzog sint thero keuese, *octoginta sunt concubinæ.* W. Unzan fioru inti ahtuzug jaro, *usque ad annos octoginta quatuor.* Tat. VII, 9.

Ahtoda, ahtoda, *octogesimus.* Thuo vuas siu vuidua after thiu an them fridu vuihu fiuuar endi ahtoda vuintro, *tum posthac vidua mansit in pace templi ad octogesimum quartum annum* vel *octoginta, & quatuor annos.* C. C. Sed suspicor AHTODA mendose hic esse scriptum à librario linguæ *Francicæ* planè haud gnaro pro ahtoteoda, vel ahtothoda.

XXVII. Niguntig, *nonaginta.*

XXVIII. Zehenzogh, zehenzug, zihenzug, hunt, *centum.* Zuie zehenzogh pheningo, *bis centeni denarii.* W. So uuas es zihenzug phunto, *quasi libras centum.* Tat. CCXII, 6. Oh so zuuei hunt slinono uuas, *sed quasi cubitis.* C. C. Tat. CCXXXVI, 7. Inti gabun uuhsmon zehenzug falto, *& dabant fructum centesimum.* LXXI. 5.

Tuehund, *ducenti, æ, a.* C. C.

XXIX. Thusent, thusant, tusent, *mille.* An thero were hangent thusent schilde, *in propugnaculo suspenduntur mille clypei.* W. Bi then thusent schilden hanget ouch allerslachte wige-waphene, *juxta mille clypeos etiam pendent omne genus arma militaria.* W. Min win is erwelet vone manigon thusendon, *dilectus meus est electus ex multis millenis.* W. Ther man ther giuet thusent siluerinero phenningo thaz her thes windemodes muoze gebruchan, *homo, qui dabit mille argenteos nummos, ut vindemiâ fruatur.* W. Daz er tusent boshæit begat, *ut mille nequitias invenerit. Strich.* Carm. Zua thusanta, *duo millia.* Tat. LIII. 10. Oba her magi mit zehen thusuntin themo ingegin faran ther mit zueinzug thusuntin, quam zi imo, *si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se.* Tat. LXVII. 14. Mer thanne zuelif thusunta, *plusquam XII millia.* CLXXXV. 5. Hisce addas wie vilo, *quot?* so wie vilo so, *quotquot.* So wie vilo so hiro si, *quotquot eorum sint.* W.

CAPUT SEPTIMUM.

De verbis auxiliaribus, sive *instrumentalibus.*

I. VERBA auxiliaria sive instrumentalia ea voco, quæ circumscribendis modis & modorum temporibus serviunt, aut quorum ope vox passiva periphrastice formatur.

II. Verba autem auxiliaria, quæ modos & tempora circumscribunt, sunt sex. Scilicet ich hauon vel haben, ich willon, ich scal, ich mag vel magh, ich kan, ich muss vel muoz. Quæ vero vocem passivam formant duo sunt, siin sive sin vel wesan *esse*, & werthan vel gewerthan, *fieri.* Horum igitur omnium inflexiones præmittendas censeo, quod verborum inflectiones in *Francisca* linguâ absque iis rite intellectis explicari non possunt.

III. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich hauon vel haben.

Modus Indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præf. & futurum.	* Ich hauon, an, en, hauo, a, u, haben, an, on, habo, a, u, habbiu, habon, o.	Wir hauon, an, en, hauemes, habon, an, en, habemes. habon, an, en, habemes.
	Thu hauoſt, eſt, is, habeſt, habis, es, habis.	Ir hauet, habet, habet, ed.
	Her havet, habet, ed, habet, it, id, & habbiat.	Sie hauont, habont, habont, ent, on, an, en, emes.

IV. Notandum tamen eſt in Codice *Cott.* numerum pluralem formari ſecundum normam *Saxonicam*: ut, uuir hebbiat, ſie habbiat vel hebbeat.

Exempla.

Thicco hauon ic gewiſet, *ſæpe viſi*? Ich hauo mine fuoze gethuagan, *lavi pedes meos.* w. Vone thiu hauon ich thich an allon haluon bewaret, *quare te ex omni parte cuſtodivi.* w. An thero were hangen thuſent ſcilde, thie ich thir ze ſcirmo ande ze warningham hauo geſcaphot, *in propugnaculo ſuſpenduntur mille clypei, quos tibi in tutelam cuſtodiamque formavi.* w. Than late ik thi brukan uuell allas thieſes oduuelon thes ik thi hebbiu giogid hier, *tum permittam te frui omnibus biſce divitiis, quas tibi hic oſtendi.* C. C. Thie genatha the thu mir hauoſt geheyzan, *gratia, quam mibi promiſiſti.* w. Geſeeret haueſtu mir min herza, *vulneraſti mihi cor meum.* w. Ther hauet mich geſreuuet mith *vino reſurrectionis.* Haued her mich gewiſed, thaz ich him ſeluon minne *ex toto corde.* Willeramus. Thia liudi forla hebbiat vualdandes vuord, *populus rejecit verbum dei.* C. C. Wir hauon van thir vernoman thie *qualitatem ſponſi tui.* w. Bi then dugathen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis.* w. Thi ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. Wanda ſie beithe ſint *abluti baptiſmo,* ande allen wereldlichen rihduom willigo hinan hauan gewerfan. w. *Nam & baptiſmo abluti ſunt, & omnibus mundanis divitiis lubenter renuntiaverunt.* Huo oft ſcal ik them mannon thia uuid mi hebbeat lethuuerc giduan iro ſundea laten, *quoties ego hominibus, qui in me flagitia commiſerunt, peccata ſua dimiſi.* C. C. Uuir ni habemus cuning, niſi then keiſare, *non habemus regem, niſi Cæſarem.* Tat. CXCVIII, 4.

V.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Temp. præteritum imperfectum, perfectum, plusquam perfect.	Ich hafda, habda, hauda, habeta, habta, habda.	Wir hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, habdon, habton, habdon, an, en, in, un, habetemes, tames, tomes.
	Thu hafdeſt, oſt, hafdos, es, habdeſt, habteſt, habdeſt, habetoſt, eſt, habetos, tes.	Ir hafdet, habdet, habetet, habtet, habit, ot, ed, id, od.
	Her hafda, habda, hauda, hebeta, habta, habda.	Sie hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, &c. ut in prima perſ. plur.

Exempla.

Gihugi thu an thinemo herten, quat hie, huat thu habdes ju vuelono on vueroldi, *cogita, inquit, in animo tuo, quantum divitiarum habuiſti olim in mundo* [i. e. mundanarum.] C. C. Habda methmo filo uuelono giuuunnan, *acquiſiverat multos theſauros divitiaſque.* C. C. Vuiti tholoda Lazarus an them leohte, habda thar lethes filo, *dum vixit Lazarus, toleravit multas pœnas & injurias.* C. C. Habda ina thia ſmala thiod thuru is ſuotiun vuord vuerodu biuuorpan, that ina vuiderſacon under them folcſcipe fahan ne gidurſton, *plebs illum propter dulcem delectantem ſermonem ejus circumdederat, adeo ut inimici ejus inter populum* [*è populo*] *illum apprehendere non auderent.* C. C. Sie habda iro drohtine vuell githionod, *domino ſuo probe ſervierat.* C. C. So habda thuo vualdend Criſt thar ahto gitalda ſalda, *ſic dominus Chriſtus octo beatitudines numeravit.* Ein habeta in imo diuula, *unus habebat dæmonia.* Tat. LIII, 3. Gelpmuoda Judeon ſpracun galp mikil, habdun it im te hoſce, *arrogantes Judæi multa ſuperbè locuti ſunt, id enim ſibi convitio vertebant.* C. C.

VI. Futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria: ut, ich willon, ſcal, mag hauan, *habebo.*

---

* Occidentales *Angli*, præcipue agri *Dorſætenſis* incolæ, hodie aiunt, **Ich habe done**, *ego feci.*

Impe-

VII. *Imperativus modus.*

	Singulariter.	Pluraliter.
Temp. præf.	Habe, haue, hebbe, habe ich *habeam.*	Hauon, habon, hebbon, habon, an, en, un uuir, *habeamus.*
	Habe, haue, hebbe, habe, a, o thu, *habe.*	Hauet, habet, hebbet, habet, it, ed, id ir, *habete.*
	Habe, haue, hebbe, habe, a, o, *habeat.*	Hauon ſie, *&c. habeant.*
Temp. fut.	Ich ſcal, Thu ſcalt, Her ſcal, } hauan. } *habuero. habeto. habeto.*	Wir ſculan, Ir ſculed, Sie ſculan } havan. } *habuerimus. habete. habento.*

Tametſi hoc verbum auxiliare, quatenus tale, imperativum non habet, utpote quod præteriti temporis circumſtantiam tantùm deſignat; hic tamen imperativi paradeigma ponendum cenſui, ne tyroni *Philo-Teutoni*, qui integrum forſan, quam truncatum exemplar malit, in aliquo deeſſe viderer.

VIII. *Modus optativus, conjunctivus & potentialis.*

	Singulariter.	Pluraliter.
Temp. præſ. & fut.	Ich habo, habo, hauo, hebbo, a, e, *habeam.*	Wir habon, hauon, habon, hebbion, an, en, *habeamus.*
	Thu habes, haues, hauis, hebbes, *habeas.*	Ir habet, hauet, habet, hebbiat, habit, ed, id, *habeatis.*
	Her habo, *&c. habeat.*	Sie habon, *&c. habeant.*

Exempla.

Thogh ich mine *eccleſiam* bevolan haue *prophetis.* w. Wanda thu unſih umbe hin ſo beſuaran haues. w. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi, ther in themo *vindemia* nein deil ne hauet, ſunder *Agricola,* ther beithe ſinemo herren uuirche, and her ſeluo an themo deil haue, *ut in vinea domini non mercenarius ſit, qui in vindemia nullam partem habet, ſed Agricola, qui quum domino ſuo laboret, tum partem etiam in fructu cum illo ipſe habeat.* w.

IX.	Singulariter.	Pluraliter.
Tempus præter. imperf. perf. pluſquam perf.	Ich hafdi, habdi, haudi, habeti, habti, habdi, de, *haberem, habuerim, habuiſſem.*	Wir hafden, habiten, ton, tan, tun, don, dan, dun, *&c. haberemus,* &c.
	Thu hafdes, habetes, *&c. haberes,* &c.	Ir hafdet, habibet, habtet, tit, det, dit, *&c haberetis,* &c.
	Her hafdi, *&c. haberet,* &c.	Sie hafden, *&c, haberent,* &c.

Occurrit etiam hadde vel haddi, pro hafde vel hafdi: ut, wanda thaz ich mit *obedientia prædicationis,* ande mit *caſtigatione corporis* mich himo hadde genachat, *propterea quod cum obedientia prædicationis, & caſtigatione corporis ad illum appropinquaſſem.* w.

X. Futurum etiam circumſcribitur per wille, ſcule, ſule, muga, kunne: ut, thogh ich ſcule hauan beuolan, *quamvis commiſero,* vel *commiſſurus fuero.*

Quinimo adeo officioſum eſt hoc verbum auxiliare, ut ipſe ſibi famuletur, & ſua tempora circumſcribat: ut, ich haue gehauod, *habui*; ich hafde gehauod, *habueram*; thogh ich haue gehauod, *quamvis habuerim,* &c.

Modus infinitivus.

XI. Hic modus vel eſt * *purus,* ſive primitivus ſine præpoſitione: ut hauen, haben, on, an; & in *C. C.* habbean, hebbian, *habere.* vel *derivativus* cum præpoſitione, ze, zi, te, ti: ut, ze hauenne, zi habenne, te hebbianne, *ad habendum.*

Participium præſentis temporis, hauandi, endi, ondi, hauande, ende, onte, hauanti, enti, onti, hauante, ente, onte, habenti, habente, endi, ende, habbenti, hebbendi, ente, ende, *habens.*

Participium præteriti temporis, gehauod, gehafod, gehabod, ad, ed, ot, at, et, *habitus.*

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput VIII, 3. & infra, caput IX, 11.

XII. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich willon.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich willon, o, a, *volo.*	Wir willon.
	Thu wilt, vuilld.	Ir willet, willed.
	Her will.	Sie willont, on, ant, an, ent, en.

Exempla in numero ſingulari.

Willon ich himo thancan, *illi gratias agam.* So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione*, ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurgh thinan willan *in contemplatione*, *Poſtquam aliquantiſper acquievero à perſecutione, fortiorem me oſtendam tui gratiâ in contemplatione.* w. Nu willon ich ufsteen, ande willo hine ſuochen, *nunc ſurgam, & quæram illum.* w. Nu willon ich hine ze mer neman, and willo hine *amplecti omni devotione, Nunc illum magis comprehendam, & omni devotione amplectar.* Ich willa varan ze themo mirrheberge, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w.

Be thiu verſteen ich thaz thu niet ne wilt *vagari.* w. Mit thero thu all thie wereld gerno wilt *peragrare.* w. Thu ne wilt niet *fortis* weſan *ad terrena*, noh ne wilt neheine *ſpem* hauan in *caducis præmiis.* w. Ef thu vuilld ſo gileſtian thin vuord, *ſi promiſſum ita præſtabis.*

Exempla in numero plurali.

Wir ne willon niet vergezzan, *non obliviſcemur.* w. Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande min *doctores* thir willan machan, *nunc intelligo, ô ſponſa, qualia monilia ego & doctores mei tibi fecerimus.* w.

Thie ther al thaz ſie hauent thurgh minan willan willant verleſan, *qui omnia ſua mei gratiâ relinquent.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich wolda, welda.	Wir woldan, en, on, un, weldan, on, en, un.
	Thu woldeſt, weldeſt.	Ir woldet, ed, weldet.
	Her wolda, welda.	Sie woldan, on, en, weldan, on, en, un,

Exempla.

Thu woldeſt gerno allizana *in lecto contemplationis* ruowan, *Semper in lecto contemplationis lubenter acquieſceres.* w. Thes ne wolda her niet verneizan, *hoc non vellet intelligere.* w. Thaz her thiu bitterheyd thes dothes thurg mich wolda lithan, *quod mei gratiâ mortem pateretur.* w. Wanda her geboran wolda werthen van ærmon vortheron, *quod naſci vellet ex pauperibus parentibus.* w. Huand hie liudeo barn loſian wolda, halon fan helliu an himilriki, *quod mortales redimeret, & ab inferno tolleret in cœlum.* C. C.. Thie ther beithe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* Thie ther *creatorem per creaturam* woldan bekennan. w. Mi thuukit mikil uunder, quat hie, ef gi mi lethes uueht leſtian vueldun, hui gi mi than ni fengin than ik under jûuuon folce ſtuod an themo uuihe innan; than vuas ſunnun ſcin diurlic dages lioht, than ni uueldun gi mi duon io uuiht lethes, *mirum mihi videtur, inquit ille, ſi mihi malum faciendi animus vobis fuiſſet, cur me non apprehendiſtis, dum in templo inter populum veſtrum verſarer, tum enim ſolis ſplendor, & diei lux grata oculos reficiebat, tunc vero noluiſtis mihi quid mali facere.* C. C.

Optativus, conjunctivus & potentialis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich wille, welle, wile, wele, wolle, a.	Wir willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en.
	Thu willes, welles, vuellies, wiles, weles, wolles.	Ir willet, wellet, wilet, welet, wollet, ed.
	Her wille, welle, wile, wele, wolle, a,	Sie willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en.

Exempla.

In hira *conventicula* ne welle ich niet cuman. w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero micholen genathon, *ſemper memor fuero magnæ illius gratiæ.* w. Iof thu thine wathlicheyt neit

ne

ne willes behauan *intra conscientiam*. w. Ich besŭeron juch, thaz ir mine winian ne weched unzen siu selua wolle. w. Thiu ther werelde thurgh minan willan insslaphan si, ande okkeret wolle *vacare contemplationi, Quæ mundo mei gratia velit dormire, & contemplationi tantùm vacare*. w. Thaz sie si ne wecchan er siu selua wolla, *ne illam excitent, antequam lubeat*. w. Her is mir so hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman siner minnon irre, *adeo mihi amicus fidelis est, ut non passus fuerit quenquam me ab illius amore abducere*. w. Wanda ich an allon minon werchon neheinem *humanum favorem* ne wille *expetere*. w. Oc mag ik ju tellian, ef gi thar tuo welleant huggean, endi horean, *vobis etiam id dicam, si ei attenderitis, & auscultaveritis*. C.C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich wolde, welde, i. Thu woldes, weldes, is. Her wolde, welde, i.	Wir, wolden, welden, in. Ir woldet, weldet, ed. Sie wolden, welden, in.

Infinitivus purus willon, an, en, *velle*. Infinitivus derivativus ze willene, *ad volendum*.

Participium præsentis, willande, *volens*.

XIII. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ik scal.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Ich scal. Thu scalt. Her scal.	Wir sculan, en, on, Ir sculet, ed. Sie sculan, en, on.

Exempla.

Ich bim uze minen rockche gesslophan wie scal ich hine withere anegeduon? *exui tunicam meam, quomodo iterum illam induam?* Filo scal ik thar githolian hoskes gihorian endi harm spreki bismarspraca, *ibi passurus sum multum convitii, & auditurus opprobria, & blasphemias*, C.C. Ich hauo mine fuote gethuagan, scal ic sie auor bewollan? *lavi meos pedes, num illos inquinabo*. w. Scal ich *officium prædicatoris repetere*? w. Thu ne scalt niet geran, thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intueri*. Thu thurg natigh scalt sin an then thrin dugathen *fide, spe, charitate*. w. Duo thar thu duon scalt, *quod facturus es, fac*. C. C. Is an them euue gescriban that man scal is fiond hatan, *in lege scribitur, quod homo odio habebit suum inimicum*. C. C. Thero allero jegelich ne scal sin suerd van sinemo thihe niet lazan, *quorum nullus à femore gladium suum ponet*. w. Thiu steyga tha man ze themo dische uph scal gaan thiu is ruod, *gradus, per quem ad mensam ascenditur, ruber est*. w. Therro dugathen allero anaginna scal sin *assidua commemoratio gratiæ cœlestis*.. w. Ande thie sculan erwelet sin *ex fortissimis* Israel, *Et eligendi sunt ex*, &c. Ande thaz sculon sie duon *propter timores nocturnos*. w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich scolda, scolta. Thu scoldest, scoltest. Her scolda, scolta.	Wir sculden, sculten, an, on, un. Ir sculdet, scultet, ed. Sie sculden, an, on, un.

Exempla.

Thiz ich ti chirichun ni quam so ih mit rehtu scolta, mina fastun ni beheilt so ih mit rehtu scolta, *quod ecclesiam non frequentaverim, prout officium postulavit, jejunia non observaverim, prout officium postularet*. F. V. C. Thie ther *reliquam gentem* scolden *erudire*. w.

Modus optativus, potentialis, & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Ich scule, sule. Thu scules, sules. Her scule, sule.	Wir sculen, sulen, an, on. Ir sculet, sulet, ed. Sie sculen, sulen, an, on.

Exempla.

Wie ich thanne scule zuiflan einegar slachten arbeid thugh sinan willan lithan, *cur ego tum dubitarem alicujus generis ærumnam illius ergò pati*. w. Ande wisda mich wie ich hina minnan

nan sule, *& instruxit me quomodo illum amarem*. w. Than sculid ir *congaudere* *** ande mit, *jucunditate* sculed ir allizana *esurire, & sitire justitiam*. w. Thar zuo raden ich ju *meo exemplo*, wie ir juch himo sculet gelivan, *praeterea consilium do vobis meo exemplo, quomodo in illum credatis*. w. Nu is ouch thiu tid, thaz thie *praedicatores* mith *falcastro exhortationis* sulen *amputare superflua vitiorum*. Wanda also thie bittere figon vorecundent, thaz thie riphen, ande thie suozen nach sulen cuman, *nam ut amarae praemonstrant coctas & dulces ficus brevi adventuras*. w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. praet.	Ich scolde, scolte. Thu scoldes, scoltes. Her scolde, scolte.	Wir scolden, scolten, in. Ir scoldet, scoltet, ed. Sie scolden, scolten, in.

Exempla.

Tho ich zuifleda of ich scolde fure kuman *ad publicum praedicationis, Tum dubitabam, an procederem ad publicum praedicationis*. w. Ich sco'de gebruchan, *fruerer*. w. Er in zalta wie is allat wesan scolta, *is dicebat, quomodo id omne fieri deberet*. Tat. Thaz sint *prophetae & apostoli*, thie einon sagodon hiz cumftig welich sin gebare scolde sin *in humanitate. Hi sunt prophetae, & apostoli, qui soli declaraverunt epiphaniam, qualis illius gestus (partus) esset in humanitate*. w. Hie im thuo bethion bifalah te giseggeanne sinon vuordon huo man himilriki gihalon scoldi widbredan vuelon, *tum ambobus illis dedit dicere suis verbis, quomodo regnum caeleste, & ingentes ejus opes caperentur*. C. C. Endi mid iro handon scriban huo sia scoldin is gibodscip frummian firiho barn, *& manibus suis scribere, quomodo mortales mandata ejus exequerentur*. C. C.

XIV. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich magh.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. praes.	Ich magh, mag. Thu magt, maht. Her magh, mag.	Wir mugan, en, on, un. Ir muget, ed, ad. Sie mugan, en, on, un.

Exempla.

Ik mag ju thuo gitellian, *vobis autem dicam*, vel *dicturus sum*. C. C. Ik mag ju tellian, *idem*. Huar maht thu guot man neman quecprunnan, *unde potes tu, vir bone, habere aquam vivam*; fragm. disp. Samo maght thu, of thu thin gethinga an mich sezzest genesan mith then *angelicis praesidiis, Sic *possis tu liberari* vel *servari, si in me spem collocas, angelicis praesidiis*. w. Thiu duua mag genesan vore themo haueko, *columba †potest servari* vel *eripi ab accipitre*. w. Wie magh her je ze meeron ruowan cuman, thanne thaz her volle cume ad fontem *totius boni, ** Quomodo potest venire ad majorem quietem, quàm perveniendo ad fontem totius boni*. w. Thaz sie nehein *acies humanae mentis* ne magh *perfectè intueri*. w. Thaz ne magh niemer gewarthan, *non amplius hoc factum erit*. w. Nogh ne mugan sie van thero stadigheyd thes gelouuon *concutere, Neque illos poterunt à constantià fidei concutere*. w. Ex hisce exemplis patet auxiliare magh futuri temporis adjacentiam in sermone *Francico* indicare.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. praet.	Ich moghta, mochta, mohta, magta, mahta. Thu moghtest, mochtest, mohtest, magtest, mahtest, as. Her moghta, mochta, mohta, magta, mahta.	Wir moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un. Ir moghtet, mochtet, ed, *&c.* & moghtan, un, more *Saxonico*. Sie moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un.

Exempla.

Je nogh ne mochta ich hino vindan, *neque potui illum invenire*. w. Selig bist thu suno Jonase ne mahtas thu that selbo gihuggian, *beatus es, fili Jonae, Tu ipse non poteras hoc excogitare*. C. C. Thes ne moghta niet sin, *hoc non potuit esse*. w. Hui mohta that giuuirthan so, *quomodo id fieri possit*. C. C. Heuige wazzare ni moghtan erlescan thie minna, nogh thie aha berinnent sie, *multae aquae non poterant extinguere charitatem, nec flumina obruent illam*. w. Ande so wie listliche hiro blandimenta wara, sie ne moghtan jethogh an minen halden thaz siur, and

* Vel *liberabere*. † *Eripietur* vel *eripienda est*. ** Vel *quomodo eventurus est*.

thaz

thaz ernost minero minnon erlescan, *quam amœna cunque fuerunt illorum blandimenta, non poterant tamen extinguere ignem, & (vehementiam) zelum meæ charitatis.* Willeramus.

Optativus, potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Ich muga, e. Thu mugas, es. Her muga, e.	Wir mugan, on, en, un. Ir muget, ed, ad. & mugan, un, more *Saxonico.* Sie mugan, on, en, un, a.

Exempla.

Iof ich eynech finro spore muga vindan, *si aliquod ejus vestigiorum possem indagare.* w. Thu gebiudest mir, *ô sponse,* thaz ich thin *evangelium* cundeghe allen then ich muge, *jubes mihi, ô sponse, omnibus, quibus possim, evangelium tuum prædicare.* W. Thu ne scalt niet geran thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intueri*, *Non cupies meam divinam naturam in hâc vitâ perfectè intelligere.* w. Wir thie so gethigan niet ne siin, thaz uns other *martyrium*, other chein *perfecta justitia* muga *commendare*, *Non eò usque provecti sumus, ut nos vel martyrium, vel aliqua perfecta justitia possit commendare*, vel *commendet*. Mit then man thie *adversarias potestates* muga witherdriuan van minero burgh, *quibus adversariæ potestates expellantur ab urbe meâ.* w. Ni bist thu thesaro burghiudeo, quathun sia, that mugun vui *an thinon vuordon endi an thinero vuisun, that thu thieses vuerodes ni bist, *non es hujus civitatis, inquiebant illi, hoc enim ex tuo sermone & gestu possimus discernere, quod non sis unus hujus catervæ.* C. C. Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro duorum possitis illi nocere.* w. Hui vuelliat gi so slapan; ni mugun samad mid mi vuacon ena tid, *cur adeo dormire vultis, non possitis mecum vigilare vel unam horam?* C. C. Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum boni operis* bringan ni mugan, *sine gratiâ spiritûs sancti.* w. So mugan sie *triticum boni operis in patientiâ afferre.* w. Ze thiu thaz sie mit *fortitudine fidei* cunnen, ande mugan hiro *auditores* beschirman *contra hæreticos.* w. Thaz thie *volucres cœli* niet ne muga *tollere semen verbi.* w. Ze thiu thaz thiu wiif samfto ze themo dische uph getredan muga, *eò ut mulieres facile ascendant ad mensam.* w. Wanda thu neheine lukkon ne lazes then *malignis spiritibus*, thaz sie *aditum deceptionis* muga vindan. w. So beginnent sie getuan van hiro herzan *infidelitatis lolium*, thaz sie muga *germinare perfectæ fidei triticum.* w. Ze thiu thaz sie thar mide *sordes peccatorum* samo garewa von him werphan muga. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. perf.	Ich moghte, mochte, mohte, muote, muoze, i, a. Thu moghtes, mochtes, mohtes, muotes, muozes, is, as. Her moghte, i, a, *&c.* & magti.	Wir moghten, mochten, mohten, muoten, muozen, in. Ir moghtet, ed, *&c.* & moghtin, an, *vel* un, more *Saxonico.* Sie moghten, mochten, in, *&c.*

Exempla.

Minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *meam propriam vineam non potui custodire.* w. Mit hiro wiisheide ne moghte ich hine vindan, *illorum sapientiâ non possem illum invenire.* w. So ich thich *fontem summi boni* muozes anne sehan, *adeo ut te fontem summi boni viderem.* Ze thiu thaz ich *liberius* moghta *suspirare ad præsentiam sponsi.* w. Mestar thie guodo, quat hie, huat skal ik mines duan, that ik hebanriki hebbean muoti, *bone magister, inquit ille, quid ex proprio faciam, ut regnum cœleste habeam.* C. C. Thuo bigan ina Crist sehan an mid is ogun, en ist thar noh nu, quat hio, vuan thero vuerco, ef thu is vuillion hab is that thu thionon muoti herron thinon, *tum cœpit Christus illum oculis intueri; & unum, inquit, ex operibus tuis deest, si id eò cupias, ut servire possis domino tuo.* C. C. Ther man ther giuet thusent siluerinero phenningo, thaz her thes windemode muoze gebruchan. w. Thanan mohta hie thena guodon scauuon Habrahame gisehan, *inde posset bonum Abrahamum aspicere & videre.* C. C. Hie it magti undar thenkian vuel that im thar unhold man after saida fiond fecni crud, *hoc posset facile intelligere, quod inimicus homo, & hostis postea sevit malas herbas.* C. C. Kere wither, kere wither verhundeta, thaz wir thich anasihen muozen, *revertere, revertere captiva, ut te videamus.* w. Than ik sittean cumu an thia mikilun maht an them mariun dage thar ik allon scall irmin theodon duomos adelean, than muotun gi mid juuuon drohtine thar selbon sittean, endi muotun thera saca vualdan, muotun gi Israhelo edili folcon adelean after

* Hic deesse videtur kennan vel antkennan, nisi phrasis potius sit elliptica secundum regulas III, & VIII. capitis VIII. Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ.*

iro dadeon, ſo muotun gi thar gidiurida vueſan, *cùm venero ad ſedendum in multâ majeſtate, in magno illo die, in quo judicavero miſeras gentes, tum poteritis ipſi cum domino veſtro ſedere, & cauſas dijudicare; præclarum Iſraeliticum populum ſecundum illorum facta judicaveritis, & ſic glorificari poteritis.* w. Thaz ſie lighto ze themo diſce uph getredan moghtan, *ut levi greſſu aſcenderent ad menſam.* w. Them blindon thuo bethion uurdun ogun giopanod, that ſia ertha, endi himil thuru craft Godes antkennian mohtun lioht, endi liudi, *tum ambobus cæcis oculi erant aperti, ut terram & cælum, lumen & populum per potentiam divinam viderent.* C. C.

Infinitivus Maghan, *poſſe.*

XV. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich kan.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*		*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich kan.	Wir kunnen, an, on.	Temp. præt.	Ich kunda.	Wir kunden,an,on.
	Thu kanſt.	Ir kunnet, ed.		Thu kundeſt.	Ir kundet, ed.
	Her kan.	Sie kunnen, an, on.		Her kunda.	Sie kunden, an, on.

Modus optativus, potentialis, & *conjunctivus.*

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich kunne.	Wir kunnan, en, on.
	Thu kunnes.	Ir kunnet, ed.
	Her kunne.	Sie kunnan, en, on.

Exempla.

Ze thiu thaz ſie cunnen hiro *auditores* beſchirman contra hæreticos, *eò ut defendant illorum* &c. w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne ſin *profundæ ſapientiæ,* ande ſie jethogh hiro auditores mit ſimplici doctrinâ cunnon imbuere, *ſunt aliqui alii, qui non ſunt profundæ ſapientiæ, & qui tamen ſuos auditores poſſint imbuere ſimplici doctrinâ.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich kunde.	Wir kunden, in.
	Thu kundes.	Ir kunden, ed.
	Her kunde.	Sie kunden.

Exempla.

Eyn luzzel thar nach tho ich alle thurgſtreych was iro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, tho vand ich minen wino, *paululum cùm pertranſiſſem eos omnes, ad inquirendum quid illorum quiſque de illo poſſet amplius dicere, tum inveni dilectum meum.* Willeramus.

XVI. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich muſs.

	Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Ich muſs.	Wir muſſen, an,on,in.	Ich muoſte, a.	Wir muoſten, in.
	Thu muſt.	Ir muſſet, ed.	Thu muoſtes,as.	Ir muoſted, et. *
	Her muſs.	Sie muſſen, an, on, in.	Her muoſte, a.	Sie muoſten, in.

Exempla.

Endi giuuald forgaf, that hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *& illi dedit poteſtatem patiendi per ſuam potentiam multas tentationes.* C. C. Ubi notandum eſt *muoſta,* ut antea *mugun,* uſurpari ἐλλειπτικῶς, ſive verbo principale. Apud nos, *Herefordenſes,* precantes ut quid cuique bene ſuccedat, dicunt, **well muſt ye**, i. e. **well may ye do, well may ye ſuccæd.** Et in evangeliis *Gothicis,* ΓΑΜΩSΤΕΘΑΠΝ pariter ἐλλειπτικῶς uſurpatur † abſque verbo principali, *Marc.* II, 2. Vuas im vuille mikil that ſea mid them Godes barne gangan muoſtin ſamad an is geſithie, *animus iis erat, ut cum dei filio proficiſcerentur ſimul in illius comitatu,* i. e. *animus iis erat concomitandi filium Dei.* C. C. Hie im giuuald forgaf that ſia muoſtin heliean

* Et more *Saxonico* muoſton. † Vide ſupra in muga. & Gram. *Anglo-Sax.* cap. VII. 3, & 8.

helta

helta, endi blinda, *dedit illis potestatem sanandi claudos* & *cæcos*. C. C. Sia badun ina helagna that hie im iro ogun opana gidedi that sia liudio drom suigli sunnan scin gisehan muostin, *rogaverunt sanctum illum, ut iis oculos aperiret, ut hominum gaudium* (delicias) *solarem splendorem viderent*. C. C.

Infinitivus mussen *vel* muossen, *posse, oportere*.

Participium apud *Germanos* gemusst.

XVII. Hisce addas laz vel laaz *sine*, & lazat vel laazat, sive latat, *sinite*, à lazan vel laazan *sinere*, quæ in linguâ *Franicâ* primam & tertiam personam præsentis imperativi in utroque numero circumscribunt: ut, laz that gewerthan, *fiat hoc*. w. Lazat iuuua leoht mikil scinan, *magnopere luceat lux vestra*. C. C.

Caput Octavum

De verbis, quorum ope vox passiva formatur apud Franco-Theotiscos.

I. DUo sunt verba auxiliaria, quorum ope vox passiva in linguâ *Francicâ* formatur, scilicet siin sive sin vel wesan, *esse*, & werthan vel gewerthan, *fieri*.

II. *Conjugatio verborum* siin, & wesan *per omnes modos & tempora*.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs. & fut.	Ich bim, pim, bion, bin, biun, bium, *sum*.	* Wir siin, sin, *sumus*.
	Thu bist, es, *sis*, *es*.	* Ir siit, sit, sind, sin, *estis*.
	Her is, ist, est, si, *est*.	Sie sint, sin, sind, sindun, *sunt*.

Exempla.

Ich bim salo samo thie hereberga Cedar, ande ich bin auor wathelich samo thiu gezheit *Solomonis*. w. Ih bin Gabriel, *ego sum Gabriel*. Tat. II, 9. Ih bin stemma ruofentes, *sum vox clamantis*. Tat. XIII, 21. Nu ik sus gigamolod bion, *nunc adeo annosus sum*. C. C. Ik thes vuirdig ni bium, quat hie, herro thie guodo, that thu an min hus cumes, suokies mine selda, huand ik biun so sundigman, *Domine bone, non sum dignus, inquit ille, ut tu ad meam domum venias, vel meum tabernaculum petas, quippe tam magnus sum peccator*. C. C. Ik is engel biun, Gabriel biun ik hetan. C. C. Az pim, *adsum*. Kero. At henti pim, *præsto sum*. Gloss. Fater unser guato bist thu drohtin thu gimuato. *Otfr*. Thu Druhtin eino es aller best, *Tu Domine solus es omnium optimus*. C. C. Gisegenot sis thu in uuiben, *benedicta tu in mulieribus*. Tat. III, 2. Minisfto ist giheizan in himilo rihhi, *minimus vocabitur in regno cœlorum*. Tat. XXVI. 6. Ni sit thanne soso thie lihhizaru, *non eritis sicut hypocritæ*. Tat. XXXIV, 1. Thiu suoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis*. w. Thin hals ther ist samo smithescirethe, *collum tuum, quod est sicut monilia*. w. Rebesnites tiid is hie, *tempus amputandi vineas venit*. w. So wenan so ich cusse, ther ist iz, fahet inan, *quemcunque osculatus fuero, ille est, apprehendite eum*. Tat. Vuirdig ist thie vuarihtio, that man ina vuel fuodie, *dignus est operarius sustentatu*. C. C. Ist thanne ther jungisto irrido wirsero themo eriren, *erit tunc novissimus error pejor priore*. Tat. Thi that ginennit si thisemo namon, *qui vocatur hoc nomine*. Tat. Gotes barn sint ginennit, *filii Dei vocabuntur*. Tat. XX, 14. Ik gisiho that gi sind edili gi-

---

* Leguntur etiam birumes, birut, *sumus*, *estis*: that sie sin ein, soso uuir birumes, *ut sint unum, sicut & nos sumus*. Tat. CLXXVIII, 3. Iterum, CLXXIX. 2. So so uuir ein birumes, *sicut nos unum sumus*. Salige birut ir mit thiu ju fluohhont, *beati estis cum maledixerint vobis*, XXII. 16. Uue thie thar bisatote birut, *væ vobis, qui saturati estis*, XXIII, 2. Ir birut salz erda, *vos estis sal terræ*, Tatianus XXIV, 1. Ir birut mittlegartes lioht, *vos estis lux mundi*, Tatianus XXV. 1. Ziu birut ir fortale, *quid timidi estis?* Tatianus LII, 5.

P burdeon

burdeon cunnies ſan cnuoſle guodon, *diſcerno vos eſſe nobiles, ex regiâ proſapiâ oriundas.* C. C. Gi ſculon mi te uuaron ſeggian bi hui gi ſin te theſan lande cuman, *mihi vero dicetis, cur in hanc terram veniſtis?* C. C. Bezzere ſint thine ſpune themo wine. w. Her uuas Iſmahelis ſun, van then Iſmaelitæ cuman ſint. w. Thin huffelo ſin ſamo turtulduuan. w. Sin eineghe? *ſuntne aliqui?* Ne ſindon eniga geba betteron. C. C. Mendit thiu meniga, ſindun an iro muode fraha, *gaudet multitudo, ſunt animo eorum læti.* C. C. So huat ſo gi dedun an Godes era them mannon thia hier min niſtun ſindun, *quicquid feciſtis Dei gratiâ illis, qui mei proximi* (mihi chariſſimi) *ſunt.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus imperfectum & perfectum.	Ich was. Thu waſt. Her was.	Wir waran, en, on, un. Ir waret, ed, od, ud, ot, ut. Sie waran, en, on, un. & uuarunes, vid. infra, c.x.

Exempla.

Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini, Id genus erat unguentum quocum M. M. unxit,* &c. w. Ne was im thiu fruma gibitbig that ſia heban riki hebbian muoſtin, *non iis datum erat cœleſte regnum habere.* C. C. Tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ.* w. Thie ſuule ther the disk upha lag thie waran ſiluerin. So warun thia man hetana, *ſic vocati erant homines.* C. C. Than vuarun vuit at ſamne at ſiounta vuintro gibenkeon endi gibeddeon ſithor ik ſea mi te brudi gicos, *præterea convixeramus ad menſam ac thorum ſeptuaginta annos, ex quo ſponſam mihi illam elegi.* C. C. Thie thas gihorente uuarunes giſchente, *qui hoc audientes gaviſi ſunt.* Tat. CLIV. Uuanta ir ſon anaginne mit mir uuarut, *quia ab initio mecum fuiſtis.* CLXXI, 2.

Tempus perfectum circumſcriptum. Ich hauon geweſen, *fui,* &c.
Tempus pluſquam perfectum circumſcriptum. Ich haſda geweſen, *fueram,* &c.
Futurum circumſcriptum. Ich magh, willon, ſcal ſiin, weſan, *ero,* vel *futurus ſum,* &c.

Exemplum.

Thie ſculan ſiin *in ſexagenario numero,* w.

Imperativus.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Sii l ſi ich, *ſim.* Siis, ſis, wis, wiſs thu, wes thu. Sii, ſi her. uueſe her.	Siin wir, ſin wir. Sii, ſiit, ſit, uueſet, weſat ir, gi. Siin ſie.

Exempla promiſcue poſita.

Wiſs geliic thero reion, *ſimilis eſto capreæ.* Heil uuis the gebono follu, *ave gratia plena.* Tat. III. 2. Uuis gihengig thinemo uuidaruuorton, *eſto conſentiens adverſario tuo.* cap. XXVII. 2. Uueſet miltherze, *eſtote miſericordes.* Tat. XXII, 9. Ni ſit forgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* Tat. Fruget thanne uuer in there uuirdig ſi, *interrogate quis in eo dignus ſit.* Tat. After juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundùm fidem veſtram fiat vobis.* Tat. LXI, 3. Uuis us mid thinon dadeon mildi, *eſto nobis miſericors in tuis factis.* C. C. Wes mi than ginathig, *tunc eſto mihi gratioſus.* So huilik ſo juuuer ano ſi ſlithia ſundiun, ſo gango iro ſelbo tuo endi ſia at erist erl mid is handon ſten auuerpe, *quiſquis veſtrî expers ſit peccatorum, accedat ipſe ad eam, & primus ſuis manibus lapidem jactet.* C. C. Thann vueſat gi an juuuon dadon dubon gelica, *ſimiles eſtote columbis in veſtris actionibus.* C. C. Vueſe mir after thinemo uuorte, *fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Tat. III, 8. Inti ſit giuago, *& contenti eſtote.* Tatian. XIII, 18. Notandum quoque eſt à diſcentibus, quod imperativus etiam in præſenti tempore circumſcribitur per laz & lazat, & præſens infinitivi: ut laz mich weſan, laz ina ſiin, lazat uns ſiin.

Futurum imperativi cum futuro indicativi coincidit.

III. *Modus optativus potentialis & conjunctivus.*

Temp. præſ. & fut.	Ze thiu, thaz, wanda, thogh, thaz, &c.	Ich ſii, ſi, *ſim.* Thu ſiſt, ſis. Her ſii, ſi, uueſe.	Wir ſiin, ſint, ſin. Ir ſiit, ſit, ſint, ſin. Sie ſiin, ſint, ſin.

Auor thac ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* gequelet ſi, *quantum vero cunque perſecutionibus ſim vexatus.* w. Thu quithes thaz ich ſcona ſi. w. Endi quithis thaz ich thin herro ni ſi. C. C.

Ande

Ande ſo wie thu ze himole ſiſt geſtigan, *& quamvis ad cœlum aſcenderis.* w. Dazh du ſin ſun ſiſt, *ut tu ejus ſol ſis. Otfr.* apud *Lamb.* Thogh thu ſis *parvula numero,* w. Saga us huat thu manno ſis, *dic nobis qualis homo [quis] ſis. C. C.* Sum ſagit that thu Iohannes ſis, *quidam dicit te eſſe Johannem. C. C.* Giuuhit ſi truhtin Got, *benedictus ſit dominus Deus.* Tat. IV, 14. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi. Thaz al thin gethanko ſi ze thero werelde. w. Thie ſich anazucchon thaz ſi thin geſellon ſin, *qui ſibi arrogant ſe eſſe tui comites.* w. Thaz vuir fon ſianton irloſte unforahtenti ſin imo thiononti, *ut erepti ab inimicis, illi ſine timore ſerviamus,* vel *ſimus ſervientes.* Otfr. Thaz ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXII. 3. Thaz thar ih bin, thar ir ſit, *ut ubi ſum ego, ibi & vos ſitis.* CLXII, 1. Thaz ſie alle ein ſin, *ut omnes unum ſint.* Tatianus CLXXIX, 1.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf.	Ich wara, e, i, *eſſem.* Thu wares, is. Her wara, e, i.	Wir waren, in. Ir waret, ed, *& Saxonicè* waren, in. Sie waren, in.

Exempla.

Ir fragodet mih welich thar ware *dilectus meus.* w. Ir fragodet mih war min drut wara. w. Endi ſume mid vuordun ſprakun huilic that ſo mahtigro manno uuari, *& quidam loquentes dixerunt, qualis ex potentibus eſſet. C. C.* Eiſgota fon in uuar Chriſt giboran uuari, *ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur.* Tat. VIII, 2.

Imperfectum etiam circumſcribitur per wolde, ſcolde, moghte, kunde, & muoſte, & præſens infinitivi ſiin vel weſan: ut, thaz ich ſcolde ſiin, *&c. ut eſſem, forem.* Hiet that ik thi thoh ſagdi that it ſcoldi giſith vueſan heban cuninges, *juſſit me tibi dicere, quod diſcipulus foret cœleſtis regis. C. C.*

Tempus perfectum. Thaz, thogh, wanda, *&c.* ich haue geweſen, *&c. fuerim.*

Tempus pluſquam perfectum. Thaz, thogh, *&c.* ich hafde, vel hadde geweſen, *fuiſſem.*

Tempus futurum circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut thogh ich wille weſan, thogh ich ſcule ſiin, thogh ich ſule ſiin, *quamvis fuero.*

Infinitivus purus, ſiin, ſin, weſan, en, on, & nonnunquam woſan, *eſſe.*

Andera heyligon ne mugan himo geliic ſin. w. Uuio mah thas ſin, *quomodo fiet iſtud.* Tat. *In ſeculari actione,* thiu aana ſunda weſan ni magh. Willeramus.

Infinitivus derivativus, ze vueſanne, & woſanne, *ad exiſtendum.*

Guod iſt hier te vueſanne, *bonum eſt eſſe hic. C. C.*

Part. præſ. Temp. weſende, *exiſtens.*

Part. præt. Temp. geweſen, *factus.*

IV. *Conjugatio verbi* werthan, uuerden, *fieri.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ic werthe, uuerde, wirthe, *fio.* Thu wertheſt, uuerdeſt, es, is. Her werthet, uuerdet, wirthet, wirdit, vuerdat, wirt.	Wir werthon, uuerdon, uuirdun, an, en, werthat. Ir werthet, uuerdet, uuirdet, at, ed, werthat, *Saxonice.* Sie werthent, uuerdent, end, en, uuirdun, ant, an, ont, on, werthat.

Exempla.

Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, *decoraberis de vertice alti montis Amana.* w. Thar vuirdit all gileſtid ſo giſrumit under them folke, ſo it an furn dagon vuiſa man bi mi vuordon giſprakun, *ibi nihil non complebitur, ſicut inter populum in antiquis temporibus de me prophetæ dixerunt. C, C.* Thar vuer that mina hendi gibundan, fathmos vuer that mi thar giſaſtnod, *ibi vinctæ erunt meæ manus, palmæ mihi ibi erunt clavis fixæ. C.C.* Dauithes namo wirthet geantfriſtet armſtrangigh, *Davidis nomen exponitur manufortis.* w. Engaddi wirt geantfriſtot *fons hædi.* Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ. Quare dextra tua à me coronatur,* &c. w. Fader vuet im eno helag an himile, elcor is it biholon allon quicon endi dodon huan is cumi vuerthat, *pater ſolus ſanctus cœleſtis hoc ſcit; alias, quando venturus eſt, omnes vivos & mortuos latet. C. C.* Er than thi

 magu

magu vuirdit fan thinero aldero idis erla fuodit kind jung giboran, *priusquam mas puerilis, & tener infans ab uxore tuâ sene partus, natus fuerit. C. C.* Wanda sie in thero douphe gereynat werthent, *propterea quod in baptismo purificentur.* w. Vuirthit an themo manen scin iac an thero sunnun so samo gisuercat, siu bithiu mid finiltriu vuerthend bifangan, *splendor lunæ, ac solis pariter obfuscabitur, ambo cum tenebris obruti erunt. C. C.* So her thes innena werthed, thaz mich thero werelde verthruzed, *si hoc resciverit, quod me mundi tædet.* w. So einemo wirthet gegivan *sermo sapientiæ, Sic uni datur sermo sapientiæ.* w. Ik mag ju tellian, quat hie, that noh vuirdit thiu tid cuman, that is afstandan ni scal sten obar odron ac it fellit te foldu, endi fiur nimit gradag logna, thuo it nu so guodlic si, so vuislico giuuaraht, *nunc vobis dicam, inquit ille, quod tempus venturum est, quum alter illius lapis super alterum non extiterit, sed in terram prosternabitur, Et ignis voraxque flamma illud occupabit, quam speciosum nunc cunque videatur, quam eleganter cunque fabricatum sit. C. C.* So wether so sie gefremet werthent *per prælatos*, other *per subditos.* w. *Tabernacula* thiu werthen ex *pellibus mortuorum.* w. Thie uuerdent gifluobrit, *consolabuntur.* Tat. Werthen sie liumhaftig godero wercho, *bonorum operum famâ inclyti sunt.* w. Ande an then allerslahta dugatha vunden werthent, *& in quibus omne genus virtutes inventæ sunt.* w. Ik mag ju thoh gitellian huilic err tecan biforan giuuerthat uundarlic er than hie an thesa uueruld cume an them marian dage, *dicam autem vobis qualia signa mirabilia præextitura sint, antequam in hunc mundum venturus est in die magno. C.C.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perfect.	Ich warth, uuard.	Wir wurthan, uurdan, uurdan, uuurdan, on, en, un.
	Thu wartheſt, uuardeſt.	Ir wurthed, et.
	Her warth, uuard.	Sie wurthan, uurdan, uuurdan, on, en, un.

Exempla haud ordine posita.

Plebs Israelitica warth mith manigen zeichnen gelathod van *Ægypto ad terram promissionis.* w. Also min wino ze mer sprach, tho warth min sela zerennet, *ut locutus mibi est meus dilectus, anima mea liquefacta est.* w. Auor thiu *ecclesia de gentibus* ilet siu zo himo mith then dugathan, thie thar gebodan wurthan *in lege.* w. Tho wurthan maniga *incrementa virtutum per totum mundum.* Uurthan im is uuanga leohta blicandi, *genæ ejus erant splendidè micantes. C. C.* Thes uurdun thar vuisa man suitho an sorogon, *quapropter sapientes valde doluerunt. C. C.* Tho gifrang ik that thar te Criste cumana uurdun bodon fan Bethanin, *tum rescivi nuntios ex Bethaniâ ad Christum venisse. C. C.* Vuurdun alla an forohton, fragon ni gidurston er than thuo gibocnida bar vuurdig Gumo *Petrus, Terrefacti omnes fuere, nec ausi sunt quid sciscitari, antequam dignissimus baro, & vir Petrus signum daret. C. C.*

Tempus perfect. circumscriptum, ich bim geworthan. *factus fui.* ex. gr. Also scona so thu bist worthan in thero douphe, *ut pulchra facta fuisti in baptismate.* Willeramus.

Tempus futurum circumscriptum ich scal, willon, magh werthon.

Waz duo wir hiro nu, so siu hiro rades scal gegruozet werthan, *quid nunc illi faciemus, quum compellabitur de consilii sui ratione.* w.

Modus imperativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Warthe, werthe, uuerde, uuarde ich.	Werthen, uuerden, an, on wir.
	Werthes, uuerdes, thu.	Werthet, uuerdet, ed ir.
	Warthe, werthe, uuerde, uuarde her.	Werthen, uuerden sie.

Vue vuarth thi Hierusalem, *væ tibi Hierusalem. C. C. Anglice* in dialecto Boreali, **wa wurth the o Jerusalem.** Uuerthe thin vuilleo obar thesa vuerold alla so samo an erthu so thar uppe ist an them hohen himilo rikie, *fiat omnis voluntas tua, sicut in terrâ per hunc mundum, sic in eo, quod supra est, alto regno cœlorum. C. C.* Thine namo uuerde gihiligot, *sanctificetur nomen tuum.* Otfridus. Soso their uuarde, *sic tibi fiat.* Tatian. cap. XLVII, 8.

Tempus futurum. Ik scal, thu scalt werthan, *&c.*

Modus optativus potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs.	Ich wertha, o, e, & wirtha.	Wir werthen, an, on, un.
	Thu werthes, is, as.	Ir werthet, ed.
	Her wertha, o, e.	Sie werthen, an, on, un.

Exempla.

Exempla.

In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, thaz ich thar niet besuican ni wertha mith *perversâ doctrinâ.* w. So ich mith *gloriâ resurrectionis*, ande mit *palmâ victoriæ* wirtho *à patre coronatus.* w. Thaz duont sie alsô lango unzhin ther dagh uphge, thaz is, thanne so ich im werthe *revelatus facie ad faciem, Hoc continuò faciunt usque dum dies surgat, hoc est, usque dum illi revelatus fuero*, &c. Nieman ne magh *intrare portam cœlestis regni*, her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Ande thar nah geleget in thie *canales* thar siu mit *sanguine conchyliorum* genezzet wirthe, *& postea in canales injicitur, ubi sanguini conchyliorum humectata sit.* Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perf.	Ich wurthe, uurdi, uurde, vuurdi, uuurde.	Wir wurthan, uurden, in.
	Thu wurthes, is, uurdes, is.	Ir wurthet, uurdet, ed.
	Her wurthe, uurdi, vuurdi, uuirde.	Sie wurthen, uurden, in.

Exempla.

Jungron Cristes badun iro herron, that hie an is hugie mildi vurdi te them vuibe, *discipuli Christi rogaverunt suum dominum, ut mulieri foret propitius.* C. C. Bad that vuif iro vualdand Crist an is muod schon mildi vurdi, *rogavit mulier, ut dominus Christus illi misericors affectu foret.* Than vuet hie that te vuaron, that im vuari oder thing bettera mikilu that hi giboran ni vuurdi libbiande te theson liohte, than hie that lon nimid, *tunc verò hoc intelliget, quod melius illi cederet, non vivum fuisse natum in hac luce, quam quod mercedem istam reciperet.* C. C. Thaz giscribin uuirde, *ut describeretur.* Tat. v. 11.

Circumscribitur etiam hoc tempus per wolde, scolde, mochte, kunde, werthan: ut, thaz ich scolde werthan, *ut factus essem.* ex. gr. Her quam uns jethogh *cum humilitate*, wanda her geboran wolda werthen van armon vortheron, *venit tamen nobis cum humilitate, quippe nasci vellet ex pauperibus proavis.* w. Hiet that ik thi gicudi, that thi kind giboran scoldi vuerthan, *jussit mihi tibi notum facere, quod tibi filius natus esset.*

Futurum etiam circumscribitur per muga, kunne, wille, scule, sule: ut, ze thiu thaz ich ne wille werthan, *adeo ut non factus fuero.* Thogh ich scule werthan, *tametsi factus fuero*, &c. Thaz ich muga werthan, *ut factus sim*, &c.

Infinitivus purus werthan, gewerthan, uuerdan, en, on, *fieri.* Ex. gr. Ni muosta im erbi vuard an iro juguthedi gibithig vuerthan, *non posset hæres iis in eorum juventute dari*, vel *iis dum juvenes essent, non dandus erat hæres.* C. C. Thes is unsih niud so hiz je er gewerthan magh, *quod nobis gratum est, si tamen citius fieri possit.* w. Ne lath unsih gichorit uuerden nah unseren sunden, *ne sinas nos in tentationem induci à peccatis nostris. Otfridus* apud *Lambecium.* Gruotta ina thie gersiund, ef thu sis Godes suno, quat hie, bihui ni hetis thu than vuerthan brod of theson stenon, *tum illum allocutus est diabolus, inquiens, si filius dei es, cur non jubes panem fieri ex his lapidibus.* C. C.

Infinitivus derivativus, ze werthene: ut, thaz ist samst ze werthene, *hoc facile factu est.*

Participium præt. temp. Worthan, geworthan, giuuorthen, uuordan, uuortan, en, in, *factus, a, um.* Iile ze mer min gemahela mit *dealbatione baptismatis* thaz thu thich alsô scona behaldes, alsô scona so thu bist worthan in thero douphe, *festina ad me mea sponsa cum candore baptismatis, ut tu te tam pulchram aspicias, quàm pulchra facta eris in baptismate.* w. Da uuir dih gisehen sculen, unde den engilen giliche uuortine libane tot haben sculen, *ubi te videbimus, & angelis similes facti una cum illis convixerimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Hæc est officiosa auxiliarium verborum cohors, ad famulandum reliquis verbis apud *Franco-Theotiscos* nata, quæ non solum sibi invicem sæpe famulantur, sed & reliquis verbis. Quorum usum clarius, & distinctius intellecturus est studiosus lector ex sequenti capite, in quo de verbis & eorum conjugationibus in utraque voce per omnes modos & modorum tempora tractaturus sum.

Caput Nonum.

De verbo, & iis, quæ verbo accidunt.

I. Verbum est pars orationis attributum de ſubjecto affirmans.

II. Convenit hæc definitio primariò verbo ſubſtantivo, ac proinde aliis verbis, quatenus verbum ſubſtantivum in ſe implicitè continent; ſic *lego* idem valet, ac *ego ſum legens*; *doces*, ac *tu es docens*; *audit*, ac *ille eſt audiens*.

III. Verbo accidunt quatuor, viz. Perſona, Numerus, Tempus, Modus.

IV. Perſona triplex eſt; prima, ut quando quis de ſeipſo quid affirmat; ſecunda, ut quando quis de alio, ad quem loquitur, aliquid affirmat; tertia, ut quando quis, de alio, ad quem non loquitur, quid affirmat. Notandum autem eſt apud grammaticos perſonam, quamvis rem aut ſuppoſitum ſignificare.

V. Numerus itidem triplex eſt; *ſingularis*, quando ab unâ aliquâ perſonâ, vel de unâ quid affirmatur vel enuntiatur; *dualis*, quando à duabus perſonis, vel de duabus quid affirmatur vel enuntiatur; *pluralis*, quando à pluribus perſonis vel de pluribus quid affirmatur vel enuntiatur. Dualis autem in linguâ *Francicâ*, ut in *Saxonicâ* & *Iſlandicâ*, ſolo pronomine diſtinguitur à plurali, quamvis in matrici *Gothicâ*, peculiari terminatione gaudeat, ut grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mœſo-Gothicæ* caput VIII. luculente oſtendit.

VI. Tempus idcirco verbo accidit, quòd attributum nunquam non de prædicato affirmetur in circumſtantia aliquâ temporis, præſentis, præteriti vel futuri. Sed quoniam homines in ſuos conceptus reflectentes obſervârint ſe de præterito nunc ut imperfecte, nunc ut perfectè, nunc vero ut pluſquam perfecte præterito loqui ſolere, ideo pro triplici hâc differentiâ triplicem verborum inflectionem invenere ad animi ſui ſenſa exprimenda; unde in linguâ *Latinâ* quinque orta ſunt tempora, præſens, futurum, & tria præterita. Totidem ſunt in *Anglicanâ*. aſt in *Francicâ* ſunt octo tempora; præſens; duo præterita imperfecta; duo perfecta, ut apud *Gallos Francorum* poſteros; unum pluſquam perfectum; & duo futura. Oritur autem hæc diverſitas temporum à bifariâ imperfecti, perfecti, & futuri formatione, omnia enim hæc tempora vel ſimpliciter formantur per inflexiones ſibi proprias, vel per verba auxiliaria. quæ inflexionum ope, ſive terminationibus ſolis formantur, *ſimplicia* voco tempora; at *circumſcriptiva* vel circumſcripta ea voco, quæ auxiliarium ope circumſcribuntur.

VII. Modus denique verbo accidit, quum quod attributum de ſubjecto diverſimodè affirmetur, tum quod homines de rebus loquentes haud raro neceſſe habeant, non ſolum quid de iis judicent enuntiare, ſed etiam quantum eas affectent, & deſiderent exprimere, aut quid de iis ſtatutum velint, aliis ſignificare. Inde orti ſunt quatuor vel forſan quinque modi dicendi; quando enim res de re pure & abſolutè dicitur, iſte modus dicendi à Grammaticis *indicativus* vocatur; quando vero res de re dicitur conditionaliter, vel cum particul s, quæ faciunt orationem eſſe *adverſativam*, *exceptivam*, *&c.* tum modus iſte dicendi *ſubjunctivus*, vel *conjunctivus* vocatur. Denuo modus loquendi, quo quis ſe velle rem in aliena poteſtate ſitam exprimat, dicitur *optativus*; & *imperativus* dicitur iſte modus, quo quis rem in ſua poteſtate ſitam fieri jubeat vel permittat; *potentialis* vulgo dictus à modorum numero, me judice, amandandus eſt; & viderint critici, an modus *infinitivus* dictus, ſiccine dicendus jure ſit, an potius *thema* verbi, ut aliqui contendunt. Equidem in modorum collegium grammaticorum communi ſuffragio cooptatum haud temerè expellendum cenſeo.

VIII. Verbum, ſecundum receptam partitionem, dividitur in *Activum*, *Paſſivum*, & *Neutrum*. Activum eſt quod actionem realem, ut *verbero*; vel intentionalem, ut *cognoſco*, *video*, ſignificat. Paſſivum, quod paſſionem ſignificat, ut *verberor*, *cognoſcor*, *videor*. Neutrum autem duplex eſt, vel quod actionem ſignificat, vel quod rem aliquam ſine actione ſignificat. Iſtud Neutro-activum dici poteſt, propterea quod actio, quam ſignificat, terminatur ab ipſo agente, & in illo recipitur, hujuſmodi ſunt *prandeo*, *cœno*, *curro*, & ſimilia, quæ diſtinguuntur ab activis, ſimpliciter dictis, quæ actionem ſignificant tranſeuntis naturæ, in alio ſubjecto, vel objecto terminatam.

IX. Neutra actionem non ſignificantia ſunt quæ qualitatem, ut *albet*, *viret*, *friget*, *tabet*, *valet*; vel ſitum, ut *ſedet*, *ſtat*, *jacet*; vel relationem ab locum, ut *adeſt*, *abeſt*; vel denique eſſentiam, exiſtentiam, aut ſtatum rei ſignificant, ut *eſt*, *exiſtit*, *quieſcit*, *ſilet*, *excellit*, *præeſt*.

Hæc eſt communis verborum diviſio, quam admittendam & à nobis eſſe duximus, tametſi lingua *Francica* non agnoſcat verbum paſſivum, utpote in quâ vox paſſiva non peculiari inflexione formatur, ut apud *Græcos*, & *Latinos*; ſed circumſcribitur in modis omnibus & modorum temporibus per participium præteriti temporis, & auxiliaria *weſen* & *werthen*, ut infra docetur.

CAP-

Caput Decimum.

De conjugationibus verborum apud Francos.

I. VERBO etiam accidit conjugatio; conjugationes autem verborum in *Franco-Theotiscâ* sunt tres.

II. Prima conjugatio est verborum, quæ formant præteritum indicativi mutando ultimam syllabam præsentis in *ada, oda, eda, ida,* vel in *ata, ota, eta, ita,* ut sequens paradigma ostendit.

III. *Paradigma primæ conjugationis.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs. & futur.	Ich machon, an, en, un, o, u, iu, *facio, faciam.*	Wir machon, an, en, un, & machomes, ames, emes, umes.
	Thu machost, est, ist, os, es, is, us.	Ir machot, et, it, od, ad, id.
	Her machot, at, et, it, ad, ed, id.	Sie machont, on, ant, an, ent, en, machomes, ames, emes, umes.

Exempla numeri singularis.

1. Vana thiu thencon ich, thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem suæ divinitatis.* w. Machon ich *tabernaculum deo.* w. Ne seent thiz niet ana weliches laythes ich levon, *non vident in quali acerbitate vivo.* w. Seent thaz ana thaz ich thar-umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuosæ constantiæ* mith thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Ich slaphon, ande min herza wachot. w. Ich besueron juch jungfrouwan, ... ich biddon juh gtiode sielan. w. Ich schenkan thich gepimentadon win, *dabo tibi vinum aromaticum.* w. Samo loosen ich thi *per baptismum à diabolicâ servitute,* ande volbringan thich *in terram viventium.* w. Er ich hino withero bringon in minero muoder hus, *donec illum introducam in matris meæ domum.* w. Ih tuon juuih uuesan manno fiscara, *faciam vos fieri piscatores hominum.* Tat. XIX, 2. Inti ih inan seliun ju, *& ego vobis eum tradam.* CLIV. 1. Ich bekenno min unkraft, *agnosco imbecillitatem meam.* w. Er ich gestiigan uphen then palmboum, ich meino an thaz *cruce, Donec palmam scandam, intelligo crucem.* w. Kunde mir, *ô sponse,* then ich mith allon crafton minno, *indica mihi, ô sponse, quem totis viribus amo.* Ich sentu giheizi mines fater in iuuih, *ego mittam promissum patris mei in vos.* Tat. Ni trincku ich fon nu, *non bibam amodò.* Tat. Ik hier garu standu, *hic paratus sto. C. C.* Duot so ik ju leru, *facite, sicut ego vos doceo. C. C.* Than uuilliu ik ju seggean, *tum verbis dicam. C. C.* Allen zellu ih iu thaz, *hoc vobis omnibus dico. Otfr.* apud *Lamb.*

2. Mit then thu machost *ex peccatoribus justos, Quibus ex peccatoribus justos facis.* Uuaz tousist thu thanne, *quid ergo baptizas.* Tat. XIII, 22. Inti nennus thu sinan naman, *& vocabis nomen ejus.* Tat. II, 5. Ther win then thu meinost ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum quod intelligis est dignum dilecto meo ad potandum.* w. O *sponse* thu mich heizest ufsteen *de lecto contemplationis.* w. Wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meynest aana mina eera, *nam in tuâ prædicatione nihil intendis nisi meum honorem.* w. Thu scamest thich thaz thu jeht skandlikes duost. w. Thu in hiran hertan thir hereberga machost, ande sie beskiermes *ab omni fervore tentationis, Tentoria tibi facis in illorum cordibus, illosque defendis ab,* &c. Thu quithes thaz ich scona si. w. Min duua thu the ther nisteles in steinlochoron, *mea columba, quæ nidificas in foraminibus petræ.* w. Sage mir wine min war thu thine scaph weythenes, war thu rouwes umbe middendach, *indica mihi, mi sponse, ubi pascas oves tuas, ubi quiescas in meridie.* w. Thu ni costos truhtin God thinan, *non tentabis dominum deum tuum.* Tat. XV. 4. Oba thu nidarfallenti betos mih, *si cadens adoraveris me.* Tat. XV. 5. Inti imo einemo thionos, *& illi soli servies.* ibid. Giloubes, *credis.* Tat. XVI. 6.

3. Also auor thiu uzera rinda *ejusdem pomi* in wine drunchan dualm machot, *quemadmodum vero exterior cortex ejusdem pomi causat stuporem.* w. Also thaz *pomum mandragoræ* machot thie slaaphloson *dormire.* w. Thich ne minnot nieman. w. Min hersa wachot. w. Thie bluom machot suozen stank. w. Wanda siu hiro werch bilethot nah Godes willan, *nam opera sua conformat ad dei voluntatem.* w. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thiu stemma uz. w. Also ther hals ze samene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo. w. Hero nehein laazat sin suerd van sinemo thihe. w. Thaz bezeychenet thie hoghen ande thie

incomprehensibilem naturam Christi. w. Sino war her seluo sted hinder unser wande, ande sihet uz then venstron, ande wardet van then linebergon, *en ubi ipse stat post parietem nostrum, & despicit per fenestras prospiciens per cancellos.* w. Her skeynet sine *divinitatem per miracula*, her neyget sich nan uns *per humanitatis confessionem.* w. Her weythenet under lilion unze ther dagh cume. w. Than is imo so them salte them man te vuarpit than it te vuihti ni dog, *tunc illi erit perinde ac sali qui abjicitur, quamprimum suam virtutem amittit,* C. C. In minemo herzan thaz enzuischan minan brustan ligad. w. Wer is thiusa thiu thar uphferit. w. Wie eerhaft is thiu *ecclesia,* thiu ther samo thrado iled *ad terram viventium.* w. Also thaz veld ungeerit, thie bluomen berit. w. Sino ther min wine verid al in sprungen, *ecce dilectus meus venit saliens.* w.

Exempla pluralis numeri.

1. Odo anteres beitomes, *en alium expectamus.* Tat. LXIV. 1. Inti zi imo comemes, *& ad eum veniemus.* Tat. CLXV. 2. Wahe goltchetenon in lampreythewise machon wir thir in wurmwise, *flexiles catenulas aureas tibi in murenularum formam vermiculatas fabricamus.* w. Louphen wir in themo stanke thinere saluon, *curremus in odore unguentorum tuorum.* w. Thiu giloubemes, *in hoc credimus.* Tat. Wer vreuwen uns ana thich, *lætabimur in te.* w. Then heizen wir Heilant, *quem vocamus Jesum.* Otfrid. Uuir habemes fater Abraham, *patrem habemus Abraham.* Tat. XIII, 14. Uuaz tuomes uuir, *quid faciemus.* Tat. XIII, 17. in 18 autem, uuas tuon uuir; in 16 vero, uuas sculun uuir tuom. Bist thu ther zuo uuert is, odo anteres beitomes, *Tu is, qui venturus, an alium expectamus.* Tat. LXIV. 1.

Sic in *hymno magno Ecclesiæ,* quem hic integrum discentium gratia ponimus.

HYMNUS.

1. Thih cot lopemes	*Te Deum laudamus,*
Thih truhtinan gehemes,	*Te Dominum confitemur,*
Thih euuigan fater	*Te æternum patrem*
Eokiuuelih erda uuirdit. [eret.]	*Omnis terra veneratur.*
2. Thir alle engila, thir himila	*Tibi omnes angeli, tibi cœli*
Inti allo kiuualtido,	*Et universæ potestates,*
Thir Cherubim inti Seraphim	*Tibi Cherubim & Seraphim*
Unbilibanlicheru stimmo foraharent.	*Incessabili voce proclamant.*
3. Uuiher uuiher uuiher	*Sanctus sanctus sanctus*
Truhtin cot herro.	*Dominus Deus Sabaoth.*
Folliu sint himila inti erda	*Pleni sunt cœli & terra*
Thera meginchrefti tiurda thinera.	*Majestate gloriæ tuæ.*
4. Thih tiurlichar potono cart,	*Te gloriosus Apostolorum chorus,*
Thih uuizagono loplichiu ruaua,	*Te Prophetarum laudabilis numerus,*
Thih urchundono kasconnot	*Te martyrum candidatus*
Lobot heri.	*Laudat exercitus.*
5. Thih thurah umbiuurst erdono	*Te per orbem terrarum*
Uuihiu gihit samanunga,	*Sancta confitetur ecclesia,*
Fater ungimezenera meginchrefti,	*Patrem immensæ majestatis,*
Erhaftan thinan uuaran einagu sun,	*Venerandum tuum verum unicum filium,*
Uuihan auh trost atum.	*Sanctum quoque paraclitum spiritum.*
6. Thu chuninc thera tiurido Christ,	*Tu rex gloriæ Christus,*
Thu fateres simbliger pist sun,	*Tu patris sempiternus es filius,*
Thu za arlosanne anfingi mannan.	*Tu ad liberandum suscepisti hominem,*
Ni leithlichetos thera magidi ref.	*Nec horruisti virginis uterum.*
7. Thu kerihtemo [ubaruunnomo]	*Tu devicto*
Todes angul,	*Mortis aculeo,*
Int tati calaupentem	*Aperuisti credentibus*
Richi himilo.	*Regna cœlorum.*
8. Thu za zesuuûn cotes sizis	*Tu ad dexteram Dei sedes*
In tiuridu fateres. [stiger.	*In gloriâ patris.*
Suanari kelaupanne pist uuesan chum-	*Judex crederis esse venturus.*

9. Thih

9. Thih auûr pittemes Thinen fchalchun hilf Thea tiuremo pluate archauftes.	*Te ergo quæſumus* *Tuis famulis ſubveni* *Quos pretioſo ſanguine redemiſti.*
10. Euuigero tua mit uuihen thinen Tiurida lonot uueſan.	*Æternâ fac cum ſanctis tuis* *Gloriâ remunerari.*
11. Kehaltan tua folch [liut] thinaz truhtin Inti uuihi erbe thinemu, Inti rihti ſie inti erheui ſie Unzi in euuin.	*Salvum fac populum tuum Domine* *Et benedic ereditati tuæ,* *Et rege eos & extolle illos* *Uſque in æternum.*
[thih, 12. Thurah einluze taga uuelaquhedemes Inti lobomes namun thinan In uueralti inti in uueralti uueralti.	 *Per ſingulos dies benedicimus te,* *Et laudamus nomen tuum* *In ſæculum & in ſæculum ſæculi.*
13. Kiuuerdo truhtin tage deſamo Ana ſunta unſih kihaltan.	*Dignare Domine die iſto* *Sine peccato nos cuſtodire.*
14. * Milti unſer truhtin, * Milti unſar.	*Miſerere noſtri Domine,* *Miſerere noſtri.*
15. Si * miltida thiniu ubar unſih Thiu mezu uuantumes in thih.	*Fiat miſericordia tua ſuper nos* *Quemadmodum ſperavimus in te.*
16. In thih truhtin uuanta, Ni ſi kiſcentit in euun.	*In te Domine ſperavi,* *Non confundar in æternum.*

2. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *redditis eam aſſiduarum virtutum famâ inclytam.* w. Geet uz er jungfrouwan, ir tha bouwet in Syon. w. Ich beſueron juch guode ſielan ir ther drephed ad ſupernam Hieruſalem. w. E tamen aliquando additur: ut, quemit zi mir alle thie giarbitite, *venite ad me omnes, qui laboratis.* Tat, LXVII, 9.

3. Thie ther cunnon *diſcernere inter bonum, & malum.* w. Minnon thich thie jungfrouwan. w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont. w. Thie ther himo gewinnont geiſtliche kind *ex ſemine verbi.* w. Thie machont ſie dormire. w. Samo duont thie *doctores*, ſie ambechtant themo liude *cibum vitæ.* w. Inti tatunes thinc, *& concilium fecerunt.* Tat. CLIII, 4. Thie thas gihorente uuarunes giſehente, *qui audientes gaviſi ſunt*, CLIV. Wanda ſie Gott thes ze verror minnont. w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont. w. Thine *doctores*, thie hiro *ſubjectis iter ſalutis* ougant. w. Ande ne ſcament ſich nieht mines *crucis*, ande minero martero ſunder ſie guodlichant ana, w. Her was Iſmaelis ſun van then Iſmaelitæ cuman ſin, the ther huſe ne hauan. w. Ande gehaue thich *ad hæreticos*, the niet ne herdan minero ſcaphe. w. Thine *doctores* thie kundent themo liude thie rode mines bluodes, thar mide ich ſie verlooſda. w. *In Cypro* thar ſint ethelo reuon thar ther anawaſſen thie meyſton thruuo. w. Engaddi is auor ein ſted thar ther waſſent *arbuſculæ balſamum deſudantes.* w. Samo duont *doctores tui, ô ſponſa*, ſie ambechtent themo liude *cibum vitæ*, ande ophenent himo thie doychene thero geſcriphte. w. Thie wingardon bluoyent. w. Wanda geſtarchent thie *hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo bezzeſton wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon. w. P.kinnant, *incipiunt.* in gloſſa *Hrabani Mauri* apud. *Lamb.*

IV. *Obſervationes in tempus præſens & futurum indicativi.*

Tempus futurum ſimplex formari ut præſens in *Francicâ*, haud ſecus ac in matrici *Gothicâ*, ac ſorore *Anglo-Saxonicâ*, planius ac uberius demonſtrant ſequentia exempla: Thar giuon ich thir min wine mine ſpune, *ibi dabo tibi, ô ſponſe, ubera mea.* w. Ich gegriphon thich, *apprehendam te.* w. Ich ſchenchan thich, *dabo tibi poculum.* w. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Gibirit thir ſun, *pariet tibi filium.* Tat. Juueran cuning hahu? *veſtrum regem crucifigam?* Tat. Er ich thir wolle wardon, *priuſquam te perduxero.* Mit thiu fluohhon juuih man, *cum maledixerint vobis homines.* Tat. Fallaþ ſteorron huiþ heban tunglas endi hriſiþ ertha, biboþ thiu breda uueruld, uuirdiþ ſulicero bocno filo, grimmid thie groto ſeu, vuirkit thie gebanes ſtrom ugiſon mid is uthion erthbuandeon, *cadent ſtellæ albicantes aſtra cœleſtia, horrebit terra, tremet latus mundus, multa talia ſigna facta erunt: ingens mare iraſcetur, & æſtus illius funeſtus terrorem incutiet ſuis fluctibus incolis telluris.* C. C. Ik

* In alio quodam codice reperitur *Kinade.* * Codex alius *Kinade.* * Codex alius *Kinada.*

gangu im at erist tuo, quat hie, cussiu ina, endi queddiu that ist Crist selbo, *ego primus illum adibo, inquit ille, osculabor illum, & dicam, quod hic ipse est Christus.* C. C.

Quando pronomen THU verbo secundæ personæ singularis numeri postponitur, abjectâ TH, cum verbo coalescit: ut in bistu: sino scona Bistu. w. Havestu: geseeret hauestu mir min herzo suester min gemahela. w. Sihestu: ne sihestu anderes nieht neware thaz thu ne gesihest in thinen *conventiculis.* Heyzestu: vone thannan heyzestu *filia principis.* w. Gewinnostu: samo gewinnostu mir, *ô sponsa, spiritualem prolem.* w. Pronomen etiam tertiæ personæ HER, cum verbo coalescit, abjectâ h, ut gehieter, pro gehiet her, vel gehiet er. ICH etiam, & IR, verbis postpositi, cum iis coalescunt: ut, in woldich, pro wolde ich; mugadir pro mugad ir; machodir pro machodir; quod tyronibus observandum est.

Tertia singularis in *C. C.* Per epenthesin τοῦ E, & τοῦ I, desinit in eat, & iat, ut in auuerdiat, felleat, pro auuerdat, fellat. Douch, *valet*, excisâ T finali, fit a doucht, per contractionem à douchet, quod à douchan, *valere*; *Saxonicè* dugan, unde dog pro douch in *C. C.* Prima pluralis legitur producta etiam in es: ut in isto *Otfridi*; wir lazemes uns lichan man then filu richan, *sinimus nos delectari viro valde divite.* Tenet hæc observatio & in aliis temporibus: ut, serentes suochtumes thich, *quæsivimus te dolentes.* Tat. Peculiare est istud, wir gehugega. w. p. 6. pro wir gehugan, *recordamur.*

Notandum denique est numerum pluralem in *C. C.* formari ut apud *Anglo-Saxones* in T: ut, Wir machat, ot. Ir machat, ot. Sie machat, ot. Prima scilicet & tertia persona inflectuntur ut secunda in at, vel ot, & per epenthesin in iat, eat, iot, eot. En exempla: thuo spracun im eft thia liudi angegin victha vuidarsacon, ne vui it bi thinon vuercon ni duot, quathun sia, that uui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it bi thinon vuordun, *tum respondit illi populus, & crudeles inimici, non est propter opera tua, quod te occidere velimus, inquierunt, sed propter verba tua.* Giuuerthat oc saligh, quat hie, thes ju saca biodat liudi after theson lande, endi leth sprecat, hebbeat ju te hoske, endi harmes filo giuuirkeat an thesaro vueroldi, endi vuiti gifrummat, felgeat ju firinspraca, endi fiondscepi, logneat juuûa lera, duot ju lethes filo harmes thuru juuuaron herren, *facti eritis & felices, inquit ille, idcirco quod persequetur vos populus in hâc terrâ, blasphemantes vos, & opprobrio habentes, & in hoc seculo injurias vobis inferentes, & supplicio afficientes, & maledictis & inimicitiis vos insequentes, & de doctrinâ vestrâ falsum loquentes, & multas offensas & injurias in vos committentes, domini vestri gratiâ.*

V.	*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Temp. imperfectum simplex.	* Ich machoda, machada, eda, ida, do. machota, ata, eta, ita, to, ti, te. Thu machodest, ost, test, tost, des, dos, tes, tos. Her machoda, ada, eda, ida, do. machota, tta, eta, ita, to, ti, te.	Wir machodan, en, on, un. & machodames, demes, domes, dumes. & *aliquando more Gothico*, machodidan. &c. Ir machodot, et, it, od, ed, id. & *more Gothico*, machodidet. &c. Sie machodan, en, on, un. & *more Gothico*, machodidan. &c. & *per appositionem* o *paragogici*, machodidano, eno, ono, uno.

Quære exempla in temp. perf. simplici.

	Singulariter		*Pluraliter.*	
Temp. imperf. & perf. circumscrip.	Ich was Thu wast Her was	machande.	Wir waron Ir waret Sie waron.	machande.

Exempla temp. præt. circumscripti.

Buenti warun, *habitabant.* Otfrid. Thiu zuhi vuas vuahsenti in druthines henti, *crevit puer in manu domini.* Otfr. Inti uuarun imo folgente, *& secuti sunt eum.* Tatianus XVI. 3.

	Singulariter	*Pluraliter.*
Temp. perf. simplex.	Ich machoda, &c. Thu † machodest, &c. Her machoda, &c.	Wir machodan, &c. & machodames, &c. Ir machodot, &c. Sie machodan, &c.

* Hic autem notandum est, præteritum tempus haud raro euphoniæ gratiâ contractionem pati, in quo nonnunquam tenues & mediæ in asperas mutantur: ut in hafda, pro hauida; mochta, pro mogida; kunda pro kundida; scankta, pro scankida; vuegda, pro vuegida; brachta, pro bragda, à brangida; suochta, pro suochida; wisda & wista, pro wisida. † Tat. CCVII. 2. Legitur forlieza, *dereliquisti*: Got min, Got min, bi thiu forlieza thu mih.

Exempla

Exempla sing. num.

1. Thes naghtes an minimo beddo vortheroda ich minen wine, ich vortheroda hine, ande ne vand sin niet, *noctu in lectulo meo quæsivi meum dilectum, quæsivi illum, & non inveni.* w. Wanda ich suleche, arbeyd ande suleche *persecutiones* nu ne lithon, so ich er thes *in initio fidei* tholeda. w. Also ich *plebem Israeliticam per mare rubrum* wisda *in terram promissionis.* w. Thurgh thinan willan tholdo ich thie wundan *clavorum & lanceæ.* w. So uuaz so ih uuidar Gotes willan gilati, odo mir iz thuruh min kinthisgi giburiti, odo thuruh ubartruncani, odo thuruh min selbes gispensti, odo thuruh anderes mannes gispensti girida. F. V. C. Ik thuruh Got iz dati soso man mih bati, *cum deo ita feci, ut jussus eram.* Otfr. apud *Lamb.*

2. Themo thu gewizscaf sagetos, *cui tu testimonium perhibuisti.* Tat. Gisahun mine ougan thinan heilant, then thu giantwurtitos fora annuzze allero folco; *viderunt oculi mei salutare tuum, quod parâsti ante faciem omnium populorum.* Inti minnotos, so thu mih minnotos, *& dilexisti eos, sicut me dilexisti.* Tat. CLXXIX, 2.

3. Ther cuning machoda himo selvemo einan disk. w. Tho begunda min salfwurz meer, ande meer ze stinchene, wanda sich Got van himole hare ze erthan gebrachta thurgh minon willon. w. Thiu mich erist ze gelouuan brachta. w. Ande thero thorninan Coronan, thie himo Judaica Gens uphsazta. w. Min wino rachta sina hand in ze mer, and min wamba erbeveda ze sinemo angripho, *dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Thaz her muotheda, thaz her dodon erquikkeda, allarslacta siechudom heileda thaz draph *ad divinitatem, Quòd fatigatus fuerit, quòd mortuos resuscitavit, & omne genus morbos sanavit,* &c. w. Ther kuning leydoda mich in sinan winkelnere. w. Thero slachta was thiu salua thar mide *Maria Magdalena* saluado *pedes domini.* Under themo aphalderbouma erquichto ih thich. w. Ther cuning leydede mer in sine genathema. w. Nu vernimet wanan sich thaz leythe geburede, *nunc intelligite, unde hæc acerbitas provenerit.* w. Samo thiu *plebs Israelitica* ilede van *Ægypto ad terram promissionis.* w. En adales man an is acker saidi hluttar hren corni handon sinon. *C. C.* Unhold man saida. *C. C.* Sageta gewiznesse, *perhibuit testimonium.* Tat. Gioffonota, *aperuit*; nahlihito, *appropinquavit.* Tat. Kisalota, *offuscavit.* gloss. Er irbleicheta, *palluit.* Otfr. Non raro syncopantur præterita: ut in Salta, pro salita, *tradidit.* Santa, pro santita, *misit.* Satanas geroto juuuer, *Satanas expetivit vos.* Tatian.

Exempla pluralis numeri.

1. Uuir gisahumes sinan sterron in ostarlante, inti quamumes inan zi betonne, *vidimus stellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Tat. VIII. 1. Ih inti thin fater suohtumes thih, *ego & pater tuus quærebamus te.* Tat. XII, 6. Uuir alle intphahemes, *nos omnes accepimus.* Tat. XIII. 9. Uuir fundumes Messiam, *invenimus messiam.* Tat. XVI, 4. ' Uuir gihugitumes, *recordati sumus.* CCXV, 2.

2. O *sanctæ animæ* ir fragodot welich min *sponsus* si *in humanitate.* w. Ir heyliga selan, ir thar drephet *ad visionem pacis æternæ*, ir fragodet mich welich thar ware *dilectus meus.* w.

3. Wanda *Apostoli*, ande *martyres*, thie ther mith hires selues bluode himelriche arnodan. w. Sie seredan mich, w. Mine hande dropheden mirron. w. An then thie ruode mines bluodes mit *effusione sui sanguinis* biletheden. w. Thie gauon mir thiu andewarde. w. Sie slogun sin houbit, *percutiebant caput ejus.* w. Ni namun si gouma, *non advertebant animum.* Otfridus. Suahtun ina heizo, *quæsiverunt eum diligenter.* Riafun filu heizo, *vociferati sunt ardentissime.* Otfr. Thie man thoh thie thar scanktun, iz filu wola irkantun, the iz wazar luteraz waz, tho si vultun thiu vaz, *verum ministrantes, hoc bene noverunt aquam fuisse puram, dum vasa implerent.* Otfrid. Giengum tho zuo Gotes engila inti ambahtinuno imo, *accedebant tunc angeli dei, & ministrabant ei.* Tat. XV. 6.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Tem. perfectum. circumscriptum.	1. Ich hauon 2. Thu hauost 3. Her hauet	gemochod.	1. Wir hauon 2. Ir hauet 3. Sie hauont	gemachod.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Temp. plusquam perf. circumscrip.	1. Ich hafda 2. Thu hafdest. 3. Her hafda	gemachod.	1. Wir hafdon 2. Ir hafdet 3. Sie hafdon	gemachod.

Temp. futurum circumscriptum. Ich willon, scal, machan, *&c.*

Modus imperativus.

Prima & tertia persona utriusque numeri in præsenti tempore modi imperativi circumscribitur per secundam personam imperativi verbi lazan vel laazan, *sinere*: & infinitivum verbi prin-

 cipalis;

cipalis; ut laz thaz gewerthan *fiat hoc.* w. Laz mih thine ftemma vernemen, *fac ut vocem tuam percipiam.* w. Latat júuua leoht mikil fcinan, *luceat magnopere lux veftra.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præf.	1. Mache, i, a, o, ich. *vel* laz mich machan.	1. Machen, machames, machomes, machemes, mache wir, vel laz, latuns machan.
	2. Mache, i, a, o, thu.	2. Machet, it, ot, ut, machent, ir.
	3. Mache, a, o, her. *vel* laz hina machan.	3. Machont, ent, on, en, fie. *vel* laz fie machan.

Notetur hic obiter, tres perfonas pluralis numeri tam in præfenti indicativi, quam imperativi & optativi, terminari non raro ut prima perfona fingularis, quando pronomina iis poftponuntur: ut, ghie wir anne then akker; wefe wir alle wile an then thorpon; ftie wir fruo uph ze then wingardon; do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum; commoremur in villis; mane furgamus ad vineas; videamus fi floret vinea.* w. vid. Gram. *A. Sax.* cap. VIII. R. I.

Exempla fingularis numeri.

1. Mache ich thaz, *ó, ut faciam iftud.* 2. Mache fie *conftantes, Fac eos conftantes.* w. Sage mir win min. w. Kunde mir *ó fponfe.* w. Iile ze mir min gemahela. Wende thin ougan vone mir, w. skeythe opheno van mir. w. In thinero *prædicatione* gehuge aller thickeft min. w. Kere withere ze mer mino win. w. Gehuge ouch minero wundon. w. Gehuga thaz ich thie *angelica præfidia* hauon gefcaphat. w. Zoiga mer thin anluzza. w. Nu faga uns ouch welich her fi *in naturâ humanitatis.* w. Untduo mir min fuefter, *aperi mihi mea foror.* Scirmi, *defende,* Otfrid. Kafcrimi, *defende,* idem. Lofi uns, *libera nos,* Kero. Stiuri dina fchalcha, *guberna tuos famulos.* Hymn. Neri thich fan thero nodi, endi ni thes atuomi. *C. C.* Gifeftino thine bruoder, *confirma fratres tuos.* Tat.

3. Cuffe her mich, *ofculetur me.* w. Nu cume her feluo, ande cuffe mich mit themo fuoze fines *evangelii.* w. Hahe, hahe man inan, *fufpendatur,* Tat. Liuhte juwar lioht, *luceat lux veftra.* Tat. Thin ftemma skella in minon oron, *refonet vox tua in auribus meis.* Willeramus.

Exempla numeri pluralis.

1. Si fiu mura, wirche wir uphe thie filuerine were, fi fiu dura vougen wir thie dura ze famene mit cedrinon tauelon, *fi murus eft illa, ædificemus fuper eam propugnacula argentea; fi oftium eft, compingamus oftium tabulis cedrinis.* w. Ghie wir anne then akker, wefe wir alle wile in then thorpon, ftie wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane furgamus ad vineas, videamus,* w. Nu helphe wir hiro thus .... then ophene wir *fcientiam fanctarum fcripturarum.* w. Farames zi Bethlehem inti gifehemes, *tranfeamus in Bethlehem, & videamus.* Tat. VI. 4.

2. Ezzet mine friunde, drinket, and werthet drunkan, mine lieveston. w. Get in alle uueralt, predigot *evangelium* allera gifcefti, inti leret alle thiota toufenti fie in naman fater, inti funes, inti thes heilagen geiftes, *ite in mundum univerfum, prædicate evangelium omni creaturæ, & docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, & filii, & fpiritus fancti.* Tat. CCXLII, 2. Nu vernimet wanan fich thaz leythe geburede. w. Ir *doctores ecclefiæ* duot wara war fich thie *hærefes* aller erift buren. Minot juwera fianta. Tat. Underleged mich mid bluomen, umbeleged mich mid ephon. w. Stiured mich mid juwan goodan bilethen. w. Erot gi arman man, deleat juuuon odwelon, ne ruokeat .... ac hugeat. *C. C.* Gihuggeat gi, quat hie hund ju ift that dad cuman. *C. C.* Ne duont thes niet wara, *nolite confiderare.* w. Ne feent thaz niet. w. Fahent uns thie luzzelon vohon. w. Gihuggent gi fimla hu ik ju hier gibiudi. *C. C.* Kumet gi, quithit hie, thia thar gicorana findun, endi antfahent thit craftiga riki thit guoda that hier gigeruuid ftendit, that thar vuarth gumono barnon givuaraht fan thefaro vueroldes endie. Marient thit for thero menigi. *C. C.*

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Tempus futurum.	Ich fcal	machan.	Wir fculan	machan.
	Thu fcalt		Ir fculed	
	Her fcal		Sie fculan	

VI. *Modus optativus potentialis conjunctivus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præf. & futurum.	1. Ich mache, i, o, a.	1. Wir machon, an, en. & machomes, machames, machemes.
	2. Thu maches, is, os, as.	2. Ir mached, et, it, id.
	3. Her mache, i, o, a.	3. Sie machon, an, en. & mache, a.

Exempla

Exempla numeri singularis.

1. Haued her mich gewised, thaz ich himseluon minne. w. Wer weret mich thes thaz ich thich sehe, ande cussan muoze? w. Thes biddon ich ze thiu thaz ich newanne ne kume *in conventicula hæreticorum.* w. Ich stuont uph thaz ich minemo wino untdade. w. Sie riede en mir ouch thaz ich *mundiales curas* hinan worphe. w. Ich hauo mich geeinot thaz ich uphen then palmboum ze stigene thaz ich zidech ouaz thar nema. w. That ic waldand mer drohtin diurie estho derbi thing firin were fellie, estho siundo nithstrid widerstande, *ut deum jam glorificem dominum meum, neque quid malignum aut facinorosum perpetrem, & ut inimici* [diaboli] *invidiæ resistem.*

2. Thaz thu forstantes, *ut cognoscas.* Tat. procem. 4. Wer weret mich thes thaz thu mennisco werthes, ande alle thiu *officia humanæ naturæ* an thir haues, ande thanne mith rechte min bruother heizes. w. Ande scalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran, thaz thu niet anderes thar mide ne meinas newara mina minna. w. Thar gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, ande mir thar geleidos *in omnem veritatem.* w. Niete mer ne mugan thich geirren newether *pagani*, noch *mali Christiani*, thu ne bluoyes allizana *in virtutibus.* w. Oba thu thar gihugis, *si ibi* vel *ejus recordatus fueris.* Tat.

3. Sunder Agricola, ther beithe sinemo herron wirche, ande her seluo an themo deil haue. Wer weret mich thes thaz mich hinne fure nieman ne vorkuze. w. Nu besueret her auor *filias Hierusalem* umbe sine *sponsam* so wanne so siu slaaphe. w. Unze ther dagh uphge, ande thar naght scada hinan wieche. Min drut is neither gigangan ze sinemo gardon, thaz her weythene in then gardon, ande her thie lilion ze samene lese. w. Thu scames thich thaz thu jet, scandlikes duost, ande thaz mir missicho. w. Thu niet scandliches ne duost, thaz minan ougan missliche. w. Thaz her seluo zaller erist sin *evangelium* ande thiu *mysteria regni cœlestis* furebringa. Vana thiu thencon ich thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem suæ divinitatis.* w. Also is thaz *summum bonum*, thaz man an Godes anwarde cuma. w.

Exempla numeri pluralis.

1. Thaz uzzan forhta arloste fon hentin unsero fianto thionomes him, *ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi.* Tat. IV. 15. Thionomes imo, *serviamus illi.* Tat. IV. 16.

2. Ich besueron juch, thaz ir mine winian ni wecchet. w. Ich besueron juch, thaz ir mine winian ni weched. w. Thaz ir mir leistit huldi, *ut mihi præstetis obsequium fidele.* w.

3. Thaz sie hiro *auditores* machon zaller erist *in fide florere.* w. Unze ther dagh cume, ande thie nacht-scadan hinan wiechen. w. Thaz sie ilen *intrare ad vitam.* w. Thaz sie beithe hin seluon jogh hiro *auditoribus* sezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum.* Unzen sie *paulatim* volle cuman *ad solidum cibum divini verbi.* The thornan ne mugan thie lilian behudan, siu ne wassen ande bluoye under him. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. perfect. simplex.	Ich machode, i, machote, i.	Wir machodan, tan, en, on, un, & machodidan, en, on, *more Gothico.*
	Thu machodes, tes, tis.	Ir machodet, tet, ed. & machodidet, *more Gothico.*
	Her machode, i, machote, i.	Sie machodan, tan, en, on, in. & machodidan, en, on, *more Gothico. & per appositionem paragogici* o machodideno, *&c.*

Exempla numeris singularis.

Tho sagode ich sine *qualitatem. Quum dicerem vobis illius qualitatem.* w. Ih vuirdu Gote Almahtigen bigihtig thes ik unrehtes gisahi, unrahtes gihorti, unrehtes githanki. F. V. C. Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehte, *non veni ad vocandos justos.* Tat.

Nu vernimet wanan sich thaz leyth geburede. w. Hiet engil Godes that fruod gumo foroht ni wari, hiet that hie im ni andriede. Batun man in iz zoigoti. *Otf.* Denne sih karati za peranne, *quum se pararet ad pariendum.* gloss. Gruotta hie thuo Iohannes an thiet hie iru fulgengu vuell minniodi. *C. C.* Quat that ina thursticli. *C. C.*

Exempla numeri pluralis.

That sie giantwurtiten inan Gote, *ut sisterent eum deo.* Tat. Ni uuistun uuat sie imo ant-uurtiten, *ignorabant quid responderent ei.* Tat. CXCII. 5. Thaz sie sich warnotin, *ut caverent sibi.* Otfr. Ac bigan that folc undar im rincos radan huo sia thena rikion Crist vuegdin te uundron. *C. C.* Thiu heri Iudeono habdun thuo thia ara man alla gispanana that sia themo landscathen lif abadin, githingodin them thiobe thie oft an thiustria naht uuam giuuarahta, endi vualdand Crist zuelidin an crucie. *C. C.*

S VII. Tem-

VII. Tempus imperfectum circumscribitur etiam per auxiliaria wolde, scolde, mochte, kunde, & infinitivum verbi principalis: ut, huo sia scoldin is gebodscip frummian, *quomodo mandata ejus exequerentur*. C. C.

VIII. Tempus perfectum circumscribitur etiam per auxiliare have & participium verbi principalis. Exempla quæras supra in cap. VII.

IX. Tempus plusquàm perfectum circumscribitur per auxiliare hafde vel hadde, & participium verbi principalis. Exempla quærenda sunt in cap. VII.

X. Tempus futurum etiam circumscribitur per auxiliaria scule, sule, muge, kunne, wille, wolle, & infinitivum verbi principalis; ut plurimis exemplis supra ostenditur in cap. VII.

Modus infinitivus.

XI. Modus infinitivus duplex est in linguâ *Franco-Theotiscâ*, haud secus ac in *Anglo-Saxonicâ*; simplex & derivativus. Simplex, qui perinde significat ac præsens infinitivi apud *Latinos*, terminatur in an, en, in, on, un, ut machan, machen, machin, machon, machun, *facere*. & aliquando N finale vertitur in M, ut in tuom, *facere*. Aliquando etiam finali N abjecta, terminatur in A ut apud *Cimbros*. Sic in epitome quâdam decalogi, quam lectoris gratia hic integram appono.

Dit synt dae tyaen wird.

Israhel dyn God is een weer God, him scheltu TIENIA, ende synera mit nene fraemde goden MENZIA. Israel dyn god scheltu neen byld MAKIA fan alle da creatura der bi data himel fliucht, jesta op der eerde swerft, ende in da wettere suomt. want ick mine ontanck wreek al tyda fyarda, ende myne tanck laenie al toe da tyenda. Israhel dyn godes nama scheltu naet FORSWERA, ner to nene idelnisse op-tyaen sonder need. Israhel dis sonnendeis fira scheltu naet FORJIETA.

Disse fyower boeden weren in eenre taefla, ende disse sex hyr ney folgiet weren in een ander taefla.

Israhel era dyn fader, ende dyn moder, hoe du lange libbe op der eerda. Hoed di uan hoerdom. Hoed di uan manslachta. Hoed di fan tyefta. Hoed di fan falsch tiuch. Hoed di uan onetter bijeringe alle der tingena deer dyn neesta æegh mit mara riucht dan du.

Hæc autem potius inter *Semi-Francica* versùs hodiernam *Theotiscam* vergentia, quàm inter *Francica* vetera numeranda judicamus. So uuas iro uuisa than that sia thar thia helagun tid haldun scoldun. C. C. Ob willit bekennin, *si scire velitis*. S. Ann. Arabeiti lidin, *ærumnas ferre*. Terminatur etiam in C. C. per epenthesin poëticam in ean, ian, oian, ut in hebean, pro hebban; lesian, pro lesan; duoian pro duan; haloian, pro halan; & istiusmodi haud paucis. Terminatur etiam infinitivus purus aliquando in *igean*, more *Saxonico*, ut conjicere par est ex verbo vuendigie, in Cod. *Cott*. Thes vuilleon ni habit that hie ina alosie, vuendigie fan thesaro vueroldi. C. C.

XII. Infinitivus derivativus, qui vim supinorum, gerundiorum, ac participii in *dus* habet, terminatur in *ene*, *enne*, *ane*, *anne*, præpositâ præpositione ze, zi, zo: ut, ze machene, ze machenne, ze machane, vel ze machanne. Exempla sequuntur. So sie sint unsemfte ze verwinnene, *adeo difficiles sunt victu*, vel *obtentu*. Thaz eyno is ze merchene, *hoc unum notandum est*. Wanda siu is liht ze vernemene, *quia est facilis perceptu*. Quamun zi bisnidonne thas kind, *venerunt ad circumcidendum puerum*. Tat. IV. 11. Wanda siu is unsemfte ze vernemene, *nam is est difficilis intellectu*. Wanda mir lief, ande lustlich is thine stemma ze vernemene, *nam vox tua mihi est delectabilis, ac jucunda auditu*. Niedsam sint ana ze sohene, *sunt jucunda visu*. Thu ther fliz hauest allizana ze phlanzene in thinen *auditoribus virtutum germina, Tu qui studium habes plantandi virtutum germina in tuis auditoribus*. Allmahtig truthin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan vuillon zi giuuarcanne, inti zi gifremene, *domine omnipotens, concedas nobis potentiam & facultatem operandi & adimplendi voluntatem tuam*. F. V. C. Ih quam man zi scheidanne widar sinan fater, *veni ad separandum hominem adversus patrem suum*. Tat.

XIII. Infinitivus derivativus, qui & gerundivus, supinalis, ac participialis à nobis dicitur in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ*, terminatus etiam occurrit per prosthesin poeticam in *ea*: ut, nu ist thie helago Crist cuman to alosannea thia liude, *nunc venit sanctus Christus ad redimendum populum*. C. C.

XIV. Participium præsentis temporis terminatur in *de*, *te*, *di*, *ti*: ut, machande, machante, machandi, machanti, *faciens*. Miskenti, *miscens*. Tat. Tousenti, dousenti, *baptizans*. idem. Stantenti, *stans*, schenti, *videns*. Tat. II. 4. Wieenti God, *benedicens Deum*. IV. 11.

XV. Participium præteriti temporis formatur in *at*, *et*, *ot*, *ad*, *ed*, *od*, præposito syllabico augmento, *ge*, *gi*, *ke*, *ki*, *ka*: ut, gemachat, gemachet, gemachot, gemachad, gemached, gemachod, *factus, a, um*. Syllabicum augmentum *ge* liquescit aliquando in *je*: ut in jegivan, pro gegivan *datus, a, um*. Et præterea notandum à tyronibus est, quod omnia verba non formantia præteritum indicativi in *oda*, *ada*, *eda*, *ida*, vel *ota*, *ata*, *eta*, *ita*, terminant participium præteriti temporis in *an*, vel *en*; ut in geboren, gefunden, à beran *ferre, parere*, findan *invenire*.

CAP.

CAPUT UNDECIMUM.

De secunda conjugatione verborum in lingua Francicâ.

I. CONJUGATIO secunda est verborum, quæ formant præteritum abjiciendo terminationem præsentis indicativi, & mutando vocalem vel diphthongum penultimæ syllabæ in aliam vocalem vel diphthongum. Sunt autem istiusmodi verba duplicis generis, vel enim habent I vel E breve in penultimâ infinitivi; aut I vel E longum. Habentia I vel E breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando istud I vel E breve in penultimâ præsentis indicativi in A: sic à nemo, vel nemon, *capio*, formatur nam; à bero vel beron, *fero*, bar; à bido vel bidon, *peto*, bad; à spreco vel sprecon, *loquor*, sprac; à findon, *invenio*, fand; à brehhan, *frangere*, brah; à geban, *dare*, gab.

II. Habentia autem I vel E longum in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando istud I vel E longum in penultima præsentis indicativi in diphthongum. Sic à litho vel lithon, *tolero*, formatur leith; à heso vel hefon, *levo*, hoof; à klyso vel klyson, *findo*, klauf. Et cætera omnia, quæ ad hæc duo paradigmata non possunt reduci, merito pro anomalis habenda sunt.

III. Quædam duplici præterito gaudent: Sic à geschehan, *fieri*, formatur geskieda, & gescagh; à saian, *serere*, saida & seu. En adales man an is acker saidi hluttar then corni handon sinon, thuo geng thar is fiond after thuru dernian hugi, endi it all mid durthu obar seu mid vueodo vuiriston. *C. C.*

CAPUT DUODECIMUM.

De verbo passivo apud Franco-Theotiscos.

I. VERBUM passivum propriè loquendo in linguâ *Francicâ* nullum est, sed vox passiva in in eâ formatur adminiculo verborum auxiliarium sin vel wesan, *esse*, & werthan vel gewerthan, *fieri*, de quibus supra in capite VII.

En paradeigma per omnes modos.

Modus indicativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præs.	Ich bin *vel* werthe *vel* uuerde Thu bist *vel* wertheft Her is *vel* werthet	gemachod.	Wir sin *vel* werthen Ir sit *vel* werthet Sie sint *vel* werthent	gemachod.
T. imp.	Ich was *vel* warth *vel* uuard Thu wast *vel* wartheft Her was *vel* warth	gemachot.	Wir waran *vel* wurthan Ir waret *vel* wurthed Sie waran *vel* wurthan	gemachot.
T. præt.	Ich bin gemachot Thu bist gemachot Her is gemachot	worthan.	Wir sin gemachot Ir sit gemachot Sie sint gemachot	worthan.
T. plusf. perf.	Ich was gemachot Thu was gemachot Her was gemachot	worthan.	Wir waran gemachot Ir waret gemachot Sie waran gemachot	worthan.

Singulariter.

Tempus futurum. { Ich ſcal, *vel* willon gemachot / Thu ſcalt, *vel* willet gemachot / Her ſcall, *vel* will gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Pluraliter.

Tempus futurum. { Wir ſculan, *vel* willon gemachot / Ir ſculet, *vel* willet gemachot / Sie ſculan, *vel* willont gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Modus imperativus.

Singulariter.

T. præſ. | * Thaz ich ſii, *vel* werthe / Sii, *vel* wis, *vel* werthes thu / † Sii, *vel* werthe her } gemachod.

Pluraliter.

‡ Siin, *vel* werthin wir / Sii *vel* weſat, *vel* werthet ir / ** Siin *vel* werthent ſie } gemachod.

Singulariter.

T. fut. | Ich ſcal gemachod / Thu ſcalt gemachod / Her ſcal gemachod } ſiin, *vel* werthan.

Pluraliter.

Wir ſculan gemachod / Ir ſculet gemachod / Sie ſculan gemachod } ſiin, *vel* werthan.

Modus optativus potentialis conjunctivus.

Singulariter.

T. præſ. | Ich ſii *vel* wertha / Thu ſis *vel* werthes / Her ſii *vel* wertha } gemachot.

Pluraliter.

Wir ſiin *vel* werthen / Ir ſiit *vel* werthet / Sie ſiin *vel* werthen } gemachot.

Singulariter.

T. imp. ſimplex. | Ich wara *vel* wurthe / Thu waros *vel* wurthes / Her wara *vel* wurthet } gemachod.

Pluraliter.

Wir waran, *vel* wurthen / Ir waret *vel* wurthet / Sie waren *vel* wurthen } gemachot.

Tempus imperf. circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde, mochte, kunde gemachot ſiin *vel* werthan.

Singulariter.

T. perf. | Ich ſii gemachot / Thu ſis gemachot / Her ſii gemachot } worthan.

Pluraliter.

Wir ſiin gemachot / Ir ſiit gemachot / Sie ſiin gemachot } worthan.

Singulariter.

T. pluſquam perfectum. { Ich wara, *vel* wurthe gemachot / Thu wares, *vel* wurthes gemachot / Her wara, *vel* wurthet gemachot } geweſen *vel* werthan.

Pluraliter.

T. pluſquam perfectum. { Wir waren, *vel* wurthen gemachot / Ir waret *vel* wurthet gemachot / Sie waren, *vel* wurthen gemachot } geweſen *vel* werthan.

Circumſcriptivè. Ich wolte, ſcolte, *&c.* gemachot ſiin, werthan.

T. futurum. Ich wille, ſcule, ſule, muge, kunne gemachot ſiin, werthan, *&c.*

---

* Vel, laz mich gemachod werthan. † Vel, lat hinan gemachot werthan. ‡ Vel, laazat uns gemachot werthan. ** Vel, laaza ſie gemachot werthan. *Auxilio verbi* lazan, *ſinere.*

Modus

Modus infinitivus.

II. Præsens, & imperfectum. Gemachot werthan, *fieri.*
III. Perfectum, & plusquam perfectum. Siin gemachot worthan, *factum esse*, vel *fuisse.*
IV. Participium, ex quo vox passiva formatur. Gemachot, od, et, ed, *factus, a, um.*

V. Adjectiva & participia omnia tam activa præsentis temporis, quam passiva præteriti, cùm adduntur substantivis cum articulo indefinito EIN, vel post copulam iis postponuntur in oratione, moventur non raro tribus terminationibus, & tunc masculinum desinit in ER, fœmininum in E, & neutrum in EZ, AZ. ut, ein goter fader, eine moder, eine gotez hoiued. Eadem est ratio cum pronomina possessiva iis præponuntur. ut, min goter fader. Sed cum in oratione prædicati locum * naturalem obtinent, tum participia in consonantem desinunt; scilicet participium præsentis temporis in AND, vel ANT, & præteriti in OT, OD, ET, ED, EN, vel AN, in omni genere: ut, min fader is machand, mine muoder is machand, minaz hoiued is machand. Sed, ni fallor, tenet maximè hæc regula in citerioris antiquitatis auctoribus; locum enim non obtinet in omnium antiquissimo codice *Cottoniano*, in quo ne unum quidem aut participium, aut adjectivum in ER productum animadvertimus.

Præterea participia in eo adjectivorum moribus obsequuntur, quod emphaticè & demonstrativè posita post articulos terminentur in omni genere recti singularis in A, vel O, ut supra docuimus de adjectivis, cap. IV.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De verbo impersonali.

I. IMPERSONALIA dicuntur, quibus non præponitur certa persona ich, thu, her, *&c.* Sed nomen MAN & pronomen HIZ: ut, man faged, *dicitur, dicunt*; hiz regnet, *pluit.*

II. Fiunt autem impersonalia ab omnibus verbis, & quæ in *Latina* efferuntur verbis passivis, his præponitur nomen MAN: ut, ni duit man untar mannum, *non fit inter homines*, vel *ab hominibus.* Otfr. Hahe, hahe man inan, *suspendatur.* Tat.

III. Quæ vero apud *Latinos* activis verbis redduntur, illis præponitur pronomen HIZ: ut, hiz ne verid nu so niet, so hiz eer deda, *non adeo nunc succedit res, ut prius.* W.

IV. Nota tamen, quod HIZ omittitur, quando accusativus vel dativus nominis vel pronominis personalis præmittitur, & nulla alia dictio præcedit: ut, mich ne lustet niewehtes *nisi tantum dissolvi, & esse cum Christo.* W. That himo hungreda, ande thursta. W. Thuo san them vuolcne quam helag stemna Godes, endi them helithon thar selbo sagda that that is suno libbendero liobost an them mi licod an minon hugiscefton. C. C. Thes brotes in ni bristet. Si vero alia dictio præcedit, tum retinetur HIZ: ich weiz thaz hiz bristet in thes wines. Meinet ir thaz hiz mich lustet thus.

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De verbis reflexivis.

I. VERBA * reflexiva, seu reciproca fuerunt in usu apud *Franco-Theotiscos*, ut antea apud *Gothos*, & nunc apud *Franco-Gallos*: ut, wer vereuwen uns, *lætamur*; Gallicè, *nous nous rejouissons.* Thie sich anazucchon, *qui sibi arrogant*; Gallicè, *qui se vantent.* Balg sih harto, *iratus est valde*; Gallicè, *il se fâche fort.* Nahit sih himilo richi, *appropinquat regnum cælorum*; Gallice, *le royaume des cieux s' approche.* Wanda sich Got van himole hare ze erthan gebrachta, *etenim Deus de cælo ad terram descendit*; Gallice, *parceque Dieu s'est conduit du ciel à la terre.* Bure thigh northwind, *surge aquilo*; *leve toy, vent du nort.* Tho richt ich mich uph ze guodan werchon, *tum erexi me ad bona opera*; *alors je me suis levé aux bonnes oeuvres.*

* Participium vel adjectivum tum dicitur obtinere locum suum naturalem prædicati, quum substantivum præcedit copulam in oratione, & adjectivum vel participium, de eo prædicatum, copulam sequatur. † Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam*, cap. XVI. regul. 6.

O Synagoga thu wunderoſt thich, *O ſynagoga tu miraris*; *Tu t'étonnes*, *O Synagogue*. Therro ne magh ich mih nu volle wunderan; *je ne puis pas m'y aſſez étonner*. Thine *prædicatores* flizent ſich thie ze ſchenchene hiro *auditoribus*, *Student tui prædicatores hæc diſpenſare ſuis auditoribus*; *vos prædicateurs ſe piquent à diſpenſer cettes choſes à leurs auditeurs*. Ich hauo mich geeinot, *ſtatui*; *Je me ſuis reſolu*. Thar bewal ſich thin muoder, *ibi corrupta eſt mater tua*; *vôtre mere s'eſt corrumpue là*. Ef thu ſis Criſt Godes ſuno gang thi than fan them cruce, nitherſtopi thi fan them ſimon, *ſi tu es Criſtus filius Dei veni de cruce, deſcende de patibulo*; *ſi tu es Chriſt le fils de dieu, va t'en donc de la croix, fai toy deſcendre icy bas de la potence*. C. C. Alia exempla ſunt, ubi verba reflexiva poſt ſe habent dativum: ut, ne forhti thu thir Zacharias, *ne timeas Zacharia*. Tat. II. 5. Legitur tamen cap. V, 8. ni curi thu forhtan, *noli tamere*. & cap. VI. 2. ni curet ju fortari, *nolite timere*. verum cap. XI. 3. her forhta imo, *timuit*.

II. Reflexiva ſequuntur formam activorum, addendo ſemper accuſativum pronominis perſonalis, in omni perſona utriuſque numeri, de qua verbum uſurpatur, ut in ſequenti paradigmate obſervari poteſt.

Modus indicativus.

Tem. præſ. & fut. Ich wunderon mich, *miror*. Thu wunderoſt thich. Her wunderot ſich, *&c.*
Tempus imperfectum. Ich wunderoda mich. Thu wunderodeſt thich, *&c.*
Tempus perfectum. Ich hauon mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquamperfectum. Ich hafda mich gewundrod, *&c.*
Tempus futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal mich wunderan.

Modus imperativus.

Tempus præſens. Thaz ich mich wundere. Wundere thich. Her wundere ſich, *&c.*
Tempus futurum. Ich ſcal mich wunderan. Thu ſcalt thich wunderan, *&c.*

Modus optativus potentialis conjunctivus.

Tempus præſens & futurum. Ich wundere mich. Thu wunderes thich, *&c.*
Tempus imperfectum, perfectum. Ich wunderoda mich, *&c.*
Tempus imperfectum circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde mich wunderan.
Tempus perfectum circumſcriptum. Ich haue mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquam perfectum. Ich hafde, vel hadde mich gewunderod, *&c.*
Tempus futurum. Ich, ih, ſcule, ſule, uuolle, kunne mich uunderan, *&c.*

Modus infinitivus.

Tempus præſens & imperfectum. Sich, ſih uuunderan, *mirari*.
Tempus perfectum, & pluſquamperfectum. Sich gewunderot havon, *miratum eſſe*, vel *fuiſſe*.
Participium. Sich uuunderandi, *mirans*.

III. Verum in C. C. & *Tat.* Wunderan vel uuonteran ſimpliciter & abſolute uſurpatur: ſia wundrodun alla huo io ſo kindiſc man ſulicha quidi, mahti gimahlean mid is mudu, *mirati ſunt omnes quomodo puer talia poſſet loqui*, *& ſermocinari cum ore ſuo*. Bidun allan dag that uuerod for them uuihe endi uuundrodun alla bihui hie thar ſo lang frahen ſinan theonon thurfti, *expectabat multitudo per totum diem ante templum, & mirabantur omnes, quamobrem ille* [Zacharias] *ibi tam diu domino ſuo miniſtraret*. In *Tatiano*; inti uunterotun thaz her lazzſta in temple, *mirabantur quod tardabat in templo*. Vide quod de reciproco loquendi idiomate ſcripſimus Gram. *Anglo-Sax.* cap. XVI. reg. 6.

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De verbis anomalis, ſive *irregularibus*.

I. MULTA ſunt verba in lingua *Franco-Theotiſca*, quæ à paradeigmatis primæ & ſecundæ conjugationis deflectentia pro anomalis habenda ſunt.

Hujuſmodi ſunt tuon, *facere*; quod in præt. facit teta, tata: ut, uuizzet ir uua ih ju teta, *ſcitis quid fecerim vobis*. Ob ih uuerc ni tati in in, *ſi opera non feciſſem in iis*. Tat. Uuaſgan, *lavare*, quod facit uuoſc: ut, after thiu her uuoſc iro fuozzi, *poſtquam lavit pedes eorum*. Tat. Fiengan vel fengan, & giengan vel gengan, quæ cum compoſitis faciunt fieng, & gieng in præteritis: Inti intfieng ſin giuuati, *& accepit veſtimenta ſua*. Tat. Tho giengun ſin jungiron, *& abierunt diſcipuli ejus*. Tat. Sie ſtentan, ſtantan, *ſtare*, cum compoſitis faciunt ſtuont: ut, tho forſtuont ther Heilant, *tunc cognovit Jeſus*. niſi potius ad 2. R. c. XI. ſpectare videantur.

CAP-

CAPUT SEXTUMDECIMUM.

De adverbiis

Adverbia loci, sitûs, distantiæ.

I. WAR, *ubi*. Mannes sunt ni habet uuar her sin huobit inthelde, *filius hominis non habet, ubi caput reclinet*. Tat. LI, 12. Jesthes war, *alicubi*, *in quibusdam locis*. An thir is *scientia veritatis*, thiu ther *in sacrâ scripturâ* jesthes war also ophenis, *sermo* ther flezende bruno, wanda siu is light ze vernemene: jesthes war is siu also thiu puzza, that uz man thaz wazzar mid arbeide scephet, wanda siu unsemste is ze vernemene. W. Thar, *ubi*. Giuuet im an thena sith thanan, vuenda an is vuilleon thar hie vuelon ehta bu, endi bodlos, *profectus est illinc, & eo tendebat ubi opes, oppida, & ædificia possideret*. C. C. Thar ther, *ubi*. Engaddi is em stad thar ther wassent *arbuscula*. W. Ich guode sielan ir tha drephet *ad supernam Hierusalem* thar ther is *visio pacis æternæ*. W. Hiar, *hic*: ut, that uuill ih hiar gizellen --- so vuir nu hiar beginnen. *Otfr.* Heimortes, *domum versus*. Thaz menigi thes liutes filari heimortes, *adeo ut multitudo populi domum versus tenderet*. Otfr. Obana, ouana, obana, obona, *sursum*: Also auor ther *acervus tritici* nithana breid is, ande ouana smal. Situn thena seli obana. *C. C.* Oban, *supra*, *in sublimi*. Liet ina thuo ledean thana that hie an Hierusalem te them Godes vuihe alles oban vuardan uppan gisetta. *C. C.* Bioban, *supra*. Lag thar en selis bioban, *ibi positus erat lapis supra*. Fon obana, *desursus*: thie thar son obana quam, *qui desursum venit*. Tatian. XX, 7. Iogiuuanan, *undique*: Quamun zi imo iogiuuanan, *conveniebant ad eum undique*, XLVI, 5. So uuara so, *quocunque*: So uuara so thu ges, *quocunque iveris*. LI. 1. Ferranu, *à longe*: gisehenti tho then Heilent ferranu, *videns autem Jesum à longe*. LIII, 6. Ferro, *longe*, *procul*. Uuas thar nalles ferro fon in, *erat non longe ab iis*. LIII, 9. Uuara, *quo?* tharo, *quo*: Truhtin uuara ueris? Tharo ih faru ni maht mir nu folgen, *domine, quo vadis? quo ego vado, non potes me modo sequi*. Tat. CLXI. 1. Uuidarortes, *retrorsum*, giongun uuitarortes, *abierunt retrorsum*. CLXXXIV. 3. Nithana, *deorsum*. Nidine, *infra*: Her zoigit uns hi nidine welich lebin si in himole, *ostendit nobis hic infra viventibus*, *qualis sit vita in cælo*. S. Ann. Nither, *deorsum*: min drut is nither gegangan ze sinemo gardon, *dilectus meus descendit in hortum suum*. W. Wanan, vannana, *unde*: nu vernimet wanan sich thaz leyth geburede. Vannana ist iz fromin? *unde est domine?* Otfr. Thanan, thanana, *inde*, *illinc*. Thes dages fuarun thanana. Otf. Thana, *inde*: liet ina thuo ledean thana. *C. C.* Hinan, hinana. *hinc*. Ostan, ostana, *ab oriente*: ostano quamun, *ab oriente venerunt*. Uuestan, vuestane, *ab occidente*. Hi, *hic*. Er ist giuueltig filu fram, ioh hera in worolt uns quam vuuntarlichen thingon hera vntar mennisgon. Otfr. Fram, *prorsum*, *antrorsum*. Hera, *hic*, *huc*. Herod, *hic*, *huc*. An herod, *huc*. Huarod, *alicubi*: ik for Gode standu for them alovualden, ne si that hie mi an is arundi huared sendean vuillie. *C. C.* Uze, uz, uzzi, *extra*, *foris*. Then liut ther ginada thar uze beitota, *tum multus populus ibi foris expectabat*, Otfr. Hiutar, *huc*: quam tho harto Gotes euuarto, *tum huc diligenter venit dei sacerdos*, Otfrid. Uzzi, *foris*, *extra*: uzzi betenti, *foris orans*, Tat. II, 3. Oba, *supra*: stuont oba thar thie kneht uuas, *stabant supra, ubi erat puer*. Tatian. VIII. 5. Inuuertes, *intrinsecus*: inuuertes sint sie raze uuolua, *intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Tat. XLI. 1. Uzzi betonti, *foris orans*. Tat. I. 3. Tharuze, *foris*. So war so, *ubicunque*. Forth, *extra*, *foras*. Eleganter verbis postponitur: ut, thuo quamun than at lezten forth an thena huarf vueros vuarlosa man tuena. *C. C.* Giuuitun im forth thanan fan them grabe. *C. C.* Saldun im sine manag te thiu that sia it ni sagdin forth. *C. C.*

Adverbia temporis.

II. Er, eer, *antea*, *prius*, *olim*. Er than, *priusquam*, *potius*. Er thes, *antehâc*. Allan langan dag, *per totum diem*. *Anglice*, **all the day long**. Uuas thar folc umbi allan langan dag. Waldand lerda allan langan dag liudi managa. *C. C.* Te naht, *hâc nocte*: thu thines thiodnes te naht thriuuo farlognis, *hâc nocte ter dominum tuum negabis*. *C. C.* An handon, *præsto*. *Ang.* **at hand**. Mi ist an handon vuiti, endi vuunder quala thia ik for theson vuerode scal tholon. *C. C.* Emmizigen, *jugiter*, *assiduè*, *protinus*: sunta thia uuir thenken, ioh emmizigen uuirken. Otfr. Thara uuir zua io gingen, ioh emmizigen thingen, *ad quod jam tendimus, & quod jugiter speramus*. Otf. Unzan, unz, uns, uns thaz. Ant, ant that, *donec*, *usque dum*; ant im is libes cumit aldres aband ---- ant that im is aband nahit is aldres, *C. C.* Uns thaz thuz gisches ala vuar, *usque dum tibi hoc omne fiat*. Otfr. Than, thann, *tunc*, *tum*. Er thann,

ante id tempus, antequam & *potius quam.* Than than, *quum*: than gi vuilleon, quat hie, vueros mid iuuuon vuordon vualdand gruotteon allaro cuningo craftigoston, than quethat gi so ik ju leriu. *C. C.* Vuanom, *illico, confestim*; vuanom upparas Lazarus. Thuo gengun eft thiu kumbal forth vuanum under thiu vuolcan. Thuo vuarth morgan cuman vuanum te thesaro vueroldi. Bilibe, *protinus, confestim*; thuo sprak eft thet barn Godes, ef gi sia amerriat, quat hie, that hier ni muotun manno barn vualdandes craft vuordon diurian, than sculun it hropan thoh hardo stenos for theson folcscipie felisos starca er than it io bilibe ni man is lofe spreke vuido after thesaro vueroldo, *tum iterum locutus est* [respondit] *filius Dei; si vos prohibetis, inquit ille, quo minus Dei potentia hic glorificetur, duri lapides illam proclamabunt coram populo, Saxa rigida longè lateque per totum mundum, potius quam nemo laudes illius jam confestim eloquatur. C. C.* Thuo, tho, do, du, *tunc, tum, quum.* Tho ther kuning gesaz tho begunda min sælfwerz ze stinchene. w. So adam teta, do er dero chanun rates volgeta. Uuenda ina thuo Iudas fan them vuerode. Hreopun thuo alla samad hludero stemnu, hietun flitlico ferahes ahtian Crist mid qualmu endi an cruce slahan, vuegian te vundron. *C. C.* Du her fini troue sagiti, *quum somnia sua referret.* Tat. Zin Duringen du dir siddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Tho auor, *tunc vero.* Nu, *nunc.* Jemer, *semper.* Simbulum, *semper.* Tat. CLXXXVII. 2. So wanne so, *quandocunque.* So wanne so siu slaaphe, *quandocunque illa dormitaverit.* Lango, *diu.* Also lango, *tam diu.* So lango so, *dum.* Ein wiila, *paulisper.* Allizana, *semper, omnino*: Ande ouch allizana *suspirat ad visionem pacis.* Wie hoogh siu is, ande wie siu allizana thihet, *de virtute in virtutem.* Unzen, unzin, unze, *usque quo, quoadusque.* Unze ther dagh uphge; unzin ther dagh uphge, *quoadusque dies ascendat.* w. So wen so, so wanne so, *quamprimum*: so wen so min *dilectio perfectè inflammat*, siu machot hin *contemptorem* alles erthiscan guodes. w. Sumeftund, *interdum.* Nun, *nunc.* Van then ftunden, *ex quo.* Sum wiila, *aliquantisper.* Thar nach so, *quum, postquam.* So thar nach so ich hiro gescriphta thurgh suoghta. w. Eyn luzzel thar nach so ich sie allo thurg streych, *parum postquam omnes pertransissem.* w. Githewanne, *nunc, subinde, aliquando*; ande thie man gitthewanne gesihet, *& illos aliquando homines vident.* w. Er thanne, *donec*: er thanne zifare himil inti erda, *donec transeat cælum, & terra.* Er thanne siu elliu uuerdent, *donec hæc omnia fiant.* Tat. XXVI. 5. Er thanne thu gittis then jungiston scat, *donec reddas novissimum quadrantem.* Tat. XXVII, 3. Noh nu, *nondum*: noh nu quam min zit, *nondum venit tempus meum.* Tat. XLV, 2. Simbulun, simblun, *semper*: inti simbulun nahtes inti tages, *& semper nocte & die.* LIII, 5. Ih simblun lerta in Samonunga, *ego semper docui in Synagoga.* Tat. Gesteron, *heri*: gesteron zi thero sibuntin ziti forliet inan thas fiebar, *heri horâ septimâ reliquit eum febris.* LV, 7. So largo, *quamdiu*: eno mugun thiu kind thero bruttoufti, so largo ther brutigumo mit in ist, fasten, *nunquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus est cum illis, jejunare?* Tat. LVI. 6. Sprato, *sero*: mit thiu iz sprato uuas, *cum esset sero.* Tat. CCXXX, 1. Jogiuuar, *ubique*, predigotun iogiuuar, *prædicaverunt ubique.* CCXLIV. After thizin, *postea*: thu uueist iz after thizin, *scies autem postea.* CLIII. 3. Uuanne, *aliquando*: inti thu sih uuanne giuuentit, *& tu aliquando conversus.* Tat. CLX, 4. After thiu, *postea*: thu falges mir after thiu, *sequeris autem postea.* Tat. Nûua, *modo*: ih quidu ju nûua, *dico vobis modo.* Tat. After thiu, *postquam*: after thiu ih arstantu, *postquam resurrexero.* Tat. Gitato, *quotidie*: gitato uuas ih mit ju lerenti in themo temple, *quotidie apud vos eram docens in templo.* Tat. Mit thiu, *cum.* Mit thiu sie juuih ziskeident, *cum vos separaverint.* Tat. * Giu, gio, *jam, nunc*: giu dera naht scato farlazzan ist, *jam noctis umbra linquitur.* Otfr. Iu, & io, & eo, *jam, nunc.* Aliquando tamen eleganter redundant in oratione, ut particulæ expletivæ apud *Græcos.* † San, sane, sano, *cito, illico, confestim.* Hie vuarth garo sane. *C. C.* Sia spracun im san angegin. *C. C.* Agleto, Agaleizo, *indesinenter, assiduè, protinus, continenter*: Agleto bad that vuiḃ mid iro vuordon that iro vualdand Crist mildi an is muod-seḃon uurdi. *C. C.* Framort, *amodò*: inti gerno buos ziu framort, *& amodò serio pœnitentiam agam.* Nu forth, *deinceps*: oc mag ik ju seggean gisithos mina that gi thessaro weroldes nuforth sculun lioht vuesan. *C. C.* Huilon, *dum*: huilon unmet het scinandia lunna. *C. C.* After thius, *posthac.* Umbi that an thia, *usque dum*: so deda thie drohtines suno umbi that an thia is miklun maht thiu mer ni gilobdun. *C. C.* Furthor, *ulterius.* ‡ Io, *semper*: ut, sint io stantenti, *semper stant. C. C.* Thar blyent thir io lilia inti rosæ, *ibi semper tibi spirant* [*florent*] *lilia, & rosæ. Otf.* apud Lamb. Sithor, *serius, postea.* Hiudu, *hodie.* Hiutu, huitu & huit, *idem.* Mergana, *cras.* Zi mergane, *in crastino.* Nio sith, *nunquam.* Ac gan thu hel hinan lat thi an thinon hugie that thu nio sith after thius so sundig ni vuerthes. *C. C.* Forn, furn, *olim.* An furn dagon, *antiquitus.* Huand, huana, huan, ut wanne, *quando*: Godes Engilos ni seggian ni mugan huand it giuuerthan sculi. *C. C.* So huand so, *quandocunque.* Huand so huand, *quandocunque.* Moragan, *mane*: er than thius thiustre naht liude farliete, endi eft lioht cume moragan te mannon. *C. C.* Alalungan, *continuo*; **All along**: Ni vueldi gihuggean that ina mahti God so alalungan so hie fan erist vuas selḃo giuuerkian ef hie so vueldi, *non animadverteret quòd Deus ipse, si modo vellet, poterat illum mundum continuò creasse, prout à principio exti-*

---

* *Gothicum* autem adverbium, **𐌲𐌹𐌿**: † *Gothice*, **𐍃𐌰𐌽𐍃**: ‡ *Gothice*, **𐌰𐌹𐍅**: *Anglice*, **ay**.

tit.

tit. C. C. Sniumo, *propediem, protinus.* Hie that gibod lestu sniumo. *C. C.* Thicco *sæpe.* Aller thiccost, *sæpissimè.* Fon inan, *ex hinc, ex hoc tempore, in futurum.* Fon danan, *exinde, ex eo tempore.* Noh thanne ni, *nondum*: noh thanne ni uuas gisentit, *nondum enim missus fuerat.* Tat. XX. 2.

Adverbia modi & qualitatis.

III. Wie, wio, huo, *quomodo.* Welicho, *qualiter.* Sulicho, sulicu, *taliter.* Vuel, *bene.* Mit rechte, *rectè.* Ana ruahi, *temerè, sine curâ.* An vuilleon, vel an vuillion, *lubenter*: quam im thar te gegnes filo vuerodes an vuileon. *C. C.* Endi lof-sang ahuof that vuerod an vuillion. *C. C.* Thankes vel mines thankes, thines thankes, sines thankes, *lubenter, gratis.* Ik gab ju mines thankes, *dedi vobis gratis.* Unthankes, *invitò*: er unthankes im zalda, *invitus iis dicebat.* Mines unthankes, *me invito*: sines unthankes, *ipso invito*: thaz ni uuarth alliz niet sines unthankes, noven nah sinemo willan, *hoc non factum est omnino ipso invito, sed secundum ejus voluntatem.* W. Taugno, touchno, vel douchno, vel tougelo, *clam.* Stillo, *clam.* Einfaltlicho, *simpliciter.* Ein muatlicho, *sincerè, simpliciter.* Eerlicho, erlicho, erliche, *honorificè, honestè.* Eerhaftost, *honestissime.* Ruahchaloso, *negligenter.* Liutzorahto, *publicè.* Samftero, *facilius.* Unsamfto, *difficulter.* Uasso, *acriter, acutè.* Suodlico, *verè.* Craftlico, *potenter.* Darnungo, *clam, clanculum.* Farungo, *subitò, inopinatò.* So farungo vuarth that fiur cuman. *C. C.* That hie ju slapanda farungo ni bifahe. *C. C.* Sniumo, *Goth.* SNIUMUNDA, *subito, cito*: sliumo, *propere, cito, subito, leviter.* Ofstlicho, *properè, festinanter.* Gegnungo, *plane, prorsus, omnino, certe.* Fulgengi vuel, *optime*: grotte hie thuo Iohannes, anthiet that hie iru fulgengi vuel minniodi. *C. C.* Mit ernusti, *sedulo.* Ze ernusti, *omnino.* Ze flize, *certatim.* Ernustlicho, *strenuè.* Zithuruhflachti, *omnino*: zithuruhflachti ni iuere man, *omnino ne juretur.* Otfr. Filu wola, *optimè.* Filu uasso, *acerrimè, acutissime.* Gernlicho, *diligenter.* Et omnia adverbia cum filu, aller, zaller, significant in supremo gradu. Emmi zigesto, *instantissime.* M. Anderwiis, *aliter, Anglice,* otherwise. Anderuuis ni giloubit ir, *aliter non creditis.* Tat. LV, 3. Alles, *alioquin*; Alles brehhit niuuo uuin thie belgi, *alioqui rumpit vinum novum utres.* LVI, 8. Uuiose, *quomodo*: inti uuiose inan fuorstuonun, *& quomodo cognoverunt eum.* Tat. CCXXIX, 3. Zi uueliheru uuisun, *quemadmodum*; zi uueliheru uuisun siu sliumo giheilit uuant, *quemadmodum confestim sanata est.* Tatian. Nibi halt, *alioqui*: nibi halt imo noh thanne ferro farentemo, *alioquin adhuc illo longe agente.* Tat. LXVII, 14.

Adverbia quantitatis, & distantiæ.

IV. Verro, *longè,* verror, *ulterius.* Ferran, *longè, procul.* At hendi, *propè*: nu is hiro dod at hendi. *C. C.* Nah, *prope,* nahor, *propius.* Mit alla, *integrè, omnino.* Mit alla bistu scona, *tota pulchra es.* W. Vide adverbia loci.

Adverbia ordinis, & confusionis.

Ze erist, aller erist, zaller erist, *primum.* At erist, in erist, *imprimis.* Hinnefure, *deinceps.* thar nah, *postea, dein, deinde*: kunde ze erist *per temet ipsum,* thar nah *per doctores* thin *evangelium.* W. Ze erist nah him, an then thie ruode mines bluodes mit *effusione sui sanguinis* biletheden, thar nah an then *conventiculis fidelium.* W. After thiu, *deinde, postea.* Sithon *tum, postea.* Obar that, *præterea, adhæc.* Sithor, *postquam, posteaquam.* So duot im noh liudio barn vuido after thesaro vueroldi sithor im vualdand Crist geliubta mid is lerun. *C. C.* After thius, *posthac*: that thu after thius so sundig ni vuerthes. *C. C.* Reht so so, *ubi primum*: Reht so hie thuo is Drohtin gisah holdan herron, so vuarth im is hugi blithi, thes im thie vuillo gistuod, endi sprak im thuo mid is vuordon to. Alezten, *denique*: thuo quamun thar alezten forth an thena huarf vuero warlosa man tuena. *Tum denique in turbam prodierunt duo homines mendaces.* *C. C.* Ze eristen, *primum.*

Adverbia similitudinis.

V. So, *sicut*: so Adam teta, *sicut Adamus fecit. Otfr.* apud *Lamb.* Samo, *sicut, veluti*: thine lephan sint samo eine tuodobinda. W. So samo so, *tam quam*: sie sint so samo chuani selb so thie *Romani,* in felde, joh in walde, so sint sie samo balde. Otfr. Samon so, *haud secus ac.* Also samo, *quemadmodum, sic*: also thaz veld ungeer'd thie bluomen berid, samo bin ich *sine virili semine* geboran man thero magath. Also samon so, *quemadmodum, sic*: also thiu Aphelderа sconer is, than ander waldholz, samon so hauet min *sponsus* sunderlich score *præ cæteris electus.* W. Samo so, *æque ac, similiter, sicut, tam quam*: min minno is samo starc so ther dooth ingegin thich, is auor thin nith samo strang so thiu helle ingegen mich. W. Samo so natrum, *sicut serpentes.* So, *adeo, tam.* Thus, sus, sos, *sic, sicut, ita*: si vuillo thin hiar nidare, sos er ist ufan himile, *sic sit voluntas hic infra, sicut supra est in cælo.* Sos ih juuih minnota, *sicut ego dilexi vos.* Tatian. Sus duent thie io alle thes guaten uuillon fulle, *sic faciunt semper bonæ voluntatis pleni. Otfr.* apud *Lamb.* Sus quedanti, *sic dicens.* passim in Tatiano. So leif, *pariter.* Herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan

 vuilleon,

vuilleon, endi thinero vuordo so self. *C. C.* Alles at aftan, *prorsus ut*, *omnino*, *perinde ac* endi mid is vuordon gibod that man them mannon iro meidi forgulda alles at aftan them thar quamun at erist. *C. C.* So si, *quemadmodum*: so si Adam teta do er Got uuolta uuerden, *quemadmodum fecit Adamus, cum Deus fieri vellet. Otfr.* apud *Lamb.* So ne dihent si, *non sic crescunt.* idem.

Adverbia intentionis & remissionis.

VI. Huc spectant fere omnia adverbia qualitatis, siquidem qualitates intendantur & remittantur per gradus: ut, ernesthafto, *sedulo.* Mit ernusti, *sedulò.* Za ernusti, *omnino.* Ernustlicho *strenuè.* Filu, *valde*: uuarun sin bediu Gote filu drudiu, *erant ambo dei valde timentes.* Otfr. Harto, hardo, *valde*: nu thu thaz arunti so harto bist firmonanti, *quandoquidem tu valde diffidis huic mandato.* Otfr. Zui ther ewarto dualeti so harto, *cur sacerdos tam diu ibi mansit. C. C.* Gernlicho, *diligenter.* Gernlicho lerneta son in, *diligenter didicit ab iis.* Tat. VIII. 2. Zi flize, *certatim.* Zi thuruh slachti, *omnino.* Flizlichor *studiosius.* Vilo wola, filu wola, *optimè, egregiè.* Mer ande mer, *magis magisque.* Gerno, *sedulo.* Suitho, *valde.* Fel, *multum.* Wola, *bene, valde.* Wole, *idem.* Ze, zi, *nimis*: vuas im thiu vuanami te strang, te suithi te sehanne, *splendor erat fortior & validior, quam qui spectari posset. C. C.* Meer, *magis*: so willon ich thes ze meer bitherue scunan thurgh thinan willan, *sic eo magis excellens videbor tui gratiâ.* w. Ilego, *illico*, ab ilan, *festinare.* Thicco, *sæpe.* Aller thiccost, *sæpissimè.* Thrado, thrato, *vehementer, valde.* Thie ther samo thrado iled *ad terram promissionis.* w. Sifahun thrato, *gavisi sunt valde.* Tat. Ze thrader, vilo thrado, *vehementissime, fortissimè.* Jeht, *paulum, paulatim*: So sie jeht *robustiores sensibus* wirthent. w. Sar, *omnino, integrè, valde, sine defectu.* Was si after thiu mit iru far thri monodo thar, *mansit cum illâ tribus integris mensibus.* Otfr. Thes fater namon in min vuar, then firsagen ih ju sar, *patris nomen profecto vobis valde interdico.* Otfr. Ein luzzel, *pusillum.* Zi thuruh slahti, *omnino*: thaz man zi thuruh slahti ni suere, *non jurare omnino.* Tat. XXX. 2. Mer, *magis, plus*: ouch mer uuirs habeta, *sed deterius habebat.* Tat.

Adverbia affirmandi & jurandi.

VII. Te vuaron, *verè*: Habda tho te vuaron vualdandes sunu gilerit thia liudi. *C. C.* * Sinnon, sinmon, sinmen, *profecto*: thoh thi all that helitho folc gesuican thina gesithos thoh ik sinnon mid thi tholoian vuilliu, ik biun garo sinnon, ef mi God latith, that ik an thinon fullestie fasto gistande. *C. C.* Hi sagda simnen that hi scoldi san dode astandan an thriddion dage. *C. C.* † Ia, *etiam*, nen, *non*: Ef man huena saca suokie, hie seggie that vuord, quede ja, ef it si gehe thes thar vuar ist, quede nen ef it nist. Te suothen, *quidem sanè.* Gegnungo, *certe.* This is gegnungo jungro Cristes, is selbes gesith. *Certe hic est Christi discipulus, illius ipsius comes. C. C.* Uuâr, *certe, vere*: uuar quidu ih ju, *amen dico vobis.* Tat. Uuarlicho, uuarliho, *vere*: sus quedente thaz trohtin arstuont uuarliho, *sic dicentes, quod surrexit dominus vere.* Tat. Zisperiu, *etiam*: Simon Iohannis minnostu mih mer theson? Quad imo zisperiu trohtin, *Simon Johannis diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine.* Tat. CCXXXVIII. Giuuesso, *etiam, profecto, utique*: giloubet ir thaz ih ju thas tuom mugi? quadun sie imo giuuesso trohtin; *creditis quod possum hoc facere vobis? dicunt ei, utique domine.* LXI, 2. Giuuesso quimit in juuih Gotes rihhi, *profecto pervenit in vos regnum dei.* LXII, 5.

Adverbia negandi.

VIII. Niet, *ne*, ne niet l ni niet, *non.* Etenim apud *Francos*, ut apud ** *Anglo-Saxones*, duplici negativo negatur: ut, wir ne willon niet forgezzan, *non obliviscemur.* Iof thu niet ne willes, thich ne minnot nieman. Ne nio, ni nio, nio ne, nio ni, *non*: Hie suigondi stuod thuru odmuodi ne antuuordida nio. *C. C.* Nio hier sulic ni vuarth an thesan middilgard man. *C. C.* Ni suerie nio man enigan eth. Els, *non.* Wer uns vreuwen an thich, els an uns selvon. w. Nalles, *non.* Nie ne, *neutiquam*, *nequaquam*, unde *Franco-Gallorum*, *nenny.* Ne wanne, *nunquam*: thaz ich newanne ne kume. Niette meer, nietzemeer, nietmeer, nejetemer, *non amplius, non magis.* Simplici etiam negativo nonnunquam negatur: ut, minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan. w. Noch no, *neque.* Noch wachan no do, *neque excitetis.* w. Ni huergin, *non.* Ni huerigin, *non.* Ni huerigni, *non*, *nihil omnino*: ut, is ni vuas forlebit vuiht huergin an them huse. *C. C.* Thuo sprakest vualdand Crist thie gomo vuid is jungron; quat that hie an Iudeon huergni under Israeles auaron ni fundi gimachon theses mannes. *C. C.* Vel potius dicendum est huergin esse pronomen, ut, ni wiht huergin, *nihil quodcunque* [omnino.] ni funda gimachon huerigni *non invenit* [omnino] *quemcunque æqualem.* vid. cap. v. r. 30. in

* *Goth.* SUNJA, *veritas.* BISUNJANE, *vere.* † JA, JAI, *sic, certe, sane, ita est.* *Anglo-Sax.* ȝea, ȝæ, ia, ab ia autem *Cimbricum* AIIAA, & *Francicum* jahen, an, *affirmare, confiteri.* Grammatica certe *Ælfrici*, ubi de adverbio agitur, vim particulæ ia proponit his verbis. *etiam*, ia, *manducasti hodie*, æte þu to dæȝe. *etiam feci*, ia ic dyde. ** Vid. Gramm. *A.Sax.* voce

voce *eynig*. Ni elcor, *non*: ut, ni menda ik elcor vuiht te biderniamne dadio minero wordo, ef tho worco. *C. C.* So duot sia megin fundiun an them mannes hugie thia Godes lera, ef hie is ni gomit vuel elcor. *C. C.* That it elcor so vuanlik vuer than ni mahti. *C. C.* Nio in altere, *nequaquam*: Anlingota tho sin muoter, inti quad, nio in altere, *respondit tum mater ejus & dixit*, *nequaquam*. Tat. IV, 11. Nio in altere bist thu minista, *nequaquam minima es*. Tat. VIII, 3. Nein, *non*: inti her antlingota, nein, *& respondit*, *non*. Tat. XIII, 20.

Adverbia interrogandi.

IX. Umbe waz, *quare*? wie, *quàm*? wie eerhaft is thiu ecclesia? wie, wio, *quomodo*? war, *ubi*? hui, *cur*? hueder, hueder, *utrum*? *an*? sia fragodon hueder sia quelidin? *interrogaverunt*, *an illam occiderent*? biuuaz, *quare*, *quomodo*: biuuaz keroft thu got man daz ih thir giba trincan, *quomodo tu*, *vir bone*, *ut ego tibi potum ministrem*, *poscis*. Fragm. disp. Enoni, *nonne*? enoni birut ir furiron thanne sie sim, *nonne vos pluris estis illis*? Tat. XXXVIII, 2. Ziu, *quid*? ziu sorget, *quid solliciti estis*? ziu birut ir sorgfolle, *quid solliciti estis*? ibid. 3. Zihiu, *quid*, *quare*? zihiu gisehis thu thie fesun, *quid vides festucam*? Tat. Scribitur & divisim, zi hiu. Tat. LVI, 1. Eno, *nunquid*. Eno mugun thiu kind, *nunquid possunt filii*? Tatian.

Adverbia demonstrandi.

X. Seno, sino, sinu, senonu, *ecce enim*, & *ecce*, *en*, *ecce*. Sinu huo thu nu gifastnod stes suitho giserid. *C. C.* Sino thaz bedde thes Cuninges Solamonis. w. Diuritha sinu, quathun sia, drohtine selbon an thiem hohoston himile rikea, endi frithu an erthu sirio barnon, guod vuilligon gumon thie thia God ankenneat, *ecce gloria*, *inquiebant illi*, *Domino ipsi in excelsissimo cœlorum regno*, *& pax in terrâ mortalibus*, *bonæ voluntatis hominibus*, *qui Deum agnoscunt*. Senonu so sliumo so stemma vard, *ecce enim*, *ut facta est vox*. Tat. IV. 4. Seno nu Elizabeth thin magin, *& ecce Elizabeth cognota tua*. Tat. III. 8. Seno nu thiorna in reue habet, *ecce virgo in utero habet*. Tat. V. 9. Girada, *ecce*, girado Gotes engil araugta, *ecce angelus dei apparuit*. Tat.

Adverbia iterandi.

XI. Withero, withere, *iterum*: ut, er ich hino withero bringon in minero muoder hus. Kere withere, kere withere, *revertere*, *revertere*. w. Eft, *iterum*: ut, than sprekit im eft that vuerod angegin. *C. C.* Mer, *denuo*, *amplius*: ut, Crist selbo gibod, that hie ni spreki thero vuordo than mer. *C. C.* Abur, *iterum*, inti gieng abur in Galilæam, *& iit iterum in Galilæam*. Tat. XX. 10. Ofto, *sæpe*. Ofto gibintan, *sæpe vinctus*. Tatian. LIII, 4.

Adverbia congregandi.

XII. Ze samene, *simul*: ut, that her thie lilian ze samene lese. w. At samna *simul*: ut, thar vuas gumono gitald ano vuib, endi kind vueros at samna sif thusendig. *C. C.* Samod, *simul*: ut, endi sia samod bethia gangon. *C. C.* At samne, *simul*: ut, hie fand thar managa man at samne. *C. C.* Untar in zuisgene, *ad invicem*: tho sprachun thie hirta untar in zuisgene, *tum pastores loquebantur ad invicem*. Tat. VI. 4. Untar zuisgen, *ad invicem*: quadun untar zuisgen, *dicebant ad invicem*. CCXVI, 3. Saman, *simul*: thie thar saman uuarun, *qui simul aderant*. CCXL. 3.

Adverbia separandi.

XIII. Sundar, *seorsim*: ut, thuo uppan thena berg givuet sundar mid them gesithon salig barn Godes. *C. C.* An tue, *in duas partes*, *bifariam*: ut, than after them vuordon te ferid that vuerod an tue, thia guodun, endi thia ubilun. *post hæc verba* [his dictis] *dividitur in duas partes multitudo*, scil. *in bonos*, *& malos*. *C. C.* Suntrigon, *separatim*: oh suntrigon biuuntan, *sed separatim involutum*. Tatian. cap. CCXX, 4.

Adverbia dubitandi.

XIV. Min odo uuan, *ne forte*: min odo uuan thih sele thin uuidaruuorto themo thuomen, *ne forte te tradat adversarius tuus judici*. Tat. XXVII, 2. Min odo uuan, *ne forte conculcent eas*. Tat. XXXIX, 8.1 Ja ni, *nunquid*? ja ni gibit her imo stein, *nunquid lapidem porriget illi*? Tat. XL, 6.

Adverbia transitionis & concludendi.

XV. Zisperi, *porro*: zisperi oba ih iu Gotes fingere uuirphu diuuala, *porro si ego in dei digito ejicio dæmonia*. Tat. LXII, 5. Giuuesso, *siquidem*: giuuesso fon themo uuahsmon ther boum uuirdit furstantun, *siquidem ex fructibus arbor cognoscitur*. ibid. 9. Thouuar, *veruntamen*: thouuar sagen ih ju, *veruntamen dico vobis*. Tatian.

Adverbia excipiendi.

XVI. Okkeret, *tantum*. Sunder okkeret, *sed tantum*. Ne ware, ne wara, ne ware thaz, *nisi*. Thu giuuald obar mik hebbean ni mohtis ne vuare that it thi helag God selbo forgavi. C. C. Mich niewehtes ne luftet, neware finero anfiunne. w. Ne fiheftu anderes nieht neware thaz thu ne gefiheft in thinen *conventiculis*. w. Elcor, *alioquin, alias*: ut, fader vuet im eno helagan himile, elcor is it beholan allon quicon, endi dodon, huann is cumi vuerthat. C. C. Neuan, neba, nouen, *nisi, præterquam, quin*. Hiet that siu vuihtes than er ni gerodi for them gumscipie, neuan that man iro Iohannes an thero hallu innan hobid gabi alosit fan is lichamen, *nihil petebat illa coram populo,* [convivis,] *præterquam quod caput Johannis ab ejus corpore solutum* [truncatum] *illi in cœnaculum adferretur*. C. C. Endi is fader gruotta mid is vuordon, ef it nu vuesan ni mag, quat hie, inari drohtin neba it for thit manno folc thiod quala tholoie, ik an thinan scal vuillen vuonian. C. C. Ni vuas im hugi tuifli neba hie it thuru odmuodi all githoloda. C. C. Thuo sprac Andreas, sagda that sia an iro gisithie than mer garoes ni habdin nouan girstin bruod fiui, endi fiscos tuena. C. C. Botan, *nisi*: hie sted hier vuammeslos, allaro sundiono sicur, so hie selbo gio sinna ni gifrumida, botan that hie thuru theses falkes nith vuillendi an thesaro vueruldi vuiti antfahid. Nis that gumono enig botan thie eno thie ther all gisuop. Ni si, ni si that, *nisi*: ni si thaz ginuhtsame jûuar riht mer thanne thero scribaro, *nisi abundaverit justitia vestra plusquam scribarum*. Tat. xxv, 7. Ef nu uuerthan ni mag mancunni generid ni si that ik minun gibe liobàn, *si vero genus humanum redimi non potest, nisi ego tradam meam vitam*. C. C. Noba, *nisi*: noba imo iz gigeban uuerde fan himile, *nisi fuerit ei datum à cœlo*. Tat. xx, 5. Skorodo, *tantum*: skorodo in namen thes jungiren, *tantum in nomine discipuli*. xliv, 29. Ekkorodo, *tantum*: quid ekkorodo mit uuurtu, *tantum dic verbo*. xlvii, 4. Ekorodo, *tantum*: giloubi ekorodo, *crede tantum*. Tat. Nibi, *nisi*: inti ni liez einigan imo folgen nibi Petrum inti Jacobum, *& non permisit quenquam sequi se, nisi petrum, & Jacobum*. Tat.

Adverbia numerandi.

XVII. Thriuuo, *ter*. Zuuei, zuueio, *bis*. Thrittun stuont, *tertio*: In thiu jû thrittun stuont giougozorohtot was ther Heilant, *hoc jam tertio manifestatus est Jesus*. Tat. ccxxxvii. 6. Alias, thritten stunt, ccxxxviii, 2. Thrie stund, *ter*. Triio stunt, *idem*: er thanne hano singe triio stunt forsehhis mir, *antequam Gallus cantat, ter me negabis*. Tatian.

Caput Septimumdecimum.

De conjunctionibus

I. Conjunctiones copulativæ. Ande, [*Goth.* **ANDA**.] and, endi, end, inte, inti, unte, unde, unti, ind, *&*: ut, min wine verid al in sprungen, ande an bergen, ande her ouerspringet thie huuelc. w. Unde unsere sculde belgzh uns, *& dimitte nobis peccata nostra*. *Otfr.* apud *Lamb.* Helta, endi blinda. C. C. Mid vuordum endi mid vuercun. C. C. Simon Petrus vuarp an thena seo innan angel an uthion, end up gitoh fisk af fluode. C. C. Dages inte nachtes. Otfr. Truog thas gimis mirrum inti aloes. Tat. Ih vuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heylagon. F. V. C. Die sterrin geberent urost unte hizze. Lif unti vuertsam, *charus, & venerabilis*. S. Ann. Michil unti vortsam, *magnus & terribilis*. S. Ann. Ande ouch, *ac etiam*. Joh, *&* [**GAH**:] ut, want er ist selbo brunno, ioh alles guates wunno. Otfr. *nam ipse est fons, & omnis boni oblectamentum*. Bethiu eleganter connectitur cum endi: Oc ist im that vuerc gilik that man an seo innan segina vuerpit, fisknet an fluot, endi fahit be thiu ubila, endi guoda. *Ang.* **both good and bad**. In Godes minna, ind durh Christianes folches, ind unser bedhero gehalfnissi, fon thesemo dage frammordes, so fram so mir God gewizei, indi mahd fargibit, so hald ih tesan minan bruoder ..... so so man mit rehtu sinan bruoder scal. Quæ pro genio suo sic Latine verti possunt. *Propter Dei amorem, & pro Christiani populi, & nostri amborum salute, ab hoc die deinceps, in quantum Deus mihi sapere & posse dederit, in tantum fidelis ero huic meo fratri ..... quatenus homo jure fratri suo fidelis esse debet*. Ex juramento, quod *Carolus Ludovico* fratri *Theotisce* præstitit A. D. 842. Bethiu etiam eleganter conjungit cum ge, ge: ut, thuo sagda Crist, that hie selbo vuas suno drohtines, bethiu ge lioht, ge lib liudio barnon. C. C. Ge, gie, *&*. Thuo hie Lazaruse hreop starkero stemnun, endi hiet ina uppstandan, ge fan them grabe gengan. C. C. Ge, ge, *&*, *&*. That obarbrinnendi

nendi fiur gie land, gie liudi logna farterida, *ignis ille, & flamma vehementer urens destruxit, & terram, & populum. C. C.* * Ja, &. Bethiu etiam ponitur eleganter in oratione cum ja: ut, hie im thuo bethiu bisalah te gisеggeanne sinon vuordon huo man himilriki gihalon scoldi vuidbredan vuelon, ja hie im givuald forgaf that sia muostin helean helta. C. C. Ouch, *etiam*, ouh, *etiam*: ouh in grebion, *sed in monumentis*. Tatian. LIII. 1. Ouh quad imo, *sed dixit ei.* LIII, 13.

II. Disjunctivæ. So wether so, *sive*; other, oder, *sive*, *aut*, *vel*: ut, so wether so sie gefremet werthent per *prælatos*, oder per *subditos*. W. Er si ubel oder guot, *sive malus sit sive bonus*. Strich. Carm. Newether, nogh, noch, noh, *neque*: ut, nietmer ne mugan thich geirran newether *pagani* noc *mali Christiani*. Noh an dero suntigen uuege ne stuont, *neque in via peccatorum stant. Otfr.* apud *Lamb.* Inti uuin noh cidari trinhhit, *nec vinum, nec ciceram bibet*. Tat. II. 6. Noh ne, *neque*: noh ne wilt neheine *spem* hauan *in caducis præmiis, & laudibus*. Nec, *neque*: thie ni habda enigan gimacon huergin err, nec after. *C. C.* Nec enig firio barno ne suerie bi is selbes hobde. *C. C.* So, *sive*, *aut*: ut, mi hebbiat thesa liudi fargeban vuerod Judeono that ik giuualdan muot so thik te spindianne an speres orde, so ti quellianne an crucium, so quican latan, so hueder so mi selbon suotera thunkit te gifrumianne. *C. C.* Ni ofte, *neque*: ni it ofte ni cunnon Godes engilos. *C. C.* Eftha, eftho, *aut*, *vel*, *sive*: ut, than ik bi thuingian vuas thurstu endi hungru, frostu bifangan, ef tha ik feteron lag beclemmid an *carcere*. *C. C.* Odo, odo, edo, *vel*, *aut*; *sive*: ut, so waz so ih widar Gotes willen gitati meinero eido, ubilero fluocho, liogannes, stelannes, huores, manslahti, unrehtes girates, odo mir iz thuru min kinchisci giburiti, odo thuru ubartruncani, odo thuru min selbes gispensti, *quicquid contra voluntatem divinam feci, per mea juramenta, malas execrationes, mendacia, furta, adulteria, homicidium, vel mala consilia, sive id mibi accidit, per meam pueritiam, sive per ebrietatem, sive per mei ipsius incitamentum*, hoc est, *per propriam meam cupidinem*. F. V. C. Zua gimachun turtulutubun, edo zuei tubielin, *par turturum, aut duos pullos columbarum*. Tat. VII, 3.

III. Conditionales. Iof, of, ef, oba, ob, *si*. Ef thu nu bist that barn Godes, bist thu than thoh Elias. *C. C.* Ob ir willit bekennan der burge anaginne, *si scire vultis urbis primordia*. S. Ann. Oba, *si*, *quod si*: ut, oba thu thar gihugis, *si hujus meministi*. Tat. Oba thu Christ ni bis noh Helias, noh uuizago, *si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta*. Tat. XIII, 22. Oba Karl then eid, then er sinemo bruodher Ludhuuuig gesuor geleistit, inde Ludhuuuig min herro then er imo gesuor forbrechit, ob ih ina nes arwendin ne mag imo * ce follusti widhar Karle ne † Wirdhit. Locus est corruptus, qui quatenus assequor, sic vertendus est; *Si Carolus Sacramentum, quod suo fratri Ludovico juravit, conservat; & Ludovicus dominus meus, violaverit id, quod ei juravit; non auxiliabor illum contra Carolum, si illum, ut revertatur, non possum facere.* Pars Sacramenti, quod populus *Theotisce* præstitit, cum *Ludovicus* & *Carolus* fœdus mutuo percusserint. An. Dom. DCCC.XL.II. Oba Christus si namo thin, *si Christus sit nomen tuum*. Otfrid. Oba thas salt aritalet, *quod si evanuerit sal*. Tat. XXIV, 2. Oba thu bringis thina geba, *si offers munus tuum*. Tat. XXVII, 1. Oba, *quod si*: oba thin zesuna ouga, *quod si oculus tuus dexter*. Tat. XXVIII.

IV. Causales vel illativæ. Vano thiu, vana thiu, *quamobrem*, *quapropter*. Vane then, *quare*. Vone thannan, *quapropter*, *ideo*, *quamobrem*. Be thiu, pediu, *ideo*. Pediu ne irstent die argon ze dero urteile, *quare non resurgunt impii in judicio. Otfr.* apud *Lamb.* Bithiu wanta, *quoniam*, *quoniam quidem*, *quia*. Bithiu wanta manage zilotun, *quoniam quidem multi conati sunt*. Tat. procem. 1. Wanda huanda, wand huand, want huant, *nam*, *enim*, *etenim*, *quippe*, *quod*, *siquidem*. Bithiu, *propterea*. Bihui, *cur*, *quapropter*, *idcirco*, *quamobrem*. Thes, *eo quod*, *propterea quod*, *quod*: ut, thes scal siu geld niman suitho langsam lon thes siu sulicon globon habit. *C. C.* Thuo sagdun sia lof Gode, diuridun is dadi thes sia dages liohtes brucan muostun. *C. C.* Vue vuarth thi Hierusalem thes thu te vuaron ni vuest thia vuurd giscapu thia thi noh giuuerthan sculan. Thaz, *quòd*, *ut*. Ze thiu thaz, *eò ut*. So huie so that, *adeo ut*. Ze thiu daz, ze thiu thaz, ze diu dazh, *ut*, *ideo ut*; ne irsten ze diu dazh si irteilet uuerden, *non ideo resurgunt*, *ut judicentur. Otfr.* apud *Lamb.* Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehto, *non veni ut vocarem justos*. Tat. LVI, 4. Uuarliho, *ergo*: *Judæi* uuarlicho uuant iz ** frigetag uuas, *Judæi ergo, quoniam parasceve erat*. CCXI. 1. Giuuesso, *quidem*, *enim*: uuas giuuesso mihhil Sambaztag, *erat enim magnus ille dies Sabbati*. ibid. Inti thes eristen giuuesso brahun gibeini, *& primi quidem fregerunt crura*. ibid. 2.

V. Adversativæ. Suntir, *sed*: ut, suntir irlose unsih fona demo ubile, *sed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir si zeuarent allso daz stuppe dero erdo, *sed prætereunt sane, ut pulvis terræ*. ibid. Auor, auur, afur, in principio sententiæ *sed*, *verum*, *verum quoad*: ut, auor thiu *concordia utriusque populi* thiu cumet vone thero gauo minero hande. W. Auor thiu *vox prædicantium* thiu is gelich themo bezzeston wino. W. In processu autem sententiæ, auor significat, *etiam*, *quoque*. Auor thach so wie so, *sed quamvis*: ut, auor thach so wie so ich mith *persecutionibus* van him gequelit si, ich hauo thach wathlicho *in virtutibus*. W. Also auor,

* Ze. † Uuirdhi lege. ** *Anglice* friday.

quemadmodum vero. Uzan, *sed*: uzan sin namo scal sin Johannes, *sed nomen ejus erit Johannes.* Tat. IV. 11. Uzouh, *sed*, uzouh ther thie mih santa zi toufenne, *sed qui misit me baptizare.* Tatian. XIV, 6. Uzuh, *sed*, *temen*, *attamen.* Tatian. VII, 5. Than, thanne, thanna, *quam*: ut, niet ze mer thanna, *non magis quam.* Niet ze einero nodo, *vel* niet ze einer genodo, *non tantum.* Noven joch, *vel* sunder joch, *verum etiam*: ut, niet ze einero node an then thie thar nagh *angustam viam*, nouen jogh an then thie thar nogh geent *latas vias hujus seculi.* W. Thu ne bist nieht ze einer genodo scona an then *doctoribus*, *&* *virginibus*, sunder joh an then *continentibus & conjugatis.* W. Nouen, *sed.* Sunder, *sed.* Thoch, thogh, thoh, *quamvis*, *tametsi.* Iethoch, *nihilominus*, *tamen*: ut, thoch her si *circundatus fragilitate nostræ carnis*, her skeynet jethoch sine *divinitatem per miracula.* W. Thogh thu sis *parvula numero*, thu bist jethogh *primitiva ecclesia.* W. Beythe joh, joh, *quum tum*, *tam quam*: ut, tho waron sumeliche *proceres synagogæ*, thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter observare.* W. Tho uuidaro, *quanquam*, *veruntamen.* Nibi, *sed*: thoh uuidaro ther Heilant ni tousti, nibi sine jungiren, *quanquam Jesus non baptizaret*, *sed discipuli ejus.* Tat. XX, 9. Thoh uuidaro uue ju otagon, *veruntamen*, *væ nobis divitibus.* Tat. XXIII, 1. Mer thanno, *plus quam*; ni si thaz ginuhtsame jûuar riht mer thanne thero scribaro, *nisi abundaverit justitia vestra plusquam scribarum.* Tat. XXV, 7. Halt thanne, *potius quam*: halt thanne al thin lihhamo si gisentit in hellu fuir, *potius quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Tat. XXVIII, 3. Thanne, thanna, *autem*: thanne ih quida ju, & thanna ih quidu ju, *ego autem vobis dico.* Tatian, Min edo uuan, *alioqui*: min edo uuan lon ni habet, *alioqui mercedem non habebitis.* Tatian. XXXIII. 1. Halt mer, *potius*: ouh halt mer faret zi then scafon, *sed potius ite ad oves.* Tat. XLI. 3. Halt, *potius*: ouh halt then, *sed potius eum.* Tat. XLIV, 20. Uuarliho, *autem*: sume uuarliho thar stantente, *quidam autem illic stantes.* CCVII. 3. Giuuesso, *quidem.* vid. R. 4. Giuuisso, *vero*: Inan giuuisso ni fundun, *ipsum vero non invenerunt.* Tatian. CCXXVI, 2. Abur, ut auor, *vero*: ther thar abur ni giloubit, *qui vero non crediderit.* CCXLIII. 4. Zisperi obe, *etiamsi*: zisperi oba mir gilimphit mit thir zisterbanne, *etiamsi oportuerit me mori tecum.* CLXI. 5. Ouch *etiam.* So wie so, *quamvis*, *tametsi*: ut, so wie so ich ne muga *altitudinem divinitatis ejus intueri*, ich bim jethogh van siner manungo an minemo herzen erwarmed. W. So auor, *sed quum.* Thoh thoh, *quamvis tamen*: ut, thoh thit helitho folc gisuican thina gisithos, thoh ik sinnon mid thi tholoian vuilliu. C. C. Ac, *sed.* Ac scudeat it fon juuuon foton, *sed excutite illud à pedibus vestris.* C. C. Ac sia simla mer, endi mer hludo hreopun, *sed canorè magis*, *magisque clamabant continuò.* C. C. Ja, ja, *tam*, *quam*: ut, ja land, ja liudi. Ge, ge, *tam*, *quam*: thuo vuahson sia bethiu ge that corn, ge that crud. C C. Samo so, *tam quam*, *æque ac*: ut, min minna is samo starc so ther dooth ingegen thich. Also samo, *tam quam*, *æque ac*: ut, also harde, ande also ungenathelick is samo ther *infernus*, ther nie manne ne kan *parcere.* W. So wie, *&* so wie so, *quamvis*, *tametsi*; ut, so wie min *sponsus* nogh niet erskinan per *humanam naturam*, ich weiz thogh wola, thaz her mennisco wila werthan, *pro salute hominum.* W.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

De præpositionibus in constructione.

I. PRÆPOSITIONES regunt vel Accusativum vel Ablativum sive Dativum.

II. Præpositiones, quæ regunt Accusativum, sequuntur. Aana, aane, ana, ano, *præter*, *sine*, *absque*: ut, wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meynest aana mina eera, ande *fraternam utilitatem*, *Etenim in prædicatione tua nihil intendis*, *præter honorem meum & fraternam utilitatem.* W. Thiu aana sunda wesan ni magh, *quæ sine peccato vivere nequit.* Aane thaz sangleich thero gezelda, *præter choros castrorum.* W. Huand thar was gumono gitald ano vuib endi kind vueros at samna sif thusendig, *etenim quinque mille hominum ibi numerati erant præter mulieres & infantes.* C. C. Thuo hie te them vuerode sprac te allon them erlon so huilic so juuuer ano si, quat hie slithia sundiun so gangan iro selbo tuo, endi sia at erist erl mid is handon sten auuerpe, *tum locutus est ad multitudinem*, *& ad omnes homines*, *quisquis vestrûm*, *inquiebat ille sine gravibus peccatis*, [*vel* expers gravium peccatorum] *sit*, *accedat ipse ad illam*, *& primus in illam projiciat lapidem.* C. C. Liet ina gicunnan huilica craft habit thie mennisco muod ano thiu maht Godes, *fecit illum intelligere quantillam virtutem humana mens habeat sine potentiâ divinâ.* C. C.

Ze, zi, zuo, zo, to, tuo, significans rem ad locum vel personam ferendam: ut, thie liset her ze sich, *hos ad se colligit.* W. Ande gelocchet manigara menniscon ze sich, *& allicit ad se multos homines.* W. Behui ledis thu mi thesa liudi tuo. C. C. Nu lediat mi juuuera liudi tuo. C.C.

Nah,

Nah, *ad, a, ab*: ut, gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, *spero te me ad te ducturum.* w.

Ana, an, anne, *in, ad, in*: kume min wine ghie wir anne then akker, *veni dilecte mi, egrediamur in agrum.* Willeramus. Fingar thinan dua ana mund minan, *pone digitum tuum in os meum.* Otfr. Er ich gestigan uphen then palmboum ich meino an thaz cruce, *antequam ascendero in palmam, hoc est, in crucem.* w. Seent thaz ana, *ad id spectant.* w. Ana thich, *in te.*

Wither, widar, widir, wider, *contra, adversus, trans, propter*, post verba emendi & vendendi: Iudæi vuchtan so ernesthafto wither the Cristenen, *tam acriter pugnârunt Judæi contra Christianos*: Uuidar Iordanem, *trans Jordanem.* w. Ih quam zi scheidanne man widar sinan fater, *veni ad separandum hominem adversus patrem suum.* Tat. Sie lertin sie widir sunde vehtin, *docuerunt illos contra peccatum pugnare.* S. Ann. Nu seggiu ik ju, that juuuer enn vuili mi farcopan under thit cunni Iudeono, wili gisellian wider silubre, *nunc vobis dico, quod unus ex vobis me vendet, & tradet Judæis propter argentum.*

Umbe, umbi, unbi, *circa, circiter, circum, de, per*: umbe middendach, *circiter meridiem.* w. Nu besueret her filias Hierusalem umbe sinan sponsam, *Nunc adjurat filias Hierosolymitanas de sponsâ suâ.* Umbi thena alah, *circa templum.* C. C. Thea liudi stuodun unbi that helaga hus, *populus circumstetit domum sanctam.* C. C.

Thurgh, thurg, durch, thuruh, thuru, duruh, *ob, propter, erga, per*: ut, that her thiu bitterheyd thes dothes thurgh mich wolda lithan, *quòd mei gratiâ amaritudinem mortis pati vellet.* w. Thie thér thurgh thaz ewiga erueguod wirchont, *quæ propter æternam hæreditatem operantur.* w. Sie alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, ande thurgh erthesco gesuore, *omnia opera sua faciunt ob mundanas quæsturas, & terrenas commoditates.* w. Thuruh Esaiam then uuizagen, *per Isaiam prophetam.* Tat. Durch daz, *per istud. Strich.* Carm. Thuruh Gotes minna, *propter Dei amorem.* Otfr. That hie umbi is craft mikil coston muosta, *ut pro suâ magnâ potentia tentare posset*, vel *per suam magnam potentiam.* C. C. Uui thuruh jungerduom egan all lietun, *nos, propterea quod tui discipuli sumus, omnia reliquimus.* C. C.

Entuiscan, entuischan, *inter, in medio*: ut, in minemo herzan, thaz entuiscan minan brustan ligad, *in corde meo inter ubera mea jacente.* w.

Tuisc, *inter*: ut, tuisc erthu, endi himil, *inter cœlum & terram.* C. C.

Upha, uffa, upho, uphen, uppan, *super*: ich hauo mich geeinot uphen then palboum ze stigene, *super palmam statui ascendere.* w.

Furi, fora, *ante*: ut, her ferit for inan, *ipse præcedet ante eum.* Tat. II. 7. Furi inan, *pro eo.* Tat. VII. 5. Fora fuor sie, *antecedebat eos.* Tat. VIII. 5. Ouga furi ouga, inti zan furi zan, *oculum pro oculo, & dentem pro dente.* Tat. XXXI. 1.

Unzan, unzen, inne, unt, *ad, usque ad, usque ad.* Ande wolle folgan thich unzen inne minero muoder hus, *& sequar te usque ad domum matris meæ.* w. Unt aband, *usque ad vesperam.* C. C.

Unzan Davidem, *ad Davidem.* Tatian. Unzan utfart, *ad transmigrationem.* Tatian.

Ant, *ad, usque ad*: ut, mid thiu is aldar ant thena endi cumit, *dum vita ejus ad finem perveniat.* C. C.

Ouer, obar, ubar, *trans, supra, super, præ, per, post*: ut, ubar Iordanem, *trans Jordanem.* Tat. XX, 4. Unzan hiutlichan tag, *usque ad hodiernum diem.* Tat. CCXXII, 4. Fiel ubar inan, *irruit super eum.* Tat, II, 4.

Unzan anan, *usque in*: unzan anan then hof thes heteston biscofo, *usque in atrium principis sacerdotum.* Tat. CLXXXVI, 1. Macche mich thir ze einemo insighela ouer thin herza, and ouer thinen arm, *pone me ut signaculum super cor tuum, & brachium tuum.* w. Wir gihugega thinere spune ouer then win, *memores sumus uberum tuorum præ vino.* w. Mugan gi it marian obar middelgard, *promulgabitis id per terrarum orbem.* C. C. Obar tua naht, *post duas noctes.* C. C. Ubar allaz sinaz richi, ubar allo uuorolti, *per totum suum regnum, per totum orbem. Otf.* apud *Lamb.* Inti forhtana fiel ubar inan, *& timor irruit super eum.* Tat. II. 4. Gefestinot ubar stein, *fundata super petram.* Tat.

Ingegen, *versus, adversus, in, ex adverso*: ut, min minno is samo starc so ther dooth ingegen thich, *amor meus versus te* [vel *in te*] *est fortis, ut mors.*

With, vuid, *contra, adversus*: ut, thie the Christanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Christianam religionem norunt defendere contra diabolum.* Ef enig gumono vuid ju sundia giuuirkie, *si quis in vos peccet.* C. C.

Bi, pi, be, *juxta, apud, propter, præ, pro*: ut, bi unsich, *apud nos*, bi sich, *apud ipsum*, pi libes arnungu, *pro vitæ merito.* Hi stuod im thuo bi enes vuateres stade, *tum stetit juxta cujusdam aquæ littus.* C. C. Bi ungres githingue, *præ famis gravitate.* C. C.

Fon, *de*: fon inan, *de illo.* Tatian. VII, 7.

Botan, *præter*: thar enig gumio ne ginas botan Loth eno, *ibi nemo evasit præter Lothum unum.* C. C. Hinder, *post*: ut, sino war her seluo sted hinder unser wand, *ecce ubi stat ipse post parietem.* w.

Under, untar, undar, *inter, sub, in*: nu skal ic ju sendan after theson landskipie so lamb under vuluos. C. C. Inti sezzent iz untar mutti, noh untar betti, noh untar giborgana stebi, noh untar faz, *& ponunt eam sub modio, neque sub lecto, neque in abscondito loco, neque sub vase.* Tat. XXV, 2. Thaz trinkan teilet untar ju, *potum distribuite inter vos. Otfr.* apud *Lambec.*

Mid, mit, *cum*: endi sia Fragn huena siu mid thiu gesithu suokian quamin. C. C. Kunning nist in uuorolti ni si imo thiononti, noh keisar untar manne, nimo geba bringe, *non erit rex in mundo, quin illi serviturus est, neque imperator inter homines, quin illi dona obtulerit.* Otfr. Uuonata Maria mit siu, *mansit Maria cum illa.* Tatian. IV. 9. Uuone mit uns, *mane nobiscum.* Tat. CCXXVIII. I.

In, *in, in*: dua ouh hant thina in thia zungun mina, *pone etiam manum tuam in linguam meam.* Otfrid. In managa taga, *in diebus multis.* Tat. VII, 9. verum, Tat. II. 2. In iron tagun. So sie in ira huss giang, *sic in domum ejus ibat.* Otfr.

Innan, *intra*: thaz selba muater sin giangi innan huss min, *ut ipsa ejus mater in domum meam veniret.* Otfrid.

Uzzan, *sine*: thanne ih juuih santa uzzan seckil, inti burdref, inti giscuoh, *quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis.* Tat. CLXVI. I. Uzzan mih ni mugut ir no uuiht duon, *sine me nihil potestis facere,* CLXVII, 4. Uzzan hin, *sine ipso.* Tat. I, 2. Uzzan laster, *sine querela.* II. 2.

Præpositiones regentes ablativum vel dativum.

III. Nah, *juxta, secundum, a, ab*: ut, nah thinemo gebode, *secundum tuum mandatum.* Zich mich nah thir, *trahe me post te,* W. Nah minemo raada, *secundum meum consilium.* W. Ne lazh unsih gichorit uuerden nah unseren sunden, *ne patere nos in tentationem induci à peccatis nostris.* *Otfr.* apud *Lamb.* Gangenti nah themo seuu Galileæ, *ambulans juxta mare Galilææ.* Tat. XIX. I. Stuont her nah themo uuage, *stabat ipse juxta stagnum.* XIX, 4.

Ze, zi, zo, zua, to, tuo, *ad*: Primo; in sensu acquisitivo: thie ich thir ze scirmo, and ze warningan hauo gescaphot, *quæ ego tibit utelæ, & munumento ordinavi.* W Macche mich thir ze einemo insighela ouer thin hertan, *pone me tibi ut signaculum super cor tuum.* W, Secundo; quando significat causam passionis: ut, min wamba erbeueda ze sinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* W. Tertio; quando significat objectum cogitationis: ut, thaz al thin gethanko si ze therro wereld, *omnes cogitationes tuæ sunt de hoc mundo.* W. Quarto; quando significat motum per medium: ut, min wino rahta sina hand in ze mir ze einemo venstre, *dilectus meus mihi immisit manum suam per fenestram.* W. Quinto; quando significat personam in loco commorantem, vel motum ad personam, vel rem, vel locum: ut, jungfrouwan ze Hierusalem, *filiæ Hierosolymitanæ.* W. Thin ougan sint samo wiare ze Esebon, *oculi tui sunt sicut piscinæ Esebonis.* W. Angil floug zi himile, zi selbe druthine, *angelus in cælum ad dominum volavit.* Otfr. Thie erestan *ecclesiam* thie ze Hierusalem geplanto warth, *primitivam ecclesiam, quæ plantata fuit Hierosolymis.* W. Min drut is nither gigangan ze sinemo gardon, *dilectus meus descendit in hortum suum.* W. That sie lighto ze themo diske uphgetredan moghtan, *ut facile ad mensam ascenderent.* W. Ich wille varan ze themo mirrhebergo, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* W. Sexto; quando est particula casualis: ut, therro ein ze anderen *mutua charitate cohærent.* W. Ther engil imo zua sprac, *angelus locutus est ad eum.* Otfrid.

Under, untar, *sub, inter*: ut, ich saz under sinemo scada, *sedebam sub umbra ejus.* Sin winstra is under minemo hoiueda, *sinistra ejus sub capite meo.* W. Also thiu lilia is under then thornan, samo bistu under anderen dochteren, *sicut lilium inter spinos, sic es tu inter alias virgines.* W. Min sponsus is houch under anderen heyligon, her is erwelet under anderen mennischon. W. Untar worolt menigi, *inter mundi turbam.* Otfr. Ni duit man untar mannum, *non fit inter homines.* Otfr. Untar themo loube, *sub folio.* Otfr. Untar mitten, *inter, in medio*: untar mitten then lerarim, *in medio doctorum.* Tatian.

Van, vano, vane, von, vone, fone, fan, fona, fon, *à, ab, ex, de.* Wanda thurg mich quam her van himole *in virginis uterum*; van thero magathe wambon in the cribbon; van thero cribbon ze thero doupha; van thero douphe ze themo cruce; van themo cruce ze then graua; van themo graua ze himolo, *etenim mei gratiâ venit de cælo in virginis uterum, de virginis utero in præsepe, à præsepi ad baptismum, à baptismo ad crucem.* W. Fon thero ginuhtit thes herzen sprihhit ther mund, *ex abundantia cordis os loquitur.* Tat. Fon jungendi, *à juventute.* Otf. Fon henti unsero fianto, *à manu nostrorum inimicorum.* Tat. Fona Romu, *à Roma.* Otfrid. In erda fone mennisgen also in himile fone den engilen, *in terra ab hominibus, sicut in cælo ab angelis.* *Otfrid.* apud *Lamb.*

Ana, an, anne, ane, *in.* Thin einvualdlicheyt skinet an allon thinon werkon, *simplicitas tua ostenditur in omnibus tuis operibus.* W. Scona bistu an reynon gethankon. Thu wunderost thich thero *virtutum* thie thu ane mir scouwest. Ande alle thiu *officia humanæ naturæ* anne thir haues. W. Hie selbo an thesaro middelgard menniski antfeng flesk endi lichamon. C. C. That n'ist bi werkon minon, sundar rehto in uuaru bi thineru genadu, *hoc non fit per opera mea, sed profecto per tuam gratiam.* Otfr.

Wither, vuider, *contra, adversus*: ut, ther mit mir nist, ther ist uuidar mir, *qui non est mecum, contra me est.* Vone thiu hauon ich thich bewaret *angelicis præsidiis* wether themo diwel. W. Min muother kind vuchtan wither mir. W. Ik fullistiu ju vuider them fionde. C. C.

Bi, *juxta, prope, ad, in, per*: ut, withene thine zigan bi them Herebergen thero herdon, *pasce hædos*

hædos tuos juxta tabernacula pastorum. w. Bi himile them habon. *C. C.* Bi Noes tideon, *in temporibus Noæ.* Ni suerie nio man.

After, *per, in, secundum*: after juuaremo gilouben uuese ju, *secundum fidem vestram fiat vobis.* Tat. After geuuonu, *secundum consuetudinem.* Tat. I. 3. Nu willo ich hind suochan after thero burg, *nunc quæram illum per urbem.* w. After them vuihe, *per templum*, vel *in templo.* *C C.* Nu scal ik ju sendan after theson landskipie so lamb under vuluos, *nunc mittam vos per banc terram* vel *regionem, sicut agnos inter lupos.* *C. C.* Muotun gi Israhelo edili folcon adelean after iro dadeon, *vos judicabitis nobilem* [peculiarem] *populum Israeliticum secundum sua facta.* *C. C.*

Uffa, upha, upho, uppan, *supra, super*: ut, thie ther gesezzet sint upha guldinon fuozon. w, Thin vahs is samo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad. w. Uppan enon berage them hohon. *C. C.* Vide infra *oba.*

Uz, uze, uzen, uzzen, vuzan, *ex, extra*: ut, sihet uz then uenstron. w. Ich bim uze minen roche gestophan. w. Uzen then seluon wordon driuphet thiu mirra. w. Ich schenkan thich most uzzen ruoduon ephelon. Uzan thero landsheffi, *extra regionem.* Tat.

Fore, vore, fora, furi, *præ*: ut, min *sponsus* is hough under anderen heyligon, samo hough Libanus is fore anderen bergon. w. Thu scalt furi allon wesan vuibou giuuihid. *C. C.* Fore, vore, fora, significant etiam *ante*: ut, vore thero porte, *ante portam.* Er ferit fora Christe, *præcedet ante Christum.* Otfr. Significant quoque *a, ab, de*: ut, samo thie duuan in then luzzeron wazzeron cunnon *prævidere adventum accipitris.* And sich vore himo bewaran. w.

For, *a, ab, de*: ut, bithiu sculun gi thar lethes filo for vuerold cuningon vuities antfahan. *C. C.* Sia bigunnun sprecan under him huo sia mohtun so craftigna for enan clibe vuurpin. *C. C.* For etiam significat *coram*: ut, so huie so ini thon forlognit liudio barno helitho for thesaro heri, so duon ik an himile so self thar upp for them alvualdon. *C. C.* For thero mikilun menigi. Wolan ina for ogun Cristes bringan. *C. C.* Fora allemo folke, *coram omni populo.* Tat.

Teforan, *coram*: ut, ni sculun gi suinon teforan juuue merigriotun macon. *C. C.*

Af, aua, aue, *à, ab, abs, de, è, ex*: ut, gihui ni hetis thu vuerthan af theson stenon brod. *C. C.* Vuarpan thena seo innan angol an uthion, enni upp giton fisk af fluode, *jecerunt hamum intra mare in fluctibus, & levarunt piscem ex aqua.* C. C.

Vuid, *à, abs*: ut, dribun vuid selbun thena suno drohtanes. *C. C.* Cum verbo Vendendi aut emendi significat *pro*, vel *propter*: ut, nam im thuo that is silubar an hand thriti scatto that man im er vuid is thiodne gaf, *tum in manum accepit triginta nummos, qui ei traditi sunt pro suo rege.* C. C.

Tegegnes, *contra*: ut, thuo habda est is vuord garo engil thes alvandes thero idisi tegegnes. *C. C.* Thuo hiet ina mohtig Crist gangan im tegegnes. *C. C.*

At, *à, ab, inter, in, apud, ad*: ut, hie im selbo gibod that sia at enigon inan meda ni namin diuria methmos, *illic ipse præcepit illis, ne à quoquam mercedem, aut probrosa munera acciperent.* C. C. Geng im thuo Godes egan bern an them gast seli; hie im oc at them gomon vuas, iac hie thar gicudda that hie habda thar craft Godes. *C. C.* Quat that simla allara erlo gihuilic erist scoldi geban at is gomon that besta lith .... hetis for thit man no folc alles thines vuines that vuirista thina ambahtman erist bringan at thinon gomon. *C.C.*

Mid, midi, med, mit, met, *cum*: ut, Andradan diop vuater thuo hie dribon gisah thena vueg met windu, *metuebant à profundo, cum viderent fluctum vento agitatum.* Thiedo drohtin antfeng ina mid is fadmon. *C. C.* Mit then saligon selon, *cum beatis animis.* Otfrid.

In, *in*: ut, in thinemo gardon is *mirrab* mit allen then hereston saluon. w. In dagon eines kuninges. *Otfr.*

Innan, *intra*: innan mir. *Otfr.* So sliumo so ich gehorta thia stimmun thina, so blidta sih ingegin thir, thaz min kind innan mir, *quam primum audivi vocem tuam infans meus intra me de te lætatus est.* Otfr.

Ir, ur, *ex.* Tho quam boto fona Gote engil ir himile, *tum nuncius à Deo venit angelus ex cœlo.* Otfridus.

Ingeging, ingegin, *adversus, contra*: al thiu burg gieng ingeging themo Heilante, *tota civitas exiit obviam Jesu.* Tat. cap. LIII, 10. Scalca liofun ingegin imo, *servi occurrerunt ei.* LV, 6.

Obo, *supra*: gisah thas sueizt lachan, thas dar uuas oba sinemo haubit, *& vidit sudarium, quod fuerat supra caput ejus.* Tat. CCXX, 4.

Untar, zuisgen, *ad invicem*: tho quadun sume fon sinen jungiron untar in zuisgen, *dixerunt ergo quidam ex discipulis suis inter se invicem.* Tat.

Fram, *à, ab*: ut, framgengit from themo fater, *procedit à patre.* Tatian. CLXXI. 1.

Caput Undevigesimum.

De præpositionibus in compositione, quæ extra compositionem raro, aut omnino non leguntur.

I. PRÆPOSITIONES in compositione sunt, quæ sequuntur: at, un, * int, unt, and, ant, er, ir, it, itu, ita, uolle, ful, far, ord, ord, mis, fram.

At, az, *ad*: at, az, in compositione respondet Latino *ad*: ut, atstantu fora Gote, *asto ante Deum*. Tat. II. 9. Sic atstantenti, *adsistens*. CLXXXVII. 4. Atqueme richi dinaz, *adveniat regnum tuum*. At-pim, *præsto sum*. Gloss. B. 36. alias, at henti pim, *præsto sum*. *Anglice*, **I am at hand**. Az ist heitarer tagastern, *adest clarus Lucifer*. Hymn. IV. 2. Az uuis uns truhtin, *adesto nobis domine*, Hymn. XVI. 6.

† Un: ut in unkusti, *incastus*. unholda, *perfidus*, emphaticè *diabolus*. unsamft, *difficilis*. uneben, *inæqualis*, *asper*. unbarig, unberenti, *sterilis*, *infœcundus*. unreht, *iniquus*. unbewollen, *immaculatus*.

Int, unt: ut, intsperran, *reserare*. Intuan, untduan, *aperire*. Untduo mir min suester, *aperi mibi soror mea*. Intteta then buoh, *revolvit librum*. Antworte intphanganemo, *responso accepto*. Intluchan, *pandere*. Intbindan, *solvere*. Untfingan, *recipere*. Untwichan, *declinare*. *decedere*. Andlucan, *aperire*. Antfengan *prebendere*. Anthebban, *sustinere*, *supportare*. Antlingan, *respondere*.

‡ Er, ir, ar: ut, erkoren, *electus*. Erqueccan, *vivificare*. Ercumen, *obstupescere*. Ich mich erquam, *obstupui*, erquam er, *obstupefactus est*, irquam ir, *obstupuit*, arquamun alle, *stupuerunt omnes*. Erhugan, *recordari* Erwelen, *eligere*. Erhahen, *crucifigere*. Erougan, *ostendere*. Irfulter, *impletus*. Irlosta, *redemit*. Arfirren, *auferre*. Arrofen, *exclamare*. Arlosan, *liberare*. Arferan, *discedere*. Arstandan, *exurgere*. Arstarban, *mori*. Arrekan, *interpretari*. Arfuoran, *discedere*. Argangan, *consumere*.

And, ant, v. int, unt.

¹ It, ita, itu, in compositione valent, ut RE *Latinorum*: ut, itaruchen, itruchen, *ruminare*. Itlones dag, *dies retributionis*. Tat. Itporan, *renatus*: ut, itporan wird, *renascitur*. Hymn. *Anglo-Saxones* autem loco it, adhibent eð in compositione: ut, in eðnipan, *renovare*. Eðʒyldan, *remunerare*. Eðiæcan, *repetere*. Aliquando tamen simplicis adauget significationem: ut in itmalen, *solennis*; in itmalemo taʒe ostronon, *in die solenni paschæ*. Tat. XI. 2. Inde, itmalen taʒ. *dies festus*. After thero giuuonu thes itmalen tages, *secundum consuetudinem diei festæ*. ibid.

Uolle, ful: ut in uollecuman, *pervenire*. Uollewarden, *perducere*. Fulgangan, *perficere*.

Ord, ord: ordfrumo, ordfrumo, *æternus*, *carens principio*.

² Far: ut in farloran, *perdere*. Farlust, *perditio*, *mors*. Farstandan, *resistere*.

³ Mis in compositione errorem vel defectum denotat: ut in mislichan *displicere*. Forsan deducenda est hæc præpositio à verbo, missen, *carere aliquâ re*, *per negligentiam erroremve à scopo suo aberrare*, *rem propositam non assequi*, *vel quæsitam non invenire*: ut, mistun thes kindes, *non invenerunt puerum*. Otfr. Hinc *mis*, vel *missi* plurimum in compositione significat naturalem, vel moralem aliquem defectum, vel errorem, aut aliquid semper deesse: ut in missidat, *peccatum*; missiiangen, *errare in judicando*, *aut eligendo*; missigiangen, *à rectâ viâ aberrare*; missitruwan, *diffidere*. Ab hoc *mis* vel *missi Franco-Theotiscorum*, provenit *Franco-Gallorum* MES: ut in mécontent, mépris, médire, pro mescontent, mespris, mesdire, *&c.*

Fram: solet illud fram sive adverbium, sive præpositio sit, sive conjunctum cum verbo, sive ab eo separatum, idem valere, ac Latinum *pro* in compositione: ut, framquam gibot, *prodiit edictum*. Tat. V. 2. Framgengit fram themo fuater, *procedit à patre*. Tat. CLXXI. I. Framsazta in andera ratissa, *proposuit illis aliam parabolam*. LXXIII. I. Giang *Pilatus* zi in tho fram, *processit tunc Pilatus ad eos*. Otfr. IV. 24, 21. ut, Framdihen, *prosperari*. Unde, framdihet elliu dei der boum bringet, *& omnia*, *quæ arbor illa fert*, *prosperabuntur*. *Otfr.* apud *Lamb.* Fram autem, quod in compositione progressum & incrementum denotat, videtur derivatum potius ab adverbio fram, quod, ut apud *Cimbros*, *prorsum*, *antrorsum*, significat: ut, thiu gigieng fram in managa taga, *hæc processerat in diebus multis*. Tat. VII, 9. verum cap. II, 2. Inti beidu framgigiengun in iro tagun, *& ambo processissent in diebus suis*. Hisce addas eban, eben, quod in compositione *con*, *co*, *cor*, Latinorum significat: ut, in eban uuircen, *cooperari*.

* *Goth.* **ANA**, **ΠΝΑ**, *Sax.* anð:. † *Gothice* ² *Goth.* **FANK**. *Sax.* fop:. ³ *Goth.* **MIS**. *Sax.* **ΠΝ**. *Sax.* on:. ‡ *Cimbrice*, or vel ur. ¹ *Sax.* eð:. mir. Vide Grammat. *Anglo-Sax.* cap. XIV. r. 30.

CAPUT VIGESIMUM.

De interjectionibus.

INTERJECTIONES *execrantis*, vue, vuah, *va*: ut, vue vuarth thi Hierusalem, *va tibi Hierusalem. C. C.* Boreales *Angli* dicunt, wa wurth thee, *va tibi.* Vuah vuarth thesaro vueroldi, quat hie, ef thu iro scoldis giuuald egan, *va mundo, inquiit ille, si tu illum gubernares. C. C.*

Demonstrantis. Vide adverbia *demonstrandi.* Ut in aliis linguis, ita in *Franco-Theotisca* colligantur in ordinem interjectiones Admirantis, Lætantis, Dolentis, Abominantis, Ridentis & Deridentis, Vocantis & Silentii, Jubentis, Exclamantis, Minantis, *&c.* quas brevitati consulens omitto.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

Continens regulas quasdam Syntaxeos, & nonnullas observationes Linguæ Francicæ *genium & ingenium amplius explicantes.*

I. COMPARATIO in Linguâ *Franco-Theotiscâ* duobus modis exprimitur, ut apud *Latinos*; vel per conjunctionem *than* vel *thanne*, quæ *quàm* significat; vel per ablativum nominis rem minorem in comparatione significantis: ut, thiu suoze thinere *gratiæ* is bettera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thiu genatho thines *evangelii* suozer is than thiu *austeritas* thero ewo. w. So mikilu is hie bettera than ik, *tanto me præstantior est. C. C.* Wanda also thaz gold diurer is thanne eynig ander gesmithe, *nam quemadmodum aurum charius est ullo alio metallo.* w. Bezzere is thiu suoze mines *evangelii*, thanne thero aldon ewon *asperitas.* w: Bettere sint thine spune, than ther win. w. Wanda bezzere sint thine spune themo wine. Willeramus.

II. Adjectiva Superlativi gradûs in constructione posita regunt genitivum: ut, thuo vuas endigo allaro manno thes vuisosten, *tum vitam finivit omnium hominum sapientissimus. C. C.* That is egeslicost allaro thingo forohlicost firio barnon, *id omnium est maxime terribile, & metuendum hominibus. C. C.* That hus Godes allaro vuiho vuunsamost, *Domus illa dei omnium sacrorum maxime delectabile. C. C.* Sic legitur, cuningo craftigost. Vuiuo sconesta; gumono besta; Barno rikiost. *C. C.* Adam thero gomono vuas manno eristo. *Otfr.*

III. Nomina distributiva & partitiva, & distributivè & partitivè posita regunt genitivum: ut, so war so ir joh eynega juwera geluchon vindet, *ubicunque aliquam vestrarum sodalium inveneritis.* w. Was hiro aller egelich mer vane himo kunde gesagan, *quid quisquam illorum* (vel *unusquisque illorum*) *mihi de illo posset indicare.* w. Her allero jegelich hauet sin suerd an handon, *illorum omnium quilibet tenet gladium suum manu.* And hero neheyn ni lazat sin suerd van sinemo thihe, *& illorum nemo dimittit* [*solvit*] *gladium à femore.* w. Ande sie negheyn gethinga ne hauon an him selbon thurgh eynega hiro woledada, *& nullam fiduciam in seipsis reponunt propter ullum suorum bonorum operum.* w. Hiro nehein ne is unbarigh, *earum nulla est infœcunda.* w. In einemo thinero ougan, *in uno oculorum tuorum.* w. Thaz leith ich thurgh einan jegelichan thinero *doctorum*, *Hoc passus sum gratiâ uniuscujusque tuorum doctorum.* w. Sefzogh sint therro cuninginnan, aghtzogh sint thero keuese, *sexaginta sunt reginæ & octoginta concubinæ.* w. Ih bin ein thero sibino thero Gotes drut botono, thie in sineru gisihti sint jo stantenti, *ego sum unus septem dei nuntiorum qui in conspectu ejus semper stant.* Otfr. Ther man ther giuet thusent siluerinero penningo, *homo, qui dabit mille nummos.* w. Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent.* Sagda suothlico huo iro suno scolda obar thesan middulgard managon vuerthan sumon te fulle sumon te frobro firio barno, *sane prædixit, ut illius filius quibusdam hominum offendiculo, quibusdam vero consolationi futurus esset per hunc terrarum orbem. C. C.* So duat liudeo so huilic so thes herren vueli huld githienan, *sic omnis facit,* [vel *singuli sic faciunt*] *qui domino fideliter servire velit. C. C.* Allaro barno gihuilic, *hominum unusquisque. C. C.* That hie unreht gimet odrum manne, *ut injustum faciat aliis hominibus. C. C.* Than fuorun im ok fan Hierusalem thero jungrono tuena, *tum ab Hierosolymâ ad illum profecti*

sunt duo discipuli. C. C. Quat that hie vuari gisendid tharod that hie thar gimanodi manno gihuilican thero hobid scatto, *dixit se eò missum fuisse, ut à singulis peteret pro capite nummum.* C. C. Andreas endi Petrus farlietan all samod so huat so sea bi thero aho habdun giuuûnnanes, *Andreas & Petrus nihil non facultatum, quas acquisiverant, juxta mare prorsus reliquerunt.* C. C. That sia bi thes vuateres stade iro aldan fader farlietun, endi all that sia thar fehes ehtun, *ut patrem suum senem, & quicquid bonorum possiderent, juxta lacus oram relinquerent.* C. C. Endi ni latat thes melmes vuiht folgon an juuuon foton, ac scuddeat it fan juuuon scohon, *& ne sinite quid pulveris vestris pedibus adhærere, sed excutite illud à calceis vestris.* C. C. Endi harmes filo giuuirkeat, *& multum mali facit.* C. C. Filu thesses liutes in abuh irrentes ist er ze Gotes henti vuola therenti, *multos ex hoc populo in iniquitate errantes bene ad manum Dei reducet.* Otfr.

IV. Multa adjectiva, ut quæ reatum, meritum, plenitudinem, *&c.* significant, genitivo gaudent: ut huat vuilleat gi Iudeon thes adelian te duome ef hie dodes nu vuirdig bi sulicon uuordon; that vuerod all gisprac folc Iudeono that hie vuari thes ferahes scolo, vuities so vuirdig, *quid? vultis ne, ô Judæi, hunc condemnare, si modo ob talia verba mortis dignus sit: omnis multitudo, & populus Judæorum respondit, quod mortis reus, & supplicii dignus esset.* C. C. Antfahat ina than eft under juuua folcscepi, ef hie si is ferahes scolo, im so adeliat ef hie si dodes vuerth, *tum si mortis est reus, recipite illum inter vos, & condemnate illum si mortis dignus est.* C. C. Nu ik mid theson liudon ni mag findan mid thius folku that hie is ferahes si furi thesaro scolu sculdig, *jam vero non possum invenire cum hoc populo, & plebe, quod coram hâc multitudine* (vel *conventu*) *mortis reus sit.* C. C. Guate thegana Gote thiononte, joh vuisdomes folle, *boni servi deo servientes, & pleni sapientiæ.* Otfrid.

Adjectivum absolute positum fit substantivum, & ut tale, regit genitivum. Sic Tat. I. 2, Uzzan sin ni uuas uuiht gitanes, *sine ipso factum est nihil.*

V. Verba recordandi, & obliviscendi, expectandi, precandi, tentandi, curandi, cognitionis, & sensûs, admirandi, custodiendi, fruendi, & gaudendi, liberandi, & dimittendi, inveniendi, & per. cupiendi, implendi, regunt per elleipsim genitivum; ut sequentia docent.

Verba recordandi & obliviscendi: wir gehugon thinere spune, *memores sumus uberum tuorum.* w. Wille ich jemer gehugan thero sinero micholon genathon, *semper recordabor magnæ illius gratiæ.* Gehuge aller thickest min, gehuge ouch minero wundora. w. Wollent sie erhugan *propriæ fragilitatis.* w. Min niet vergezzanne hauest, *non oblitus es mei.* w.

Precandi: thes bidden ich, *hoc rogo.*

Tentandi: so is oc an buokon gescriban, quat hie, that thu ni scalt herren thines fandon thines frahon, *pariter scriptum est, inquiebat ille, quod Herum, & dominum tuum non tentabis.* C. C. Te hui vuarlogan, quat hie, fandot min, *hypocritæ, inquit ille, cur me tentatis?* C. C.

Curandi: wanda thu veychenes, ande gelichnisses niet ne ruochest, *quia fraudem, & simulationem non curas.* w. Min ruochest, *me curas.* w.

Cognitionis & sensûs: iof thu thines selues niet bekennes wiuo sconesta, *si te ignoras, mulierum pulcherrima.* Ich ne warth niet innena thero *donorum,* thie thir thin *sponsus* hauet *collata, Non percepi dona, quæ in te contulit sponsus tuus.* w. Nu werthet her thes wola innane, *nunc rectè percepit hoc.* w. So her thes innena werthet, *si resciverit hoc.* Her thes innen is worthan, *rescivit hoc.* Vuas im thie landes vuard an fastunnea fiortig nahto manno drohtin so hie thar muoses ni anbet, *custos terræ hominumque Dominus jejunaverat quadraginta dies, adeo ut ne quidem cibum gustaret.* C. C. Nu ic ju scal seggean, that ic an thesaro vueroldi ni mot mid mannon mer muoses anbitan furthor mid firihon, er than gifullid vuir thit himilo riki, *nunc vobis dicam me non amplius in hâc vita cum hominibus cibum gustaturum, donec regnum cœlorum completum fuerit.* C. C. Thine friunde horechent gerno thinero stemma, *amici tui avidè audiunt vocem tuam.* C. C. Thie ni vuoldun Cristes gerno gihorian, *qui non voluerunt Christum studiosè audire.* Do wir thes wara, *videamus hoc.* w. Dot wara thes cuninges, *videte regem.* w.

Admirandi: thu vuunderest thich thero *virtutum.* thie thu ane mir scouwest. w. *Ecclesiam Christi* thie ich er *detestabar* therro ne magh ich mih nu volle wunderan. w. Thu wunderest thich thero genathan thiu mir geschehan is. w.

Custodiendi: Thie thes wingardon huodent, *qui vineam custodiunt.* w. Thes Cristes grabes huaten, *Christi sepulchrum custodire.* Tat. Huatta des kindes, *custodivit puerum.* Tat. Ich duon sin seluo allizana wara, *illam semper ipse observo.* w.

Fruendi & gaudendi: Agleto bad that wib Crist, that siu iro barnes forthbrucan muosti, *statim mulier petiit Christum, ut natâ suâ frueretur.* C. C. That vuib faginoda thes that siu iro barnes forthbrucan muosti, *mulier in hoc gavisa est, quod filiâ suâ fruitura esset.* C. C. So nu thes thinges mugun mendean mancunni, *hoc nunc gaudendum est humano generi.* C. C.

Liberandi & dimittendi: That sia drohtin sundeono tomie, *ut Dominus illam à peccatis liberet.* C. C. That thu sia af sulicon suhteon atomies, *ut illam tu liberes à talibus affectibus.* C. C. That ju vualdand God lethes alate, *ut Deus vobis peccatum dimittat.* C. C. Ef gi than vuelliat alatan liudio gihuilicon thero sundiono thia sia vuid ju selbon hier furetha giuuirkeat, *si vultis singulis peccata dimittere, quæ in vos ipsi irati faciunt.* C. C. Endi alat us hebanes vuard menegaro mennsculdio, *id est,* FIRIN VUERC managaro mennsculdio. *nam paulo post sequitur.*

sequitur. Ef gi than vuelliat allatan liudeo gihuilicon thero facono endi thero sundiono, than alatit ju vualdand God fader alomahtig FIRIN VUERC MIKIL managero mennsculdio. C. C.

Inveniendi: ich suoghta hin and ne vand sin niet, *quæsivi illum, sed illum non inveni.* w.

Legitur tamen, fundan mich thie waghtara; &, of ir minen wino vindet. w.

Percupiendi: Ef hie latit ina is muod spanan, that hie ir beginne thera gernean, *finit se in id adeo affectum esse, ut illud percupiat, vel percupere incipiat.* C. C. Thuo vuilda sia after iro vuilleon, hiet that siu vuihtes than er ni gerodi for them gumscipie neuan that man iro Johannes an thero hallu hobid gabi alosit fan is lichamon, *tum direxit illam secundum suam mentem, jubens ut nihil tunc efflagitaret coram omnibus, quin ut sibi in aulam* (vel *cœnaculum*) *adferretur caput Johannis à corpore truncatum.* C. C.

Implendi: ni fullit er sih vuines, ouh lides nih eines, *non implet se vino, neque icerâ.* Otfr.

VI. Verbum etiam adsciscit genitivum per elleipsin, quando pars significatur nomine totius: ut, huem ik hier gebe mines muoses, *cui hic daturus sim de edulio meo.* C. C. Nam hie after thiu thes muoses for them mannon, endi gaf is themo menscathen Iudase an hand, *postea de edulio sumpsit in conspectu omnium, & frustum tradidit scelesto latroni Judæ. Franco-Galli* maximè adhuc affectant hoc loquendi genus: ut, donnez moy du pain; voulez vous boire du vin; au quell je bailleray icy de ce que je mange; apres il prist de ce qu'il mangoit en presence du monde qu'il y étoit, & en donna au mechant traitre Iudas.

Hisce addas verbum Ahtean, cujus significationem simplicem extra Syntaxim nondum satis assecutus sum: ut, mi sculun Iudeono noh unscildigna erlos bindan.... ahtean mines aldres eggion scarpon, *Judæi me innocuum vincturi sunt, & occisuri mucronibus acutis.* C. C. Sagda im an suefna slapandion on naht bodo drohtines that that barn Godes slidmuod cunning suokean vuolda ahtean is aldres, *noctu angelus Domini illi dormienti & somnienti dixit, quod Rex crudelis infantem quæreret ad illum occidendum.* C. C. Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes se cuning, hie vuelda is ahtean. *Herodes, qui voluit eum occidere, nunc mortuus est, inquiit ille.* C. C.

VII. Verba acquisitivè posita, ut & verba indicandi, dandi, fidendi, gratias agendi, promittendi, auxiliandi, & id genus plurima, regunt Dativum: ut, thu thir Hereberga machost, *tu tibi tabernacula facis.* Ther cuning Salomon machoda himo seluemo eynan disk thes holzes van libano, *mensam sibi fecit rex Salomon de ligno Libani.* w. Ich stuont uph thaz ich minemo wino untdade, *surrexi, ut aperirem dilecto meo.* w. Thir sinemo herren wirchole, *qui domino suo operando acquirat.* w. Kunde mir, sage mir, *indica mihi, dic mihi.* w. Thie ich thir giuon, *quæ tibi dabo.* w. Ne gelounon ich minere *virtuosæ constantiæ.* w. Willon ich himo thancan, *gratias illi agam.* w. Thicco gehiez her mir sine cuomst *per prophetas, Sæpe adventum suum mibi promisit per prophetas.* w. Nu helphe wir hiro thus, *nunc illi sic auxiliemur.* w.

VIII. Verba docendi duplicem accusativum amant: ut, thar lernostu mich Drohtines gebode, *ibi me doces mandata dei.* w.

IX. Verbum vuerthan, haud secus ac verbum substantivum apud *Latinos*, duplici dativo gaudet: ut, mah hie mid is lerun vuerthan helithon te helpu, *eruditione suâ potest esse hominibus adjumento*, vel *commodo. C. C.*

X. Ut in veteribus linguis septentrionalibus à nominibus primitivis alia ejusdem significationis deducuntur peculiari terminatione formata, (ut supra cap. III. r. 16 ostendimus;) sic observandum est idgenus nomina, maxime in auctoribus poëticis, inter legendum occurrere, præsertim in codice Cottoniano: ubi legere est, mundburd, à mund, *protectio, patrocinium*: ut, liudscepi, à liud, *gens, turba, populus*: ut, that vuarth thuo all mid vuordon Godas fasto bifangan, endi gifrimid, after thiu huilic than liudscepi landes scoldi vuidost giuualdan.

Folcscepi, à folc, *populus*: ut, vuas im vuilleo mikil, that hie sulic folcscepi frummean muosti, that sia simla gerno Gode thionodin. Antfahat ina than, under juuua folcscepi im so adeliat.

Erlscepi, ab erl, poetice *homo, vir*: Thuo thiu magat habde ge thionnot ti thanke thiodcuninge endi allon them erlscipie, &c.

Gumscepi, à gum, *homo*: Hiet that sia vuihtes than er ni gerodi for them gumscipie neuan that man iro Iohannes an thero hallu hobid gabi alosit fan is lichamon. Gruotta sia for them gumscipie. Thar scoldi, fan Bethlehem cumen riki thi rihtan scal Iudeono gumscepi.

Heriscipi, à heri, *exercitus*, & poeticè *multitudo, turba*: thuo reop all saman heriscipi Iudeono, thiu mikili menigi.

Landscepi, à land, *regio, plaga*: nu vuelliu ik te vuaron hier manan huat ik menda that gi mina hiubat ouer all thit landskepi lera forstandan.

Bodscepi, à bod, *præceptum, mandatum*; thuo vuarth fan Rumuburg rikeas mannes ober all thesa irmin theod Octauianes ban endi bodscepi ober thia is bredan givuald cuman.

Hugiscefti, à hugi, *cogitatio*: that gi vuitan muotun an juuuon hugisceftion that mikil girunt.

XI. Observandus est elegans usus, in linguâ *Francicâ*, verbi duon, *facere*, haud multum discrepans ab isto verbi doen, *vel* don, apud * *Anglo-Saxones*; & Do apud *Anglos*; cujus ope evi-

* Vide Gammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, caput XVI. regul. 26.

Z tatur

tatur ejuſdem verbi in una ſententia repetitio, quâ aures offenduntur: ut, ther hals, ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thie ſtemma uz, ſamo duont doctores tui, ſie ambectent themo liude *cibum vitæ*, and ophenent himo the doychene thero geſcriphte; *Ang.* **the neck drawes the meat into the belly, and alſo drawes the voice out, as thy doctours DO, who miniſter the meat of life unto the people, and open unto them the myſteries of the ſcriptures.** *Crocus* liesket thaz brinnende fiever, ſamo duot *charitas* ſiu liesket multitudinem peccatorum: **Crocus quencheth the heat of a feaver, ſo DOTH Charity, which extinguiſheth a multitude of ſins.** Alſo thiu *lana, quæ vertenda eſt in purpureum colorem*, zaller eriſt ze ſamene gebunden wirthet, ande thar nah geleget in thie *canales*, thar ſiu genezzet wirthe, ſamo duont thine *filii, configunt timore meo carnes ſuas* and nitherent ſich in *canalibus humilitatis*: **As wooll, which is to be dyed into a pourple colour, is firſt of all bound together, and then laid in chanells, where it is moiſtned; ſo DO thy ſons, they unite themſelves together in my fear, and then debaſe themſelves in the chanells of humility.** Hiz ne verid nie ſo niet, ſo hiz eer deda, **it doth not go now ſo ill as it DID formerly.** Sihes thu wie hir tha ouene ſted ze then linebergon, ſo her ſprechan wila ze then, thie nithana ſint, and ſih nah hin neygent? alſo deda unſer drohtin *per viſcera miſericordiæ ſuæ viſitavit nos oriens ex alto*: **Seeſt thu how he ſtands above at the railes, and ſpeakes to thoſe, who are below, and bowes unto them? So DID our Lord, riſing on high out of the bowells of his mercy, viſit us below.** Ande wie hough is *eccleſia de gentibus*, thiu ther er was *deſerta*, ande *derelicta adeo per idololatriam*, ande nu ilet *virtutum greſſibus de deſerto infidelitatis* alſo *plebs Iſraelitica* deda *per deſertum ad terram promiſſionis*: **And how high is the Church of the Gentiles, which was deſerted, and relinquiſhed by God for Idolatry, and now haſtens from the wilderneſſe of infidelity with virtuous paces, as the people of Iſrael DID through the deſert to the land of promiſe.** Bidun allan dag that vuerod for them vuihe, vundrodun alla bihui hie thar ſo lango lot ſaligman ſuitho fruod gumo frahon ſinan theonon thorfti, ſo thar er enig theſno ni deda; **The multitude waited all the day before the temple, and all wundered that the bleſſed, and very wiſe man ſhould have occaſion to ſerve his Lord ſo long, as never any man DID before.** Endi alat us managaro mennſculdio alſo vui odron mannon duan: **And forgive us our manifold ſins, as we DO to other men.** Vui quamun hier an moragan, nu ni gibis thu us ſcatte, than mer thie thu them odron duos; **We came hither in the morning, but thu wilt give us no more money, than thu doſt to others.** Than ſcedit hie that farduanun mann thia farvuarahtun vueros an thia vuiniſtrun hand, ſo duot hie oc thia ſaligun an thia ſuidrun half: **Then he will ſeparate the loſt and ſinfull men on the left hand, as he will DO the bleſſed on the right.** Supra diximus haud diſſimilem uſum obtinuiſſe verbi don apud. *Anglo-Sax.* extat exemplum *Marc.* VIII. 6. *Et dabat diſcipulis, ut apponerent, & appoſuerunt turbæ*: and ſealde his leorningcnihtum ꝥ hig toforan him aſetton, ⁊ hig ſpa dydon: **and he gave to his diſciples, that they ſhould ſet before them [the multitude] and they DID ſo.** Peculiaris etiam videtur iſta phraſis DUON WARA, *obſervare, conſiderare, videre.* Ne duont thes niet wara *nolite hoc conſiderare.* Duo wara, *obſervate.* Duot wara thes cuninges, *videte, aſpicite regem.* Thaz ich wara dada of ther wingarda an bluothe wara, *ut viderem ſi floreret vinea.* Do wir thes wara, *videamus.* Ich duon ſin wara, *ego eam obſervo.* Hactenus de peculiari uſu verbi duon apud *Franco-Theotiſcos*; ſed an more *Anglorum* iſtud præponunt aliis verbis ad circumſcribendum tempus indicativi præſens, imperfectum & perfectum, ut in ſequentibus, **DO you love me**, *amaſne* (vel *amatiſne*) *me.* **DID you ſay it**, *dixiſtine hoc*? **I DID ſtrike him, while he was a writing**, *feriebam illum, dum ſcriberet*; vel *ſcribentem percuſſi*; nondum ſatis compertum habeo.

XII. Sequentem modum loquendi à *Franco-Theotiſcis* deductum retinent adhuc *Franco-Galli.* Thiu *concordia utriuſque populi in unâ fide*, thiu cumet van themo gaue minero hande; *L'accord de deux peuples dans une foy, il vient du don de ma main.* Thiu ſteiga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan, thiu is ruod, *le chemin qu'on doit paſſer pour aller à la table, il eſt rouge.* w. Thie ſuulc thar the disk upha lagh, thie waran ſilverin, auor thiu lineberga, thiu was guldin: *les colonnes ſur les quelles la table eſt appuyée, elles etoient d'argent, mais les baluſtrades, elles étoient d'or.* Alle thiu genatha thie ich thir hauan beheizan, thiu ne wirthet er nieht volliglico geleiſtet, er ich geſtygan uphan then palmboum, ich meino an that cruce: *toutes les graces, que je vous ay promiſées, ne ſeront pas accomplies entierement, devant que je monte ſur le palmier, c'eſt à dire, ſur la croix.*

Quinimo ut phraſin *Theotiſcam* in multis retinent *Galli-Francorum*, & *Normannorum* nobiliſſima progenies, ita verborum *Theotiſcorum* haud exiguus numerus in linguâ *Gallicâ*, ut & in *Italicâ* quamvis tot tantaſque mutationes ſubiit, adhuc ſuperſunt. En nonnulla, utriuſque linguæ, quæ originem *Theotiſcam* manifeſtè præ ſe ferunt.

VOCA-

VOCABULA nonnulla GALLICA, & ITALICA,

Quæ ab antiquis Lingg. *Septentrionalibus* accersita Alphabetico ordine disponuntur.

ADdobber, antiquum *Gallicum*. *Ital.* addobbare, *ornare*, *adornare*; proprie de vestium ornatu; *Island. Scand. Saxon.* **at dubba, dubban**, *equitem creare*, vel *ad honorem equitis aliquem solenniter provehere*. Inde, quod equitem creatum vestimentis & armis splendidis ornare solebant, *addobbare* in speciali sensu, *adornare*. *Addobbare* autem sic deducit pro more suo *Menagius*, *duplex*, *duplus*, *dupus*, *dobo*, *dobbo*, *dobbare*, ADDOBBARE.

Aggrappare, grappare. *Ital. unguibus* vel *uncis arripere*. olim apud *Franco-Gallos* grapir, unde grapin, *harpago*, *uncus*, à veteri Septentrionali gripan, *Sax.* ʒpipan, *Francicè* gripan, *Cimbrice* **at grypa**, *rapere*, *arripere*; & non ut *Menagius*: Da *adrepere*, *repere*, *grepere*, *grapare*, *adgrapare*, quo nihil tanti viri amplitudine indignius.

Airain, *Gall. æs*, *Franco-Theotisce* ar, *æs*; aren vel æren, *æneus*.

Aisceau, *petit hache*; *Franco-Theotiscè* acas, *securis*; *Allamanicè* acus; *Gothice* **AUIZI**: *Anglice* **ax**.

Alabarda, *Ital.* Hallebarde, *Gall.* **Halbard**, *Ang.* **Hallebard**, *Germ.* vox manifeste composita ex vetustis Septentrionalibus, quorum prius scribitur *Goth.* **λλh**. *Cimbrice*, **haul, holl.** *Sax.* healh, halh, heal, hæl. *Latino barbare* halla, *aula*, & bard vel barda, *securis*, *bipennis*.

Alesne, alene, *Gall. subula*; *German.* **aelsene, elsene.** *Anglo-Sax.* ale. *Ang.* **awl**; & borealibus *Ang.* **elsen.**

Aleu, *Gall.* aleu franc, vel franc aleu, à *Latino-barbaro allodium* vel *alodium*, quod ab adjectivo *Theotisco* all, quod in compositione *perfectionem*, *plenitudinem* & *præstantiam* denotat, & *Scando-Gothico* **lod** vel **lood**, quod *fundi proventum* & *fructum territorii annuum* cum usufructu significat. **ef madur sitr a orcfenne jordu Pa a landr drottin lod alla**, *sequis retinet illocatum prædium, ad dominum terræ pertinet omnis proventus*. ex cod. legum cit. à *Gudmundo Andreæ*, in Lexico suo *Islandico*. **Hafa ad heimela lodhalfa**, *dimidia pars usus fructus coloni est*. **Frostaþings lagen**, cap. 2, 3, cit. ab *Olao Verelio*, in indice suo veteris linguæ *Gothicæ*. Ex hisce constat **lod** vel **lood** esse vocem forensem *Gothicam*, *fundi fructum* vel *usum fructum* significantem, & denotare *lodium* duplicis generis; 1°. vel præstantissimum omnium, quod *allalod* facit, & comprehendit *prædium liberum*, cujus possessor dominium directum cum utili habet, & *usumfructum* cum proprietate conjunctum, & ab omni reditu & servitio immunem. unde **lood** à *Runolpho* in grammatica sua *Islandica*, κτῆσ' ἰδίων vertitur *proprietaria soli possessio*; 2°. vel minus præstans, aut minus perfectum, quando quis terram tenet non pleno, perfecto, & directo dominio, sed ut *usufructuarius*, vel *beneficiarius*, vel *feodatarius*, qui **halfa lod**, *dimidium lodii*, vel aliquam aliam ejus partem superiori domino, nomine reditus, solvit; aut, ut tractu temporis accidit, vice reditus, fructuum censum, vectigal, aut pensionom pendit; vel servitium nobile sive ignobile præstat, ut conditionem tenendi terram vel prædium. Prius *lodium*, dicitur *allodium*; & prædia ab omni redditu, censu & servitio libera, *terræ allodiales* vocantur. Posterius propriè constituit fœdum aut beneficium reditui, censui aut servitio subjectum. Hæc, pace maximorum virorum *Somneri* & *Bradæi* dicta velim, qui *allodium* ex *all*, & *had* derivandum censent, ut infra videbit lector.

Alte vel halte, *Gall.* Alto, *Ital.* vox castrensis, qua milites *gradum sistere* jubentur. *Germ.* **halt** vel **halt still.** *Angl.* **hold** vel **hold still.** A *Francico* holden. *Germ.* **halten.** *Sax.* healdan, *tenere*, *retinere*. Faire alte, *gradum supprimere*; faire faire alte, *jubere agmen subsistere*.

Ammutinare, ammutinarsi, *seditionem facere*. *Gall.* mutiner. Non à motu, ut *Octavius Ferrarius*, sed à vetere *Septentrionali* mot, *Sax.* mot & ʒemot, *conventus*, *concursus*; quod forsan à veteri *Gothico* **moti**, *contra*, *adversum*; quod convenire solent homines maxima ex parte ad aliquid mali opponendum vel impugnandum. Vel potius mot est verbale, à metan, *concurrere*; à mot denuo motan idem ac metan, *concurrere*, inde *mutinare*, & cum præpositione *ad*, ammutinare, *concurrere*; & in speciali sensu, *seditionis causâ concurrere* vel *ad seditionem faciendam convenire*.

Angoisse, *Gall.* Angoscia, *Ital. angor*, *anxietas*. *Sax.* anʒrumian, *angere*, *contristare*. Anʒrum, *tristis*, *sollicitus*. *Germ.* **angst.** *anxietas*, *animi angustia*. *Cimbrice*, **angr**, *dolor*, *mœror*. **angist**, *angustia*. **at angra**, *angere*. **at angrast**, *tristari*.

Aringo, *Ital. locus certaminis*. Primario *circus* sive *stadium* in quo equites hastis concurrunt, & per tralationem *forum*, sive *certamen oratorum*, in quo ingenio, & orationibus contenditur. Hinc verbum *rengare*, & *arengare*, & *aringare*, *orationibus in foro*, *comitiis*, & *senatu contendere*; *Gallice* haranguer, unde harangue *concio*, *oratio*; *Anglice* **an harangue.** A *rengare* etiam non tantum *locus concionis*, sed *pulpitum*, sive *suggestus*, renga & aringo & ringhiera appellatur. Quia etiam congressuri in stadio, & in foro dicturi, in ordinem, & seriem disponebantur, *Galli* formarunt nomen rang, quod *personarum* & *rerum ordinem*, & *rectam dispositionem* significat; & verbum ranger, *suo quæque loco disponere*. *Angl.* **a rank, to range.** *Aringo* autem, *Angl.* **a ring**, cum verbis *rengare* & *arengare*, omnia accersenda

da sunt à veteri *Gothico* ring vel hring. *Saxonice* hping, hpinc3, & ping; *Cimbrice* * hringr, & ringr, quod non tantum *annulum*, sed *Gyrum*, *circum*, *circulum*, specialiter *circulum hominum*, sive *spectatorum* & *auditorum coronam* significat; quod in Edda, manhring appellatur. Hinc communè dictum, a Ring oc a ring, de *causa*, quæ agitur in foro coram judice; & † slaa ring, aliquem *pugnaturum*, *concionaturum*, vel *vità privandum circulo includere*. Quam perperam autem de notatione vocis *Aringo*, *Octavius Ferrarius* & *Egidius Menagius*, videat lector linguarum veterum Septentrionalium qui fautor & patronus esse velit.

Arnese, *Ital.* Harnois, *Gall.* *armatura*. *Cimbrice*, harneskia; *Francice*, harnisch, arnisch. Forsan in primario sensu pro *armatura capitis* vel *cranii*, quod *Gothice* est ΘAIRNS; *Cimbrice*, hiarne; *Francice*, hirn.

Arrestare, *Ital.* arrester, *Gall.* *sistere*, *morari*, *retinere*, *detinere*, & in sensu forensi secundario *capere*, *comprehendere*, à præpositione Lat. *ad*, quæ Italis in compositione vocum usitatissima est, & à veteri Septentrionali restan, *Francice*. nerꝛan, *Sax.* *quiescere*, *requiescere*; unde verbale rest. *Sax.* perꝛ, *quies*.

Attaccare, *Ital.* attacher, *Gall.* attachiare, *Latino-barbarè*. in sensu forensi, qui primarius est, *per lictores apprehendere*; & quia per lictores apprehensi ligari, & vinciri solent, dein in sensu secundario civili, *ligare*, *vincire*. *Attacare* autem neque ab *adaptare*, *addattare*, *attacare*, ut frustra ludere solet *Menagius*; neque ab *affigitare*, ut *Ferrarius*; sed à *Latina* præpositione *ad*, & veteri Septentrionali tacan, quod *Sax.* tæcan, *Cimbrice* taka, & takia scribitur, & *capere*, *levare*, *sumere*, *accipere*, *tollere*, *auferre*, significat. Inde apud veteres *Danos* tekia, *captura*, & tak, in plurali tok, *luctantium prensationes*, & *arreptationes*: ut, efre tok, nedre tok, lausa tok, pro *modo luctæ*.

Auberge, *Gall.* hereberga. *Ital.* *hospitium*; à *Francico* hereberg, *tentorium*, *hospitium*; unde herebergan, *hospitio excipere*.

Avisare, Ital. *monere*, *advertere*, etiam *monere quenquam ut advertat*; inde in sensu haud multum absimili Gallicum adviser, nunc aviser, *deliberare*, *consultare*, & reflexive, s'aviser; *Italice*, avisarsi, *advertere*, *animadvertere*. Avisare autem olim advisare, accersendum est à *Latinà* præpositione *ad*, & veteri Septentrionali *wisan*, quod *Saxonice* pisan, & *Cimbrice* visa scriptum, significat *monstrare*, *docere*, *instruere*.

Aune, aulne, *Gall.* *Italice*, alna, *ulna*. *Saxonice*, eln, ælne. *Alam.* ele, elin.

B.

Bague, *Gall.* *annulus*. à *Francico* boug. *Gothice* baug. *Cimbrice* bagua. *Saxon.* beaꝫ, beꝫ, (quæ liquido satis derivanda sunt à bigan, bugan, *flectere*,) *monile*, *armilla*, *gemma*, *sertum*, *corona*.

Banc, *Gall.* *Ital.* banco, *scamnum*, *subsellium*; à *Franco-Theotisco* benc vel banc. *Sax.* banc, *scamnum*, *sedile*. inde bancquier, *Ital.* banchiero, *mensarius*, *argentarius*. Banc ergo non ab *abaco*, ut *Ger. Vossius* & *Menagius*.

Bara, *Ital.* biere, *Gall.* *feretrum*. non à *vara*, neque à *Latino*, *ferendo*; ut *Menagius*; sed à veteri Septentrionali, quod *Saxon.* est bæp, bæpe; *Cimbrice* ber, & borur; *Francice* bara; quæ sunt omnia verbalia à beran; *Sax.* bæpan, bepan. *Cimbrice* at bera, *ferre*, *portare*, *bajulare*, *offerre*; unde qui mortuos efferunt apud *Anglos* vocantur the bearers. ut *feretrum* a bier.

Baratta, *Ital.* *pugna*, *contentio*; *Islandice* & *Scand.* baratta, *prælium*, *pugna*; *contentio*; baratto madr, *pugnax*, *litigiosus*. barda fuller menn og fuser til barattu, *pugnaces viri ad prælia litesve sunt prompti*. Inde barrater, & barratry, voces forenses *Anglorum*, à *Normannis* deductæ.

Baron, *Ital.* Barone; *Hispan.* varon; *Angl.* baron, *inter nobiles insignis*; *à proceribus* vel *primoribus regni*; *Latino-barbarè*, *baro*, à veteri *Theotisco* bar, baro; *Goth.* VAIR; *Saxon.* pep, *vir*, *mas*, *homo*; unde *proceres* regni *barones* dicuntur, utpote quod *homines* principis essent, quibus *feoda* vel *terræ* ab eo dabantur, ut illi in bello servirent, ad tuendum regnum, vel ut aliquod castrum vel oppidum armis defenderent. *Gallis* etiam & *Anglo-Normannis*, *baro* est vox forensis *maritum* significans, ab eodem themate. *Baro* autem à *Germanis* accitum *Hirtius Pansa*, lib. I. de bello *Alexandrino*, civitate *Romana* donavit: *concurritur ad Cassium defendendum*, *semper enim barones*, *compluresque evocatos cum telis secum* (more scilicet *Germanorum* principum) *habere consueverat*.

Bateau, *scapha*, *navis*. à *Franco-Theotisco* Bat.

Bec, nomen monasterii quod in *Normandia* super rivum quendam situm est. Vulgo *Abbayie de Bec*. *Bec* autem ad *Gallos* à *Nort-mannis* profectus est, haud secus ac à *Danis* ad *Anglos* boreales, apud quos beck, *torrentem* & *rivulum* denotat. *Islandice* & *Norvegice* beckur scribitur, de quo sic *Gudmundus Andreæ*, in Lexico suo: Beckur, *rivus*, *torrens*, à נחל. *Kiliano* scribitur beke. A Bec vero vel Beke multa nomina rivorum, & oppidorum quæ super, vel juxta rivos in *Normannia* situm habent, ut Caudebec, oppidum galerorum opificio celebre, Latino-barbare *Caldum beccum*, à permeante rivo sic vocatum. *Caldum beccum* vero significat *rivum gelidum*. *Nort-mannice* kaldur beckur. & abjectis terminationibus *Cimbricus*, kald beck, vel kalde beck; unde L pro more *Gallorum* in U liquescente, Caudebec. Huc referenda sunt Orbec, Robec, & id genus alia, in provinciis *Galliæ*, quorum *Nortmanni*, vel *Anglo-Nortmanni* domini fuerunt. Vide Menagii *Dictionaire Etymologique* in BEC.

* Vide vocem in *Lexico Islandico Gudmundi Andreæ*, & in *Olai Verelii* indice Linguæ veteris *Scytho-Scandicæ*, sive *Gothicæ*. † *Anglicè*, ta make a ring, in eodem sensu.

Besace,

Besace, *Gall. mantica*; à *Franco-Theotisco* bedelsac, betelsac, *mantica mendici*; inde *Gallorum, reduit à la besace*, de *redacto ad paupertatem.*

Bidello, *Italice, apparitor*; Bedeau, *Gallice.* speciatim *scholarum* & *professorum minister.* ut, *bedeau de l' université, academiæ bedellus.* Bidello autem non à *bedellus*, quasi *pedellus*, à *pedo*, sive *baculo*, quem gestat; nec quod sit alteri *à pedibus*, quasi *pedarius*, ut *Vossius* de vitiis sermonis, lib. II, 3, & lib. III, 2. Sed tam *Bidello*, quam *bedellus*, à veteri Septentrionali *bidel* vel *bidele*, quod *Saxonice* scribitur bẏdel, bẏdele, derivandum est. *Saxonicum* vero bẏdel vel bẏdele, *præconem, nuntium*, & *exactorem* significat, sive *apparitorem minorem*, cujus erat, officia minus honesta exequi. Vide Ducangii glossarium in voce *bedellus.*

Biever, *Gall. fiber, castor ponticus*; *Ital.* bivaro; *A.S.* beƿeꞃ; *Angl.* **bever**; *Theotiscè* bever.

Blanc, *albus*; *Island.* **blacr**, *subalbus, glaucus*; extrito N more gentium *Scandicarum*, qui N exterminant ante CK. ut in **rekur**, *vir. Saxon.* ꞃenc. **beckr**, *scamnum*; *Saxonice* benc. **drecka**, *bibo*; *Saxonice* dꞃence. &c.

Blé vel bled, *frumentum*; *Latino-barbaré bladum. Sax.* bleꝺ vel blæꝺ.

Blond, *Ital.* (L in I, pro more gentis, mutata) biond, *flavus*; & biondello, *flavicomus, auricomus. Saxonice* blonꝺen, *flavus, rutilus.* blonꝺen-ꝼeax, *flavicomus.*

Bloquer, *undique circumcludere*; à veteri *Theotisco* belocan, quod ex be, & loc, *sera, clausura*, componitur.

Bord, *crepido, ora, ripa, margo*; & bord, *casa mobilis, prædium* vel *tugurium beneficiarium*, *Franco-Theotiscè* bord, *margo, ora, domus*; *Saxon.* ınnan boꞃꝺ anꝺ uꞇ, *intra limitem & extra*, vel *intra domum & extra.*

Bote, *ocrea*; *Saxon.* bẏꞇꞇa, *lagena coriacea*, unde butte, *poculum, dolium.*

Botega, *Ital.* boutique, *Gall. taberna, officina, apotheca, caupona.* Botega mihi videtur esse *Goth.* originis, à **bud, buda**, *taberna, tentorium, tabernaculum*; unde **tollbud**, *telonium*; sed alii ab *apotheca, potheca, poteca, botega*, ut *Salmasius* & *Menagius* accersendum esse putant. Ego potius à **Bud, buding, budig, budiga**; ut à *Saxonico*, ƕeꞃe, ƕeꞃıᵹ, ƕeꞃıᵹa, venit ƕeꞃᵹa, *exercitus.*

Botte, *Ital. dolium. Lat.barb.* butta; *Græco-barbarè* βύτις, βύτης, βύτιον. Omnia à veteri Septentrionali butte. *Sax.* buꞇꞇe, bẏꞇꞇe. *Cimbrice* **bytta**, *dolium, orca, lagena, Anglice* **a butt**, *dolium.*

Bouc, *hircus.* à *Francico* buk, buka; *Saxon.* bucca. *Germanice* **bock.** unde bukelare, *scutum*, per metonymiam materiæ, quasi à bukesleder; *Flandrice* bockanleder, *hirci corium.* Bouclier, à *Francico* bukelare; Kiliano **bokelar. bockenlier.**

Bourg, *oppidum.* à *Francico* burg, *Sax.* buꞃᵹ, buꞃᵹe. *Germanice* **burg.**

Bout, *finis, terminus*; *Saxon.* onbuꞇan, abuꞇan, *in confiniis alicujus loci* vel *urbis, circa locum.*

Bozzo, antiquum *Italicum*, quod *nothum*, vel *inhonesta matre procreatum* significat. Multa de hac voce *Menagius* & *ferrarius*; sed *Gothicis* **bæsingr**, & **busta** originem suam videtur acceptam referre Bozzo; de quibus sic *Gudmundus Andreæ*: *In antiquo legum codice* **Bæsingr heiter barn, er kona elur vid manne sinum er sekur er ordinn, skogar, og er ecki arfgeingt, dotter er kallud Busta. Bæsingr** *&* **busta**, *vocantur nati, quos uxor, viro exule facto, parit, nec enim in Legitimorum loco habentur, quibus parentum bona hæreditario jure competunt.* A **busta** autem & **ar** *principium*, quod scribitur etiam **or**, & **ord, Bastard**, quasi **Busta-ord**, vel **Bustord**, *origine* vel *ortu non legitimus*, forsan accersendum est. Peti etiam non inepte potest **Bastard** nobis, *Franco-Germanis, Franco-Gallis*, & *Gotho-Italis* commune, à **busta**, & **art** vel **ard**, quod *naturam* & *indolem* significat, quasi diceres *natu vel natura non legitimus.* **Bæsingr** autem & **busta**, *Franc.* boes, boese, boest, *pravus, a, um.*

Brando, *ensis*; **brandr** apud *Skaldros, ensis.* i. e. *titio, torris.* Sic dictus, ut alibi ostendimus, à flammea specie, & igneo splendore. Frustra in hujus vocis etymol. *Menagius* & *Ferrarius* laborant?

Brandon, *torris, titio, fax*; *Island.* **Brandur**; *Fran.* & *Saxon.* bꞃanꝺ; *German.* **brandt.**

Breche, *fractura*; ut, faire breche à la muraille, *murum perfringere.* Planè à *Theotisco* brecan vel breccan *frangere.*

Brida, *Ital.* bride, *Gall.* **bridell**, *Angl. frænum, habena.* In hujus vocabuli origine laborat *Ferrarius*, in Septentrionalibus literis hospes, quam tamen manifestè habes in *Saxonico*, & *Francico* bꞃıꝺel, bꞃẏꝺel, bꞃıꝺel, *frænum.*

Bronzo, *Ital.* bronze, *Gall. æs.* A veteri Septentrionali brand; *Sax.* bꞃanꝺ; *Francice*, brand, brando; *Cimbrice* **brandr**, *pruna, titio, torris.* quæ sunt omnia verbalia à brennan, bꞃennan; *Cimbrice* **brenna**, *urere, ardere.* Brand autem in plurali facit Brands; unde *Veneti prunas* bronze vocant. *Germ.* **brantz**, & **bruntz**; unde à prunarum colore, bronzo, *æs, orichalcum.*

Bufet, *Gall. abacus, in quo pocula & alia ad mensam reponuntur.* Compositum est ex *Francicis*, vel *Sax.* beoꝺ, *mensa*; & fat, vel vat; *Sax.* ꝼæꞇ ꝼaꞇ, *vas.*

Buste, *Ital.* busto, *effigies hominis usque ad humeros* vel *pectus*; à *Theotisco* brusta, *pectus.*

C.

Cito, *Ital. puer, puella.* non ut aliqui, à *Græco* ππθὸς, neque ut *Ferrarius*, à Latino *scitus*; sed exterminato N ante D, à *Franco-Theotisco* neutri generis kind, kindo, ejusdem significationis. A Cito autem diminuta Citello, Citella, *puer, puella.* Vulgus *Insubrum* etiam *puerum bene nutritum* schiatto & schiatello vocant. A *Cito* etiam quod pronuntiatur, ut *chito* apud *Anglos*, fit *Anglicum* **child**, quod *puerum protervum*, & *molestum*, & per tralationem *misellum hominem* denotat. *Scoti* etiam insanabili macie, & languore laborantem, luridique oris puerulum, spectroque pene similem appellant **a schit**, & **a fairyschit**, ac si puer tam tabidus, & mali aspectus, lemurum sive larvarum potius, quam hominum foetus esset habendus.

Cloche, *Gall. campana. Fra.Theotiscè* clugga; *Germ.* **clock**; *Belg.* **klocke**; *L. barbare* clocarium.

Coc vel coq, *gallus gallinaceus*; A *Franco-Theotisco* coc.

Compagnon, *Gall. Italice*, compagno, *sodalis*, *socius*, *æqualis*, *convictor*; manifeste à *Scandico* vel *Islandico* kompan ejusdem significationis; kompanskip, *societas*, *consortium*; Vide *Olai Verelii* Lexicon, quod *indicem* vocat Linguæ *Scytho-Scandicæ* & *Gothicæ*. Frustra in hujus vocis etymologia *Menagius*, & *Ferrarius*.

Crier, *Gall. clamare*, *clamitare*, *acclamare*, *vociferari*, *vocare*. *Italicè* gridare. *Hispanis* grido r. *Gothicè* ΓΡΕΙΤΑΝ. *flere*.

D.

Drudo, *Ital.* Latino-barbare *drudus*, duo significat. Primo, *fidelem vassallum*. Secundo, *Amatorem*, *Amasiam*, *Concubinam*. Omnia forsan à veteri Septentrionali, quod *Cimbrice* scribitur truadr; *Francice* treowad, truad; *Saxonice* treopad, *fidelis*, *fide strictus*, quia non tantum vassalli dominis, sed amantes amasiis fidem dare solent. Drudo etiam *vassallus* peti potest à *Goth.* drott, *familia*, *plebs*, *turba*, quod domini vassallis & clientibus in magno numero stipati incedere solebant. *Amatorem* vero & *Amasiam* significans deduci forsan haud inepte potest in secundaria significatione à drotten, *dominus*, & drotta, *domina*, perinde ac apud *Anglos*, *Amasia* vocatur a mistress, & apud Gallos *une maîtresse*.

E.

Elmo, *Ital. galea*. *Saxonice* & *Francice* helm. *Cimbrice*, hialmr.

Escrimer, *Gall. digladiari*. escrimeur, *lanista*. à *Francico* scriman, *defendere*.

Eperon, esperon, *calcar*. Vide sperone.

Estafilade, *ictus baculi*; à *Franco-Theotisco* staff; *Sax.* stæf; *Germ.* staf, *baculus*, *scipio*, *fustis*, *virga*.

Estafier, *pedisequus*; à stap, stip, *Sax.* stæp, stapa, *passus*, *gressus*, *vestigium*, *incessus*.

F.

Falda, *vestis ruga*, *plica*, *vestis extrema pars*, *ora*, *fimbria*. Non à *farciendo*, unde *fartum*, & leniore litera *faldum*, & *falda*, quod oræ gossipion aut lana farciri solet, ut *Menagius & Ferrarius*; sed à veteri Septentrionali, quod *Francice* fald; *Gothice* ΓΑΛΨ; *Saxonice* feald; *Cimbrice* faldur scribitur, & *plicam* significat. Unde *Francicum* faldan; *Sax.* fealdan, *plicare*, *complicare*. Inde numeralia in ΓΑΛΨ, fald, feald, quæ *Latine* in plex & plus exeunt.

Falo, *Ital. festus ignis*, *pyra*, *lignorum strues lætitiæ causâ accensa*; B in U, & U denuo in F mutato, manifeste à *Gothico* bal; *Sax.* bal, bæl; *Francice* bal, balo, *rogus*, *flamma vehemens*, *pyra*. Inde etiam *Franco-Gallicum* Falot: de quo sic *Academici*: FALOT, espece de grande lanterne, que l' on porte ordinairement au bout d' un bâton. *Allumer un falot.* On appelle, FALOT, dans la maison du Roy, des Princes, un grand vase qu' on emplit de suif, de poixresine, & d'autres matieres combustibles, pour eclairer dans les cours.

Fante, *Italice*, *servus*, *serva*; inde etiam *milites qui pedibus stipendium mœrent*, fanti & infanteria. *Gallice*, l' infanterie, *peditatus*. Omnia à *Scandico* fantur, *satelles*, *famulus*; fanter, *satellites*, *famuli*.

Fel, *crudelis*: ut, fort fier & fel; *Anglo-Saxonicè*, felle. *Angl.* fell, *crudelis*; occurrit etiam in MS. quod penes me habeo, *felon* in eadem significatione. *qui sont vers lui* [viz. *le roi Richart.*] *si felons & crueux.* & postea; *& ne consentez nieque je perde mon pais ne ma vie par ces felons traitres plains denuse.* Inde forsan *Gallis* felon; *Italis* fellone; *Anglis* fellon, & *felo de se*, qui adeo in se *crudelis* est, ut mortem sibi consciscat. Et *felonia*, ut accipitur quum pro omni *capitali delicto*, tum specialius pro *delicto vassalli* in dominum, propter quod amittit feudum. *Crudelitas* enim noxius & perniciosus est animi affectus, à quo omnia maleficia, præsertim majorum gentium, ut latrocinia, raptus, incendia, homicidia, & istiusmodi procedunt. à fel ergo primogeniâ voce, *Latino-barbarum felo*; A *felo*, felon & fellone; & à fellon denique *felonia*; prorsus ut à bar, *homo*, *Latino-barbarum baro*; A *baro*, baron; A baron, *baronia*, *Anglice*, a barony.

ΓΩΔΡ. *Saxon.* fodder, *theca*, *Ælfr.* Gloss. *Latino-barbare*, *fotrum*, *fodrum*, *Gallice fourreau*.

Fol, *Gall. stultus*, *delirus*, *fatuus*, *insanus*, *rationis expers*. Folie, *stultitia*. *Cimbrice* fol, *ferox*, *iracundus*, *fatuus*, *insipiens*. *Anglice* fool. *Cimb.* folleka, *stultitia*. *Ang.* folly. Þu fol talar sem ein snapr, *impudenter loqueris fatue*. Þu er fol mikill, *stultissimus es*. Cod. *Orm.* Þessi þat verit mikill folskr, *magna hæc fuit stultitia*. *Edda*. A fol quoque forsan *Italicum*, fola, *ineptiæ*, *nugæ*, *quid vanum*, *fatuum*, *fabulosum*, stultorum *garrulitas*, & *loquacitas*. Inde verbum folare, *ineptias* aut *stultas* & *inanes fabulas recitare*, *nugas venditare*. *Menagius* autem, & *Ferrarius*, pro more suo, sic *fola* deducunt. Da *fabula*, *faula*, *favola*, *faola*, *fola*, ut à *parabola*, *paraola*, *parola*. Penes lectorem sit judicium.

Foudre *Gallice*, *fulmen*; & foudroyer, *fulmen vibrare*, *emittere*, *Cimbrice* fudr, *calor*, *celer motus*; At fudra, *efflagrare*, *moveri more fulminis*.

Foule, *Gall. turba*, *caterva*, folla, *Ital. multitudo hominum*. A *Francico* gebula [i. e. gefula.] thar gisamnod uuarth megin folc mihil managero theodo, thoh sia thar alla gilico gebula ni quamun uueros thuru enan vuilleon, *congregata eo fuit ingens hominum multitudo ex multis regionibus*, *quamvis omnis caterva & homines* (i. e. *omnis caterva hominum*) *non propter eandem causam*, *eademve intentione*, *convenerant*. *C. C.* gefula autem aliquam affinitatem habet cum *Saxonico* fela, *multi*, *multæ*, *multa*. *Francice*, filo. *Cimbricum* fiol, in verbis compositis notat *copiam*, & *multitudinem*; ut in fiolkindi, *multiscientia*; fiolmæli, *omnium sermone vulgatum*. fiolmenni, *multitudo*, *plebs*, *turba*. Hinc apud *Cimbros* at fiolga, *multiplicare*; fiolgast, multi-

multiplicari, augeri. Omnia plane a *Goth.* ꝑI-ꝺꝏ *multus multum.* Quam ridicula igitur ista *Menagii*: Folla, *moltitudine.* dal lat. inusitato *falla*, originato da *fullus*, detto per *fullo, fullonis.*

Fourage, *commeatus*, quasi fodrage; A *Latino-barbaro, fodrum, pabulum*; quod à *Theotisco* foder; *Saxon.* ꝼoꝺꝛe. *Ang.* **fodder.**

Fourbir *Franco-Gallice*; *Francice* furben, gifurben, *mundare, polire*: Findit mit bisemen gifurbit, *invenit scopis mandatam.* Tat. LVII, 7. *Angl.* **to furbish**, *renovare, reparare, sarcire.*

Fra, præpositio *Ital. inter.* ut *Menagius*, & omnes alii, per aphæresin pro *infra*, quod pro *intra*: ut, *infra octavum*, pro *intra octavum. Infra se* pro *intra se*; *Gallice*, à part soi, en soiméme. Ego vero censeo istud *infra* infimæ Latinitatis potius conflatum esse ex *Gothicis*, præpositione **IN**, *Saxonice, Francice*, in; & **FRA**, *Cimbrice* **fra**, *de, è, ex*; & ab hâc præpositione **FRA, fra**, *Italicum* fra, accersendum esse. Conjecturæ nostræ favent istiusmodi phrases, *fra me, fra me stesso*, quod idem est, ac *fra di me, fra di me stesso, de meipso.* Fra che e poco, *brevi*; verbatim, *ex hoc breve est.* Præterea *fra* apud *Italos* usurpatur in compositione ad augendam simplicis significationem, perinde ac **FRA**, *fra*, apud *Mæso-Gothos* & *Cimbro-Gothos*: ut in fracassare, *destruere, ingenti fragore evertere*, vel *labefactare*, ex *fra*, & *cassare*, quod est à *Latino quassare.* Sic apud *Mæso Gothos* **FRAGIBAN**, *reddere*; **FRAQISTAN**, *perdere*: **FRALETAN**, *remittere, dimittere*; aliaque id genus, ut **fraber**, *excellens, præcox, &c.* Destruit etiam significationem simplicis, ut apud *Mæso-Gothos*, & *Cimbro-Gothos*: ut, fraintendere, *male capere* aut *intelligere*; sic apud *Mæso-Gothos* **FRAVAURKJAN**, *peccare*; sic apud *Cimbro-Gothos* **frasnuen**, *perversus*, &c.

G.

Gagner, *Gall. acquirere, lucrari, vincere, prævalere.* In Lexico Runico Olai Wormii, **Geingi** exponitur *præstantia, secunda fortuna. Anglo-Saxonicè* ꝫenꝫe beon est *prævalere, succedere*; ut, þeꝛ cẏninꝫeꝛ bene miꝺ ꝺꝛihꞇne ꝫenꝫe ꝛeꝛe, *preces regis apud deum valebant.* Unc ꝫeꝫenꝫe ne ꝛeꝛ, *non nobis commodum erit.* Unꝫenꝫe, *nullius virtutis, ineptum, irritum.* Ꝺe unꝫenꝫe ꝺẏꝺon beboꝺ ꝫoꝺeꝛ, *irritum fecistis mandatum Dei. Island.* **geingur**, *procedit, succedit.* **Pa friette David huersu bardagin geinge**, *tum quæsivit David quomodo bellum succederet.* **Aff horne þesse þyker vel drucked eff i einum dryck geinger, enn sumer specka aff i tuimur, en einsgenn er suo litel pickiumadur ad ei gange aff i þreimur**, *bene videtur bibere, qui uno haustu hoc cornu exinaniverit, quidam binis exhauriunt, &c. Goth.* **GAGEIGAN**, *lucrari, acquirere*, quasi **GAGEIGNAN**:

Ganyf, *cultellus. Cimbrice*, **ᚴᚾᛁᚠ**, **gnyf**, *culter, Angl.* **knife.**

Garder, *Ital.* guardare, *servare, conservare, custodire, defendere*; & garde, *conservatio, custodia, præsidium, cura, observatio*; à *Francico* uuarden, *prospicere, intueri, observare, custodire*; nam *Galli* & *Itali* carentes w, ejus loco adhibent G vel GU.

Gaspiller, *Gall. dispenser en debauche, bona male consumere*; *Island.* **spilla**; *Saxonice* ꝫeꝛpillan, *consumere, vitiare, corrumpere*; & ꝫoꝺ-ꝛpillan, *bona consumere.*

Gerbe, *Gall. fasciculus, manipulus spicarum.* Faire des gerbes, *spicas* vel *segetem in fasciculos componere.* Gerbier, *acervus frugum.* Gerbe autem *Picardis* est garbi. Occitanis garbo. *Latino-barbare* garba, *spicarum manipulus*; & garbagium, *præstatio gerbarum.* omnia à *Theotisco* Ripan, *metere*; rip, *messis*; rip, *seges*, cum præfixa otiosa particula GI, vel GE, vel GA. Unde in glossis *Lipsianis*, garivon, *Alemannis* gerven, *manipulus*; à garipan, *metere. Anglo-Saxonice* ꝛipan est *demetere segetes.* In *Francorum* lege *Salica, reffare segetem*, est *spicas vellere.* ꝛip & ꝫeꝛip, *seges.*

Ghirlanda, *Ital. Corona, sertum. Cimbro-Gothice* **gardland**. *Anglice* **garland**. **Gard** autem in **gardland** verbale videtur à veteri Septentrionali verbo gyrdan vel girdan, *Cimbrice* **giorda** vel **girda**, *Saxonicè* ꝫẏꝛꝺan, *cingere, nectere*; unde **giord**, *cingulum, cinctorium*; *Sax.* ꝫẏꝛꝺl, ꝫẏꝛꝺel. *Ghirlanda*, igitur videtur dictum, quasi girdlhanda, ut *gardlanda*, quasi gardel-handa, i. e. *sertum manu curiose* vel *affabre textum.* Hæc saltem Septentrionalium literarum gnaris vero magis similia videbuntur, quam cum *Menagio* sic vocem derivare: *gyrus, girus, girulus, girulare, girlare, ghirlare, ghirlandus, ghirlanda.*

Gramo, *Ital. mæstus, tristis*; & secundo sensu, *miser.* Non à Latino *gramiæ*, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; sed potius à veteri Septentrionali gram, *Cimbrice* **gramur**, *Sax.* ꝫꝛam, *Francicè* gram, gramo; *Germ.* **grahm**, *iratus, iracundus, furiosus, molestus.* Quia vero *irati* & *molesti*, *mæsti* & *tristioris vultûs*, sive *melancholici* semper & sunt, & videntur, translata ab *Italis* fuit vox ad *mæstum* significandum, unde verbum Gramare, *mæstum facere, contristare.*

Gross, *Gall. magnus, crassus, densus.* à *Francico* gruoz vel groz, *magnus.*

H.

Hanter, *Gall. frequentare locum aliquem, in aliquo loco versari*, vel *frequentare aliquam personam*, vel *cum aliqua persona versari*; à *Theotisco* handelen, (quod à handele, *conversatio, negotium, actio,*) *consuescere, negotiari, versari*; ut, **handelen ende wandelen met iemanden**, *alicui consuescere, cum aliquo versari.* KILIAN.

Harde, troupeau de bétes; *Francice* horda; *Saxon.* heoꝛꝺa, heoꝛꝺ, *grex, Dan.* **hirde**; *Goth.* **HAIRDA**:

Herdes, *Gall. sarcina*; à *Theotisco* hord, *Goth.* **HANRA**, *Thesaurus, gazophylacium, armarium, abditorium, repositorium.*

Hardi, *Gall. fortis, audax.* per Metaphoram à *Cimbrico* & *Franco-Theotisco* hard. *Gothice* **HARDS**. *Ang. Saxon.* heaꝛꝺ, *durus.* Unde *Theotisce* hardo, harto, *valde, fortiter, diligenter*;

Unde *valde laborare*, *Anglicè* dicitur **to labour hard**; *& fortiter contendere*, **to strive hard.**

Hrnois, vide Arnese.

Haro, harou, seu clamor *de haro*, qui apud *Normannos* potissimum obtinuit, & inclamari solet dum crimen aliquod capitale perpetratur, ut *furtum, incendium, homicidium.* Haro vero, vel harou, non quasi *ha Roul*, i. e. O *Rollo*, ut *Galli* scribunt; ac si clamor iste ab inclamantibus primum edebatur tanquam *Rollonis* ducis auxilium implorantibus, cui hujus clamoris origo adscribitur; sed, ut ego puto, à *Cimbrico* **hior**, *Goth.* **hAIRUS**, **hairus**, *gladius*, quod, persecutio malefactorum, contra quos inclamari solebat *haro*, vocata erat SPADA, i. e. *gladius*, nempe quia *gladio*, & *armis* erant reprimendi, ut constat ex cap. LIV. *de clamore qui dicitur haro* in libro de juribus & consuetudinibus, quibus regitur ducatus *Normanniæ*. verba sunt: *Ad hunc autem clamorem omnes debent exire, qui illum audierint, & si maleficium vitæ, vel membrorum periculum viderint, vel latrocinium propter quod malefactor pœnam deberet reportare amissionis vitæ, vel membrorum, ipsum debent retinere, vel clamorem post ipsum increscere supradictum. Aliter enim tenerentur principi emendare, vel deresnare, quod clamorem non audierint supradictum, si super hoc fuerint accusati. Si autem malefactorem detinuerint, eum justitiario reddere tenebuntur, nec eum apud se, nisi propter imminens periculum, nisi per unam noctem, poterunt detinere. Omnes quos Justitiarius requisierit sibi ad malefactores hujus conservandos, vel ad eos ad carcerem deducendos auxilium impartiri in villa in qua sunt residentes per unam noctem, vel per unum eos diem deducendo ad carcerem debent subsidium proprii corporis, vel sufficientis pro ipsis exhibere, & hujus placitum* **spade** *dicitur, eo quod in hujus querelis malefactores spada, gladio, & armis sunt reprimendi, vinculisque carceribus mancipandi. Gallice*, & ce est appelle le plet de l'espee. Car tels malfaicteurs doiuent estre refrenez à l'espee & aux armes, & doiuent estre mis en prison, & lyez.

Harpe, *Gall.* Arpa, *Ital. cithara.* non à gente *Arporum*, ut frustra *Octavius Ferrarius*; sed à veteri Septentrionali, quod *Saxonice* scribitur heappa, *Cimbrice* **harpa**, cithara.

Havre, *portus. Angl.* **Haben.** *Sax.* hæfene. *Island.* **havn** vel **hofn.** *Danice* **haffn.** Unde haure liquescente N in R. ut in *Londre*, à *London*, *Londinum*, urbs.

I.

Ja, *jam nunc*; in cod. MS. ut, ne vous hastez ja, si de vous partiz. *Francice*, giu, gio, ju, jo, *jam*, *modo*, *nunc*.

Jardin, *Gall.* giardino, *Ital.* **garden**, *Angl. hortus. Gothice* **AURTIGARDS.** *Anglo-Sax.* ortegard; unde *Angl.* **orchard**, quod ex Latino *hortus* & **GARDS**, vel gard; vel *Gothico* **AURTGA**, *colonus*, & **GARDS**; *Saxon.* geard. *Cimbrice* **gardr.** *Francice* gard, gardo, primario *sepes*, *agger*; secundario autem locus sepe cinctus, & munitus, ut *cors*, *area*, *domus*, *arboretum*, *fundus rusticus* ædificiis necessariis circumseptus, etiam *urbs*, sed maxime *hortus*, quod horti in frugum conservationem sepibus obduci solent. Ich bin cuman in minon gardon, *veni in hortum meum.* Willerami paraphr. Inde wingardo *vinea*. Quam frustra igitur *Menagius*. Giardino orto ἀπὸ τοῦ ἰαρδεύειν, quod est *irrigare*. Lo cava il *Monosini* siccome il Francese *jardin* dal redesco **garten**, che vale lo stesso. Crede il Sr. *Ferrari* che'l Tedesco **garten** derivi da *hortus*. Owero da *viretum*.

L.

Laisser, *sinere*; *Francice* laazen, laaten; *Germ.* **lassen**; *Sax.* lætan; *Flandrice* **laten.**

Lation, *Hispan.* laton; (*Vandali* enim *Gothorum* gens erant *Hispaniæ* domini,) *species metalli, aurichalcum*; *Anglice* **Latten**, *ferrum stanno obductum.* Omnia à *Cimbrico* Latun, *aurichalcum*, quasi gladtun, *à nitore splendido.* ut *Gudmundus Andreæ*.

Le mien, le tien, le sien, *meus, tuus, suus*; *Franco-Theotisce*, min, thin, sin.

M.

Maint, vetus *Gallicum*: ut, maint buisson, *plusieurs buissons*; maint amant, *plusieurs amants*; maint chevaliers, *plusieurs chevaliers*; maint perdus, *plusieurs perdus*. Maint est à *Franco-Theotisco* manigt, *multum*. Occurrit centies hæc vox in MS. codice veteri, quem penes me habeo, cui titulus; *Histoire du roi d'Angleterre Richard, traitant particulierement de la rebellion de ses subjects, & prinse de sa personne, composee par un gentilhomme Francois, qui fuit à la suit du dict roy.* Extat etiam adhuc hæc vox in maintesfois. In MS. maintefois, quod *plusieurs fois* significat. In quibusdam autem locis occurrit scriptum main't, cum signo contractionis, quasi à manigt fuisse contractum denotante. Leguntur etiam mainte trompette, *plusieurs trompettes*; & manis tonneaulx, *plusieurs tonneaulx*; Ubi in voce manis manifesta vestigia *Gothici* **MANAG**. *Saxon.* maniʒe. *Alam.* manige. *Anglicè* **many.**

Mano, *copia*, *multitudo*, *Ital.* non à *Lat. manu*, ut *Ferrarius*; nam mano à manu, Italice *scripturam* & *chirographum* denotat; sed à *Gothico* **MANAGEI**; *Saxonice* & *Francice* mænio, mænio, menio, *multitudo*, *turba*. *Ang.* **a many.**

Manteau, *Gall.* mantello, *Ital. saccus, sacculus*; *Latino-barbarum* mantellum; *Scandice* **mattul** vel **mottul**, *pallium*, more Septentrionalium *Gothorum*, qui ab N ante T vel D abhorrent. ut in **madur** pro **mandur**, *homo*; **vatt**, à **vinde**, *glomero*; **bat** à **binde**, *ligo*, &c.

Mareschal, *castrorum Gallicorum præfectus*; à mare, *magnus*, *illustris*, *insignis*; & scalc, *servus*. Mareschal, *soliarum æquinarum faber*; à *Theotisco* mare, *equus*, & scalc, *servus*.

Marque, *signum*, *nota*, *character*; & marquer, *signare*,

signare, notare; à *Theotisco* mearca vel marca, *signum, nota*; & mearcan vel marcan, *signare, notare*. Marca etiam per Metonymiam significat *limitem* vel *terminum*; hinc *Latino-barbarum* marca vel marcha pro *limite regni* vel alicujus *regionis*; unde *Gallorum* marchir, *conterminum esse*; & Marquis, à *Latino-barbaro marchio, qui est limitum custos*.

Mast, *malus navis*; *Theotiscè* mast.

Mignon, mignonne, *amasius, amasia*; à *Francico* minnon, *amare*; minno, *amor*.

N.

Namps, vox forensis *Normannica*, *animalia ablata* & *districta* significans. Scribitur etiam nans & nams in veteri consuetudine *Normanniæ*. Nam etiam in legibus *Anglo-Saxon.* significat, quid *districtum*. Omnia autem à veteri Septentrionali, quod *Gothice* NIMAN. *Francice* & *Saxonice* niman, neman; *Cimbrice* nema scribitur; & ut alibi ostendimus, significat *capere*, *auferre*.

Ne ja, *nunquam*; ut, n' en doubtez ja. in MS. codice supra dicto. *Gothice* NI AIV, *nunquam*, Franc. ni vel ne jo.

O.

Orlet, *Ital.* orlo, *limbus*, *insita in extrema parte vestium*. Inde orler apud *Gallo-Francos*, *limbum facere* vel *consuere*; omnia à *Scandico* hurle, (ex *Scandia* enim *Gothi Italorum* domini,) *ora, limbus, fascia*, præsertim *pilei* opere Phrygionico. Quam perperam igitur *Menagius*.

Orlo, *Estrimita*. Da *ora* Latino. *Ora*, *orula*. & per metaplasmum, *orulum*, *orlum*, *orlo*.

P.

Parc, ut, *parc de bêtes sauvages*; *parc des brebis, parc ou bocage de murailles*. *Sax.* Pappuc, peappuc, *septum ferarum*, *saltus*. *Angustiores* & *minores clausuræ* apud *Anglos* boreales vocantur Parruck's

Piece, *Gall.* pezza, *Ital. pars, portio, particula, membrum*. *Francice* blezza, plezza. Nioman blezza nauuas duoches nauuit, *nemo assumentum panni rudis assuit*. Tat. LVI, 7.

Place, *locus*, & κατ' ἐξοχὴν *forum*. A *Franco-Theotisco* platz, inde *Latino-barbara* vox *placitare*, [platzitare,] *in foro contendere*.

Pleige, *fide-jussor, vadimonium*: pleger, *pro aliquo spondere*; pleigment, *fide-jussio, sponsio pro alio*; *Saxon.* plihtan, est *spondere*, *Belgice* plechten vel plichten.

Poche, *saccus*; *Saxonice*, & *Franco-Theotisce*, pocca, poccha, poha.

Pour, *pro*; à *Francico* fore, vore, furi. *Saxon.* fop; *Germ.* vur.

R.

Robber, desrobber. *Ital.* Robbare, rubbare, *spoliare*; *Saxonicè*, pippan & pupian; *Gothice*, RAUBGAN; *Anglicè* to robb.

Robba, robbe, roba, *Ital.* Robe, *Gall. vestis, toga*; vox proculdubio *Teutonicæ* originis, ut constat ex *Saxonico* peaf, pief, pæf, ejusdem significationis. *Matth.* IX. 16. ne deð nitodlice nan man niwes clades scyp on eald peaf. he tobryċð hys strede on þam peafe.

Rocca, *Ital. colus*. Neque à *Latino colus*, *cola*; & per metathesin *loca, roc, rocca*; neque à *colucus, corucus, coruca, ruca, roca, rocca*, ut Menagius; neque à diminutivis *colicula, colucula, lucula, rucula, ruca, rocca*, ut *Ferrarius*; sed à veteri Septentrionali Rocc, & Rocca, *colus*, omnibus Septentrionis gentibus communi; unde quoque *Græco-barbarum* ῥόκα, *colus*.

Rotir, rostir, *Franco-Gallice* un roti, rosti; *Francice* rosten, girostan, *assare, torrere*: sie tho brahtun imo furi deil girostites fisges, *at illi obtulerunt ei partem piscis assi*. Tat. CCXXI, 2.

Route, *via, iter*; *Island.* at rata, *viam noscere, viam tenere*.

S.

Sale, *cœnaculum, aula, curia*. *Francice* sal & seli. *Islandice* & *Cimbricè* salur, & sal. *Germ.* saal. & notet hic lector *Gallus*, legem *Salicam* ita dictam esse, non à flumine *Sala*, sed à *Theotisco* nomine sal, propterea quid in regum & principum *palatiis* & *aulis* leges ferri solebant.

Sale, *sordidus, spurcus, fœdus*. à *Francico* sal, salo, *niger, fuscus*.

Samedy, *Franco-Gallice*, *dies Saturni*; *Francice* sambaz-tag: Uuanta iz frige-tag uuas that ni bilibin in themo cruce thie lichamon in sambaz-tag. uuas giuuesso mihhil ther sambaz-tag, *quoniam parasceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato*; *erat enim magnus ille dies Sabbati*. Tat. CCXI, 1.

Seier, *serra secare*. A *Theotisco* sawen, *serrare*.

Seneschal vel senéchal. *Gall.* siniscalco; olim sescalco *Ital.* Latino barbare, *senescalcus, senescallus*, etiam *sinescalcus, sinescallus, sinscallus*. Imprimis *oeconomum*, vel *officialem* in aulis regum, vel procerum; atque adeo etiam privatorum, cui domûs cura incumbebat, significat. Præterea *administratores* redituum totius fisci dominici, *senescalci* sunt nominati; ut & *dapiferi*, qui principibus à mensa, & dapibus erant, sive *Regiæ mensæ præpositi*. *Senescalli* etiam dici solebant, quorum erat *jus reddere principis subditis*, & *curiis sive majorum sive minorum gentium præsidere*. *Equitatûs* etiam *castrensis*, & dein *civilis præfecti*, *senescalci* vocabantur; unde *Turnebus* adversariorum lib. XXVIII. cap. 11, *senescalcos* dictos putat, quasi *Senes Caballi*, id est *equitatus*; sed perperam: etenim de altera parte compositi, nempe *scalcus*, nemo jam dubitat, quin à *Franco-Theatisco* scalc, quod *ministrum* vel *servum* significat, derivanda est. Quod vero priorem attinet, *Vossius* de vitiis sermonis, *Lindenbrogium* sequens, eam derivandam censet de *Alamanicis* son, sennefte, vel sente, quæ *armentum* significare dicit; ac si *senescalcus* primitùs *armentorum custodem*; ut *Marescalcus*, *equorum*, significaret: frustra vero & hic; cum tam vilem sordidumque ministrum, ac *gregi* vel *armento*

mento præfectum, *seneſcalcum* dictum unquam fuiſſe, nemo poſſit oſtendere. *Seneſcalcus* enim nomen honoris, & dignitatis erat; & inter officiales dominorum, ſive ii reges, ſive principes, ſive barones eſſent, ſemper primas *ſeneſcalli* tenebant. Aliqui aiunt conflatam eſſe vocem ex *ſen*, veteri verbo quod *juſtitiam* ſignificat, & *ſcalcus*, quaſi *juſtitiæ præfectus*, *ſeneſcalcus* eſſet. ſed neque conſtat de veteri iſta *ſen*; neque juri adminiſtrando dicundove præfecti erant omnes, qui dicebantur *ſeneſcalci*. Deridendi planè ſunt, qui *ſeneſcalcum* dictum volunt, quaſi *ſenum* ἀρχὴν, vel *coenarchen*, ex κοινὸν, *commune*, id eſt, *reſpublica*, & ἀρχὴ vel ἀρχός. Non dignæ quidem fuerunt, quæ à *Menagio* vel citarentur iſtæ Etymologiſtrorum ineptiæ. Doctiſſimus *Dufreſnius*, cujus gloſſario origines ſuas linguæ *Gallicæ* in altera editione auctas & emendatas, magna ex parte acceptas retuliſſe debuit *Menagius*, doctiſſimus, inquam, ille & in originibus vocum exquirendis, ſagaciſſimus, de hujus fonte nihil habet, incertæ adeo, aut obſcuræ ſignificationis priorem partem *ſine* vel *ſene* eſſe cenſuerit. Ego vero jamdudum opinatus ſum, *ſine* in *ſineſcalcus* accerſendum eſſe vel à veteri Septentrionali SINN, quod *vicem* vel *vices*; vel à pronomine SIN, quod *ſui* & *ſuus*, τὰ ἴδια ſignificat. Secundum priorem notationem, *ſeneſcalcus* idem eſt ac *miniſter domini vicarius*, vel *miniſter in aliquo munere* vel *officio*, *domini vices gerens*, vel *locum tenens*, ſive *miniſter*, cui à domino alicujus rei vel negotii cura commiſſa eſt: ſecundum quam quidem explicationem & aulis, & fiſcis, & menſis, & curiis, & equitatui, ſive caſtrenſi ſive civili, à regibus & principibus, & aliis miniſteriis, ab aliis dominis præpoſiti, eandem ab rationem *ſineſcalci* vocantur. Quod vero SINN *vicem* denotat, non ſolum Lexicographorum teſtimonia, ſed uſus vocis in probatis auctoribus oſtendit: at Þeſſu ſinne, *hac vice*. Þriſuar ſinnum, *tribus vicibus*. Sic in Evang. *Iſland.* Jodru ſinne, *altera vice*. rurſum, *Job.* IX. 24. og Þo hann brìote ſio ſinnum, *ſi ſepties* (*ſeptem vicibus*) *in die peccaverit*. Luc. XVII, 1, ſinn autem formatur à ſinð, quod à *Gothico* SINΨ. Unde etiam abjecto N, *Anglo-Saxonicum* ſið, *vicem* ſignificat; haud ſecus ac à *Gothico* MUNΨS, fit *Franco-Theotiſcum* mund, *Cimbricum* munne vel myne; & *Anglo-Saxonicum* muð, *os*. Secundum poſteriorem derivationem, *ſeneſcalcus* appoſitè ſignificat, Primario *ſuorum præfectum* vel miniſtrum à domino *ſuis præfectum*, i. e. *oeconomum*, ſive *miniſtrum cui à domino domeſticorum*, τῶν ἰδίων, *cura commiſſa eſt*; & dein quia *oeconomo* aliarum rerum cura acceſſit, *ſeneſcalus* etiam ad ſignificandos *adminiſtratores redituum*, *dapiferos*, *curiarum præfectos*, & *aliis muneribus præpoſitos* translatum eſt.

Senno, *Ital. judicium*, *ſapientia*; neque à *ſenio*, ut vult Menagius, quod ſenes juvenes ſapientia, & judicio ſuperant; neque à *ſenſu*, *ſenſo*, *ſenno*, ut *Ferrarius*; ſed à *Gothico* ſinne, *mens*, *affectus*, *ſenſus*. Unde aſſinna, ut apud *Italos*, forſennato, *mente captus*, *amens*; ſinniſveifia, *inſipientia*, *mentis alienatio*; At hafa i ſinne, *animo pervolvere*, *concipere*, *meditari*: ut, han heſer illt i ſinne, *concipit iniquitatem*.

Sillon, *ſulcus*. & ſillonner une terre, *ſulcare*, *ſulcos ducere in arvo*. *Sax.* ſyl, ſul, ſylh, ſulh, *aratrum*; ſulunᵹ I ſulinᵹ, *aratrum terræ*, tanta nimirum fundi portio, quanta unico per annum aratro arari poterat. In veteri charta regis *Offæ*: *In nomine Jeſu*, &c. *Ego Offa rex*, &c. *Concedo Daniberht Archiepiſcopo aliquam partem trium aratrorum*, *quod Cantianis dicitur* three ſulinge.

Sire, ſieur, ſir, non ex *ſenior*, unde *Ital. ſignore*, & *Gallicum*, *ſeigneur*; ſed à *Goth.* SIHΩR, *ſibor*, *dominus*. *Arme ſibor*, *miſerere domine*, barbarâ ſuâ linguâ, ut obſervavit *S. Auguſtinus*, *Gothici Chriſtiani* captæ *Romæ* dicere ſolebant. Sihor autem fit ex ſiᵹop, *triumphus*, *triumphator*, quod a ſiᵹe, *victoria*, ut autumat *F. Junius*. Et origo hujus vocis ✱IR her, inquit *Wormius*, non uſque adeo magnam præ ſe fert antiquitatem, ſiquidem ejus loco ЫIR, ſir, vel ЫIAR, ſiar, poſitum in antiquioribus invenio. Vide *F. Junii* gloſſarium *Gothic.* in voce ARMAN:

Snello, iſnello, *Ital.* unde vetus *Gallicum* iſnel, *velox*, *celer*, *agilis*. Non ut *Ariſtarchus* Italicus *Caſtelvetro*, ab *anello*; neque proprie à *Germanicô* ſnell vel ſchnell, ejuſdem ſignificationis, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; ſed utrumque pariter petendum eſt, a *Franco-Theotiſco* ſnell, vel ſnello; *Saxonice* ſnel, *celer*, *pernix*, *acer*, *alacer*, *velox*, *citus*; unde verbum ſnellian, *accelerare*, *feſtinare*. *I* autem in *iſnello*, & *iſnel*, fit ab incæptivo ge, gi, ghe, ghi: *Saxonicè* ᵹe: *Gothice* ΓA: quod in I, vel Y, liqueſcere ſolet.

Sonder, *ſcrutari*, *exquirere*, *tentare*; ut ſonder la riviere, ſonder une playe, ſonder le deſſein de queſqu'un; à *Theotiſco* ſonderen, *diſtinguere*, *diſcernere*, vel potius à ſondan, *explorare maris profunditatem*; *Sax.* ſondline, eſt *bolis*.

Souhait, *votum*; ſouhaiter, *voto poſcere*, *optare*; olim ſoubshait, & ſoubshaiter. vox *hybrida*, comp. ex ruſtico *ſoubs* & *haiter*; & *Teutonibus* priſcis heitan eſt *vovere*; heiting, *votum*, *Goth.* autem hAITAN. *Angl-Sax.* hatan, ᵹehatan eſt *rogare*, *poſtulare*, *poſcere*.

Soupe, *Gall.* *juſculum*, *panis jurulentus*, *ſorbillum*, *pulmentum*; *Cimbrice* ſoup, ſupa, ſappa, ſoppa. quæ omnia ſunt verbalia ab at ſupa, *ſorbere*; quod in præterito facit ſaup. Sic *Saxonice* ſype eſt, *ſorbillum*; & ſupan, *ſorbere*, *ſorbillare*.

Spanna, *Ital.* olim eſpan; nunc empan, *Gall.* Spithama, *palmus major*, ſive quantum eſt ſpatii inter ſummum pollicem, & longiſſimum digitum expanſos, vel extenſos; *Francicè* ſpan, ſpanna, *Sax.* ſpan. *Kiliano* ſpanne; *Cimbrice* ſpan, vel ſpon. *Germ.* ſpann. A verbo ſpanna, *Sax.* ſpannan, *extendere*, *diſtendere*; & ſecundario ſenſu *ſpithamâ metiri*. Quam perperam ergo *Menagius*, qui ſpanna à *Germanico* ſpann; & *Germ.* ſpann, à *Latino expalmus*, *expanmus*, *expammus*, *exſpannus*, *ſpannus*, *ſpann*, *ſpanna* derivat. Sed ita in etymologiis ſuis ludere ſolet vir magnus, in Septentrionali literatura (eheu!) non verſatus.

Spe-

Sperone, *Ital.* esperon, eperon, *calcar. Franc.* spor, spora, sporro, sporo. *Saxonice* ꞅpoꞃ, ꞅpoꞃa; *Kiliano* spore; *Angl.* a spurre. *Germ.* sporen.

Stanga, staggia, staggo; *Ital. fustis, contus, vectis, trabs transversa*; omnia etiam hæc significat stanga, stang vel stong, *Scand.* & *Island.*

Stocco, *Ital.* estoc, *Gall.* a tuck, *Angl. gladius longus & angustius, punctim feriens*; verbale à *Gothico*, STIΓΓAN *ferire, pungere*; unde STIK vel STIKS, *punctum.* Sic à *Sax.* ꞅtican, *pungere*, *Angl.* to stick, ꞅtice, *punctio.* A stocco etiam stoccado; *Gall.* estoccade, *coup d'estoc, punctim inflicta plaga, cuspide vulnus illatum.* Frustra igitur *Ferrarius* stocco à *stipe, stipicum, stoccum* petit.

Strale, *Ital. sagitta.* Non à *trahere, traho, tractus, tragula, tragulis, extragulis, stragulis, stragule, strale*; vel à *Germanico* straal, quod *radium solis*, significat, ut vult *Menagius*, petendum est; sed à *Gothico* vel *Francico*, stral, strala, *sagitta, telum, spiculum, jaculum*; *Saxonice* ꞅꞇꞃæla, ꞅꞇꞃæl, unde ꞅꞇꞃæl-boꞃa, *sagittarius*; ꞅꞇꞃælian *sagittare, jaculari*; & in metaphorica significatione, *Germ.* straal, *radius solis.*

Suite, *comitatus*, & *comitum cœtus*; *Scandice* sueit, *multitudo, comitatus, satellitium, cohors, societas*; og med honum mikel sueit, *& cum eo multa turba*, Marc. XIV, 43. var þar hia einglenum mangfolde himneskra her sueiti, *erat ibi cum angelis multitudo militiæ cælestis*, Luc. II, 13.

T.

Teton, *mamillæ*, *Ital.* & *Hispanice* tetta; *Anglice* teate; *Saxon.* ꞇiꞇꞇ. *Gothice* ΔΑΔ:

Toccare, *Ital.* toucher, *Gall. tangere.* Non à *tangere, tango, tago, taco, tacco, taccare, toccare*, ut *Menagius*; sed à veteri *Goth.* TEKAN. *Sax.* ꞇacan, ꞇæcan; *Cimbrice* taka, & takia, *tangere*; unde atekt, *tactus.*

Tomare, *Ital.* tomber, *Gall. Cadere.* non à *titubare, tubare, tumare, tomare*: ut *Menagius*; neque a *tumba*, veluti *in tumbam cadere*, ut *Ferrarius*; sed a *Gothico*, vel *Cimbrico* tumba, *cadere, ruere, procumbere*: ut, han tumbar af hestinum, *ex equo cadit.*

Tornare, *Ital. revertere*; *Scandice* & *Islandice* at turna, *convertere, circumagere*; inde turnereid vel turniment, idem quod *Italorum* torneamento, *ludus equestris*, vel *certamen equestre ludicrum*, Kong. *Sag.* Ridum i turnreid, *hasta certemus equestres. Wilk. Sag.* eingi riddari i ollu Villinalandi i turniment, *in tota Sueonia non reperitur eques, qui in ludis equestribus certare potuit.*

Touaille, *mantile, linteum manuale.* A *Francico* tuele, duele, duuahila, *mappa, mappula, linteum.*

Touer, *ducere, trahere*; ut *touer un vaiseau*; à *Francico* ziohan. *Saxonice*, ꞇeohan, *trahere, ducere.*

Tourbe, *Gall.* turba, *Ital. gleba*, vel *cespes fossilis*; *Angl.* turf. *Francice* zurb, zurf. *Latino-Theotisce* *zurba, & turba; *Belgice* torfe; *Islandice, Scandice*, torf, *ima arvi gleba eruta ad alendum focum*; unde torfa, *cespes*; torf vegler, *suggundia domus.*

Treves, *Ital.* tregua; *Angl.* truce. Pro quo treague habet *Spencerus*; *Latino-barbarè treuga.* Manifeste desumpta sunt omnia à *Gothico* TRIΓΓVA, *pactum, fœdus. Cimbrice* trugth; *Island.* trigd, *fidelitas. Goth.* quoque TRIΓΓA, *fidelis.* Huc etiam referendum est *Gallorum* intrigue; quod *secretum commercium, secretè actum, pactum*, & *fidei commissum* significat.

V.

Varech, werech, vox forensis *Gallo-Normannica*, Latino-barbare *wreccum, res è naufragio in terram adductas* denotans; *Latino-barbarum wrecchum. Angl.* wrack. A *Saxonico* ꝑꞃæcce vel ꝑꞃæcca, *advena, peregrinus, exul, miser*, quod bona è naufragiis ad littus à mari appulsa advenarum, peregrinorum & miserorum, qui naufragio perierunt, bona sunt.

Vassus, Latino-barbarè *cliens, fiduciarius, minister domino suo fide & sacramento adstrictus.* Unde τὸ *vassus* aliqui quasi *fastus*, T in s facile mutato, non sine ratione dictum putant. *Fastus* autem & dein *fassus, vassus*, à veteri *Theotisco*, fast, & fæst, *Saxonice* ꝼæꞅꞇ, quod est *firmus, fixus, stabilis, constans*, accitum dicunt. Ego vero Latino-barbarum *Vassus* à *Gothico* FADS, *fads*, quod in † compositione reperitur, & significat totius *rei.* vel *negotii procurationem*, & *curam*, accersendum judicio. FADS igitur à prisco aliquo verbo, quod respondet *Anglo-Saxonico* ꝼadian, *ordinare, dispensare, disponere*, profluxisse putat *Franciscus Junius, F. F.* Certe *Orcadum præpositus*, quæ *Danorum* olim imperio subjectæ erant, faud, vel faad dicitur, & in legibus barbaris urbium, & regionum *præfecti*, qui è ministris imperatorum, & principum eligi solebant, *Thiufadi* appellantur, quasi *thiu fadi*, i. e. ὁ ἄρχων, *fads* in *fadus* verso. Quoniam igitur ministris, & famulis Regum, & principum, munera fere omnia, & officia, ob quorum fidelem procurationem Beneficia (quæ postea feuda appellabantur) accipiebant, commissa erant; ideo a regibus, & principibus ad aliquod munus obeundum, vel officium fungendum constituti *fadsi*, & dein *fassi*, & *vassi*, quod nomen dignitatis esset, appellati sunt. *Bassus* etiam pro *vassus* legitur; & fides, quam domino *vassus* præstat, *vassaticum* dictum est; & quod apud *Anglo-Saxones Thanus*, id apud *Gothos, Francos*, & *Franco-Gallos* FADS, Latinobarbare *vassus*, à *fadsus*, fuisse videtur. Porro, qui *vassi* vel *vassi dominici* dicuntur, nullo discrimine *vassalli* vel *vasalli* dominici appellan-

* Nota, quod z & T in multis invicem permutantur, & indifferenter usurpantur apud *Francos*. ut supra ostendimus. † Ut in HUNDA-FADS *centurio*, ΦUSUNDI-FADS *Chiliarcha.* SYNAΓΩΓA-FADS, *Archi-Synagogus.* BRUΦ-FADS, *sponsus.*

tur. *Vasallus* autem, vel *vassallus*, unde *vassal*, *Ital.* & *vassall*, *Gall.* & nostrum **vassall**, non est diminutivum à *vassus*, sed compositum à fads & *Francico* scalc, *minister*; unde Latino-barbare *vassallus*, quasi *fads-scalcus*, plane ut *Mareschallus*, quasi *Marescalcus*. Hoc ex eo constat, quod idem fere semper significant, paremque dignitatem denotant *vassus* & *vassallus*, ut innumeris exemplis ostendit in suo glossario *Dufresnius*, glossographorum post *Spelmannum* nostrum facile princeps; ubi etiam notat *vassos*, sive *vassallos* primitus fuisse regum vel principum *domesticos ministros*, & *clientes*, quibus *negotia*, & *rerum gerendarum curam* mandabant. præterea *vassorum*, vel *vaßallorum* filii, *vasletti*; quasi *vassalletti* dicti sunt, & dein, *valeti*, *valecti*. A *valetto* ergo, *valetto Italicum*, & *Gallicum valet*, olim *valecto*, *valect*; quod in antiquis nostris corrupte **varlett** legitur, recte derivat *Ferrarius*. An vero à *vassis*, *valvasores*, *vasvaßores*, & *vavasores* petenda sunt, ut censet *Dufresnius*, nondum mihi constat. *Vasvaßor* pro quo *valvassor*, & dein *vavasor*, forsan decompositum est, ex fast, fads, & sior, *dominus*; unde *vasvassor*, quasi fast-fads-sior, *domini fidelis minister*, *illius locum tenens*, vel *domino fide strictus minister*, *& in aliquo munere ejus locum supplens*.

XIII. Apud poetas, qui metrice scribunt, I, E, & OI, ante alias vocales tum in nominibus, quum verbis, interponitur: ut in rikiost, pro rikost; bruodier, pro bruoder; vuostiun, pro uuostun; wiceon pro wicon; dadeon, pro dadon; thriddeon, pro thriddon; vualdandies, pro vualdandes; felleat pro fellat; auuardiat, pro auuardat; hebbian, pro hebban; hebbie, pro hebbe; duoian, pro duan; haloian, pro halan; & alia sexcenta in codice *Cottoniano*.

XIV. Poeticè etiam A additur in fine vocis ad eam producendam: ut in vuostunnia, pro vuostunni, vel vuostunne; alosannea, pro alosanne; forliggernissia, pro forliggernissi, vel forliggernisse; & alia haud pauca in codice *Cottoniano*.

XV. Apud *Otfridum* etiam occurrit frequens duarum vocum in unam coalitio vel contractio: ut in nu'st, pro nu ist; si'uns, pro sia uns; thu'z, pro thu iz; nu'b, pro nu ob; z'uru, pro zuo iru; vuas'mo, pro was imo; ni'mo, pro ni imo; er'nan, pro er inan; er'mo, pro er imo; n'ales, pro ni ales; man'nan, pro man inan; z'en, pro ze en; z'in pro ze in; z'imo, pro zi imo; er zeinen brunnen kisaz, *sedit apud fontem*. fragm. disp. Haud dissimiles vocum contractiones occurrunt, nonnunquam & apud alios: ut, uuidar santa'nan, pro uuidar santa inan, *remisit eum*. Tatianus CXCVI. 7. In lingua etiam Alamannica communes sunt istiusmodi vocum crases: ut inam, pro an dem; auffm, pro auff dem; auffs, pro auff das; im, pro in dem; ins, pro in das; vom, pro von dem; z'um, pro ze dem; z'ur, pro ze der. Etiam in *Belgicâ*: ut in 'tis, pro het is; 't volk, pro het volk; 'k hebbe, pro ik hebbe; 'ter, pro te der; ten, pro te den.

XIV. Vocum syncope etiam haud raro occurrit apud *Otfridum*, qui non tantum metricè, sed rythmicè etiam scribit: sic irk'natin, legitur pro irkenatin.

Ad exercendum lectoris Philo-Teutonis *ingenium, obiter huic capiti adjiciam hymnum matutinum veteris ecclesiæ, è schedis* Junianis *exscriptum*.

1. Scinantes ortfrumo himiles	*Fulgentis auctor ætheris*
Du der manun leoht nahtim	*Qui Lunam lumen noctibus*
Sunnun tago lauftim	*Solem dierum cursibus*
Kauuiffemu kastudnos fade.	*Certo fundasti tramite.*
2. Naht suuarziu giu furtripan uuirdit	*Nox atra jam depellitur,*
Uueralti sconidiz itporan uuirdit,	*Mundi nitor renascitur,*
Niuuer ioh giu muates uuahsmo	*Novusque jam mentis vigor*
Suazze in tati arrichtit.	*Dulces in actus erigit.*
3. Lop lutten giu dinu	*Laudes sonare jam tuas*
Tak auûrprunganer motit,	*Dies relatus admonet,*
Antluzz ioh himiles flectera	*Vultusque cœli blandior*
Unsaro heitarit prusti.	*Nostra serenat pectora.*
4. Midem eogalicha sleffari,	*Vitemus omne lubricum,*
Kanige abahiu atum keist,	*Declinet prava spiritus,*
Lip kitati ni unreinnen,	*Vitam facta non inquinent,*
Zunga sunta ni inkifalde.	*Linguam culpa non implicet.*
5. Uzzan sunna tak denne kituat,	*Sed sol diem dum conficit,*
Kilauba tiufiu strede,	*Fides profunda ferveat,*
Uuan za keheizzam cacruaze,	*Spes ad promissa provocet,*
Criste kafuage minna.	*Christo conjungat caritas.*

CAP.

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De Poetica veterum Francorum

I. QUI poëticam *Francorum* veterum scire velit, carminumque genera, quæ apud illos in usu fuerunt, in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capite XXIII. quæ scripsimus, ei imprimis legenda sunt. Etenim in isto capite de metro, de rhythmo carminum *Anglo-Saxonicorum*, & de eis etiam, quæ *Anglo-Saxonum* carminibus accidunt, fuse tractavimus. Quibus omnibus, poëticam *Francorum* qui discere cupiunt, eamque recte intelligere, tanquam necessariis quibusdam, quæ præcognoscenda sunt, ut diligenter studeant, illis auctor esse velim. Præsertim quæ in capitis istius r. IX, & X. de metro, rhythmo, & pseudo-rhythmo tradidimus, iis animos intendant poëtices *Francorum* studiosi. Poemata enim veterum *Francorum* vel *rhythmica* sunt, vel *pseudo-rhythmica*. Rhythmica dico, in quibus non tantum quantitas & mensura syllabarum, quæ pedes faciunt, carminaque à prosâ scriptis distinguunt, habetur; sed in quibus etiam est apta pedum constitutio, & proportio, cum numerorum, & temporum harmonia, quæ venustum, & concinnum carmen reddunt, ejusque incessum adeo decorum etiam faciunt, ut carmen esse, vel non prænoscentibus esse carmen, statim ac legitur, ex venusta partium symmetriâ, & concinno ejus motu sentiatur. Ex adverso pseudo-rhythmica sunt, in quibus certus, & definitus syllabarum numerus sine syllabarum quantitate observatur, & in quibus etiam rhythmi defectus ὁμοιοτελεύτων similiter desinentibus sonis, quos *rimas* Angli appellant, quodam modo, suppletur & resarcitur. Prioris generis carmina omnia ea sunt, quæ in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXIII. ex Geneseως paraphrasi, fragmento *Judith*, Versibus *Boethii* ab *Aluredo* rege metrice versis, & libro Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota *Caligula*, A. VII. I. in quo res à *Jesu Christo* gestæ in lingua *Francica* metrice describuntur, ut alia prætercam, quæ in isto capite aliunde in doctorum conspectum producuntur. Posterioris autem generis sunt universa, quæ ex bibliothecis nostris *Semi-Saxonice*, & *Dano-Saxonice* scripta in ejusdem Grammatices capite XXIV proferuntur, quæ poematum *Francicorum* genium, versuumque, ex quibus constant, structuram, & strophas investigare studentibus, tanquam ea quæ maxime profutura sunt, ut commendarem etiam faciendum mihi putavi.

II. A *Philo-Teutone* etiam, quæ *de dialecto poetica* capite XXI. traduntur, diligenter legenda sunt, ut carminum *Francicorum*, eorum maxime, quæ *rhythmice* conduntur, doctrinam & intelligentiam facilius assequatur. Quibus tandem munitus arduum istud poematum rhythmicorum genus, eorumque difficultates, quibus in poëtica dialecto conflictandum erit, cum minori multo operâ superabit, & perrumpet.

III. Unicum autem, quod scio, poema rhythmicum *Francicè* scriptum extat, nempe aureum istud Bibliothecæ *Cottonianæ*, in quo quasi in evangelio harmonico, res à *Jesu* Salvatore gestæ traduntur. Hujus poematis nonnulla Latine à nobis translata dedimus Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, cap. XXIII. Et ne vel instituto nostro, vel antiquissimæ & nobilissimæ *Germanorum* Genti, è qua maxima ex parte oriundi nostri sunt, deesse videar, alia ex eo *Latine* etiam versa sine punctis tamen metricis, quibus in continuæ scripturæ poematis versus distingui solent, in hoc capite danda censemus. Eheu, inquam, sine punctis metricis, quibus exemplar tamesi *Anglo-Saxonis* alicujus manu, ut videtur, descriptum, carens, causa est, quòd poeseos ratio, quæ versibus interpunctione metrica divisis maxime se ostendit, in iis quæ subsequuntur, non exhibetur.

Lucæ Cap. I. *Fuit autem in diebus Herodis Regis Judææ sacerdos quidam nomine Zacharias*, &c.

1. Than uuas thar en gigamalod mann, that uuas fruod gomo, habda ferehtan hugi. pas san them liudeon Leuias Cunnas Iacobas sumeas guodero thiedo, Zacharias uuas hie hetan, that uuas so salig man, huand hie simblon gerno gode theonoda, uuarahta æfter is uuilleon. deda is uuið so selu, uuas iru gialdrod idis. ni muosta im erðiuuard an iro Iuguthedi giðithig uuerthan. libdun im far uter laster uuaruhtun lof goda, uuarun so gihoriga heðan cuninge, diuridan usan drohtin, ni ueldun derbeas uuiht under mancunnie menes gifrumean, ne sacane sundea.

1. *In illo tempore quidam senex erat qui fuit vir sapiens, habens mentem religiosam. Erat ex populi Leuitico tribu* (i. e. *sacerdos*) *& ex cujusdam Jacobi honesta gente, Zacharias vocatus erat, & beatissimus fuit, ut qui semper deo diligenter serviens, mandata ejus faciebat. Beata ejus uxor ita etiam faciebat, valde annosa mulier. Dum autem Juvenes essent, non assequi potuerunt hæredem, etsi sine labe coluerunt deum, & cælorum regi tam obedientes fuerunt, & glorificarunt dominum nostrum, nolentes inter homines, quid piaculi, vel quicquam quo accusari possent, perpetrare.*

2. Uuas im tho an sorogon hugi, that sea erbiuuard egan ni muostun. Ac uuarun im barnolos.

3. Than scoldi hie gibod godes thar an Hierusalem, so oft so is gigengi gistuod that ina torohtlico tidi gimanodun, so scolda hie at them uuihe uualdandes geld helag bihuereban heban cuninges. godes Jüngerscepi gern uuas hie Suitho that hie thuru ferahtan hugi fremmean muosti.

4. Thuo uuarth thiu tid cuman, the thar gitald habdun uuisa man mid uuordun, that scolda thena uuih godas Zacharias bisehan. thuo uarth thar gisamnad filo thar ti Hierusalem Iudeo Liudo uuerodes te them uuihe thar sea uualdand god suithe, thiulica thiggean scoldun her on is huldi, that sea heban cuning lethas alieti.

5. The liudi stuodun unbi that helaga hus, endi gieng im thie gierodo man an thena uuih innan. that uuerod oder bed umbi thena alah utan Hebreo liudi, huan er thie fruodo man gifrumid habdi uualdandes uuilleon. So hie thuo thena uuirog drog ald after them alahe, endi umbi thena altari gieng mid is rokfaton rikeon theonon frumida ferehtlico frohon sinas godes Iungerscipi gerno Suitho midi hlutro hugiu, so man herren scal georno fulgangan: grurio quamun im egison an them alahe, hie gisah thar after thiu enna Engil godes an them uuihe innan hie sprak him mid is uuordon tuo. hiet that fruod gumo foroht ni uuari; hiet that hie him ni andriede. thina dadi sind, quat hie, uualdande uuertha, endi thin uuord so self. thin theonost is im anthanke, that thu sulica githaht habes an isenes craft. ik is engil beon. Gabriel biun ik hetan thie io for Gode standu anduuard for them alouualden, nesi that hie me an is arundi huarod sendean uuillie.

6. Nu hiet hi mi an thesan sid faran. Hiet that ik thi thoh gicudi that thi kind giboran fan thinera aldera idis odan scoldi uuerthan an thesaro uueroldi, uuordon spahi, that ni scal an is libe gio lithes abitan uuines an is uueroldi. so habit im uurd giscapu metod gimarcod, endi maht godes. hiet that ik thi thoh sagdi that it scoldi gisith uuesan heban Cuninges; hiet that gi it hieldin uuel tugin thuru treuua. Quad that hie im tyreas so filo an godes rikea forgeban uuoldi.

6. Hie quat that thie guodo gumo Johannes te Naman hebbean scoldi. gibud that gyt hietin so that kind, than it quami. quad that it Cristes gesith an thisero uuidun uuerold uuerthan scolde is selbes sunies, endi quad, that sea sniumo herod an is gibodscipe bethia quamin.

7. Zacharias thuo gimalda, endi uuid selba sprak drohtines Engil, endi im thero dadio bigan uundron thero uuordo. huo mag that giuuerthan so, quat hie, after an aldre. it is unc al ti lat so te giuuinnanne so thu midi thinon uuordon sprikis, huanæ uuit habdun aldres er ef no tuentig uuintro an uncro uueroldi, er than quami that uuib ti mi. than uuarun uuit nu at samne at siounta uuintro gibenkeon endi gibeddeon, si thor ik sea mite brudi gicos.

2. *Sed animis contristati erant, quòd hæredem adipisci non potuerunt, sed liberorum orbi fuerunt.*

3. *Quoties vero cunque requireret ordo vicis suæ, quam tempora fulgentia (calendarii nempe rubricæ) designabant, toties secundum statutum divinum ad Sanctuarium Dei, Templum Sacrum Hierosolymitanum, illi proficiscendum erat, qui valde studiosus erat, ut cum religiosa mente dei ministerio fungeretur.*

4. *Cum vero ventum esset tempus istud in quo prophetæ prædixerant à Zacharia templum dei videndum esse, tum Hierosolymis in Sanctuario convenerunt Judæorum ingens multitudo, ut Domino Deo humillimè pro misericordia sua supplicarent, ut ille Rex cælorum peccata eorum dimitteret.*

5. *Populo autem circumstante domum sacram, templum intrabat reverendus ille vir. Coetus etiam ille populi Hebræi extrà circa templum usque expectabat, dum quod præceptum à deo erat, senex esset executus. Dum autem thure templum fumigaret vetulus, aramque circuiret thuribulum, vas pretiosum gestans, puraque cum mente religiosus dei domini sui ministerium tam diligenter functus quam quis mortalium hero suo servire possit, horror in Basilica eum invadit protinus ut vidit angelum dei infra templum, qui eum voce sua allocutus, sic dixit.* Scilicet, *jussit ne paveret, aut ab illo metueret. Quæ locutus es, inquit, pariter, ac quæ fecisti,* officio tuo fungens, *deo digna sunt. Ministerium tuum illi gratum est, propterea quod spem talem reponis in ejus solius virtute. Ego sum angelus ejus, qui* Gabriel *sum vocatus, quique semper adsto coram* Deo, *in ipsius omnipotentis conspectu, nisi me interdum mandata ejus perferentem aliquò mittere placeat.*

6. *Modo mihi imperavit hoc iter suscipere, in mandatis dans, ut tibi dicerem quod à vetula tua conjuge pariendus tibi filius esset, & in hoc mundo educandus, & ut verbis nuntiarem illum, dum viveret, neque siceram gustaturum, neque vinum in mundo hoc bibiturum. Et enim sic immutabile decretum,* inquit, *sic creator omnium, sic potentia dei statuerunt. Jussit etiam ut tibi enuntiarem illum fore Cæli regis Comitem, quod, etiam jussit, ut vera fide valentes crederetis, aiens, se illi in regno dei tantam dominationem daturum.*

6. *Dixit etiam* inquit *quod bonus ille vir Johannem nomen haberet & ambobus vestri mandat puerum istum, quam primum natus fuerit, sic vocare. Præterea dixit, quod Messiæ, suiipsius filii per latum hunc terrarum orbem socius foret, & quod eorum ambo ad ejus mandata exequenda, huc brevi venirent.*

7. *Tum Zacharias locutus est, & domini Angelo ipsi respondit. Quomodo hoc possibile, ait, postquam in senectâ processimus. Id quidem obtinere, quod tu verbis tuis sic locutus es, nobis ambobus plane per annos non jam licet, siquidem* XX *annos nos ambo pares habuerimus, ante quam à me ducta erat illa mulier. Et ex eo tempore quo mihi eam elegi sponsam per Septuaginta integros annos mensa & thoro conviximus.*

8. So

8. So uuit an uncro iugudthi gigernean ni mahtun, that uuit erbiuuardigan muostin fuodan an uncon flettea: nu uuit sus gefruodat sind; habit unc eldi binoman ellean dadi; that uuit sind an unero siuni gislekit, endi an unkon sidon lat flesk is unc afallan, fel unsconi, is unca lud gelithan, lik gidrusi. nod sind unca andbari, odar-licron muod endi megin-craft, so uuit iu so managan dag uuarun an thesaro uueroldi: so mi thes uundur thunkit, hu it so giuuerthan mugi, so thu mid thinon uuordon sprikis.

8. *Quamobrem cum in nostra juventute promereri non potuerimus nos duo ut filium in thalamo nostro procrearemus, jam nunc cùm in ætate tam provecti ambo sumus; cùm nobis* (liberis operam dandi) *virtutem adeo abstulit senectus, ut nobis genæ depressæ, & complanatæ sint; cùm in lateribus utriusque nostri* [succulenta, quæ pridem extabat] *serotina caro lapsa sit; cutisque facta deformis; cùm vox utriusque nostri langueat; & corpora labascant; cùm nostrî neutri, qui in hoc mundo tam diu sumus versati, neque fœcunditas neque appetitus, virtusve ad suscipiendos liberos utilis, ullus est, de hoc, quod voce tua dixisti, non possum quin mirer, quo modo nempe fieri potest.*

9. Thuo uuarth that heban Cuningas bodon harm an is muode, that hie is giuuerkes so uundran scolda, endi that ni uuelda gihuggean, that ina mahti god, so ala lungan so hie fan erist uuas selbo, giuuerkean ef hie so uueldi.

9. *Tum Cœlestis Regis legatus animo contristatus de hoc erat, quod Zacharias de illo ejus negotio dubitans adeo miraretur, & quod cum animo suo reputare nollet deum, qui idem erat, qui ab initio semper fuit, id, si vellet, posse facere.*

10. Scerida him thuo te uuitie that hie ni mahta enig uuord gisprekean gimahlean mid is muthu, er than thi magu uuirdit fan thinero aldero idis erl afuodit, kind iung giboran Cunneas guodes uuanom te thesaro uueroldi.

10. *Quamobrem hoc in eum* [incredulitatis] *supplicium inflixit*: nempe, *quod non prius verbum aliquod polleret dicere, & cum ore suo sermocinari, quam à vetula ejus uxore decreto pareretur ille puerulus, & infantulus ille nobilis prosapiæ, hunc in mundum nasceretur.*

Angelus Gabriel missus ad B. Virginem Mariam Josepho desponsatam.

1. Thuo ni uuas lang after thiu ne it allso gilestid uuarth, so hie mancunnea managa huila god almahti forgeban habda, that hie is himilisk barn herod ti uuoroldi is selbes suno sendean uuolda, te thiu that hie hier alosdi alliud stamna uuerod fon uuitie.

1. *Ab hoc non diu erat, antequam Deo omnipotenti placuit, prorsus ut humano generi sæpe fidem dederat, Cœlestem infantem sui ipsius filium in hunc mundum mittere, ut hic omnem, qui sermonis usum habet, cœtum* [omnem humanam gentem] *à supplicio redimeret.*

2. Uuarth is uuis-bodo an Galilea land Gabriel cuman, engil thes aluualdan, thar hie ena idis uuissa munelica magat, Maria uuas siu hetan.

2. *Venit igitur scientissimus ejus nuntius, omnipotentis angelus Gabriel in regionem Galilæam: ubi fœminam, quæ Maria dicta erat, monialem* [i. e. puram] *Virginem visit.*

3. Uuas iro thiorna githigan, sia en thegan habda Ioseph gimahlid guodes cunneas man thia davides dohtor, that uuas diurlic uuib idis anidheti.

3. *Erat ea virgo adulta, quam nobilis quidam Josephus nobilis generis vir desponsaverat, ut quæ Davidis filia esset, mulier illustris, & fœmina devota.*

4. Thar sia the engil Godes a Nazareth burg bi namen selbo gruotta gegin uuardi, endi sia fan Gode quedda. Hel uuis thu Maria. quat hie, thu bist thinon herron lief uualdandi uuirthig, huand thu giuuit habis idis enstio ful. thu scealt furi allon uuesan uuibon giuuihid. ni habi uuekean hugi ni forohti thu thinon ferahe. ni quam ik thi te enigon freson derod. Ne dragu ik eni drugi thing. thu scealt uses drihtnes uuesan modor mid mannon, endi scalt thena magu fuodean, thes hohem himil cuninges suno, thie scal Heland te naman egan mid eldion, endi ni cumid thes uuiden rikies giuuad, thes hi giuualdan scal mari thiodan.

4. *Hanc in urbe, quæ vocatur Nazareth, ex adverso stans ipse Dei Angelus salutabat, & ad eam, deo auctore, sic dixit, inquiens, Aue Maria, tu es domino tuo dilecta, domino dominantium digna, quoniam sapiens es. Tu, ô virgo gratiæ plena! præ omnibus mulieribus benedicta eris. Ne sis jam infirmo animo, neque de vita tua paveas; non enim tibi adventus meus alicui nocumento erit, neque fero ego nuntium ullum mœstum. Tu enim domini nostri inter homines mater eris. Tu paries puerum illum excelsum Cœlorum Regis filium, qui Jesus ab hominibus vocabitur, & imperii ejus amplissimi, cujus illustris dominus erit, non venturus est finis.*

5. Thuo sprak im thiu magat angegin uuid thena Engil, Godes idiseo sconiost, ellero uuibo uulitigost. huo mag that giuuerthan so, quat siu, that ik magu fuodie, ne ik gio mannes ni uuarth uuis an minero uuerold.

5. *Tum Angelo Dei respondit virginum formosissima, omnium mulierum maxime speciosa, dicens, quomodo potest fieri, ut ego puerum pariam, quæ nondum virum cognovi?*

6. Thuo habda eft his uuord garo engil thes aluualden thero idesi tegegnes. An thi scal helag gast fan hebanuuange cuman thuru craft Godes. tha nan scal thi kind odan uuerthan an

6. *Tum responsum paratum habens omnipotentis angelus, ad virginem replicuit. Spiritus sanctus ab æthereis campis in te per potentiam divinam superveniet, cujus ope infans tibi natus*

therara

thesaro uueroldi. uualdandes craft scal thi fan them hohoston heban cuninge scadoian mid Scimon, ni uuarth sconera giburd ni so man mid mannon, huand siu cumit thuru maht Godes an thesan uuidun uuerold.

7. Thuo uuarth thos uuides hugi after them arundie all gihuorban an Godes uuilleon.. than ik hier garu standu, quat siu, te sulicon ambahtscipie so he mi egan uuili thiuuaa bium ik thied-Godes, nu ik thos thinges getruon. uuerthe mi after thinon uuordon, allso is uuilleos herren mines. Nis mi hugi tuifli ne uuord ne uuisa. so gifragn ik that that uuib antfieng that Godes arunde gerno suitho midleohtu hugi, endi mid lodon guodon, endi mid hluttron treuon.

erit. Domini virtus ab altissimo Cœlo hic te cum splendore inumbravit, neque inter homines partus fuit, aut pulchrior, aut illustrior, ut qui per virtutem dei in hunc mundum venturus est.

7. Tum mentem in ea, quæ in Dei nomine dicta erant, convertens mulier sic dicit: ad exequendum tale munus, & ministerium, quale me exequi vult Deus parata hic sto, quæ Dei patrii ancilla sum. Jam enim quod nuntiasti, credo, fiatque mihi secundum verbum tuum, atque prorsus ut domino meo placet. Non enim amplius mihi dubitat animus sive de re, sive de modo. Sic tandem, ut rescivi, mulier illa dei nuntium valde amplexa est cum mente clara, bona cum fide, & cum dubitationis pura fiducia.

Johannes Baptizat Christum.

1. Bethania barn Israheles. quamun thar ti Manag samnoda thar ti Iohanese cuningo gesithos liudi ti lerun, endi iro gilodon antfiengun. hie dopida sia dago gihuilikes endi im iro dadi luog uurethero uuilleon, endi lododa im uuord Godes herran sines heban-rikes.

2. Uuirthit, quat hie, garo gumono sohuem so ti gode thenkit, endi an thena uuili hluttro gilodean lestean is lera.

3. Thuo ni uuas lang ti thiu that him fan Galilea giuuet Godes egan barn, diurlic drohtines sunu dopi suokean. Uuas im thuo an is uuastme uualdandes barn allso hie mid thero thiedo thritig habdi uuintro an is uueroldi.

4. Thuo hie an is uuilleon, thar Iohannes an Iordana-strome allan langan dag liudi managa dopti diurlico, Reht so thuo is drohtin gisah holdan herron so uuarth im is hugi blidi.

5. Thes im thie uuillo gistuod, end sprak im thuo mid is uuordon to suitho guod gumo Iohannes te Criste. Nu cumis thu te minero dopi drohtin fromin thied-gumo best, so scolda ik te thinero duan, huand thu bist allero Cuningo craftigost.

6. Crist seldo gibod uualdand uuarlico that hie ni spraki thero uuordo than mer. uuest thu that us girisit, quat hie, allaro rehto gi huilik ti gifullanne for uuerdes nu on godes uuillon. Iohannes stuod dopta allan dag druht folc mikil uuerod an uuatere, endi oc uualdand Crist herren heban Cuning handon sinon an allero bethuo them beston, endi im thar te bedu gihneg an kneo.

7. Craftig Crist up giuuet fagar fan them flode fridu barn Godes, liof liudeo uuard. So hie thuo that land of stuop, so anthlidun thuo himiles duru, endi quam the helogo gest fan them aluualdan odona te Criste. uuas im angelicnesse Iungras fugles diurlicaro dusun, endi sat im uppan usses drohtines ahsla, uuonoda im oder them uualdandes barne, after quam thar uuord fan himile hlud fan them hohon radore endi gruotta thena helend seldon Crist allaro Cuningo beston, quat that hie ina gicorana habdi seldi fan sinon rikea;

1. Multi istûc in Bethania convenerunt filii Israelis, multi regum comites, multi è populo, ut instituerentur, ad Johannem venerunt, quos fidem suam confessos, quotidie baptizabat, & ab eorum facinoribus purgabat, dominique sui, Cœlorum Regis verbum commendabat.

2. Paratus enim, inquit, ille est omni homini, qui de deo cogitat, in eumque vult sincere credere, & doctrinam ejus implere.

3. Quibus utique dictis, *non diu erat, cùm ad baptismum petendum è Galilæa profectus est proprius dei filius, gloriosus domini gnatus, qui tum in statura sua adeo profectus erat, ut prorsus popularibus dominantis ille filius triginta annos ætatis habere videretur.*

4. Tunc vero Johannes illius gratia multum populum per totum diem in flumine Jordano illustrissimus baptizans quàm primum vidit herum suum dominum supremum gavisus est animo.

5. Eum enim desiderabat vir bonus Johannes, & voce sua magnopere sic ad Christum locutus est. Honorande domine, hominum præstantissime, tu baptizandus ad me venis, qui à te omnium regum potentissimo baptizari debeo.

6. Tum quidem Christus ipse dominus imperabat ei ne his verbis utens amplius loqueretur. Nostin', inquit ille, quod nos jam decet, dei causa, omnem justitiam prompte implere? Johannes ergo in aqua manens ingentem turbam, hominumque Coetum, & eorum omnium optimum dominum Christum, qui Cœlorum rex erat, cùm manibus suis baptizabat, & baptizatum genu flectens ibidem adorabat.

7. Tum pacificus dei filius, colendusque hominum custos, omnipotens Christus, ut ex flumine venustus ascendit & in ripa pedem posuit, Cœli fores apertæ sunt, & sanctus spiritus ab universitatis rerum domino superne missus in Christum descendit. Similis ille erat juveni pullo nitentis columbæ, & sedens super domini nostri humeros morabatur super eum, qui Cœli terræque gubernator erat. Dein vox canora è Cœlis auditur veniens è sublimi æthere, quæ Salvatorem ipsum Jesum, regum omnium præstantissimum salutabat dicens, scilicet, *quod is erat, quem è regno suo elegerat,*

Quat

Quot that im thie suno licode best allero gi. boranero manno; Quat that hie im uuari allero barno leobost.

8. That muosti Johannas allso it guod uuellda gisahan endi gihorean. hie gideda it san after thiu mannon mari that sia thar mahtina herron habdun. that is, quat hie, hedan-cuninges suno. En alouualdan theses uuilleo ik urkundeo uuesan an thesaro uueroldi.

9. Huand it sagda mi uuord Godes drohtines stemna, thuo hie mi dopian hiet uuerol an uuatere, so huar so ik gisauui uuarlico thena helagna gest fan hedan-uuange an thesan middilgard enigan man uuaron cuman mid craftu, that, quat, scoldi Crist uuesan diurlic drohtines suno, hie dopian scal an thena helagan gest, endi helean manago manno men-dadi. hie habit tha maht fan Gode that he alatan mah liudeo gihuilicon saca, endi sundea. thit is selbo Crist Godes egan barn gumono besta fridu uuid fiondon.

10. Uuela that iu thes mag frah muod-hugi uuesan an thesaro uueroldi, thes iu thie uuillo gestuod that gi so libbeandi thena landes uuard selbon gisahun.

11. Nu muot sniumo sundeono los manag gest faran an Godes uuilleon tionon atomid, the mid treuuon uuili uuid is uuini uuirkean, endi anuualdand Crist fasto gilobean, that scalt te frume uuerthan Gumono so huilicon so that gerno duot.

quod filius ejus erat, quo, præ omnibus qui nati essent, maxime delectatus erat, & quod ei etiam esset filiorum omnium charissimus.

8. *Hæc oportebat Johannem, sicut deus voluit, videre, & audire. Dein protinus hominibus, qui omnipotenti domino ibi præsenti gaudebant, ea explanavit dicens. Hic est regis Cælorum filius, quem, domino dominorum auctore, mundo notum facio.*

9. *Etenim dei verbum, domini vox, cum me homines baptizare in aqua juberet, hoc mihi dixit: nimirum, quandocunque revera viderem spiritum sanctum de Cælo cum potentia in aliquem hujus terrarum orbis hominem certo descendere, quod eum opporteret esse Christum gloriosum Dei filium, qui baptizabit cum spiritu sancto, & medebitur multorum peccatis. Ille enim potentiam à deo habet concessam omnibus hominibus dimittendi crimina, & peccata. Hic profecto Christus ipse est, proprius dei filius, hominum excellentissimus, qui pacifici animi erga inimicos est.*

10. *Utinam vobis erga illum amicus hic animus esset, erga illum cujus voluntas fuit, ut vos ipsum patriæ fautorem (servatorem) viventes videretis.*

11. *Jam multi spiritus, per dei voluntatem peccatis absoluti, & supplicio liberati possunt discedere, nempe eorum, qui cum amicis fidem servabant, & in dominum Christum firmiter credere. Ea enim omnibus proderunt, qui studiose ea faciunt.*

In carminum rhythmicorum tribus his Speciminibus non tantum voces in exemplari continuo scriptas dividere, sed orationem rhythmicam, quæ etiam absque omni membrorum distinctione scripta est, commatis, colis, & periodis separare visum est, tum quod orationis contextum distinctionibus notatum commodius possem interpretari; tum etiam ut poëseos stylum asyndetis, appositione nominum, & verbis participiorum officio fungentibus perturbatum lector magis perspectum haberet.

IV. A rhythmicis jam ad pseudo-rhythmica transeamus, quæ certum & definitum numerum sine quantitate syllabarum observantes *finalium similiter sonantium tinnitu* aures delectant, atque eo modo veri metri rhythmique absentium vices quasi supplent, defectumque pro viribus suis compensant. *Otfridus* Monachus *Weißenburgensis*, *Rhabani Mauri* Abbatis *Fuldensis* auditor & discipulus, volumen quinque librorum in id genus carminibus conscriptum, quibus evangelicam historiam poëtice descripsit, ante annum Christi DCCCLXXVI composuit. Volumen istud evangeliorum pseudo-rythmicum à *Flacio Illyrico* mendose editum Basileæ, Anno MDLXXI. Versione Latina, variis lectionibus, notisque illustratum, & mendis omnibus purgatum denuo publicandum in se suscepit, in *Francicis*, *Gothicis*, *Cimbricis*, *Anglo-Saxonicis*, & *Longobardicis* versatissimus *Jo. Schilterus* Argentoratensis. hujus operis specimen ante biennium in publicum emisit, nempe *Otfridi* ad Ludovicum I regem Franciæ Orientalis, voluminis sui evangeliorum dedicationem; quod Lectori *Philo-Teutoni*, quoniam poëseos pseudo-rhythmicæ vetustissimum simul, ac aptissimum exemplum est, hic ponendum existimo. Est autem hoc poema adeo artificiose compositum, ut cujusque tetrastichi *prima* & *ultima litera* sit eadem, principiumque ac finis omnium tetrastichorum eundem infra-scriptum titulum in utroque carminis descendentis latere exhibeant.

LUDOVVICO ORIENTALIUM REGNORUM REGI SIT SALUS ÆTERNA.

1. Ludouuig ther snéllo
 thes uuisduames follo.
 er Ostarrichi rihtit al
 so Francono Kuning scaL

Ludovicus alacer,
 Sapientiâ plenus,
Is Orientale regnum (Franciæ) regit omne
 Ut Francorum Regi decet.

2. Vbar frankono Lant gizalt
 so gengit ellu sin giuualt
 thaz rihtit, so ih thir zellu,
 thiu sin giuualt ellV.

Super Francorum regionem inclutam
 Progreditur omnis ejus potestas.
Hoc regit, quod ego tibi recenseo,
 Omnis sua potestas.

3 Themo si jamer heili
joh salida gimeini
druhtin [a] hohemo thaz guat
joh [b] freuuemo [c] emmizen thaz muaT

Huic sit semper salus
Atque Felicitas publica.
Dominus accumulet ipsi Bonum
Atque exhilaret ipsi jugiter animum

4 [d] Hohemo gimuato
jo allo ziti guato,
er allo stunta freuue sih.
thes thigge io [e] mannogiliH.

Accumulet ipsi gratiam
Atque omnia tempora bona (felicia)
Is omnibus horis gaudeat.
Hoc voveat unusquisque.

5 Oba ih thaz iruuellu
[f] theih sinaz lob zellu
zi thiu due stunta mino
theih scribe dati sinO.

Etsi ego hoc proponerem,
ut ipsius laudes recenserem,
(&) ad hoc collocarem horas meas
ut scriberem facta ejus.

6 Vbar mino mahti
so ist al thaz gidrahti.
hoh sint so ih thir zellu
thiu sinu thinkan ellV.

Supra meas vires
utique esset omne hoc intentum,
Grandia sunt quæ ego tibi narro
Ejus facta omnia.

7 Vuanta er ist edil Franko
vuisero githanko.
vuisera redinu
thaz duit er al mit ebinV.

Namque ipse est nobilis Francus
Sapientum cogitationum.
Sapientum sermonum
Idque facit is omne cum æquanimitate.

8 In sines selbes brusti
ist herza filu festi.
Managfalto guati.
bi thiu is sinen er gimuatI.

In suo ipsius pectore
est cor multum strenuum,
multiplex benignitas:
ideoque est suis gratiosus.

9 Cleinero githanko
so ist ther selbo Franco.
so ist ther selbo edelinc,
ther heizeit auur LudouuiC.

Subtilium cogitationum
Sic est ille ipse Francus.
Sic est ille ipse nobilis,
Qui appellatur rursus Ludovicus.

10 Offto in noti er uuas inuuar
thaz bivuankota er sar.
mit Gotes scirmu scioro
joh harto filu ziorO.

[g] *Sæpe in necessitatibus is fuit revera,*
Eas sup:ravit illico,
Per DEI protectionem certè, (commodè)
Et maximo cum decore.

11 Oba iz uuard uuanne
in not zi fehtanne.
so uuas er io thero redino
mit Gotes krefftin oborO.

Etsi fiebat aliquando
In angustiis ut dimicaretur,
Tamen erat is ea in causa
per DEI potentiam superior.

12 Riat Gott imo offto in notin
in suaren arabeitin.
gigiang er in zala [h] uuergin thar
druhtin halff imo saR

Consuluit ipsi DEUS sæpe in necessitatibus
In gravibus laboribus.
[i] *(Si) Versabatur is in periculis fortè,*
DOMINUS juvabat ipsum illico.

13 In notlichen uuerken,
thes scal er Gotte thanckon.
thaz thancke ouh sin gidigini
joh [k] unsus mah uuidI,

In angustis rebus.
Propterea debet DEO gratias agere.
De hoc etiam gratias agat ejus comitatus,
Atque nostri fratres consecrati.

---

a Per poeticam crasim, pro *hohe imo.* *b* Pro *freue imo.* *c* Pro *emmizigen.* *d* Pro *hohe imo.* *e* Pro *manno gibuilih.* *f* Pro *the ih.* *g* Strophen sic potius vertendam censeo:

Sæpe quidem in necessitatibus fuit,
quas magnopere superavit,
per Dei illustrem protectionem,
& audaciam maxime decoram, (laudandam.)

h Rectius legendum esse *uuegin* censet *Schilterus.* *i* Reddo hos duos versus paullò aliter:

Superavit pericula
in quibus dominus ipsum valde juvabat.

k Rectius videtur legendum *unsere*, vel *unse mahe.*

14 Er

14 Er uns ginadon ſine uualt.
thaz ſulichan Kunic uns * ghidalt
then ſpar er nu zi libe.
uns allen io zi liabE.

Qui (DEUS) nobis gratiosè ſervet ipſius potentiam,
ut talem Regem nobis ſalvum ſervet.
Hunc conſervet in vita
nobis omnibus ad favorem.

15 Nu niazen uuir dio guati
joh fridoſamo ziti.
ſines ſelbes uuerkon.
thes ſcullun vvir Gotte tanckoN.

Nunc fruimur his bonis
& pacatis temporibus.
Ejus ipſius factis (operibus)
de hoc debemus DEO gratias agere.

16 Thas mannilich nu gerno
ginada ſina fergo
von Gott er muazi haben munt,
jo uueſan lange giſunT.

Quo quilibet nunc lubenter
gratiam ejus ambiat.
A DEO is obtineat protectionem
Et ſit diu incolumis.

17 Allo citi guato
ſo leb er io gimuato.
joh bimide io zala
thero fianto falA.

Omnibus temporibus bonus (felix) ſemper Auguſtus
Vivat hic gratioſus
Et evitet pericula
Inimicorum inſidias.

18 Lango Liobo, druhtin min,
laz imo thie daga ſin.
ſuaz imo ſin lib al
ſo manȝ er emo ſcaL.

Longam vitam, Domine mi,
Fac ei dies ſuos.
Edulca ipſi ſuam vitam omnem
quàm varia (ea) debeat (eſſe)

19 In imo irhugg ih thrato
Dauides ſelber dato.
er ſelb thulta ouh in noti
jo managо arabeitI.

In ipſo recordor valdè
Davidis ipſius factorum.
Ipſe quoque toleravit in neceſſitatibus
& variis laboribus.

20 Vuant er uuolta man ſin,
thaz uuard ſid filu ſcin
thegan ſin in uuaru
in manigeru zalV.

Namque volebat vir eſſe, (virum ſe præſtitit,)
hoc fiebat mox in magnum exemplum
Militi ſuo revera
in magnis periculis.

21 Manag leid er tulta
umm thaz to Got gihanta
ubaruuuant er ſid ſar fram
ſo Gottes thegane gizaM.

Multiplicem mœrorem toleravit
eò quod DEUS permiſerat,
Superavit tamen poſtea admodum longè,
ſicut DEI miniſtrum decebat.

22 Riat imo io gimuato
ſelbo druhtin guato.
thaz ſagen ih thir in ala uuar
ſelbo maht iz leſan thaR.

Conſuluit ipſi benignè
ipſe Dominus bonus.
Hoc dico tibi revera
Ipſe poteris id legere ibi.

23 Eigun uuir thia gnati
gilicha thegan rihti.
in theſes ſelben muate
zi managemo guatE.

Habemus (&) nos hanc gratiam,
Similem Heroem rectum,
In illius animoſitate
ad varii generis bonum.

24 Giuuiſſo thaz ni hiluh thich,
thultate er ſommolih,
arabeito ginuag
mit tulti iamer ouh firdruaG.

Certè non celabo te,
toleravit ille ſimiliter
Laborum ſatis,
cum patientia ſemper quoque pertulit.

25 Ni liaz er imo thuruh thaz
in themo muate then haz,
er mit thulti, ſo er bigan
al thie fiantha uberuuaN.

Nec ſinebat ſibi propterea
in mente odium,
Ipſe tolerantiâ, quoties aggreſſus,
omnes hoſtes vincebat.

26 Oba es iaman bigan
thaz er uuidar imo uuan

Etſi quis auſus
ut contra Ipſum ſentiret,

* Mendoſe ſcriptum certè pro *gibalt* quod obſervavit in ſpecimine ſuo *Schilterus.*

Scirmta imo io gilicho
druhtin lioblichO.

Protexit tamen eum statim
Dominus amicabiliter (gratiose.)

27 Riat im io in notin,
suarin arabeitin.
gilitha imo ellu sinu jar
thiu nan thuhtun filu suaR.

Auxiliatus ipsi in necessitatibus,
Gravibus laboribus.
Traduxit ipsi omnes suos annos
qui ipsi videbantur multum graves.

28 Vnz * er 'nan gilereta
sin rih imo gibreita.
† bithiu mag er so analitun
thera Davides sclahoV.

Usque dum ipsum docuerat,
Ejus regnum ipsi ampliaverat.
Propterea potest sic inducere
Davidis prælia.

29 Mit so sammeliche
so quam er ouch zi riche.
uuas Gottes druter filu fram
so uuard ouh therer so gizaM

Æquali ratione
Pervenit quoque ad Regnum.
Erat DEI fidelis maximè (David)
sic erat etiam hic ipse prout decebat.

30 Rhitagener scono
thiu Gotes liuti in frono.
so thuit ouh therer ubar jar
so in Gotes zimet, thaz ist uuaR.

Gubernabat Ille pulchrè
DEI populum in publico.
Sic facit & hic per annos,
Prout in DEO decet, hoc verum est.

31 Emmizen ziu guate,
joh heilemo muate
son jare zi jare.
thaz sagen ih thir zi uuarE.

Assiduus ad salutem
Et salutari animo,
De anno in annum,
Hoc dico tibi vere.

32 Gihialt Dauid turuh not
thaz imo druhtin gibot.
jo gifasta sinu ting,
ouh selb thaz rihi al umbi rinG.

Observabat David cum cura
quod Dominus ipsi mandabat.
Atque stabiliebat sua judicia,
ac ipsum regnum undiquaque.

Hujusmodi quoque poemata duo; unum nempe ad *Solomonem* Episcopum Constantiensem, & alterum at *Hartmuatum* atque *Werinberthum* monachos *S. Galli*, ab *Otfrido* in tetrastichis composita sunt. Horum hoc editum etiam videre est in *Patri Lambecii* Comment. de Bibliothecâ *Cæsar.* lib. II. cap. 5. Ubi ultima duo tetrasticha in Editione *Illyrici*, quæ eodem artificio, quo præcedentia composita esse falso credidit, valde corrupta, beneficio MS^ti^. Codicis *Cæsarei* reformata edidit *Lambecius* in his verbis, quæ *Latina* fecimus.

** Xrist halte Hartmuatan,
Io Werinbrihtan guatan,
Mit †† in si ouh mir gimeini,
Thiu Euuiniga heili.

Christus conservet Hartmuatum,
Et Werinberthum bonum,
Cum illis mihi etiam sit communis
Æterna salus.

Io allen io zigamene,
Themo heilagen gisamene,
Thie dages ioh nahtes thuruh Not,
Thar Sancte Gallon thionont.

Et omni quoque conventui,
Sacræ illi congregationi,
Quæ die nocteque in necessitate (paupertate)
Sancto Gallo serviunt.

Digna sunt etiam quæ hæc sequantur, tetrasticha, quibus *Otfridus* orationem dominicam pseudo-rhythmicè transtulit.

Pater noster, &c.
Fater unser guato,
Bist druhtin thu gimuato,
In himilo io hoher,
Uuih si namo thiner.

Adveniat regnum tuum, &c.
Biqueme uns thinas richi,
That hoha himilrichi,
Thara uuir zua io gingen,
Ioh emmizigen thingen.

* Pro *er inan*. † Legendum forsan in hoc loco paullò aliter quam in impressis antea:

Bithiu mag er sona liton
Thera Davides sclahon.
Propterea potest citò transire (transcendere)
Davidis victorias.

** X in hâc voce non est *Latinum* X. sed x *Græcorum*, quod usurpatur pro *Ch*. †† Pro *im*.

Fiat

Fiat voluntas tua, &c

Si uuillo thin hiar nidare,
So ser ist usan himile,
In erdu, hilf uns hiare,
So thu engilon duist nu thare.

Panem nostrum, &c.

Thia dagalichun zuhti,
Gib hiut uns mit ginuhti,
Ioh follon ouh the ist mera,
Thines selbes lera.

Dimitte nobis, &c.

Sculd bilaz uns allen,
So uuir ouh duan uuollen,
Sunta thia uuir thenken,
Ioh emmizigen uuirken.

Ne nos inducas, &c.

Ni firlaze uns thin uuara,
In thes uuidar uuerten fara,
Thaz uuir ni missigangen,
Thara ana ni gisallen.

Sed libera nos, &c.

Losi unsih io thanana,
Thaz uuir sin thine thegana,
Ioh mit ginadon thinon,
Then uueuuon io bimiden.

Hæc ex *Otfridi* voluminis evangeliorum libri secundi cap. XXI. quibus addamus ex cap. X. lib. IV. sacræ coenæ descriptionem in his verbis.

Et accipiens panem, &c.

Nam er tho selbo thaz brot,
Boteniz gisegenot,
Gibot thaz si es azin,
Allso sie thar sazin.

Ir ezet, quad er, ana uuan,
Lichamon minan,
Allen zellu ih iu thaz,
Thaz eigit ir giuuissaz.

Similiter & calicem, &c.

Nemet then kelih ouh nu zi iu,
That drinkan deilet untar iu,
Thar trinket ir thaz minaz bluat,
Thaz iu in euuon uuola duat.

Iz heilit liuto uuunta
Ioh managera sunta
Iz ist man gfaltaz thing
Yrlosit thesan uuorult ring.

His etiam quod adjungatur, dignum est poema de rebus gestis *Caroli M.* & *Rulandi* antiquis pseudo-rythmis *Germanicis* conditum, cujus auctor ipse se *Strickerum* appellat. *Petrus Lambecius*, cum veneratione ab antiquorum cultoribus semper nominandus, principium ejus & finem exhibuit in Biblioth. *Cæsar.* lib. II. cap. V. quo mitto curiosum lectorem.

Denique *Annonis* Archiepiscopi *Coloniensis* vita poëtice conscripta, ut hic commemoretur à nobis jure postulat, utpote quæ *pseudorythmorum veterum Germanicorum* ob delectum vocum, styli nitorem, & suavem versuum diversitatem in quibus scribitur, citra omnem controversiam princeps est. Quamobrem de hoc poemate, ut ut rerum ignorantia fabulisque pleno, plane quod nobilissimum antiquioris pseudo-rhythmicæ poeseos specimen, & exemplum est, in hoc capite, recudendo iterum iterumque cogitavi. Sed id quo minus facerem, heu sumptus in eo recudendo faciendus prohibuit.

Quoad numerum syllabarum ex quibus versus ejus constant, carmen quidem varium est. Alii enim *quinquisyllabi* sunt: ut, uon alten dingen. Da sach her inne mort; roub, unti brant. Alii *Sex Syllabarum*: ut, Durch den sinin uuillen. Den grauuin uualthundin. Alii *Hepta-Syllabi*: ut, Crist dir unser herro Gut. Da uuir jemer sulin sin. Die Troianischen Franken. Nu ist zit das uuir denken. Alii *Octo-Syllabi*: ut, uuir horten ic dikke singen. Daz die gidoustin lichamin. Alii *Ennea-Syllabi*: ut, Da bi uuir uns sulin beuuarin. Uan kerlingen unzan ungerin. Alii *Deka-Syllabi*: ut, uon den zuein ein uuerch daz der mennisch is. Dissi zuei dine harti si uuarin gelich. Alii *Hendeka-Syllabi* sunt: ut, diu spehin uuerch gescuph so manigualt. Zden selben erin uuard Adam gescaphin. Also geuuegete seint Anno disin man. Alii vero *Dodeka-Syllabi* sunt: ut, Daz her getiez sich ziz uiantis trûuuin. Alii sunt tredecim Syllabarum: ut, der hauite ein in uogit man hiez uolprecht. Zi demi gruaui da sini uolt in doht haujn. Nonnulli quatuordecim: ut, in senti petiris ʒibote mit un zi urankin gan. Nonnulli etiam quatuordecim Syllabarum numerum excedunt: ut, her ni uuûrde mit geuuesinin uze dir burg uirtribin. O uui herro uuat tir erin unti genadin uolgit. Verum nullo certo ordine, aut serie observavi esse dispositos hujus carminis, ex quotiscunque Syllabis constent, versus; sed absque omni arte & consilio nunc per parium, nunc pauciorum Syllabarum versus. Ii qui plures habent, præeunt, aut sequuntur. Nondum, ut par est credere, in veteri Theotonica poesi tam varia carminum, ac stropharum genera erant, quam nunc sunt apud *Germanos*, eave rhythmorum, quos pseudo-rhythmos voco, diversitas, & tot eos in carminibus formandi locandique modi. Verum ex his rudimentis, & imperfectis initiis per varios gradus processusque cœpit, adolevit, & quasi ad juventæ florem pervenit hodierna poesis *Germanorum*. Quam qui scire velit, ei diligenter legendus de poetica *Germanica* liber quartus operis, quod *Justus Georgius Schottelius de Lingua Germanica* edidit An. M.DCLXIII. Partitur quartus iste liber *de Poetica Germanica* in tres libellos;

los. Quorum primo tractatur de quantitate Syllabarum. In secundo de scansione, & iis, quæ scansioni accidunt, ut & de rhythmis, scilicet *ex pseudo-rhythmicis*, & rhythmificatione. Tractatur etiam in eo de genere carminum, & ratione pedum. Et in tertio de carminum generibus variis, ratione stropharum, rhythmorum, & materiæ. Tale quidem opus de lingua *Anglicana* & in eo de poëtica *Anglorum* qui scribat, ut è nostris quis, *Anglo-Saxonicis* eruditus, tandem aliquando surgat, optandum quidem ab omnibus *Anglis*, imo sperandum, si non expectandum est.

Coronidis loco unum atque alterum hymnum adjungam.

HYMN. AD NOCT. DOMINICIS DIEBUS.

1 Mittera nahti zite Uuizaelichiu stimma manot Chuuedem lop truhtine Fatere simbulum joh sune,	*Mediæ noctis tempore* *Prophetica vox admonet* *Dicamus laudes Domino* *Patri semper ac Filio,*
2 Uuihemu ouh atume. Duruh nohtiu kauuisso driuuissa Joh dera einun capurti Za lobone uns simbulum ist.	*Sancto quoque spiritui.* *Perfecta enim Trinitas* *Uniusque substantiæ* *Laudanda nobis semper est.*
3 Egison zit daz hebit Demu do uuastio poto chundo Egypte toda anaprahta Fareneit erist poraniu.	*Terrorem tempus hoc habet* *Quo cum vastator Angelus* *Ægypto mortes intulit* *Deletis primogenitis.*
4 Disiu uuila stunta rehtem heili ist, Dea dare do poto Katurstic sclahan uuizinon ni uuas Zeicha furihtanti pluates.	*Hæc hora justis salus est,* *Quos ibidem tunc Angelus* *Ausus punire non erat* *Signum formidans sanguinis.*
5 Egyptus ueeinota starchlicho Chindo chrimmiu reuuir. Eino mandata Lambes kascirmter pluata.	*Egyptus flebat fortiter* *Natorum dira funera.* *Solus gaudebat Israel* *Agni protectus sanguine.*
6 Uuir auûr Israhel liut pirum Frauuoem in dir truhtin Fiant farmanente inti ubil Christes kascirmte pluate.	*Nos verò Israhel sumus* *Lætemur in te Domine* *Hostem spernentes & malum* *Christi defensi sanguine.*
7 Selbaz kiuuisso zit ist Demu stimmi euangeliscero Chumstiger prutigomo calaupit ist Riches himilisces felaho scheffo.	*Ipsum profecto tempus est* *Quo voce evangelicâ* *Venturus sponsus creditur* *Regni cœlestis conditor.*
8 Inkagan louffant uuiho magadi Cagan denne chumfti Tragente heitariu liot faz Mihileru froonte mendi.	*Occurrunt sanctæ virgines* *Obviam tunc adventui* *Gestantes claras lampadas* *Magno lætantes gaudio.*
9 Tulisco auûr pilibant Deo arlasctiu eigun leot kar Aruûn hlochonte turi Pilochaneru giu riches turiportun.	*Stultæ verò remanent* *Quæ extinctas habent lampadas* *Frustra pulsantes januam* *Clausâ jam regni regiâ.*
10 Duruch uuacheem triulicho Tragante muat heitariu Chuementemu daz heilante Uuirdige kakan lauffem kagani.	*Pervigilemus sobriè* *Gestantes mentes splendidas* *Advenienti ut Jhesu* *Digni occurramus obviam.*
11 Joh dera naht mittera zite Paul auh inti Sileas Crist kabuntane in charchare Samant lobonte intpuntan uurtun.	*Noctisque mediæ tempore* *Paulus quoque & Sileas* *Christum vincti in carcere* *Conlaudantes soluti sunt.*

12 Uns

12 Uns deisu ueralt charchari est.	*Nobis hic mundus carcer est,*
Dih lobomes Christ Cot,	*Te laudamus Christe Deus,*
Intpint pentir suntono	*Solve vincula peccatorum*
In dih Christ kalaupantero.	*In te Christe credentium.*
13 Uuirdige unsih tua chunine uuiho	*Dignos nos fac Rex agie*
Chumstiges riches tiurida	*Venturi regni gloria*
Euuigem daz kasrehtohem	*Æternis ut mereamur*
Dih lobum saman singan.	*Te laudibus concinere.*

HYMNUS ALTER.

1 Euuiges leohtes sceffento	*Æternæ lucis conditor*
Leoht er selbo aller inti tak	*Lux ipse totus & dies*
Naht noc einiga intsindanter	*Noctem nec ullam sentiens*
Kapurt leohtes emazziges.	*Natura lucis perpete.*
2 Giu intlazit pleichenti nahemu	*Jam cedet pallens proximo*
Tage naht chumsti	*Diei nox adventui*
Kagan pliuuanti leoht himil zeichano	*Obtundens lumen siderum*
Az ist inti heitarer tagastern.	*Adest & clarus lucifer.*
3 Giu stroe frouue arstames	*Jam strato læti surgimus*
Dancha singante inti dine	*Grates canentes & tuas*
Daz plinta naht karihti [sunna tak.	*Quod cæcam noctem vicerit*
Auuar traganti [l uuidarfuarinti] aufr	*Revectans rursus Sol diem.*
4 Dich nu noc fleisges mendi	*Te, nunc nec carnis gaudia*
Sclechtem untarsliufen hizzom.	*Blandis subrepant æstibus,*
Fizusheitim noh henge ueralta	*Dolis nec cedat sæculi*
Muat unsar uuiho pittames.	*Mens nostra sancta, quæsumus.*
5 Kapuluht noc paga kakruuazze,	*Iram nec rixa provocet,*
Kitagi noh uuamba kaanazze,	*Gulam nec venter incitet,*
Ehteo pisturze noh hungar,	*Opum pervertat nec fames,*
Unchusger noc flusc pisahe.	*Turpis nec luxus occupet.*
6 Uzzan festemu muate urtructe	*Sed firmâ mente sobrii*
Cadiganemu uuesante lichamin	*Casto manentes corpore*
Allan kalaubigemu atume	*Totum fideli spiritu*
Christe leittem desan tak.	*Christo ducamus hunc diem.*

Finitis jam tandem institutionibus nostris Gramm. Franco-Theotiscæ, *institutiones Gramm.* Islandicæ *ab* Runolpho Jona *compositas, & nostris observationibus amplificatas lectori proximo loco exhibemus.*

